

Trajnostna urbana strategija

MESTNE OBČINE MURSKA SOBOTA
2023–2035

September 2024

Trajnostna urbana strategija
Mestne občine Murska Sobota 2023–2035

Pripravil:

Razvojni center Murska Sobota, nosilna RRA za Pomurje
Kardoševa ulica 2, 9000 Murska Sobota

Odgovorna oseba:

Bojan Kar, direktor Razvojnega centra Murska Sobota

Oblikovanje:

FRANCFRANC d. o. o., Staša Sukič s. p.

V sodelovanju z Mestno upravo Mestne občine Murska Sobota.

Trajnostna urbana strategija

MESTNE OBČINE MURSKA SOBOTA
2023–2035

Mestna občina
MURSKA SOBOTA

Kazalo

1	UVOD	10
1.1.	Namen in cilji	12
1.2.	Postopek priprave strategije	13
2	PREDSTAVITEV OBMOČJA TUS 2023–2035	14
3	ANALIZA STANJA	16
3.1.	Demografsko in družbeno področje	19
	PREBIVALSTVO IN STAROSTNA STRUKTURA	19
	VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE	22
	STANOVANJA	25
	SOCIALNO VARSTVO	30
	ROMSKA SKUPNOST	31
	ZDRAVSTVO	32
	ŠPORT	35
	KULTURA IN KULTURNA DEDIŠČINA	36
	DIGITALIZACIJA	42
	ZAŠČITA IN REŠEVANJE	42
	O ŽIVLJENJU IN BIVANJU V MOMS – MNENJA OBČANK IN OBČANOV	43
3.2.	Gospodarsko področje	46
	TRG DELA	46
	GOSPODARSKI SUBJEKTI	47
	GOSPODARSTVO MOMS NA RAVNI POMURSKÉ REGIJE	50
	GOSPODARSKA INFRASTRUKTURA IN POSLOVNE CONE	51
	PODPORNO OKOLJE ZA GOSPODARSTVO	54
	TURIZEM	56
	KMETIJSTVO	60
	MNENJA IN POBUDE PREDSTAVNIC IN PREDSTAVNIKOV GOSPODARSTVA	61
3.3.	Okoljsko in prostorsko področje	63
	STANJE OKOLJA	63
	ENERGIJA IN ENERGETSKA UČINKOVITOST	68
	PODNEBNA ODPORNOST	71
	PROSTORSKO NAČRTOVANJE	72
3.4.	Infrastrukturno področje	76
	PROMET IN TRAJNOSTNA MOBILNOST	76
	VODOVOD	82
	KANALIZACIJA	85
	ODPADKI	87
	OGREVANJE	89
3.5.	Razvoj podeželja in urbani razvoj	91
4	SWOT ANALIZA	93
5	KLJUČNI RAZVOJNI IZZIVI MESTNE OBČINE MURSKA SOBOTA	97
5.1.	Demografski in družbeni razvojni izzivi	99
5.2.	Gospodarski razvojni izzivi	100
5.3.	Okoljski in prostorski razvojni izzivi	103
5.4.	Infrastrukturni izzivi	104
5.5.	Razvoj podeželja in urbani razvoj	105
6	RAZVOJNA VIZIJA	106

7	STRATEŠKI TEMELJI IN CILJI NADALJNJEGA RAZVOJA	109
7.1.	Pametna MOMS	111
	Ukrep 1: SPODBUJANJE RAZVOJA GOSPODARSTVA IN PODJETNIŠTVA	111
	Ukrep 2: KREPITEV ZNANJA IN SPRETNOSTI V POVEZAVI Z GOSPODARSTVOM	113
	Ukrep 3: RAZVOJ KONKURENČNEGA, POVEZANEGA IN PREPOZNAVNEGA TURIZMA IN S TURIZMOM POVEZANIH DEJAVNOSTI	115
	Ukrep 4: RAZVOJ KMETIJSTVA	117
	Ukrep 5: DIGITALNA PREOBRAZBA	119
7.2.	Zelena MOMS	122
	Ukrep 1: REVITALIZACIJA DEGRADIRANIH OBMOČIJ	122
	Ukrep 2: ZELENA INFRASTRUKTURA IN URBANA REGENERACIJA	124
	Ukrep 3: TRAJNOSTNA RABA VODNIH VIROV IN OSKRBA S PITNO VODO	126
	Ukrep 4: ODVAJANJE IN ČIŠČENJE ODPADNIH VODA	127
	Ukrep 5: SPODBUJANJE UČINKOVITE RABE ENERGIJE IN BISTVENO POVEČANJE RABE OBNOVLJIVIH VIROV ENERGIJE	129
	Ukrep 6: RAVNANJE Z ODPADKI	130
	Ukrep 7: AKTIVNOSTI ZA IZBOLJŠANJE KAKOVOSTI ZRAKA	131
	Ukrep 8: PRILAGAJANJE PODNEBNIM SPREMEMBAM IN KREPITEV ODPORNOSTI PROTI NESREČAM	133
7.3.	Povezana MOMS	136
	Ukrep 1: UPRAVLJANJE IN MODELIRANJE PROMETA	136
	Ukrep 2: TRAJNOSTNA MOBILNOST	137
	Ukrep 3: CESTNO OMREŽJE	141
7.4.	Družbeno odgovorna MOMS	143
	Ukrep 1: STANOVANJSKA POLITIKA	143
	Ukrep 2: VZPOSTAVITEV POGOJEV ZA STANOVANJSKO GRADNJO	145
	Ukrep 3: PRIVLAČNO IN AKTIVNO ŽIVLJENJSKO OKOLJE ZA VSE GENERACIJE	147
	Ukrep 4: KAKOVOSTNA VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE	148
	Ukrep 5: VKLJUČEVANJE MLADIH, ZNANJA IN SPRETNOSTI	151
	Ukrep 6: SOCIALNA VKLJUČENOST MARGINALIZIRANIH IN RANLJIVIH SKUPIN	152
	Ukrep 7: AKTIVNO STARANJE Z VKLJUČEVANJEM STAREJŠIH V VSE SFERE DRUŽBENEGA ŽIVLJENJA	154
	Ukrep 8: ZDRAVO PREBIVALSTVO	155
	Ukrep 9: ŠPORT IN REKREACIJA ZA AKTIVNE OBČANE	156
	Ukrep 10: KREPITEV VLOGE KULTURE IN KULTURNE DEDIŠČINE	158
	Ukrep 11: CIVILNA ZAŠČITA IN REŠEVANJE	160
7.5.	MOMS bliže občanom	162
	Ukrep 1: ENAKOMEREN RAZVOJ PODEŽELJA IN MESTA	162
	Ukrep 2: KREPITEV AKTIVNOSTI NEVLADNIH ORGANIZACIJ (NVO)	163
	Ukrep 3: SPODBUJANJE PROSTOVOLJSTVA	164
	Ukrep 4: VZDRŽNA RAZVOJNA POLITIKA MOMS	165
	Ukrep 5: SODELOVANJE OBČANOV PRI OBLIKOVANJU RAZVOJA MOMS	166
8	USKLAJENOST Z EVROPSKIMI, NACIONALNIMI, REGIONALNIMI IN LOKALNIMI DOKUMENTI	168
8.1.	Usklajenosts Programom evropske kohezijske politike 2021–2027	172
8.2.	Usklajenost s Strategijo razvoja Slovenije 2030	174
8.3.	Usklajenost s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije 2050	176
8.4.	Usklajenost z Regionalnim razvojnim programom za Pomurje 2021–2027	178

8.5.	Usklajenost s strateškimi dokumenti MOMS	180
	OBČINSKI PROSTORSKI NAČRT MOMS	180
	CELOSTNA PROMETNA STRATEGIJA MOMS	180
	STRATEGIJA TRAJNOSTNEGA RAZVOJA IN TRŽENJA TURISTIČNE	
	DESTINACIJE MURSKA SOBOTA 2023–2028	182
	LOKALNI ENERGETSKI KONCEPT MOMS	183
8.6.	Usklajenost z drugimi strategijami in načeli	184
9	VKLJUČEVANJE JAVNOSTI	186
10	OKVIR ZA IZVAJANJE IN SPREMLJANJE	188
10.1.	Organizacijski okvir	189
10.2.	Operativno izvajanje	190
10.3.	Spremljanje in vrednotenje	191
10.4.	Viri financiranja za izvedbo ukrepov in projektov	191
11	VIRI IN LITERATURA	192
12	PRILOGE	194
12.1.	Kartografski prikazi območja	195
	KARTA OBMOČJA MOMS	195
	KARTA NAMENSKE RABE PROSTORA	196
	KARTA PROMETNE INFRASTRUKTURE	197
	KARTA KOMUNALNE INFRASTRUKTURE	198
	KARTA GOSPODARSKE JAVNE INFRASTRUKTURE	199
12.2.	Anketni vprašalnik za občanke in občane	200

Kazalo tabel

Tabela 1:	Primerjalni prikaz statističnih kazalnikov za MOMS, Pomurje in Slovenijo	17
Tabela 2:	Razpisi za najemna stanovanja v MOMS	28
Tabela 3:	Izbrani kazalniki iz analize NIJZ	34
Tabela 4:	Prispevek Pomurja v slovensko celoto	50
Tabela 5:	Poslovne cone v MOMS	54
Tabela 6:	SWOT analiza demografskega in družbenega področja	94
Tabela 7:	SWOT analiza gospodarskega področja	95
Tabela 8:	SWOT analiza okoljskega in prostorskega področja	95
Tabela 9:	SWOT analiza infrastrukturnega področja	96
Tabela 10:	SWOT analiza področja Razvoj podeželja in urbani razvoj	96
Tabela 11:	Pametna MOMS, Ukrep 1 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	113
Tabela 12:	Pametna MOMS, Ukrep 2 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	115
Tabela 13:	Pametna MOMS, Ukrep 3 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	117
Tabela 14:	Pametna MOMS, Ukrep 4 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	119
Tabela 15:	Pametna MOMS, Ukrep 5 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	121
Tabela 16:	Zelena MOMS, Ukrep 1 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	123
Tabela 17:	Zelena MOMS, Ukrep 2 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	125
Tabela 18:	Zelena MOMS, Ukrep 3 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	127
Tabela 19:	Zelena MOMS, Ukrep 4 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	128
Tabela 20:	Zelena MOMS, Ukrep 5 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	130
Tabela 21:	Zelena MOMS, Ukrep 6 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	131
Tabela 22:	Zelena MOMS, Ukrep 7 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	132
Tabela 23:	Zelena MOMS, Ukrep 8 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	134
Tabela 24:	Povezana MOMS, Ukrep 1 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	137
Tabela 25:	Povezana MOMS, Ukrep 2 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	140
Tabela 26:	Povezana MOMS, Ukrep 3 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	142
Tabela 27:	Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 1 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	144
Tabela 28:	Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 2 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	146
Tabela 29:	Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 3 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	148
Tabela 30:	Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 4 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	150
Tabela 31:	Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 5 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	152
Tabela 32:	Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 6 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	153
Tabela 33:	Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 7 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	155
Tabela 34:	Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 8 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	156
Tabela 35:	Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 9 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	157
Tabela 36:	Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 10 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	160
Tabela 37:	Družbeno odgovorna MOMS, Ukrep 11 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	161
Tabela 38:	MOMS bliže občanom, Ukrep 1 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	163
Tabela 39:	MOMS bliže občanom, Ukrep 2 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	164
Tabela 40:	MOMS bliže občanom, Ukrep 3 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	165
Tabela 41:	MOMS bliže občanom, Ukrep 4 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	166
Tabela 42:	MOMS bliže občanom, Ukrep 5 – tabela kazalnikov za doseganje ciljev	167
Tabela 43:	Usklajenost s Programom evropske kohezijske politike 2021-2027	172
Tabela 44:	Usklajenost s Strategijo razvoja Slovenije 2030	174
Tabela 45:	Usklajenost s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije 2050	176
Tabela 46:	Usklajenost z RRP Pomurje za obdobje 2021-2027	178
Tabela 47:	Usklajenost s CPS	181

Kazalo slik

Slika 1:	Prikaz območja TUS MOMS 2023-2035	97
Slika 2:	Kulturna dediščina v MOMS	97
Slika 3:	OPN MOMS (I – območja proizvodnih dejavnosti so označena z vijoličasto barvo)	97
Slika 4:	Poslovne cone v MOMS	97
Slika 5:	Koridorji TEN-T omrežja v Evropi (mediteranski koridor je zelene barve)	97
Slika 6:	Pregledna karta cestnega omrežja (SV del)	97
Slika 7:	Potek državnih kolesarskih povezav	97
Slika 8:	Vodovodno omrežje v MOMS	97
Slika 9:	Kanalizacijsko omrežje v MOMS	97
Slika 10:	Objekti, ki se v MOMS ogrevajo preko sistema daljinskega ogrevanja	97

Kazalo grafiko- nov

Grafikon 1:	Gibanje števila prebivalcev MOMS v letih 2013-2023	20
Grafikon 2:	Skupni prirast v MOMS na 1.000 prebivalcev v letih 2012-2022	20
Grafikon 3:	Gibanje števila prebivalcev MOMS po starostnih skupinah v letih 2013-2023	20
Grafikon 4:	Prebivalstvo MOMS, staro 15 ali več let, po izobrazbi	22
Grafikon 5:	Število stanovanj glede na velikost	27
Grafikon 6:	Najemniki glede na število družinskih članov na dan 31. 12. 2023	27
Grafikon 7:	Delovno aktivno prebivalstvo v MOMS v letih v 2012–2022	46
Grafikon 8:	Dodana vrednost gospodarskih družb v letu 2023 – primerjava med slovenskimi regijami	51
Grafikon 9:	Pomurje v primerjavi s slovenskim povprečjem	51
Grafikon 10:	Število prihodov domačih in tujih turistov v MOMS	57
Grafikon 11:	Povprečna doba bivanja domačih in tujih turistov v MOMS	57
Grafikon 12:	Število prenočitev domačih in tujih turistov v MOMS v letih 2018–2022	59
Grafikon 13:	Odpadki v MOMS v letih 2014 - 2022	87
Grafikon 14:	Sestava odpadkov v zaboju za mešane komunalne odpadke v letu 2023	88
Grafikon 15:	Delež (malih) kurilnih naprav v MOMS glede na energent (september 2019)	90

Seznam kratic

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
ARSO	Agencija Republika Slovenija za okolje
BOM	Biosferno območje Mura
CPS	Celostna prometna strategija
CLLD	Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost
CTN	Celostne teritorialne naložbe
DACH	Nemčija, Avstrija, Švica
DRR	Dogovor za razvoj regij
DRSI	Direkcija Republike Slovenije za infrastrukturo
DRSV	Direkcija Republike Slovenije za vode
FRO	Funkcionalno razvrednotena območja
GIS iObčina	Geoinformacijski sistem MOMS
IRSSV	Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo
JPP	Javni potniški promet
JSS MOMS	Javni stanovanjski sklad Mestne občine Murska Sobota
KGZS	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije
LUMS	Ljudska univerza Murska Sobota
LEK	Lokalni energetske koncept
MNK	Male kurilne naprave
MO	Mestna občina
MOMS	Mestna občina Murska Sobota
NIJZ	Nacionalni inštitut RS za javno zdravje
NEPN	Nacionalni energetske in podnebni načrt
OPN	Občinski prostorski načrt
OPPN	Občinski podrobni prostorski načrt
OŠ	Osnovna šola
OVE	Obnovljivi viri energije
PIŠK	Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota
PRA giz	Prleška razvojna agencija giz
RCMS	Razvojni center Murska Sobota
R&R	Raziskave in razvoj
RRP	Regionalni razvojni program
SŠ	Srednja šola
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
SWOT	Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti
TUS 2023–2035	Trajnostna urbana strategija Mestne občine Murska Sobota za obdobje 2023–2035
VVO	Vodovarstveno območje
ZKTŠ MS	Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota

Uvod

Murska Sobota, označena tudi kot »Zeleno srce Pomurja«, je odsev sinergije med naravno dediščino in urbanim napredkom. V desetletjih je mesto postalo simbol za uspešno ravnanje med razvojem in ohranjanjem okoljske integritete. Z izdelavo Trajnostne urbane strategije Mestne občine Murska Sobota za obdobje 2023–2035 (v nadaljevanju TUS 2023–2035) občina izraža svojo predanost dolgoročni viziji, ki postavlja trajnost in blaginjo prebivalcev in prebivalcev v središče prizadevanj vseh deležnikov načrtovanja in implementacije razvojnih naporov v občini in širši regiji.

Trajnostna urbana strategija Mestne občine Murska Sobota za obdobje 2023–2035 je ključni dokument, ki usmerja razvoj mestne občine.

Pričujoča strategija se ne osredotoča zgolj na tehnološke ali ekonomske vidike urbanega razvoja, temveč upošteva širše družbenoekonomske, socialnoekonomske in okoljske dejavnike. Poudarek je na celostnem pristopu, ki obravnava vse ključne elemente trajnostnega urbanega razvoja: od varovanja in širitve zelenih površin, nadgradnje komunalne in gospodarske infrastrukture, prenove prometne infrastrukture in storitev mobilnosti ter zagotavljanja energetske učinkovitosti do krepitev vitalnosti skupnosti in socialne kohezije ter spodbujanja trajnostnih gospodarskih inovacij in vključevanja občanov in občanov v procese razvoja skupnosti ter občine. V sami srži se osredotoča na nadaljnjo krepitev visoke kakovosti bivanja v MOMS.

Pričujoči TUS 2023–2035 je smiselno nadaljevanje izvajanja trajnostnega urbanega razvoja, opredeljenega v Trajnostni urbani strategiji Mestne občine Murska Sobota, ki je bila sprejeta 14. aprila 2016. Veljavnost TUS je bila dne 22. junija 2023 na redni seji Mestnega sveta Mestne občine Murska Sobota s sklepom podaljšana do 31. 12. 2023 oziroma do sprejema TUS 2023–2035.

V luči globalnih izzivov, kot so podnebne spremembe, hitra urbanizacija in naraščajoča potreba po trajnostnih rešitvah, je dolžnost občine in vseh, ki prispevajo k razvojnim težnjam, da se odzovejo z vizionarskim in strateškim pristopom. TUS 2023–2035 predstavlja temeljni dokument, s katerim se določajo smernice za oblikovanje občine, ki bo prijazna, odzivna, odgovorna in prilagojena potrebam prihodnjih generacij.

Ta dokument je plod sodelovanja med različnimi strokovnimi službami, deležniki ter občanami in občani, ki so združili svoje znanje, izkušnje in poglede. Rezultat tega je strategija, ki bo služila kot vodilo za trajnostni razvoj Mestne občine Murska Sobota (v nadaljevanju MOMS) v naslednjem desetletju in več.

MOMS z zavezo, ki jo daje s to strategijo, potrjuje svojo odločenost za razvoj boljše, zelene in vključujoče prihodnosti za prebivalke in prebivalce tako mesta kot vseh primestnih naselij.

1.1.

Namen in cilji

Namen priprave TUS 2023–2035 za MOMS je ciljno in usmerjeno spodbujati trajnostni razvoj mesta in primestnih naselij. Pri tem je osrednja usmeritev okrepiti status mesta in Mestne občine kot zelenega središča Pomurja, v katerem se združujejo vse bistvene prvine, ki opredeljujejo širše funkcionalno območje oziroma celotno območje pomurske regije.

Primarni cilj, ki ga zasledujeta ta strategija in Mestna uprava MOMS, je nadgradnja statusa MOMS kot administrativnega, izobraževalnega, gospodarskega, socialnega, kulturnega in storitvenega središča regije.

Strateški cilji tega dokumenta so:

- pametna MOMS,
- zelena MOMS,
- povezana MOMS,
- družbeno odgovorna MOMS,
- MOMS bliže občanom.

Strategija je ključnega pomena za uspešno upravljanje in razvoj lokalne skupnosti. Poleg zagotavljanja podpore občinskega oziroma urbanega razvoja in izboljšanja kakovosti bivalnega okolja se posebej osredotoča na različne izzive, kot so prostorski in gospodarski razvoj, tehnološke spremembe oziroma izzivi in priložnosti digitalizacije, okoljske spremembe in spremembe v vedenjskih vzorcih prebivalstva. Zato je treba sodelovati z lokalnimi akterji in obvladovati morebitna tveganja, ki bi lahko negativno vplivala na izvajanje strategije.

Za zagotavljanje trajnostnega razvoja strategija poudarja pomen reševanja ključnih vprašanj, kot so zmanjševanje obremenitev okolja, starajoče se prebivalstvo, sledenje hitremu razvoju digitalizacije, ohranjanje kulturne dediščine, uporaba obnovljivih virov energije, spodbujanje trajnostnih oblik mobilnosti, upravljanje z vodo, spodbujanje lokalne raznolikosti in krepitev lokalnih znanj.

Ob tem je pomembno poudariti, da strategija poleg svoje strateško-razvojne funkcije vsebuje tudi odgovornost kot temeljni dokument za implementacijo razvojnih projektov, sofinanciranih preko mehanizma Celostne teritorialne naložbe (v nadaljevanju CTN) v finančni perspektivi Evropske unije za obdobje 2021-2027.

1.2.

Postopek priprave strategije

MOMS se je v letu 2023 smelo lotila priprave TUS 2023–2035. Za izvedbo in koordinacijo priprave je naročilo oddala javnemu zavodu Razvojni center Murska Sobota (v nadaljevanju RCMS), ki je postopek priprave strategije vodil in usmerjal v tesnem sodelovanju z Mestno upravo MOMS. Proces je bil zastavljen celostno z namenom priprave vizije in strategije prihodnjega razvoja mestne občine, ki bi bila utemeljena na trajnostnih načelih urbanega razvoja in oblikovana z mislijo na prihodnje generacije.

V začetni analitično-raziskovalni fazi je RCMS opravil temeljite analize obstoječih stanj, trendov in potencialov občine. S pomočjo različnih podatkov in informacij, kot so demografski in družbeni podatki, ekonomska analiza in analiza okolja, prostora in infrastrukture, je bilo mogoče identificirati ključne izzive, s katerimi se sooča mestna občina, ob tem pa tudi razbrati priložnosti, ki jih ob dobrem načrtovanju in odločnem upravljanju občina lahko izkoristi.

V nadaljevanju je bilo ključno vključevanje občank in občanov. Izvedena je bila anketa, ki je zajela mnenja prebivalk in prebivalcev MOMS. Rezultati ankete so služili kot vodilo strokovni skupini za pripravo strategije pri nadaljnjem načrtovanju in usmeritvah. Dodatno je bil izveden odprti forum, ki je vsem omogočil neposredno sodelovanje v dialogu.

Poleg sodelovanja s prebivalkami in prebivalci je bilo bistveno vključiti javne zavode in podjetja v večinski lasti MOMS, predvsem pa gospodarske subjekte v MOMS. Srečanje z njimi je omogočilo razumevanje potreb in izzivov gospodarstva, ključnih za oblikovanje strategij za gospodarski razvoj v mestu in širši regiji.

Posebna pozornost je bila namenjena tudi sodelovanju s predstavniki krajevnih skupnosti. Njihova vključitev je prinesla dragocene informacije o specifičnih potrebah in pričakovanih prebivalk in prebivalcev, ki živijo v naseljih izven mestnega središča. To je omogočilo, da strategija upošteva tudi specifične značilnosti in potrebe primestnih lokalnih skupnosti.

Po zbranih informacijah je RCMS skupaj z Mestno upravo MOMS začel postopek oblikovanja TUS 2023–2035. Ta je vključeval pregled potreb, določanje strateških ciljev, nabor ukrepov s predlogom operacij in kazalnikov uspešnosti. V pripravo strategije so bili vključeni tudi vsi relevantnim deležniki (splošna javnost, strokovna javnost, mestni svet, krajevne skupnosti in mestne četrti, javni zavodi, javna podjetja in druge institucije MOMS) in po usklajevanjih je bila vložena v postopek potrditve na Mestnem svetu MOMS.

TUS 2023–2035 predstavlja temelj za usmerjeni in trajnostni razvoj MOMS, ki upošteva potrebe in želje prebivalcev ter gospodarskih subjektov, s čimer se usmerja k še bolj zeleni in vključujoči prihodnosti z visoko kakovostjo bivanja tako mesta Murska Sobota kakor tudi vseh primestnih naselij MOMS.

02

PREDSTAVITEV OBMOČJA TUS 2023–2035

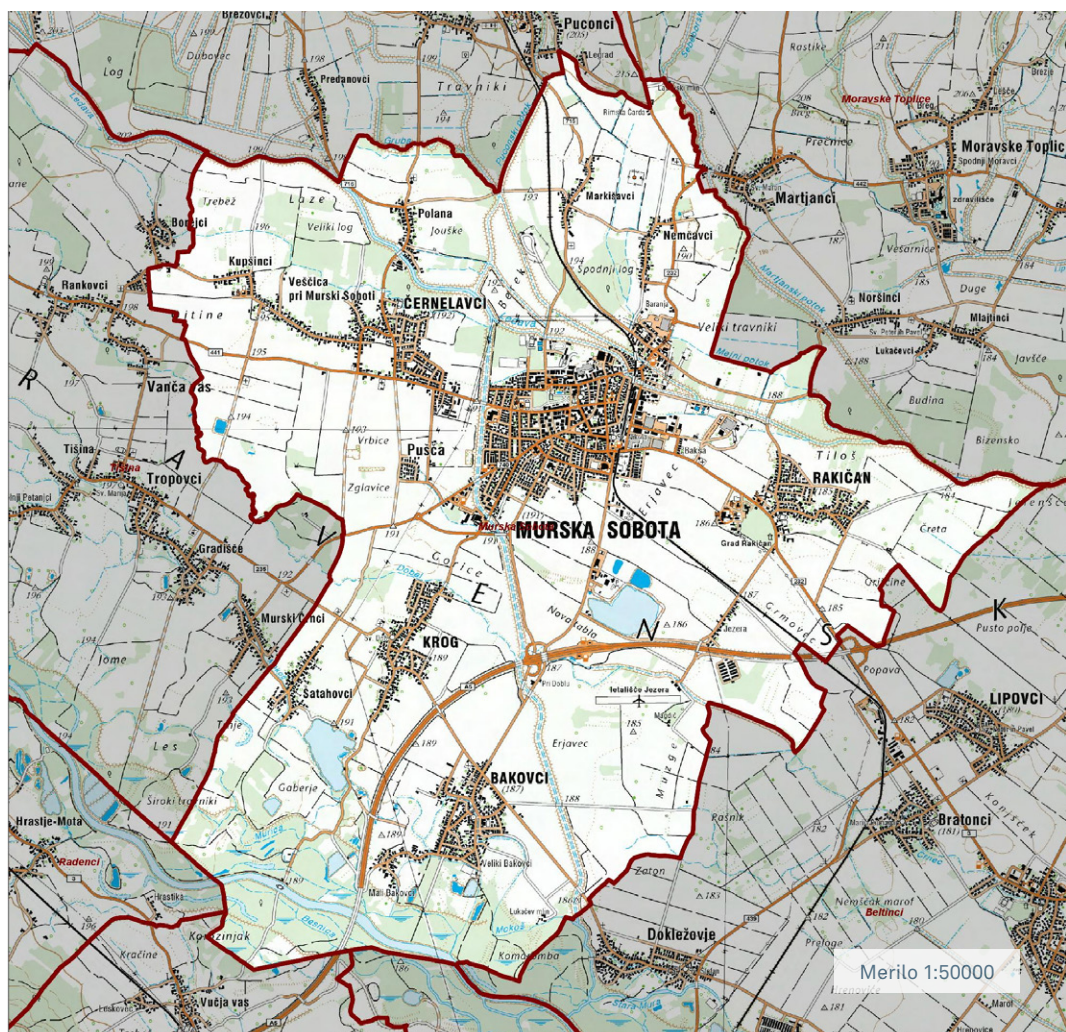
V skladu s Sporazumom o partnerstvu med Republiko Slovenijo in Evropsko komisijo v obdobju 2021–2027 (str. 49) in Programom evropske kohezijske politike v obdobju 2021–2027 (str. 30) so nosilke urbanega razvoja mestne občine.

Geografsko območje, ki ga zajema TUS 2023-2035, je območje MOMS, ki vključuje urbani del mestnega območja in se funkcionalno navezuje na vsa primestna naselja v MOMS.

MOMS leži v kohezijski regiji Vzhodna Slovenija, natančneje v pomurski statistični regiji. Razprostira se na **površini 64,4 km² in obsega mesto Murska Sobota ter enajst primestnih naselij**, in sicer Bakovce, Černelavce, Krog, Kupšince, Markišavce, Nemčavce, Polano, Rakičan, Satahovce in Veščico ter romsko naselje Pušča.

Mesto Murska Sobota je regijsko središče Pomurja, MOMS pa ena od 12 mestnih občin v Sloveniji. Murska Sobota je upravno, gospodarsko, družbeno-politično in kulturno središče Pomurja ter mestno središče na stičišču štirih držav – Slovenije, Avstrije, Madžarske in Hrvaške.

Slika 1:
PRIKAZ OBMOČJA TUS
MOMS 2023-20351

03

ANALIZA STANJA

Geografsko, gospodarsko in družbeno ozadje vsakega območja vpliva na njegovo statistiko in kazalnike. Primerjalna analiza podatkov za MOMS, pomursko regijo in Slovenijo razkriva ključne značilnosti MOMS v primerjavi s pomursko regijo in/ali državo Slovenijo, z namenom celovitega razumevanja položaja MOMS v širšem kontekstu.

Tabela 1:

**PRIMERJALNI PRIKAZ
STATISTIČNIH KAZALNIKOV
ZA MOMS, POMURJE IN
SLOVENIJO²**

KAZALNIK	VIR, LETO	MOMS	POMURJE	SLOVENIJA
Površina v km ² - 1. januar	SURS, 2023	64	1.336	20.271
Gostota naseljenosti (preb./km ²)	SURS, 2023	290	85,4	104,40
Število naselij	SURS, 2023	12	345	6.035
PREBIVALCI	VIR, LETO	MOMS	POMURJE	SLOVENIJA
Število prebivalcev	SURS, 2018	18.734	114.776	2.066.880
	SURS, 2023	18.651	114.104	2.116.972
Število moških	SURS, 2018	8.880	56.509	1.027.041
	SURS, 2023	9.008	56.759	1.063.271
Število žensk	SURS, 2018	9.854	58.267	1.039.839
	SURS, 2023	9.643	57.345	1.053.701
Naravni prirast	SURS, 2017	-73	-323	-268
	SURS, 2022	-97	-627	-4865
Skupni prirast	SURS, 2017	-139	-695	985
	SURS, 2022	128	-115	9792
Skupni prirast (na 1.000 prebivalcev)	SURS, 2017	-7,4	-6,0	0,5
	SURS, 2022	6,9	-1,0	4,6
Delež prebivalcev, starih od 0 do 14 let (%)	SURS, 2018	13	13,3	15
	SURS, 2023	12,5	13,1	15
Delež prebivalcev, starih od 15 do 64 let (%)	SURS, 2018	63,7	65,3	65,6
	SURS, 2023	60,5	62,1	63,6
Delež prebivalcev, starih 65 let ali več (%)	SURS, 2018	23,3	21,4	19,4
	SURS, 2023	27	24,8	21,4
Povprečna starost v letih	SURS, 2018	46	45,0	43,2
	SURS, 2023	47,4	46,4	44
Indeks staranja ³	SURS, 2018	178,9	160,5	129,2
	SURS, 2023	216,7	189,9	142,9
Delovno aktivno prebivalstvo brez izobrazbe (z OŠ ali manj) s stalnim prebivališčem v občini	SURS, 2018	483	4.647	82.499
	SURS, 2022	503	4.347	86.403
Delovno aktivno prebivalstvo z višje- in visokošolsko izobrazbo s stalnim prebivališčem v občini	SURS, 2018	2.655	11.750	306.568
	SURS, 2022	2.862	13.274	336.791

² Zbrano avgust 2023.

³ Indeks staranja je razmerje med starim prebivalstvom (starim 65 let in več) in mladim prebivalstvom (starim od 0 do 14 let), pomnoženo s 100 (SURS).

INFRASTRUKTURA IN OKOLJE	VIR, LETO	MOMS	POMURJE	SLOVENIJA
Dolžina državnih cest v km	DRSI, 2018	32,73	503,26	6.540,42
	DRSI, 2022	32,82	507,22	6.566,92
Dolžina občinskih lokalnih cest v km	DRSI, 2018	146,64	2.631,65	32.236,00
	DRSI, 2022	153,14	2.703,16	32.690,10
Od tega javnih poti za kolesarje v km	DRSI, 2018	11,91	37,36	175,11
	DRSI, 2022	14,95	53,70	230,80
Komunalni odpadki, zbrani z javnim odvozom v kg/preb.	SURS, 2017	523,00	314,00	339,00
	SURS, 2021	571,00	354,00	365,00
Št. osebnih avtomobilov na 1.000 prebivalcev	SURS, 2017	522,00	538,00	541,00
	SURS, 2021	566,00	575,00	564,00
DRUŽBENO ŽIVLJENJE	VIR, LETO	MOMS	POMURJE	SLOVENIJA
Število otrok v vrtcih (po izvajalcu predšolske vzgoje)	SURS, 2018	746	4.008	87.147
	SURS, 2022	658	3.878	86.177
Vključenost otrok v vrtce (% med vsemi otroki, starimi od 1 do 5 let)	SURS, 2018	85	81	80
	SURS, 2022	84	83	82
Število učencev v osnovnih šolah	SURS, 2018	1.700	8.997	186.328
	SURS, 2022	1.739	9.158	197.062
Število dijakov (po prebivališču)	SURS, 2018	568	3.711	73.110
	SURS, 2022	608	3.733	77.462
Število študentov (po prebivališču)	SURS, 2018	609	3.400	75.991
	SURS, 2022	612	3.245	79.987
Število študentov (na 1.000 prebivalcev)	SURS, 2018	33	30	37
	SURS, 2022	33	28	38
Število diplomantov (na 1.000 prebivalcev)	SURS, 2018	8	8	8
	SURS, 2022	7	6	8
Število uporabnikov pomoči na domu na dan 31. 12.	IRSSV, 2019	60	386	8.339
	IRSSV, 2021	68	413	8.265
Število članov splošnih knjižnic	Splošne knjižnice v številkah, 2018	14.620	24.114	473.019
	Splošne knjižnice v številkah, 2021	9.075	16.174	398.678
Število vseh stanovanj	SURS, 2015	7.802	47.910	845.415
	SURS, 2021	7.899	48.720	864.323
Število vseh stanovanj v lasti JSS MOMS	JSS MOMS, 2016	410		
	JSS MOMS, 2023	427		
GOSPODARSTVO IN ZAPOSLOVANJE	VIR, LETO	MOMS	POMURJE	SLOVENIJA
Stopnja registrirane brezposelnosti – januar	ZRSZ, 2019	15,2	14,5	8,6
	ZRSZ, 2023	9,1	8,4	5,6
Število registriranih brezposelnih – januar	ZRSZ, 2019	1.199	6.948	82.791
	ZRSZ, 2023	705	3.965	55.386
Delovno aktivno prebivalstvo po prebivališču	SURS, 2018	6.734	41.468	872.772
	SURS, 2022	7.014	43.338	921.998

Delovno aktivno prebivalstvo po kraju dela	SURS, 2018	12.085	37.031	872.772
	SURS, 2022	12.885	38.936	921.998
Povprečna mesečna neto plača v EUR	SURS, 2018	1.044	1.004	1.093
	SURS, 2022	1.274	1.214	1.319
Povprečna mesečna bruto plača v EUR	SURS, 2018	1.586	1.515	1.682
	SURS, 2022	1.937	1.834	2.024
Število podjetij (gospodarskih družb in s. p.)	AJPES, 2018	1.093	4.475	121.435
	AJPES, 2022	1.000	4.184	119.011
Skupni prihodki podjetij v 1000 €	AJPES, 2018	1.181.883	2.991.494	106.026.000
	AJPES, 2022	1.525.839	3.871.019	153.036.000
Število prihodov turistov	SURS, 2018	24.251	339.621	5.933.266
	SURS, 2022	17.332	320.802	5.868.138
Število prenočitev turistov	SURS, 2018	50.682	1.072.959	15.694.705
	SURS, 2022	40.112	977.352	15.581.856

3.1.

Demo- grafsko in družbeno področje

PREBIVALSTVO IN STAROSTNA STRUKTURA

Leta 2013 je v MOMS živel 19.188, leta 2023 pa 18.651 prebivalcev, kar predstavlja čez 16 % vseh prebivalcev v pomurski regiji in 0,8 % vseh prebivalcev Slovenije. V letu 2023 je imela MOMS 9.643 žensk in 9.008 moških prebivalcev. V mestu Murska Sobota živi 11.190, v primestnih naseljih MOMS pa 7.461 prebivalcev.⁴

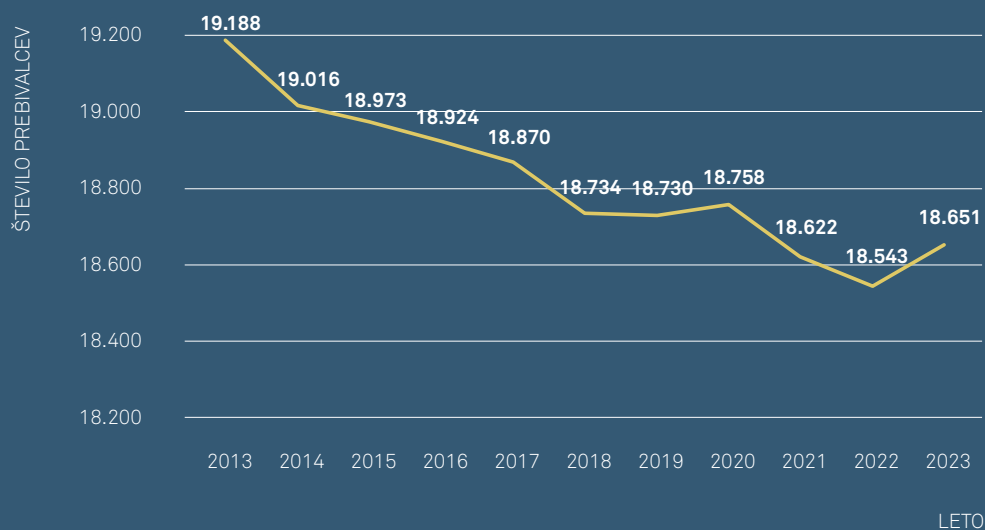
Gostota naseljenosti v letu 2023 je bila 290 preb./km², medtem ko je bila v Pomurju 85,4 preb./km² in v Sloveniji 104,4 preb./km².

V desetih letih se je število prebivalcev na ravni države povečalo za 2,82 %, medtem ko se je v MOMS v istem obdobju zmanjšalo za 2,8 %. V zadnjem desetletju je število prebivalcev postopoma upadalo, v letu 2023 pa je bil zaznan prirast prebivalstva za 108 oseb.

⁴ Če ni navedeno drugače, je vir vseh statističnih podatkov Statistični urad Republike Slovenije (SURS).

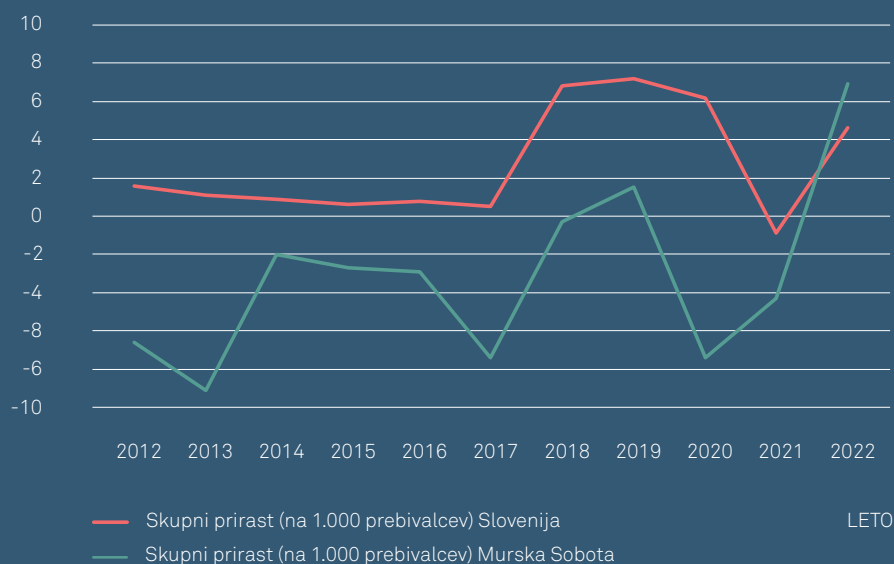
Grafikon 1:

**GIBANJE ŠTEVILA
PREBIVALCEV MOMS
V LETIH 2013-2023**

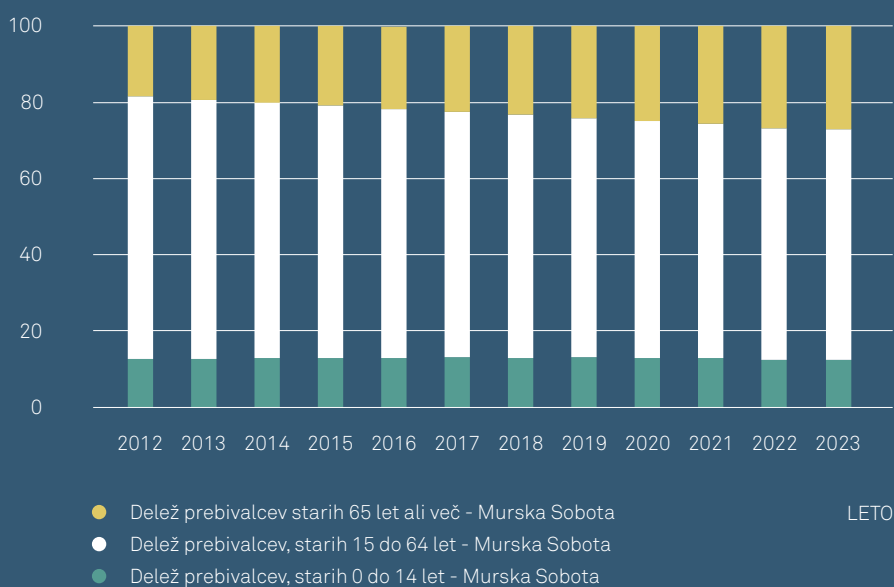
Grafikon 2:

**SKUPNI PRIRAST
V MOMS NA 1.000
PREBIVALCEV
V LETIH 2012-2022**

Grafikon 3:

**GIBANJE ŠTEVILA
PREBIVALCEV MOMS
PO STAROSTNIH
SKUPINAH V LETIH
2013-2023**

Povprečna starost prebivalcev v Sloveniji leta 2023 je bila 44 let, v Pomurju 46,4 in v MOMS 47,4 leta. Po povprečni starosti se MOMS, v primerjavi z občinami v Sloveniji, z 12. mestom uvršča med **območja z najstarejšim prebivalstvom v Sloveniji**. V zadnjem desetletju se je povprečna starost v MOMS dvignila za 3,2 leta, v Sloveniji pa za 1,9 leta. Povprečna starost se na ravni celotne Slovenije letno poviša za 2 meseca, v MOMS pa za 3 mesece.

Kot prikazuje levigrafikon, je leta 2023 v MOMS prebivalo 12,5 % prebivalstva, starega 0–14 let (na ravni Slovenije 15 %), 60,5 % prebivalcev, starih 15–64 let (Slovenija 63,6 %) ter 27 % prebivalcev, starih 65 ali več let (Slovenija 21,4 %). Starostna struktura se spreminja in kaže na starajočo se družbo. Indeks staranja v Sloveniji je 142,9 (moški 121,0 in ženske 166,1), v MOMS pa 216,7 (moški 170,8 in ženske 267,4).

Spremljanje demografskih trendov v MOMS je izredno pomembno za učinkovito načrtovanje razvojnih politik in ukrepov. Na podlagi ugotovljenih demografskih trendov je ključno razviti ciljno usmerjene politike, ki bodo spodbujale trajnostni razvoj, ustvarjanje delovnih mest, socialno vključenost in kakovostno življenje prebivalcev MOMS. Spreminjajoči demografski kazalniki pomembno vplivajo na družbeno, gospodarsko in prostorsko dinamiko občine in če bodo ti izzivi učinkovito obravnavani, je to priložnost za razvoj občine v prihodnosti.

44^{LETA}

Povprečna starost
prebivalcev v Sloveniji

46,4^{LETA}

Povprečna starost
prebivalcev v Pomurju

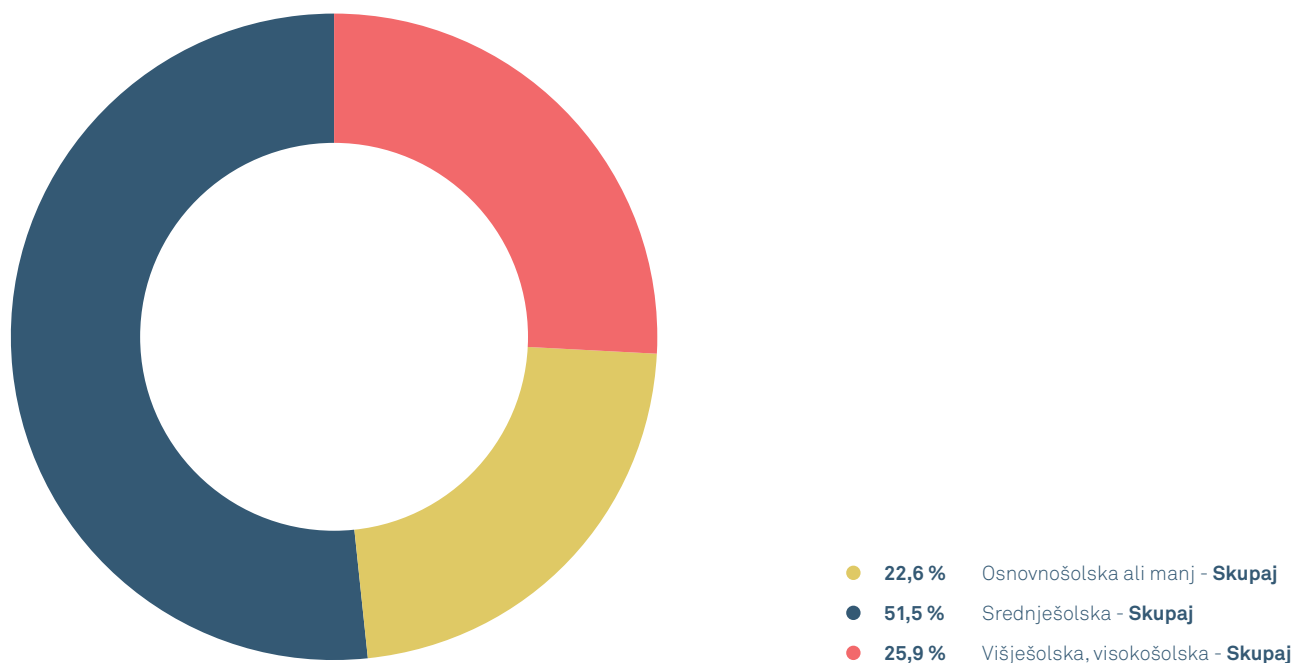
47,4^{LETA}

Povprečna starost
prebivalcev v MOMS

Grafikon 4:

**PREBIVALSTVO MOMS,
STARO 15 ALI VEČ LET,
PO IZOBRAZBI****VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE**

Izobrazbena struktura prebivalcev se je v zadnjih desetih letih spremenila in se izboljšuje. V letu 2022 je imela več kot polovica (51,5 %) prebivalcev MOMS, starih nad 15 let,⁵ še vedno srednješolsko izobrazbo, kar je pod slovenskim povprečjem (52,6 %), medtem ko je 25,9 % prebivalcev, starih nad 15 let, imelo višješolsko ali visokošolsko izobrazbo (Slovenija 25,5 %) in 22,6 % prebivalcev osnovnošolsko izobrazbo ali manj (Slovenija 21,9 %).

Kot že omenjeno, je skupno 22,6 % prebivalcev MOMS z osnovnošolsko izobrazbo ali manj (Slovenija 21,9 %). Od teh je bilo v letu 2022 brez izobrazbe oziroma z nedokončano osnovno šolo 270 prebivalcev od 16.217, kar predstavlja 1,6 % prebivalstva, starega 15 ali več let.

Analiza podatkov za obdobje zadnjih deset let kaže, da se je število prebivalstva z osnovnošolsko izobrazbo ali manj v desetih letih zmanjšalo za 20,27 % (povprečje za celotno Slovenijo je bilo 20,87 %), medtem ko je število prebivalcev z višješolsko ali visokošolsko izobrazbo v MOMS naraslo za 20,24 %, kar je pod slovenskim povprečjem (37,67 %). Prebivalstvo s srednješolsko izobrazbo se je v MOMS v desetih letih zmanjšalo za 5,07 %, na ravni države za 0,67 %.

⁵ Podatki SURS o izobrazbeni strukturi prebivalcev na ravni občin se zbirajo na podlagi enote »Prebivalstvo, staro 15 ali več let«.

Število otrok v osnovnih šolah je odvisno od števila rojstev, zato lahko v naslednjih letih pričakujemo upad števila osnovnošolcev.

V Sloveniji in v MOMS je vse več otrok vključenih v programe predšolske vzgoje, ki jih izvajajo javni in zasebni vrtci. Vključenost otrok v vrtce (izraženo z deležem vseh otrok, starih od 1 do 5 let) v MOMS je 84-odstotna, kar je za 2 % nad slovenskim povprečjem.

V MOMS delujejo javni zavod Vrtec Murska Sobota z 8 enotami in 2 zasebna vrtca: vrtec Lavra in waldorfski vrtec.

Vključenost v vrtce je sledeča:

- v javni zavod Vrtec Murska Sobota je bilo na začetku šolskega leta 2023/2024 vpisanih 581 otrok, od tega 506 iz MOMS;
- v zasebni vrtec Lavra, ki ima koncesijo MOMS in opravlja javno službo z enakim programom kot javni vrtec, je bilo na začetku šolskega leta 2023/2024 vpisanih 53 otrok, od tega 41 s stalnim prebivališčem v MOMS;
- v zasebni waldorfski vrtec, ki deluje v Černelavcih, je bilo na začetku šolskega leta 2023/2024 vpisanih 16 otrok, od tega 8 iz MOMS.

Število otrok v vrtcih upada, kar je posledica zmanjševanja števila rojstev. V letu 2012 je bilo otrok, starih od 1 do 5 let, v MOMS 880, v letu 2022 pa 709, kar predstavlja več kot 19-odstotni upad števila otrok. Ta je visoko nad slovenskim povprečjem: na ravni države se je med primerjalnimi leti 2012 in 2022 število otrok, starih od 1 do 5 let, zmanjšalo za 6,61 %.

MOMS je ustanoviteljica **Glasbene šole Murska Sobota in petih osnovnih šol**: OŠ Bakovci, OŠ I Murska Sobota, OŠ II Murska Sobota s podružnično šolo v Krogu, OŠ III Murska Sobota in OŠ IV Murska Sobota, ki je šola s prilagojenim programom. V MOMS deluje tudi zasebna waldorfska šola.

Na začetku šolskega leta 2023/2024 je bilo v Glasbeno šolo Murska Sobota vpisanih 522 otrok, od tega 235 iz MOMS.

V OŠ Bakovci, OŠ I Murska Sobota, OŠ II Murska Sobota s podružnično šolo v Krogu, OŠ III Murska Sobota in OŠ IV Murska Sobota je bilo skupno vpisanih 1.810 otrok, od tega je bilo 1.414 otrok iz MOMS.

V zasebno **waldorfsko šolo**, ki je v šolskem letu 2023/2024 izvajala osnovnošolski program od 1. do 4. razreda, je skupno vpisanih 32 otrok, od tega jih je 7 iz MOMS.

Število otrok v osnovnih šolah je odvisno od števila rojstev, zato lahko v naslednjih letih pričakujemo upad števila osnovnošolcev.

Večina srednjih šol v Pomurju ima sedež v MOMS, in sicer Ekonomska šola Murska Sobota, Gimnazija Murska Sobota, Srednja poklicna in tehniška šola Murska Sobota, Srednja zdravstvena šola Murska Sobota in Biotehniška šola Rakičan.

Podatki o srednješolskem izobraževanju kažejo, da število dijakov (po prebivališču) v MOMS od leta 2014 postopoma narašča. Na začetku šolskega leta 2023/2024 je srednje šole v MOMS obiskovalo 1.959 dijakov, od tega 796 iz Mestne občine Murska Sobota.

V MOMS delujejo tri javne višje strokovne šole in en samostojni visokošolski zavod.

Javne višje strokovne šole:

- **Ekonomska šola Murska Sobota** Višja strokovna šola je organizacijska enota javnega vzgojno-izobraževalnega zavoda Ekonomska šola Murska Sobota. V študijskem letu 2024/2025 bo izvajala dva programa, Ekonomist ter Računalništvo in informatika. Študij bo potekal redno in izredno, traja dve leti. Za smer Ekonomist je razpisanih 80 rednih in 50 izrednih mest, za smer Računalništvo in informatika pa 45 rednih ter 30 izrednih mest.
- **Višja strokovna šola** na Šolskem centru Novo mesto, ustanovljena leta 1996 na pobudo gospodarstva, je z več kot 3418 diplomanti do januarja 2024 postala največja višja šola v Sloveniji. V študijskem letu 2024/2025 bo v dislocirani enoti na Srednji poklicni in tehniški šoli Murska Sobota izvajala izredni program strojništva, za katerega je razpisanih 25 mest. Študij traja dve leti in pol. Naziv pridobljene strokovne izobrazbe je inženir/ka strojništva.
- **Višja strokovna šola** Šolskega centra Velenje nudi višješolsko izobraževanje s poudarkom na tehničnih in storitvenih programih. V študijskem letu 2024/2025 bo v dislocirani enoti na Srednji poklicni in tehniški šoli Murska Sobota izvajala izredni študij v programih Elektrotehnika in Mehatronika. V vsakem programu je razpisanih 25 mest. Študij traja dve leti in pol. Naziv strokovne izobrazbe po uspešno opravljenih obveznostih je inženir/ka elektrotehnike ali inženir/ka mehatronike.

Alma Mater Europea ima dislocirano enoto v Murski Soboti na naslovu Lendavska 9 in ob zadostnem številu prijavljenih (vsaj 15 ali 20 študentov) izvaja naslednje študijske programe:

- Visokošolski strokovni študijski program prve stopnje Zdravstvena nega - redni in izredni študij. Izobraževanje traja tri leta, diplomanti/ke pridobijo strokovni naziv zdravstvenik/diplomirana medicinska sestra (VS). V študijskem letu 2024/2025 je za prvi letnik razpisanih 25 rednih ter 60 izrednih mest.
- Visokošolski strokovni študijski program prve stopnje Spletne in informacijske tehnologije - izredni študij. Traja tri leta, diplomanti/ke pridobijo strokovni naziv diplomirani/a inženir/ka spletnih informacijskih tehnologij (VS). Za študijsko leto 2024/2025 je razpisanih 30 mest.
- Magistrski študijski program druge stopnje Zdravstvene vede. Študij traja dve leti, diplomanti/ke dobi strokovni naziv magister/ica zdravstvenih ved. V študijskem letu 2024/25 je za prvi letnik izrednega študija razpisanih 20 mest.
- Magistrski študijski program druge stopnje Spletna znanost in tehnologije - izredni študij. Študij traja dve leti, diplomanti/ke pridobijo strokovni naziv magister/ica spletne znanosti. Za študijsko leto 2024/2025 je za prvi letnik razpisanih 30 mest.

V šolskem letu 2022/2023 je bilo v MOMS 33 študentov in 7 diplomantov na 1.000 prebivalcev, kar je nad pomurskim povprečjem (6/1.000) in pod slovenskim povprečjem (8/1.000 prebivalcev).

V MOMS je zagotovljeno tudi vseživljenjsko učenje, saj Ljudska univerza Murska Sobota ponuja programe izobraževanja in usposabljanja odraslih. Dejavnost izobraževanja in vključevanja mladih v MOMS dopolnjujeta tudi javna zavoda Mladinski informativni in kulturni klub Murska Sobota ter Raziskovalno-izobraževalno središče Dvorec Rakičan.

MOMS izstopa na področjih spodbujanja izobraževanja, saj že več let podeljuje tudi štipendije nadarjenim študentkam in študentom iz občine ter sofinancira programe razvijanja in pospeševanja raziskovalnega in inovativnega dela, uvajanja mladih v znanost ter dvigovanja ravni tehnične kulture. Na področju usposabljanja mladih se je MOMS izkazala za uspešno, kar je med drugim potrdila tudi s pridobitvijo certifikata Mladim prijazna občina.

MOMS je marca 2024 na konferenci Zlati kamen prejela nagrado za razvojno najbolj prodorno občino v Sloveniji 2024. Med vsemi 212 slovenskimi občinami je na izobraževalnem področju na 7. mestu s spodbujanjem višjega in visokošolskega študija v občini.

Podatki s področja vzgoje in izobraževanja v MOMS kažejo, da se je izobrazbena struktura v zadnjih desetih letih spremenila in izboljšala. Čeprav je delež prebivalcev z osnovnošolsko izobrazbo ali manj v MOMS nad slovenskim povprečjem, je dobra novica, da njihov delež upada. Medtem se število prebivalcev z višješolsko ali visokošolsko izobrazbo zvišuje, kar kaže na pozitiven trend izobraževanja v občini. Kljub upadu števila otrok v vrtcih in osnovnih šolah ter naraščajočemu trendu izobraževanja na višji ravni pa obstaja potreba po nadaljnjem spodbujanju izobraževanja in vključevanja mladih v študijske programe, kar bi lahko prispevalo k nadaljnjemu razvoju in rasti občine.

STANOVANJA

V LEK MOMS je bila izdelana analiza stanja na stanovanjskem področju in v nadaljevanju navajamo ključne ugotovitve:

- v MOMS je bilo februarja 2019 po podatkih Registra nepremičnin GURS 9.658 stavb, od tega 4.674 (48,4 %) stanovanjskih in 4.984 (51,6 %) nestanovanjskih;
- v občini je bilo po podatkih SURS v začetku 2018. leta 7.818 stanovanj s povprečno 2,7 osebami in 2,4 gospodinjstvi na stanovanje ter povprečno uporabno površino 83,4 m²;
- od 7.818 stanovanj je 1.104 (14,1 %) praznih in 45 (0,6 %) stanovanj, ki so opredeljena kot stanovanja za sezonsko ali sekundarno rabo;
- v občini je bilo v obdobju do leta 1918 zgrajenih 3,4 % vseh stavb;
- v obdobju novejša gradnje (1991-2019), ko lahko govorimo o energetske učinkovitejših stavbah, je bilo zgrajenih 8,6 % stanovanjskih stavb, po podatkih REN večina stavb nima prenovljene strehe (73,1 %) ali fasade (86,5 %);

- med stanovanjskimi stavbami jih ima 42,0 % prenovljeno streho in 22,1 % prenovljeno fasado (izolacija), okna so bila zamenjana v 15,8 % stavb, od tega je 14,7 % prenovljenih oken v stanovanjskih stavbah;
- v obdobju 2016-2019 je Eko sklad v povprečju subvencioniral 139 okoljskih naložb na leto, največ za vgradnjo toplotnih črpalk (264) in toplotno izolacijo fasade (95), sledi vgradnja naprave za samooskrbo z električno energijo (55 naložb);
- 49,0 % vseh stavb ima centralno ogrevanje, 43,0 % jih je brez ogrevanja, pri stanovanjskih stavbah prevladuje centralno ogrevanje (86,3 %);
- obstaja potencial za učinkovitejšo rabo energije.

Za reševanje stanovanjske problematike v MOMS je zadolžen **Javni stanovanjski sklad Mestne občine Murska Sobota** (v nadaljevanju JSS MOMS), ki se je v obdobju od ustanovitve MOMS in s sprejemom Zakona o javnih skladih iz stanovanjskega preoblikoval v javni sklad. Predvsem pridobivanje novih stanovanj, bodisi z gradnjo ali nakupom novih, je osnovna naloga in cilj javnega sklada, s tem pa uravnavanje ponudbe in povpraševanja po stanovanjih v MOMS.

JSS MOMS je imel na dan 31. 12. 2023 v lasti **427 nepremičnin**, od tega 420 stanovanj, in sicer 268 neprofitnih z nižjo najemnino, 123 neprofitnih z višjo najemnino, 1 službeno stanovanje in 26 začasnih bivalnih enot. Ostalo so skupni prostori in 2 poslovna prostora. V lastni ima tudi 2 zemljišči. Stanovanja so različnih velikosti in na različnih lokacijah v MOMS. Izhajajoč iz podatkov o strukturi stanovanj po velikosti, ima JSS MOMS največ dvosobnih (168) in enosobnih stanovanj (106), po katerih je tudi največje povpraševanje.

Število stanovanj v MOMS
v začetku 2018. leta

7.818

Povprečna površina
stanovanj znaša

83,4^{m²}

Povprečno število
gospodinjstev na
stanovanje

2,4

Povprečno število
oseb v stanovanjih

2,7

Grafikon 5:

**ŠTEVILO STANOVANJ
GLEDE NA VELIKOST**

Vir: JSS MOMS, 2024

Število stanovanj po velikosti

● 0,47 %	Zemljišče	● 39,11 %	2 sobno
● 14,05 %	Garsonjera	● 7,03 %	2,5 sobno
● 24,82 %	1 sobno	● 7,03 %	3 sobno
● 6,32 %	1,5 sobno	● 1,17 %	4 sobno in več

Grafikon 6:

**NAJEMNIKI GLEDE NA
ŠTEVILO DRUŽINSKIH
ČLANOV NA DAN 31. 12. 2023**

Vir: JSS MOMS, 2024

**Najemniki po številu družinskih članov
na dan 31.12.2023**

● 44,04 %	170	1 oseba	● 3,11 %	12	5 oseba
● 19,95 %	77	2 osebi	● 1,30 %	5	6 osebi
● 19,17 %	74	3 oseba	● 0,52 %	2	7 oseba
● 11,66 %	45	4 osebe	● 0,26 %	1	9 osebe

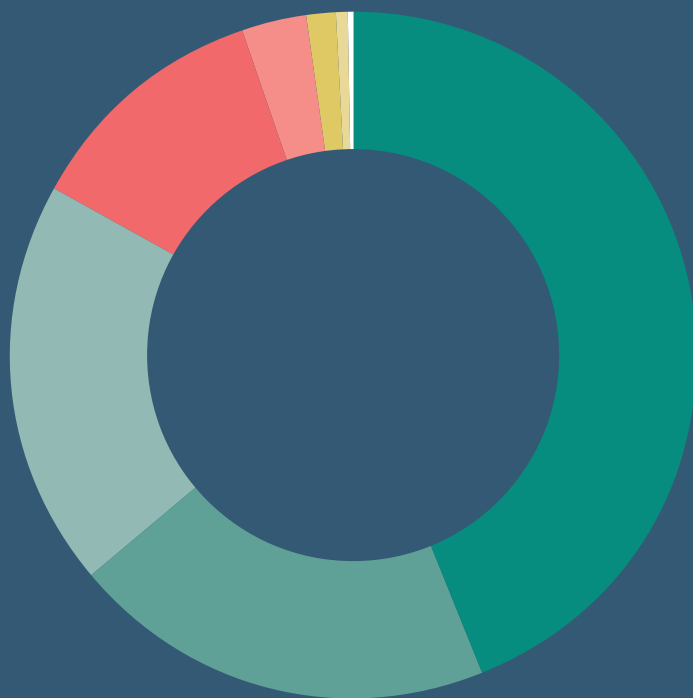

Tabela 2:
RAZPISI ZA NAJEMNA
STANOVANJA V MOMS

Povpraševanje po neprofitnih najemnih stanovanjih se odraža v številu upravičencev, ki so se v preteklih letih prijavili na razpise za dodelitev neprofitnih stanovanj v najem. Večje je povpraševanje prosilcev z najnižimi dohodki, precej manjše pa je povpraševanje po stanovanjih z višjo neprofitno najemnino.

Leto objave razpisa	Število vlog	Št. prosilcev, ki so izpolnjevali pogoje	Število prosilcev, uvrščenih na listi A in B	Število dodeljenih stanovanj	Odstotek dodeljenih stanovanj
2005	51 (lista A in B)	34 (66,67 %)	34	34	100,00
2006	60 (lista A in B)	40 (66,67 %)	40	37	92,50
2007	Ni bilo razpisa.	-	-	-	-
2008	52 (lista A in B)	30 (57,70 %)	30	30	100,00
2009*	57 (lista A in B)	21 (36,85 %)	16	16	100,00
2010	Ni bilo razpisa.	-	-	-	-
2011	Ni bilo razpisa.	-	-	-	-
2012	89 (lista A in B)	57 (64,05 %)	26	26	100,00
2013	67 (lista A in B)	41 (61,20 %)	20	18	90,00
2014	83	46 (55,43 %)	23	20	86,96
2015**	99	44 (44,45 %)	32	31	96,88
2016	104	51 (49,04 %)	36	34	94,45
2017	Ni bilo razpisa.	-	-	-	-
2018	Ni bilo razpisa.	-	-	-	-
2019	120	60 (50,00 %)	37	32	86,49
2020	Ni bilo razpisa.	-	-	-	-
2021	Ni bilo razpisa.	-	-	9 BE	-
2022	148	119 (80,41 %)	35	-	-
SKUPAJ	782	424 (54,22 %)	329	287	87,24

Vir: JSS MOMS, 2024

Razkorak med povpraševanjem in ponudbo stanovanj za socialno šibke, mlade družine in mlade pare se v MOMS povečuje. Veliko je upravičencev za dodelitev neprofitnega stanovanja, bodisi veččlanske družine ali nižje uvrščeni na neprofitni lestvici, ki že več let potrpežljivo čakajo na primerno stanovanje. Na veliko povpraševanje in premajhno ponudbo stanovanj vplivajo predvsem visoke cene tržnih stanovanj in visoke profitne stanovanjske najemnine. Tako so se sedanje mlajše generacije na stanovanjskem trgu znašle v mnogo težjem položaju kot prejšnje generacije.

JSS MOMS se poleg drugega v okviru razpoložljivih finančnih sredstev tudi aktivno posveča reševanju stanovanjske problematike mladih. V mestnem središču že preureja stavbo bivše ekonomske šole, s čimer bo pridobil 12 neprofitnih stanovanj za mlade in mlade družine ter 3 neprofitna stanovanja. S tem bo prispeval tudi k revitalizaciji in oživitvi mestnega središča.

Poleg JSS MOMS se na trgu neprofitnih stanovanj pojavljajo tudi zasebni investitorji, ki s svojimi projekti prispevajo k povečanju ponudbe tržnih stanovanj.

Ker pa vsi upravičenci ne dobijo neprofitnega stanovanja, so zaradi socialne stiske na podlagi stanovanjskih predpisov nekateri upravičeni do **subvencionirane najemnine**. Subvencijo zagotovi MOMS.

Analiza stanovanjske politike zahteva celosten pregled obstoječega stanovanjskega fonda in potenciala, prilagojenega demografskim trendom ter potrebam v občini. Pri načrtovanju novih stanovanj je ključno upoštevati izzive v prostoru ter oblikovati strategijo gradnje, ki upošteva mestni prostor in razpoložljive površine, pri čemer je treba posebno pozornost nameniti kakovostni zunanji ureditvi, ki vključuje otroška igrišča, parkirišča, zelenice in prometne povezave.

V MOMS obstajajo prazni in dotrajani objekti, ki bi jih lahko (tudi energetske) sanirali in v njih uredili dodatna prosta stanovanja za mlade družine, starejše ter socialno šibke osebe in jim zagotovili dostojno bivanje z nižjimi stroški.

Poleg JSS MOMS se na trgu neprofitnih stanovanj pojavljajo tudi **zasebni investitorji**, ki s svojimi projekti prispevajo k povečanju ponudbe tržnih stanovanj.

Na Lendavski ulici poteka izgradnja šestnadstropnega stanovanjskega kompleksa, ki bo obsegal 44 stanovanj različnih velikosti. V njem bosta dve večji stanovanji, vsako s površino 115 kvadratnih metrov, preostala stanovanja bodo velikosti 50, 70 in 85 m². Gradnja se je začela poleti 2023, zaključena naj bi bila predvidoma jeseni 2024. Podoben objekt je bil na isti lokaciji zgrajen že leta 2019, stanovanja v njem so bila prodana po cenah med 93.075 in 164.250 evrov. V skladu s prostorskim načrtom je na tem območju predvidena gradnja skupno osmih večstanovanjskih objektov, realizacija bo odvisna od tržnega povpraševanja. Prostorski načrt predvideva tudi večje razdalje med posameznimi objekti in vzpostavitev obsežnih zelenih površin, kar bo še dodatno prispevalo h kakovosti bivanja. Investitor projekta na Lendavski ulici je družba Finimo.

Na gramoznem parkirišču zraven Avtobusne postaje Murska Sobota se je jeseni 2023 začela gradnja inovativne stanovanjsko-poslovne stavbe z notranjim dvoriščem Zeleni dvor, katere investitor je podjetje Imo-Real. Do konca leta 2025 bo v šestnadstropni stavbi vseljivih 76 stanovanj. V kletni etaži bodo parkirni prostori, shrambe in arhivi. Za vsak parkirni prostor so predvidene vtičnice za počasno polnjenje električnih avtomobilov in hitre polnilnice. V pritličju bo devet poslovnih prostorov, v štirih nadstropjih pa dvo-, tri- in štirisobna stanovanja različnih tipov ter velikosti od 50 do 115 m². Objekt je dobil ime zaradi načrtovane energetske učinkovitosti in ozelenitve. Na stavbi so predvidene površine za vrtnarjenje in sončne panele.

Ti projekti predstavljajo pomemben prispevek k reševanju stanovanjske problematike v Murski Soboti, kjer se, tako kot v mnogih drugih slovenskih mestih, soočamo s pomanjkanjem stanovanj. Natančnih podatkov o skupnem številu stanovanj v občini trenutno nimamo na voljo, vendar ti novi projekti kažejo na pozitiven trend izboljšanja stanovanjske ponudbe. Razmere na stanovanjskem trgu v MOMS odražajo splošno slovensko situacijo, kjer povpraševanje presega ponudbo, kar vpliva na rast cen nepremičnin. Nove gradnje, kot sta opisana projekta, bodo prispevale k uravnoteženju trga in potencialno k stabilizaciji cen stanovanj v prihodnosti. Stanovanjska politika je dolgoročna in zahteva nenehno spremljanje ter prilagajanje ugotovljenim potrebam. Stanovanje predstavlja enega od temeljev zadovoljnega bivanja in življenja v MOMS, zato je ustrezna in uspešna stanovanjska politika strateškega pomena za občino. Odločitev posameznika ali družine za bivanje in življenje v MOMS bo odvisna od tega, ali bo v tistem trenutku na razpolago ustrezno stanovanje.

SOCIALNO VARSTVO

Povprečna starost prebivalcev občine je 47,4 leta in v primerjavi z drugimi slovenskimi občinami se MOMS z 12. mestom uvršča med **območja z najstarejšim prebivalstvom** v Sloveniji. V zadnjem desetletju se je povprečna starost v MOMS dvignila za 3,2 leta. V letu 2023 je bilo v MOMS 27 % prebivalcev starih 65 ali več let (Slovenija 21,4 %).

47,4^{LETA}

Povprečna starost
prebivalcev občine

Za starejšo populacijo je v MOMS razmeroma dobro poskrbljeno. V občinskem proračunu so zagotavljena sredstva za plačilo storitev institucionalnega varstva starejših oseb iz MOMS, ki so delno ali v celoti oproščene plačila storitve v skladu z Uredbo o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialno varstvenih storitev.

Starejši občani MOMS so nameščeni v socialno-varstvenih zavodih Dom starejših Rakičan, Dom starejših Kuzma, DSO Gornja Radgona, SeneCura Dom starejših občanov Radenci, Dom starejših Lendava ter Zavod sv. Cirila in Metoda Beltinci. Trenutno je v navedenih domovih 44 občanov MOMS, za katere občina plačuje celotne ali delne oskrbne stroške.

Velik poudarek se daje tudi institucionalnemu varstvu invalidov iz MOMS, ki so delno ali v celoti oproščeni plačila storitev v skladu s prej omenjeno Uredbo.

Občanom, ki so vključeni v institucionalno varstvo in plačila storitev ne morejo (v celoti) poravnati, MOMS v letu 2024 financira oz. sofinancira oskrbne stroške v zavodih za invalide iz svojega proračuna. V zavodsko varstvo za invalide je trenutno vključenih 34 občanov, in sicer v zavodih Dom Lukavci, SVZ Hrastovec, ZUDV Dornava, CUDV Draga, Dom Nine Pokorn Grmovje, Ozara Slovenija in Želva d. o. o.

Pomoč družini na domu (PND) kot oblika socialne oskrbe na domu je namenjena upravičencem, ki imajo zagotovljene bivalne in druge razmere za življenje v svojem bivalnem okolju, zaradi starosti, invalidnosti ali kronične bolezni pa se ne morejo oskrbovati in negovati sami, njihovi svojci pa take oskrbe in nege ne zmorejo ali zanj nimajo možnosti. Storitve pomoči družini na domu za MOMS izvaja Dom starejših Rakičan. Število starejših oseb v naši občini narašča, s tem pa tudi potrebe po tej storitvi. 31. 12. 2023 je bila pomoč na domu nudena 75 občanom, od teh je 8 uporabnikom storitev zaradi socialno težjega položaja sofinancirala MOMS.

Z letom 2025 bo storitev pomoči na domu dopolnila storitev Dolgotrajna oskrba na domu (DO na domu), ki je neke vrste nadgradnja obstoječe socialno-varstvene oskrbe, saj vključuje tudi storitve zdravstvene nege, ki so vezane na osnovna dnevna opravila. PND in DO na domu bosta potekali vzporedno.

Z leti narašča tudi socialna stiska, saj prihodki občanov težko sledijo visokim življenjskim stroškom. Prav zaradi tega je MOMS sprejela Odlok o denarni socialni pomoči v Mestni občini Murska Sobota (Uradni list RS, št. 110/11). Po tem odloku so do občinske denarne

socialne pomoči upravičene osebe, ki so brez lastnega dohodka, in osebe, ki z lastnim dohodkom do 30 % presegajo minimalni dohodek na posameznega družinskega člana po zakonodaji, ki ureja socialno varstvo, in imajo stalno prebivališče v MOMS ter so izkoristile že vse zakonske možnosti za rešitev socialne stiske. Center za socialno delo Pomurje na podlagi omenjenega Odloka izvaja postopke za uveljavljanje pravic do enkratne denarne pomoči. Prosilcev je iz leta v leto več.

Tako že opažamo povečanje potrebe po dolgotrajni oskrbi starejših oseb ter invalidov in ta trend se bo zaradi staranja prebivalstva v naslednjih letih nadaljeval. Dolgotrajna oskrba nudi pomoč ljudem, ki potrebujejo podporo druge osebe pri opravljanju vsakodnevnih osnovnih življenjskih dejavnosti, in je pomembna predvsem za starajoče se prebivalstvo, katerega število tudi v MOMS narašča.

V MOMS deluje tudi regijski Varstveno delovni center Murska Sobota, ki ima sedež v Trstenjakovi ulici 69 v Murski Soboti in s štirimi enotami dnevnega varstva (Murska Sobota, Ljutomer, Gornja Radgona, Lendava) ter tremi bivalnimi enotami pokriva celotno Pomurje. V isti stavbi, ki je v lasti Republike Slovenije in jo VDC upravlja, je tudi murskosoboška enota. Vanjo se lahko vključi 55 uporabnikov, trenutno jih je 37. V njej se upravičencem do te storitve, to so osebe z motnjo v telesnem in duševnem razvoju, ne nudi institucionalno varstvo z bivanjem. Do sedaj so vsi uporabniki, ki so bivanje potrebovali, bili vključeni v enoti Gornja Radgona ali Ljutomer, medtem ko je za Lendavo zaradi oddaljenosti bilo manj interesa. Vsi uporabniki in njihovi svojci si želijo bivanja v bližini doma.

ROMSKA SKUPNOST

Romska skupnost v MOMS predstavlja **pomemben del lokalne družbene strukture** in je zelo dobro integrirana v lokalno okolje. Romska društva in organizacije so aktivni in se skupaj z drugimi ustanovami vključujejo v okolje ter prijavljajo in izvajajo različne programe in projekte.

V naseljih Pušča, Černelavci, Nemčavci in v mestu Murska Sobota živi več kot 1.100 Romov. Romsko prebivalstvo v občini je raznoliko in vključeno v številne društvene dejavnosti.

Pušča je največje in najstarejše romsko naselje v Prekmurju z okoli 533 prebivalci, ki živijo v približno 218 gospodinjstvih. Veliko jih ima urejene stanovanjske razmere. Ni pa zanemarljivo, da se v naselju soočajo z izzivi, kot so nizka stopnja zaposlenosti, visoka odvisnost od socialnih prejemkov, v nekaterih družinah potreba po izboljšanju stanovanjskih razmer ter slaba prometna infrastruktura.

V naselju Černelavci prebiva približno 200 Romov v 32 družinah, ki večinoma živijo v lastnih hišah. Večina prebivalcev tega naselja je zaposlenih ali ima lastne dohodke, kar pomeni, da imajo boljše stanovanjske razmere kot v drugih naseljih. Kljub temu pa nekaj romskih družin še vedno potrebuje pomoč pri izboljšanju bivalnih razmer.

Naselje Nemčavci, kjer živi približno 30 Romov v petih družinah, ima urejene stanovanjske razmere.

V mestu Murska Sobota živi približno 150 Romov v 29 družinah, prebivajo v socialnih stanovanjih v blokih. V večini družin je vsaj en član zaposlen, vendar pa zaradi nizke ravni socialne varnosti prejemajo tudi denarne socialne pomoči in subvencije za stanarino.

V občini deluje Komisija za romska vprašanja, ki se aktivno vključuje v razreševanje romskih vprašanj in problemov. V okviru te komisije poteka medinstitucionalno sodelovanje vseh institucij, ki na lokalni ravni delujejo z romsko populacijo. Vsa romska naselja v občini so infrastrukturno urejena. Naselje Pušča ima urejeno vso osnovno infrastrukturo in storitve: vodo, elektriko, kanalizacijo, razsvetljavo, odvoz smeti in ceste. Poleg navedenega so tam kulturni dom, nogometno igrišče z zalivalnim sistemom ter novimi garderobami in klubskimi prostori, gasilski dom ter vrtec, v katerega so vključeni tako romski kakor tudi ostali otroci.

MOMS je pomembno prispevala k izboljšanju infrastrukture in življenjskih razmer v romskem naselju Pušča. To je pomemben korak k zagotavljanju enakih možnosti za vse prebivalce. V prihodnosti se bo treba osredotočiti na dejavnosti za dvig življenjskega standarda in še boljše vključevanje Romov v okolje.

Sodelovanje med občino, prebivalci Pušče in drugimi institucijami je ključno za nadaljnji napredek. Skupaj je treba identificirati potrebe in cilje skupnosti ter oblikovati načrte in programe, ki bodo podpirali njihovo uresničitev. K temu prispeva tudi Pisarna za podporo razvojnim projektom romske skupnosti, ki deluje v okviru Razvojnega centra Murska Sobota.

Poleg infrastrukturnih izboljšav se je treba osredotočiti tudi na druga področja, kot so izobraževanje, zaposlovanje in socialna vključenost, saj so to ključni dejavniki za trajnostni razvoj Pušče in drugih romskih skupnosti v mestni občini.

ZDRAVSTVO

Zdravstveni dom Murska Sobota deluje na območju 12 občin ustanoviteljic in skrbi za 59.700 prebivalcev na območju 692 km².

Primarno zdravstveno varstvo je opredeljeno kot **družbena skrb za zdravje**, ki naj vsakomur zagotovi najvišjo možno raven zdravja in dobrega počutja. Osredotoča se na potrebe in pričakovanja ljudi (posameznikov, družin in skupnosti), ki se jih loteva s celostnim pristopom, tako da vključuje krepitev zdravja in preprečevanje bolezni, zgodnje odkrivanje bolezni in zdravljenje, rehabilitacijo in paliativno obravnavo v vsem življenjskem obdobju tam, kjer ljudje živijo in delajo.

Primarno zdravstveno varstvo je ključno za zagotavljanje univerzalnega dostopa do zdravstvenih storitev in omogoča integrirano ter kontinuirano obravnavo in osredotočenost na potrebe pacienta. Skupaj z javnim zdravjem prispeva k opolnomočenju posameznika, družine in skupnosti v skrbi za lastno zdravje in k boljši zdravstveni pismenosti, omogoča večjo vključenost v odločitve, povezane z zdravjem, ter prispeva k ustvarjanju možnosti za zdrav življenjski slog.

Zdravstveni dom Murska Sobota je neprofitni javni zavod, vključen v javno zdravstveno mrežo. Deluje na območju 12 občin ustanoviteljic in skrbi za 59.700 prebivalcev na območju 692 km². Izvaja osnovno zdravstveno dejavnost na sedežu v Murski Soboti in v

20 dislociranih enotah. Na območju MOMS se dejavnosti izvajajo v Zdravstvenem domu Murska Sobota, Ambulanti Bakovci, DSO Murska Sobota, DSO Rakičan in v Zavodu za prestajanje kazni zapora Maribor –Oddelek Murska Sobota.

V MOMS se nahaja še Splošna bolnišnica Murska Sobota, ki je del javne zdravstvene mreže. V vlogi osrednje regijske bolnišnice zagotavlja prebivalcem Pomurja in širšega okolja kakovostne ter varne zdravstvene storitve. V središče interesov postavlja paciente ter njihovo zdravje in zadovoljstvo.

V letu 2023 se je MOMS priključila v Slovensko mrežo zdravih mest.

Iz podatkov in analiz Nacionalnega inštituta za javno zdravje (v nadaljevanju NIJZ), ki spremlja ključne zdravstvene kazalnike v državi, izpostavimo nekaj dejstev o zdravstvenem stanju v MOMS v letu 2023⁶:

Zdravstveno stanje in umrljivost:

- Bolniška odsotnost delovno aktivnih prebivalcev je trajala povprečno 27,3 koledarskih dni na leto (v Sloveniji 21,7 dni).
- Delež oseb, ki prejemajo zdravlila zaradi povišanega krvnega tlaka, je bil višji od slovenskega povprečja, za sladkorno bolezen pa blizu slovenskemu povprečju.
- Stopnja bolnišničnih obravnav zaradi srčne kapi je bila 3,3 na 1000 prebivalcev, starih od 35 do 74 let (v Sloveniji povprečno 2,0).
- Pri starejših prebivalcih občine je bila stopnja bolnišničnih obravnav zaradi zlomov kolka 5,2 na 1000 (v Sloveniji povprečno 6,2).
- Delež uporabnikov pomoči na domu je bil nižji od slovenskega povprečja.
- Stopnja umrljivosti zaradi samomora je bila 10 na 100.000 prebivalcev (slovensko povprečje 18).

Dejavniki tveganja za zdravje in preventiva:

- Telesna vadba otrok je bila blizu slovenskemu povprečju.
- Stopnja bolnišničnih obravnav zaradi poškodb v transportnih nezgodah je bila 1,0 na 1000 prebivalcev (v Sloveniji povprečno 1,1).
- Delež prometnih nezgod z alkoholiziranimi povzročitelji je bil višji od slovenskega povprečja.
- Odzivnost v programu Svit – presejanje za raka debelega črevesa in danke je bila 61,9-odstotna (slovensko povprečje 63,4 %).
- Udeležba v Programu Zora – presejanje za raka materničnega vratu je bila 69,2-odstotna (slovensko povprečje 71,4 %).

6 Vir: <https://obcine.nijz.si/>

Tabela 3:

IZBRANI KAZALNIKI
IZ ANALIZE NIJZ
(PRIMERJAVA PODATKOV
MED MOMS IN SLOVENIJO
ZA LETO 2024)

KAZALNIK	MOMS	SLOVENIJA
Prirast prebivalstva (v %)	6,9	4,6
Starejše prebivalstvo (nad 80 let, v %)	6,5	5,6
Stopnja delovne aktivnosti (v %)	61,4	67,8
Telesna vadba otrok (indeks)	47,3	50,0
Prehranjenost otrok (v %)	20,2	24,9
Prometne negode z alkoholiziranimi povzročitelji (v %)	10,3	8,5
Bolniška odsotnost (v dnevih)	27,3	21,7
Astma pri otrocih in mladostnikih do 19 let (SSS/1000)7	0,8	0,5
Prejemniki zdravil zaradi povišanega krvnega tlaka (SSS/100)	26,4	22,4
Prejemniki zdravil proti strjevanju krvi (SSS/100)	13,9	11,9
Srčna kap (35–74 let, SSS/100)	3,3	2,0
Možganska kap (35–84 let)	2,4	2,3
Zlomi kolka pri starejših (nad 65 let, SSS/100)	5,2	6,2
Prejemniki zdravil zaradi duševnih motenj (SSS/100)	17,9	14,5
Pomoč na domu (v %)	1,2	1,8
Klopni meningoencefalitis (KME, SSS/100.000)	2,9	7,4
Novi primeri raka pljuč (SSS/100.000)	69	70
Novi primeri raka dojk (SSS/100.000)	111	131
Novi primeri raka želodca (SSS/100.000)	17	22
Umrljivost zaradi bolezni srca in ožilja (0–74 let, SSS/100.000)	74	66
Umrljivost zaradi vseh vrst raka (0–74 let, SSS)	140	147
Umrljivost zaradi samomora (SSS/100.000)	10	18

Vir: obcine.nijz.si (april 2024)

Za zdravstveno varstvo je v MOMS institucionalno dobro poskrbljeno. Obe osrednji zdravstveni ustanovi, tako Zdravstveni dom Murska Sobota kot Splošna bolnišnica Murska Sobota, dobro delujeta in sta v zadnjih letih tudi investicijsko zelo dejavni. Izvajata tudi veliko programov preventivnega zdravstvenega varstva.

Ključni zdravstveni vidiki v MOMS so povezani s trendom staranja prebivalstva. Poglavitna odstopanja so pri boleznih, povezanih s prehrano in količino gibanja odraslih (umrljivost zaradi bolezni srca in ožilja, kapi, prejemanje zdravil za povišan krvni tlak). Zaskrbljujoči so tudi podatki, ki kažejo na zlorabo alkohola in povečan delež prejemnikov zdravil zaradi duševnih motenj. Prav tako niso spodbudni podatki o prekomerni hranjenosti in nižji stopnji telesne vadbe otrok, ki jih lahko tudi povežemo s prehrano in gibanjem.

7 SSS: starostno standardizirana stopnja na 100, 1.000 ali 100.000 prebivalcev.

22

ŠPORTNIH DVORAN

3,09^{m²}SKUPNA POVRŠINA
ŠPORTNIH DVORAN NA
UČENCA

ŠPORT

Rekreativni šport velja za eno izmed cenejših in cenjenih oblik zdravstvene preventive in vodi k boljšemu počutju na vseh ravneh, telesni, duševni in duhovni. Omogoča uresničevanje posameznikovih zmožnosti in priložnosti za premagovanje vsakodnevnega stresa s pomočjo gibanja in je pozitiven odziv na izzive okolja ter vzpostavlja dinamično ravnotežje med človekom in njegovim okoljem.

Rekreacijske površine mesta so predvsem na območju **ob parkovnem gozdu Fazanerija**: tam so letno kopališče, igrišče za odbojko na mivki, nogometni stadion, teniška igrišča, trim steza, sprehajalne poti, primerne tudi za nordijsko hojo. Za rekreacijo je zelo priljubljeno tudi **območje ob Soboškem jezeru**, kjer so na novo urejene površine gibalnega parka in sprehajalne poti, predvsem poleti pa je jezero primerno za vodne športe (deskanje, vožnja s kajakom in kanujem, jadranje), ki se izvajajo rekreativno in klubsko. Jezero uporabljajo tudi soboški potapljači za redne letne vaje in srečanja.

V MOMS je skupaj **22 športnih dvoran**, 15 jih je ob osnovnih in srednjih šolah (telovadnice ob OŠ Bakovci, POŠ Krog, OŠ I, OŠ II, OŠ III, Gimnaziji Murska Sobota, Ekonomski srednji šoli), 7 je posebnih športnih dvoran. Skupna površina športnih dvoran na učenca v OŠ je 3,09 m², kar je največ med mestnimi občinami v Sloveniji (povprečje 1,5 m²), v SŠ pa 1,47 m², kar je še vedno nad slovenskim povprečjem (0,85 m²). Skupna površina dvoran ob OŠ in SŠ je nekaj manj kot 8.500 m².

Problem šolske športne infrastrukture v MOMS so predvsem dotrajanost in pomanjkljiva oprema (neprilagojena razvojni stopnji otrok ipd.), deloma nefunkcionalna razporeditev prostorov in športnih naprav, nekakovostne športne površine ter nezaščitene naletne površine. Nekatere športne objekte bo treba v prihodnosti sanirati ter opraviti nujna vzdrževalna dela, kot so npr. primerno zračenje, oskrba klimatskih naprav in talnih površin, ureditev zunanosti in notranjih prostorov ...

V MOMS je tudi **letno kopališče**, ki obratuje sezonsko, od junija do začetka septembra. Nahaja se v športnem parku Fazanerija v Murski Soboti. Obsega štiri bazene, in sicer olimpijski bazen dimenzij 50m x 22m, dva skakalna stolpa višine 2,5 m in 3 m, bazen dimenzij 33m x 12m, toboganski bazen dimenzij 15m x 15m ter otroški bazen dimenzij 10m x 4m.

V sklopu letnega kopališča je še pet urejenih igrišč za odbojko na mivki, ki se uporabljajo tudi za poletne odbojkarske turnirje. Bazenska tehnika in bazeni so sicer redno vzdrževani, vendar so kljub temu dotrajani in v slabem stanju. Zagonski stroški za sezonsko pripravo bazenskih površin in bazenske tehnike so zelo visoki.

Nogometni stadion Fazanerija, ki se nahaja v mestnem gozdu Fazanerija ob reki Ledavi in je del istoimenskega športnega centra, je po kapaciteti sedežev med večjimi v Sloveniji. Na njem igra domači klub NŠ Mura. Gledalcem so na voljo štiri večje tribune, južna, severna, glavna in vzhodna, njihova skupna kapaciteta je približno 5.500 sedežev. Leta 2018 so bile urejene nove slačilnice po najnovejših evropskih standardih (UEFA), leto pozneje so bili nameščeni še reflektorji s 1200 luksi svetilnosti in možnostjo prilagajanja osvetlitve. Prenovljen je tudi del pod glavno tribuno s slačilnicami in tehničnimi prostori. Pod južno tribuno sta obnovljena bar in trgovina ter klubski prostor.

Po podatkih Zavoda za kulturo, turizem in šport Murska Sobota deluje v MOMS 65 športnih društev in zvez, ki gojijo več kot 20 različnih športov. Nekaj društev je namenjenih rekreativni dejavnosti za vse generacije.

Konjeniški center ob dvorcu v Rakičanu ponuja možnost nastanitve jahalnih konjev in jahanja. Poleg jahanja za lastnike konj ponuja tudi možnost turističnega jahanja in vožnjo s kočijo.

V mestu je še nekaj odprtih površin, namenjenih športni rekreaciji: košarkarsko igrišče na Kocljevi ulici, stadioni in zunanja igrišča pri OŠ I, II in III ter srednjih šolah (Gimnazija, Ekonomska srednja šola), zunanje površine pri Sokolskem domu (TVD Partizan), zunanje vadbene naprave v stanovanjskih naseljih v Lendavski in Mojstrski ulici, rolkarski poligon v SOIC ...

V primestnih naseljih so športno-rekreatijski centri, ki so pogosto povezani s travnatimi igrišči za nogomet: ŠRC Polana, ŠRC Bakovci, ŠRC Nemčavci, ŠRC Pušča, igrišče v Černelavcih, Krogu, Rakičanu, Kupšincih in Satahovcih. Nema lokrat so poleg nogometnih površin tudi površine za druge oblike rekreacije občanov, npr. za balinanje, šah na prostem, odbojko, badminton ...

Na voljo so tudi otroška igrišča v mestu in primestnih naseljih. Nema lokrat so igrišča tarča vandalizma ali so igrala dotrajana. Zaradi varnosti, ohranjanja privlačnosti zunanjih površin in videza krajine je njihovo redno vzdrževanje nujno potrebno.

Po podatkih Zavoda za kulturo, turizem in šport Murska Sobota deluje v MOMS 65 športnih društev in zvez, ki gojijo več kot 20 različnih športov. Nekaj društev je namenjenih rekreativni dejavnosti za vse generacije.

V MOMS predvsem primanjkuje infrastruktura za sodobne športe, zlasti sodobne urbane športe, kot so površine za rolkanje, plezalne stene, poligoni za urbano gibanje ipd. Posamezne panoge, ki potrebujejo specifične prostore, se prav tako srečujejo s težavami, saj teh prostorov ni (npr. za plavanje). Uporabniki športnih objektov, kot je npr. Sokolski dom (TVD Partizan), in drugi ugotavljajo, da so prostori v njem neprimerni za današnjo športno rabo in da je objekt potreben celovite obnove in adaptacije. Energetska sanacija Sokolskega doma je že predmet prijave v okviru Celostnih teritorialnih naložb (CTN).

KULTURA IN KULTURNA DEDIŠČINA

Murska Sobota je že od nekdaj **kulturno središče** in kultura predstavlja pomemben del skupnostnega življenja v mestu. Konec 19. stoletja je bilo ustanovljeno prvo društvo, ki je izdajalo lokalni časopis, kasneje so se oblikovala kulturna društva, ki so združevala različne umetniške dejavnosti in postavila temelje današnjim javnim zavodom. Ti zavodi danes skrbijo za kulturni utrip in izobraževanje, pomembno vlogo pa imajo tudi kulturna društva, ki prispevajo k bogati kulturni ponudbi v občini.

MOMS javni interes na področju kulture uresničuje s podporo javnega in nevladnega sektorja v kulturi. Je ustanoviteljica ali soustanoviteljica naslednjih javnih zavodov: Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, Pomurski muzej Murska Sobota, Galerija Murska Sobota, Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota. Financira ali sofinancira delovanje in izvajanje programov navedenih javnih zavodov in v celoti sama skrbi za izgradnjo ter vzdrževanje prostorov, v katerih delujejo te kulturne ustanove.

Nevladni sektor na področju kulture v občini predstavljajo predvsem ljubiteljska kulturna društva. MOMS z izvedbo vsakoletnih javnih razpisov sofinancira dejavnost kulturnih

društev in drugih organizacij, nakup opreme za njihovo delovanje ter izvedbo kulturnih projektov.

Poslanstvo ohranjanja in varovanja kulturne dediščine opravljata Pomurski muzej Murska Sobota in Galerija Murska Sobota, ki imata tudi pooblastilo Ministrstva za kulturo za opravljanje javne državne muzejske službe. Poleg drugih dejavnosti za kulturno dediščino skrbi tudi **Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota**.

Pomurski muzej Murska Sobota, eden najbolj prepoznavnih regionalnih muzejev v Sloveniji in osrednji muzej za varovanje premične kulturne dediščine v Pomurju, se ukvarja z evidentiranjem, zbiranjem, raziskovanjem, dokumentiranjem, varovanjem in predstavljanjem materialne ter duhovne dediščine naše pokrajine. Pokriva področja arheologije, etnologije, zgodovine, umetnostne in kulturne zgodovine, primarne konservacije, restavracije, pedagoških in andragoških programov, muzejske dokumentacije, specialnih knjižnic ter nesnovne dediščine. Izvaja javno službo in sodeluje pri projektih na lokalni, nacionalni in mednarodni ravni. Muzej ponuja stalno razstavo Ljudje ob Muri, Kološev kabinet umetniške fotografije, razstavo Portreti slovenskih impresionistov Draga Tršarja ter občasne tematske razstave.

Galerija Murska Sobota je osrednja pomurska galerija sodobne umetnosti in središče likovne galerijske dejavnosti v Pomurju. Skrbi za varovanje, ohranjanje, raziskovanje, prezentiranje in popularizacijo likovne dediščine od 20. stoletja naprej. V stalni zbirki, ki jo nenehno dopolnjujejo, hranijo slike, skulpture, grafike, risbe in umetniške fotografije sodobnih pomurskih likovnih ustvarjalcev in dela drugih slovenskih umetnikov. Poseben del zbirke predstavljajo skulpture, odkupljene na nekdanjih Jugoslovanskih bienalih male plastike in kasnejših Evropskih trienalih male plastike. Osrednji dejavnosti galerije sta spremljanje razvoja sodobne likovne umetnosti v Pomurju in širšem slovenskem prostoru ter prirejanje občasnih razstav sodobnih slovenskih likovnih umetnikov 20. in 21. stoletja, ki jih spremljajo javna strokovna vodenja in predavanja.

Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota (v nadaljevanju ZKTŠ MS) deluje od leta 2010 in združuje področja kulture, turizma in športa. Njegova osrednja dejavnost je kultura, na tem področju ima regionalni pomen, saj v Gledališču Park Murska Sobota ponuja bogat uprizoritveni in tudi glasbeni program. Na področju turizma zavod izvaja različne dogodke in projekte ter upravlja mestni turistično-informacijski center »Hranilnica prekmurskih dobrot«. Pomemben del njegovih aktivnosti je vezan na športno dogajanje v MOMS, zavod podpira športna društva in jim pomaga soorganizirati dogodke.

Javni sklad RS za kulturne dejavnosti (v nadaljevanju JSKD) ima v Murski Soboti območno izpostavo, katere program zajema izvedbo tradicionalnih revij in srečanj ljubiteljskih kulturnih skupin, območno in regijsko srečanje lutkovnih skupin, različna območna srečanja (vrtčevskih, otroških in odraslih folklornih skupin; otroških in odraslih pevskih zborov; otroških, mladinskih in odraslih gledaliških skupin; plesnih skupin; pevcev in godcev ljudskega izročila), regijsko srečanje Mini likovna kolonija ter druge projekte.

Na forumu občanov MOMS so udeleženci izrazili željo po bogatejši kulturni ponudbi, ki bi zadostila tudi potrebam zahtevnejših obiskovalcev, obenem pa so opozorili na pomembnost ohranjanja in podpiranja ljubiteljske kulturne dejavnosti. To kaže, da si občani želijo kulturno ponudbo, ki bi bila dostopna in privlačna za različne skupine prebivalstva.

Vzdrževanje kulturne dediščine je nenehno delo, ki zahteva skrbno načrtovanje, trajno predanost in veliko finančnih sredstev. Ohranjanje kulturnih elementov omogoča prenos zgodovine, tradicij in umetnosti na prihodnje generacije ter bogati kulturno raznolikost. Celostni pristop vključuje fizično ohranjanje, družbeno podporo in prenos znanja. Vzdrževanje kulturnih objektov v lasti MOMS in njenih javnih zavodov predstavlja veliko finančno breme, zato se pogosto izvajajo le nujna vzdrževalna dela, medtem ko celovita obnova objektov večinoma zahteva dodatna sofinancerska sredstva.

Pisna kulturna dediščina

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota (v nadaljevanju PIŠK) hrani domoznansko gradivo z območja na obeh straneh reke Mure. Domoznanstvo pomeni zbiranje in preučevanje gradiva določenega geografskega območja z različnih vidikov (zgodovinskega, geografskega, arheološkega, literarnega, jezikovnega, sociološkega, etnološkega ipd.).

PIŠK je eden od osrednjih prostorov izobraževalnega, znanstvenega, kulturnega in družabnega dogajanja v mestu in širši okolici. Knjižnica je najbolj množično lokalno informacijsko središče, ki posameznikom in skupinam omogoča izobraževanje, raziskovanje, raznoliko informiranje ter razvoj osebnosti, vključujoč sprostitev in razvedrilo.

Grajena kulturna dediščina

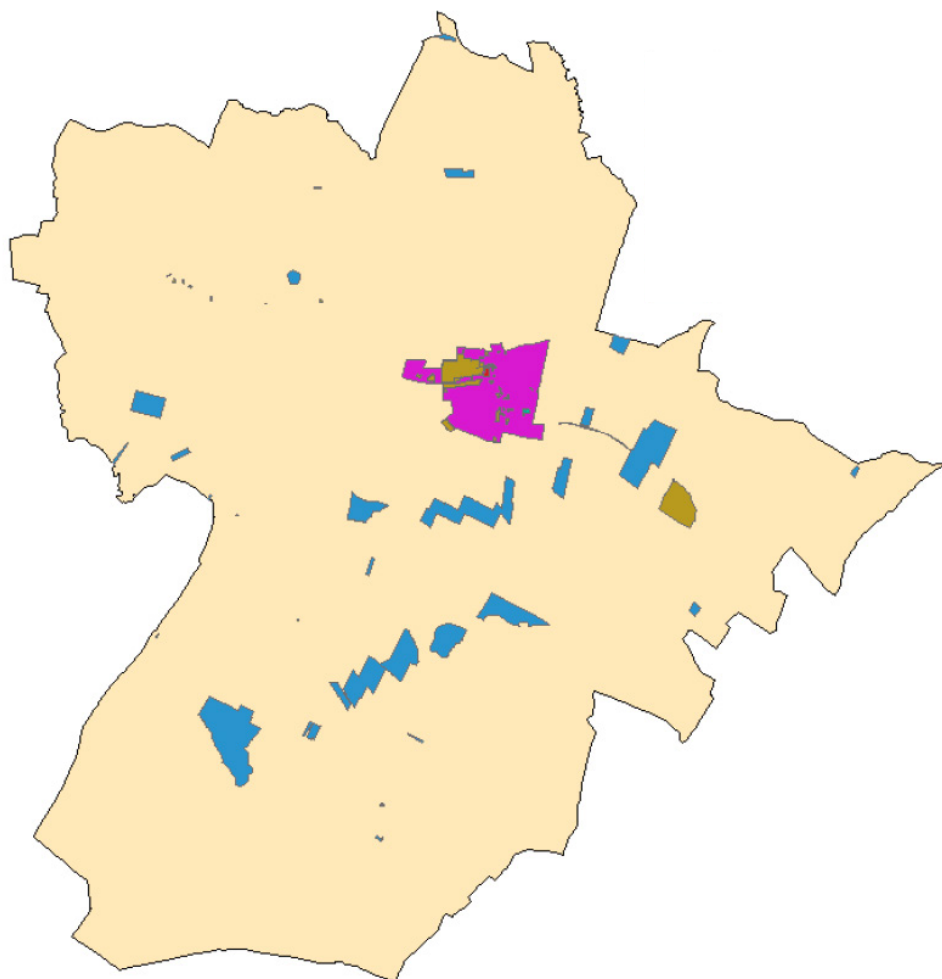
V Murski Soboti je kot kulturna dediščina zaščitene več objektov in območij, ki predstavljajo zgodovinski in kulturni pomen mesta. Mestno jedro s svojo naselbinsko dediščino (EŠD 6774) je razglašeno za varovano območje, kar vključuje grajeno in naravno okolje, kot so trgi, ulice, parki in zeleni pasovi. V sklopu tega območja so posebej zaščiteni arhitekturni biseri, kot so cerkve s pripadajočimi sakralnimi objekti, stanovanjske zgradbe na Slovenski ulici in drugje po mestu, bloki arhitekta Novaka, ki so odraz arhitekturnih smernic 20. stoletja.

Slika 2:

KULturna DEDIŠČINA V MOMS

Vir:
Ministrstvo za kulturo, kartografija
Envirodual d. o. o.

- arheološka dediščina
- kulturna krajina
- memorialna dediščina
- naselbinska dediščina
- profana stavbna dediščina
- sakralna stavbna dediščina

Posebne enote, kot so grad Murska Sobota (EŠD 476), grad Rakičan (EŠD 6791), Delavski dom (EŠD 16808), Sokolski dom (EŠD 6800), Hartnerjeva vila (EŠD 6796), hiša na Slovenski 13 (EŠD 6802), evangeličansko župnišče (EŠD 6803), Kantorjeva hiša (EŠD 13031) in Bergerjeva vila (EŠD 6816), t. i. Židovski blok (EŠD 168111), Kousova vila (EŠD 16810), Benkova hiša (EŠD 6799), hiša na Slovenski 39 (EŠD 6806), hranilnica na Slovenski 41 (EŠD 6807), hiša na Slovenski 42 (EŠD 6804), hranilnica na Slovenski 44 (EŠD 6805), lekarna (EŠD 6808), hiša v Ulici arhitekta Novaka 1 (EŠD 6813), Brandijeva vila (EŠD 6812), so zaščitene kot primeri profane stavbne dediščine. Te zgradbe so izpostavljene zaradi svojih arhitekturnih značilnosti, zgodovinskega pomena in umetnostnozgodovinske vrednosti. Funkcionalne preobrazbe, katerih primer je Delavski dom, povezujejo preteklost z novimi funkcijami in kažejo na pristop, ki spoštuje zgodovinsko bistvo ter hkrati omogoča sodobno uporabo.

Murska Sobota ohranja svoje zgodovinske značilnosti, pri čemer kulturna dediščina ostaja pomemben del mestne identitete. Prepletanje dediščine s sodobnimi urbanističnimi trendi ustvarja trajnostno in privlačno okolje za domačine in obiskovalce. **Feri Novak**, slovenski arhitekt in urbanist, rojen leta 1906 v Murski Soboti, je mestu zapustil pomembno arhitekturno dediščino, ki je zaznamovala njegovo podobo in vplivala

Feri Novak, slovenski arhitekt in urbanist, rojen leta 1906 v Murski Soboti, je mestu zapustil pomembno arhitekturno dediščino, ki je zaznamovala njegovo podobo in vplivala na razvoj sodobne arhitekture v regiji.

na razvoj sodobne arhitekture v regiji. Novakova dediščina v MOMS vključuje nekatere večje arhitekturne dosežke, kot so kopališče in ureditev kompleksa Fazanerija (1934-1935), Delavski dom (1933-1936), Trg zmage (1939), Osnovna šola I (1940-1943), Kino Park (1951), upravna stavba zavarovalnice (1959), stanovanjski blok, imenovan »Bobi blok« (1959), stanovanjski bloki ob Ulici Štefana Kovača (1956-1962), stanovanjski blok v Ulici arhitekta Novaka (1965) in številni drugi zasebni in javni objekti.

Med letoma 1932 in 1934 je s premišljenim načrtovanjem postavil temelje za urbanistični razvoj Murske Sobotice, ki ga je nadaljevali tudi po 2. svetovni vojni z zasnovo novih sosesk, definiranjem ključnih mestnih »središč« in prometnega omrežja, s prenovo glavnega trga in promenade. Novakova soboška zapuščina je pomemben prispevek k razvoju urbanizma v Sloveniji.

Hartnerjeva vila v Grajski ulici 2 v Murski Soboti, zgrajena leta 1928, je prepoznavna meščanska vila, ki simbolizira ugled in moč nekdanjega župana Ferdinanda Hartnerja. Po preselitvi Hartnerjeve družine v tujino je vila prešla v last soboške občine in služila različnim namenom, mdr. je bil v njej dijaški dom in kasneje sedež Pokrajinske in študijske knjižnice, ki se je leta 2003 preselila v nove prostore. Danes vila, zaščiten kot kulturna dediščina (EŠD 6796), nima novih vsebin in ni ustrezno vzdrževana. Arhitekturno dragoceni so oboki, arkade, okrasni nosilci, velike odprtine in ročno izrezani leseni detajli, ki prispevajo k njeni estetski vrednosti. Kljub dotrajani strehi je konstrukcija stavbe v dobrem stanju, nekaj poškodovanih delov je mogoče sanirati. V bližini vile so pomembni zgodovinski objekti in območja, kot so mestni park, grad, evangeličanska cerkev in upravna stavba MOMS. Zaradi perspektivne lokacije v mestnem središču in načrtovane širitve mesta proti reki Ledavi se obeta prenova objekta, kar bi omogočilo ohranitev te kulturne dediščine in prispevalo k trajnostnemu razvoju ter novim mestotvornim funkcijam.

Sokolski dom, danes znan kot dom Partizan, je bil zgrajen leta 1929 na pobudo dr. Franca Farkaša ter s pomočjo lokalnega prebivalstva in Prekmurske posojilnice. Objekt je bil zasnovan kot središče telesne in kulturne dejavnosti, namenjen tako športnim kot kulturnim prireditvam. Do leta 1935 je bil zbirališče zavednih Slovencev, v njem so prirejali gledališke predstave in druge kulturne dogodke z narodnoobrambnim značajem, tu so gostovali dijaški zbori, Slovensko narodno gledališče in druge skupine. Med vojno so aktivnosti prenehale, po vojni pa je bilo v Murski Soboti ustanovljeno Fizkulturno društvo, ki je pozneje postalo Telovadno društvo, to pa se je preoblikovalo v Društvo za športno rekreacijo, ki še danes deluje v stavbi.

Sokolski dom je pomemben arhitekturni in zgodovinski simbol, zaščiten kot kulturna dediščina (EŠD 6800). MOMS načrtuje temeljito obnovo stavbe, s čimer bi zagotovili boljše razmere za športne in javne aktivnosti. Za prenovo je že izdelana vsa projektna dokumentacija, sredstva pa si občina prizadeva pridobiti iz evropskih virov. Obnova bo pripomogla k ohranitvi te kulturne dediščine ter hkrati omogočila sodobno uporabo objekta.

Delavski dom v Murski Soboti, zgrajen leta 1936 po načrtih arhitekta Franca Novaka, je sprva služil kot prostor za prenočišča in družbene dejavnosti. Med 2. svetovno vojno je stavba spremenila namen, najprej je bil v njej sedež nemške in kasneje madžarske okupacijske oblasti. Nekaj časa je bila v njej postavljena zbirka Prekmurskega muzejskega društva, ki je postavilo temelje za Pokrajinski muzej Murska Sobota. Po vojni je Delavski dom postal odraz novih političnih in družbenih sprememb. V stavbi, ki je

zdaj vpisana kot kulturna dediščina (EŠD 16808), so se širila stanovanja za pomembne osebnosti in prostori političnih organizacij. Kasneje je bil objekt nadgrajen in razširjen, danes je v njem sedež MOMS. Del stavbe je namenjen tudi drugim najemnikom in uporabnikom, vključno z Upravno enoto Murska Sobota.

Grad Murska Sobota (EŠD 476) je pomemben kulturni spomenik in eden arhitekturno najlepših objektov v mestu. Zgrajen v 16. stoletju v renesančnem slogu in kasneje nadgrajen z baročnimi elementi odraža bogato zgodovino regije. V 18. stoletju so mu dodali arkade, preoblikovali fasade ter notranjost obogatili s poslikavami in rokokojsko keramiko, kar je močno prispevalo k njegovi imenitnosti. Danes je v gradu sedež Pomurskega muzeja in Mladinskega informativnega kulturnega kluba (MIKK), gosti pa tudi številne dogodke in prireditve, kot so koncerti, predstave in civilne poroke. Obkrožen z mestnim parkom in drevoredom, ki ga je zasnoval arhitekt Feri Novak, je grad ključna točka kulturnega turizma in lokalnega gospodarstva. Soboški dnevi in drugi festivali grad dodatno povezujejo z mestnim dogajanjem. Grad ima ne le kulturno vlogo, ampak prispeva tudi k socialni koheziji in lokalni identiteti. Z vključevanjem v sodobne kulturne tokove in trajnostne strategije ohranja pomembno mesto v mestnem življenju ter zagotavlja, da bo ta kulturno-zgodovinska dediščina skrbno varovana za prihodnje generacije.

Grad Rakičan (EŠD 6791), zgrajen na srednjeveških temeljih iz leta 1322, je pomemben kulturni objekt v MOMS. Služil je kot obrambna točka proti Turkom, v 17. stoletju pa je postal upravni in gospodarski sedež posesti družine Batthyány, ki ga je preoblikovala v baročni dvorec. Danes je multidisciplinarni center, od leta 2003 je v njem Raziskovalno-izobraževalno središče dvorec Rakičan, ki spodbuja izobraževanje, kulturo in raziskovanje. Z lokalnimi specialitetami, dogodki ter ohranjenim parkom z grobnico in kapelico iz leta 1880 je grad tudi priljubljena turistična točka. V neurju poleti 2023 je bil park močno poškodovan, zaradi česar bodo potrebna obsežna obnovitvena dela in finančna vlaganja za ponovno vzpostavitev varnega območja. Grad Rakičan tako ohranja pomembno vlogo pri povezovanju zgodovine s sodobnim družbenim življenjem.

Snovna in nesnovna kulturna dediščina

MOMS se ponaša z **bogato snovno in nesnovno kulturno dediščino**, ki vključuje spomenik na Trgu zmage, obeležje ob 100. obletnici priključitve Prekmurja k matičnemu narodu, arhitekturna dela Franca Novaka ter secesijske zgradbe v mestnem jedru. Pomembne arheološke najdbe, ki pričajo o zgodnji naseljenosti območja, so na ogled v mestnem muzeju. Nesnovna kulturna dediščina, za katero je pristojna institucija Pomurski muzej, obsega naslednje enote: »Priprava prekmurskih gibanic«, »Tradicionalno vabljenje na poroko v Prekmurju«, »Borovo gostüvanje«, »Izdelovanje prekmurskih remenk«, »Gančki majoš«, »Lectarstvo«, »Prekmurščina«, »Sotiš«, »Šamarjanka«, »Slamokrovstvo«, »Pridelava bučnega olja«. Ohranjanje te dediščine je ključno za razvoj kulturnega turizma v mestu in okolici, ki privablja domačine in obiskovalce.

V prihodnosti lahko digitalizacija občini prinese številne koristi in izboljšave na različnih področjih, kot so upravljanje storitev, komunikacija z občani, učinkovitost procesov in transparentnost.

DIGITALIZACIJA

Področje digitalizacije se deli na **dve podpodročji** – digitalizacija poslovanja mestne uprave in povezanih zavodov in služb ter digitalizacija mestne občine. Na področju digitalizacije poslovanja in internih procesov je občina v preteklih letih napredovala in implementirala nekatere digitalne rešitve, vendar so le-te vpeljane večinoma parcialno in specializirano za posamične namene.

Po samoocenitvenem vprašalniku DIH Slovenija o organizacijski in digitalni zmogljivosti⁸ mestna uprava dosega omejeno stopnjo digitalne zmogljivosti s potencialom za nadaljnji razvoj.

Tudi na področju digitalizacije mestne občine MOMS že implementira določene digitalne rešitve, in sicer:

- pri sodelovanju z občani (npr. elektronski razpisi, kontakt občanov, rubrika »Občan vpraša«;
- pri elektronskih storitvah (elektronsko parkiranje in idr.).

MOMS še nima sprejete strategije digitalnega razvoja.

Digitalni prehod je eden izmed ciljev Evropske unije, zato bo državam članicam pri tem prehodu pomagala in jih podpirala. Podobno razvojni potencial digitalizacije v svojih dokumentih prepozna tudi Republika Slovenija, ki prek različnih vzvodov podpira tudi digitalni razvoj slovenskih mest in lokalnih skupnosti. Zato bo v prihodnosti treba temu področju nameniti posebno pozornost.

V prihodnosti lahko digitalizacija občini prinese številne koristi in izboljšave na različnih področjih, kot so upravljanje storitev, komunikacija z občani, učinkovitost procesov in transparentnost. E-uprava, digitalna komunikacija, pametno upravljanje, edukacija in podpora občanom, digitalizacija dokumentov in arhivov, e-vključenost ... so nekateri od načinov, kako se lahko občina učinkovito vključi digitalizacijo.

Digitalni razvoj MOMS je mogoč na vseh področjih, zato se ga je treba lotiti strateško, da bo ustrezal zahtevam časa, da bodo digitalne storitve po meri občanov in dostopne vsem.

ZAŠČITA IN REŠEVANJE

Zagotavljanje splošne varnosti občanov, občank, javnega prostora in premoženja je predpogoj kakovostnega in privlačnega življenjskega okolja. Glede na stanje mesta in primestnih naselij je potrebno sproti in pravočasno odpravljanje tveganj. Vključevanje občanov za aktivno spremljanje različnih negativnih dejavnikov, njihovo ozaveščanje za samozaščitno ravnanje in usposobljenost služb oz. enot štaba Civilne zaščite za hiter in ustrezen odziv v primeru naravnih in drugih nesreč so ključni za razvoj posamezne lokalne skupnosti.

⁸ <https://dihislovenia.si/aktualno/novice/samoocena-digitalne-zrelosti-podjetja-klju%C4%8Dni-korak-v-digitalni-prihodnosti>

13

GASILSKIH DRUŠTEV

7

ZAKLONIŠČ

Pomanjkljivosti v sistemu varnosti so neurejene interventne poti, pomanjkanje opreme za tehnično reševanje ter usposobljenost prvih posredovalcev za reševanje in uporabo sodobne medicinske in tehnološke opreme.

Na območju MOMS deluje **trinajst gasilskih društev**, in sicer v mestu Murska Sobota, v vsakem od enajstih primestnih naselij ter dodatno še v romskem naselju Pušča.

V MOMS je **sedem funkcionalnih in uporabnih zaklonišč** in vsa so primerna za uporabo. V njih je 300 zakloniščnih mest. Najpomembnejše oz. centralno zaklonišče je v Mojstrski ulici 1, kjer je urejena tudi celotna logistika za delovanje štaba Civilne zaščite. Vseh sedem zaklonišč v Murski Soboti lahko v primeru najhujšega sprejme do dva tisoč oseb.

Obstoječe službe zaščite in reševanja so dobro organizirane, je pa območje Pomurja izpostavljeno poplavam, zato je smiselna nadgradnja služb v Regijsko izobraževalno središče za protipoplavno zaščito. Nujno je sprotno opremljanje gasilskih enot ter krepitev zmogljivosti gasilcev za tehnično reševanje in sledenje tehnološkemu napredku s posodobitvijo voznega parka in gasilske opreme. Prav tako se lažje potreba po izgradnji gasilskega centra oziroma gasilskega doma regijskega pomena, kjer bi potekala izobraževanja na regijskem nivoju.

Potrebni so tudi ukrepi za prilagajanje podnebnim spremembam in povečanje poplavne varnosti.

Vse več pozornosti bo treba namenjati preventivi na področju varnosti pred naravnimi in drugimi nesrečami. Ključne investicije za prilagajanje podnebnim spremembam so: ureditve ob vodotokih, ki bi preprečevale poplave, vzpostavitev in razširitev sistema odvajanja meteoritnih odpadnih voda na gosto naseljenih območjih, prilagajanje infrastrukture novim razmeram, ciljno opremljanje in usposabljanje izvajalcev zaščite, reševanja in pomoči, opremljanje prostovoljnih gasilcev z gasilskimi vozili, izgradnja regijskega gasilskega poligona za usposabljanje gasilcev.

Za vse primere ogroženosti so izdelani načrti zaščite in reševanja, občina pa zagotavlja financiranje sistema zaščite in reševanja, tako za nakup opremo kakor tudi za usposabljanje pripadnikov Civilne zaščite in društev ter organizacij, ki delujejo na področju zaščite in reševanja.

O ŽIVLJENJU IN BIVANJU V MOMS – MNENJA OBČANK IN OBČANOV

Življenje in bivanje v MOMS osvetljujejo tudi zunanje raziskave in mnenja občanov.

Odprti forum z občankami in občani

Na **odprtem forumu**, ki je potekal 28. septembra 2023 v Gledališču Park, so se zbrali občanke in občani MOMS, da bi podali svoje ideje in predloge za izboljšave v mestu. Srečanje je bilo priložnost za odprt dialog, v katerem so prebivalke in prebivalci lahko neposredno vplivali na oblikovanje mestnih politik, pripravo prihodnjih projektov in pričujoče strategije razvoja mesta.

Ena glavnih tem je bila **potreba po prilagoditvi mestnih struktur in storitev** starajočemu se prebivalstvu. Udeleženci so izpostavili, da bi bilo treba pokriti mestni bazen, kar bi omogočilo njegovo uporabo tudi v zimskih mesecih. Prav tako je bilo izraženo mnenje, da bi morala mestna uprava razmisliti o bolj primerni lokaciji otroškega igrišča v mestnem parku, o morebitni preselitvi na južno stran parka in o zagotavljanju potrebnih sanitarij za obiskovalce igrišča.

Kultura je prav tako zavzela pomemben del razprave. Kot je bilo že omenjeno (str. 28), so udeleženci izrazili željo po **bogatejši kulturni ponudbi**, ki bi zadostila tudi potrebam zahtevnejših obiskovalcev, obenem pa so opozorili na pomembnost ohranjanja in podpiranja ljubiteljske kulturne dejavnosti. To kaže, da si občani želijo kulturno ponudbo, ki bi bila dostopna in privlačna za različne skupine prebivalstva.

Gospodarski razvoj je bil prepoznan kot področje, kjer mesto in regija potrebuje jasno strategijo. Udeleženke in udeleženci so menili, da je ključnega pomena povečanje ponudbe v mestnem jedru, kar bi pripomoglo k večji privlačnosti središča mesta. Obenem je bilo poudarjeno, da je treba več vlagati v človeške vire ter razvoj javnih in neprofitnih stanovanj, ki bi bila dostopna mladim posameznikom, mladim družinam in ostalim skupinam prebivalstva.

Poleg tega je bila izražena potreba po **izboljšanju javnega potniškega prometa**. V razpravi na to temo so udeleženci izpostavili boljše povezave z okoliškimi regijami, izboljšanje postajališč z ustrezno opremo in informacijami za tujce ter primernejše linije in vozne rede, ki bi upoštevali potrebe uporabnikov.

Na koncu foruma so udeleženci poudarili, da si želijo **več odprtosti mestne uprave** in še več takšnih forumov ter razprav o prihodnosti in razvojnih prioritetah. Izpostavili so pomen dialoga in izmenjave mnenj med občani, saj verjamejo, da so to ključni pristopi za razvoj mesta, ki odražajo potrebe in želje njegovih prebivalcev. Ta srečanja so pomembna, saj omogočajo, da se glas občanov sliši in upošteva pri oblikovanju mestne politike in strategij, kar vodi do bolj vključujoče in odzivne mestne uprave.

Anketa za občanke in občane MOMS

Izvedena je bila **anketa** med občankami in občani MOMS v obliki spletnega vprašalnika o zadovoljstvu z življenjem v MOMS, ki je bil odprt od 29. 8. do 29. 9. 2023. Rezultati kažejo reprezentativni vzorec 810 izpolnjenih vprašalnikov (4,34 % vseh prebivalk in prebivalcev MOMS). Največji delež izpolnjenih anket (48 %) je v starostni skupini od 41 do 65 let, sledi skupina med 25 in 40 leti (32 %), najmanjši je delež odgovorov v skupini nad 65 let (7 %). Večina anketiranih je zaposlenih (64 %), upokojencev je 12 %, šolajočih 10 %, samozaposlenih 7 % in brezposelnih 5 %.

Izhajajoč iz odzivov občank in občanov so najpomembnejša področja za razvoj v naslednjih petih letih prometna infrastruktura, podjetništvo in inovacije ter lokalna samooskrba s hrano.

Anketiranci so ocenjevali različne vidike življenja v občini, vključno z zadovoljstvom z javnimi storitvami in kakovostjo življenja. Povprečna ocena zadovoljstva z življenjem je 5,89 na lestvici od 1 do 10. Da je kakovost življenja ostala enaka kot pred petimi leti, meni 29 % anketirancev. Približno enak delež anketirancev je mnenja, da se je kakovost izboljšala ali poslabšala.

Najbolj so bili sodelujoči zadovoljni z zbiranjem in odvozom odpadkov, najmanj pa s parkirnimi mesti in stanjem cest. Kot najpomembnejše dejavnike za kakovost življenja so izpostavili občutek varnosti, življenjske stroške in dostop do javnih storitev. Z zdravstvenimi storitvami, možnostmi izobraževanja in kolesarskimi potmi so v povprečju prebivalci MOMS zadovoljni. Prav tako je 47 % anketirancev zelo zadovoljnih ali zadovoljnih z dostopnostjo zelenih in rekreacijskih površin.

Najmanjši delež prebivalcev, to je 14,2 %, se strinja ali popolnoma strinja s trditvijo, da imajo možnost sodelovanja pri razvoju občine, medtem ko jih kar 69,8 % meni, da te možnosti nimajo.

Izhajajoč iz odzivov občank in občanov so najpomembnejša področja za razvoj v naslednjih petih letih prometna infrastruktura, podjetništvo in inovacije ter lokalna samooskrba s hrano. Infrastrukturne investicije so po mnenju prebivalcev in prebivalcev MOMS potrebne predvsem v kolesarske poti, obvozne ceste in neprofitna stanovanja. Kot prioriteta se je izkazalo tudi oživiljanje mestnega središča.

3.2.

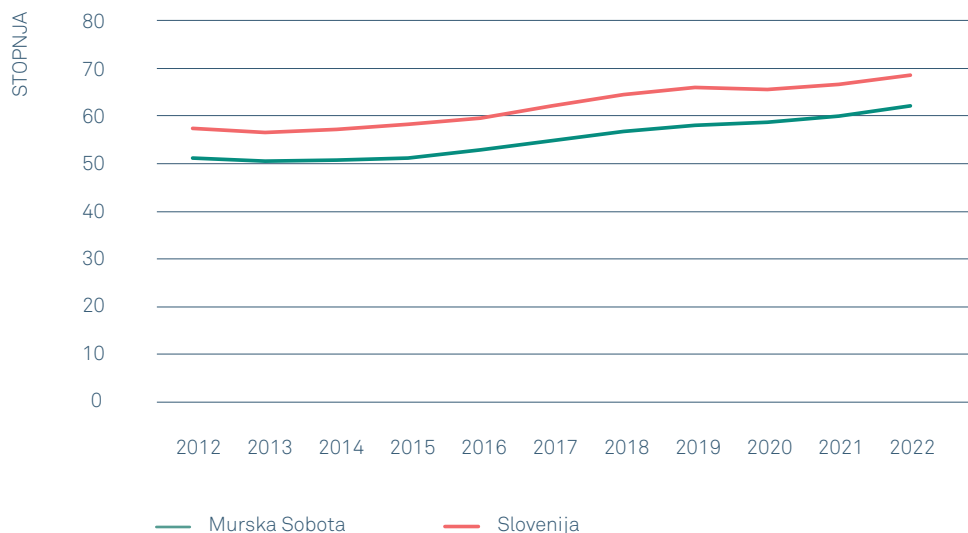
Gospo- darsko področje

Grafikon 7:

DELOVNO AKTIVNO PREBIVALSTVO V MOMS V LETIH V 2012–2022

TRG DELA

Število **delovno aktivnega prebivalstva** se je na državni ravni po letu 2013 povečevalo, prav tako v MOMS postopoma od leta 2015. V letu 2022 je bilo v MOMS 7.014 delovno aktivnih prebivalcev (po prebivališču), s stopnjo delovne aktivnosti 62,2 % (moški 64,1 %, ženske 60,2 %). V primerjavi z letom 2012 se je skupna stopnja delovne aktivnosti povečala za 11 odstotnih točk, kar je podobno slovenskemu povprečju (11,2 %).

Od leta 2015 narašča tudi število delovno aktivnega prebivalstva po kraju dela. V letu 2022 je bilo v MOMS 12.885 delovno aktivnih prebivalcev, od tega 94,35 % zaposlenih, 5 % samozaposlenih izven kmetijstva in 0,65 % samozaposlenih v kmetijstvu.

Podrobnejši pregled delovno aktivnega prebivalstva izven kmetijstva za leto 2022 kaže, da je bilo v tem letu **6.952 delovno aktivnih oseb** s prebivališčem v MOMS, od tega 58,5 % oz. 4.068 oseb, ki imajo prebivališče in delovno mesto v MOMS. 2.884 oseb oz. 41,5 % s prebivališčem v MOMS pa delovno migrira v drugo občino.

V MOMS je bilo v letu 2022 skupaj **12.812 delovno aktivnih prebivalcev**, ki imajo delovno mesto v MOMS (ne glede na to, kje je imajo prebivališče). Od tega je 4.068 oseb oz. 31,75 % takih, ki imajo poleg delovnega mesta tudi prebivališče v MOMS. Preostanek, torej 68,25 % oz. 8.744 oseb delovno migrira v MOMS iz drugih občin. Indeks delovne migracije znaša 184,3, kar MOMS uvršča v statistično kategorijo izrazito delovnih občin (116,0 ali več), med mestnimi občinami pa na 2. mesto, takoj za MO Ljubljana z indeksom 190,9. Za MOMS sta poleg drugih tudi MO Maribor z indeksom 148,7 in MO Ptuj z indeksom 147,3.

Analiza delovno aktivnega prebivalstva po občinah prebivališča in po doseženi izobrazbi kaže, da ima čez **50 % delovnega prebivalstva srednješolsko izobrazbo**. Prebivalstvo z doseženo višješolsko ali visokošolsko izobrazbo postopoma narašča in se je v letu 2022 v primerjavi z letom 2012 povečalo za 29,5 %. Najmanj je oseb z osnovnošolsko izobrazbo

ali manj. Njihov delež je v strukturi delovno aktivnega prebivalstva od leta 2015 upadal vse do 2021, ko se je pričel spet dvigovati.

Stopnja registrirane brezposelnosti pada. Januarja 2023 je bila 9,1-odstotna, januarja 2019 15,2-odstotna, januarja 2015 22,1-odstotna. Primerjava s pomurskim in slovenskim povprečjem kaže, da je bila stopnja registrirane brezposelnosti v letu 2023 v MOMS nad pomurskim (8,4 %) in slovenskim povprečjem (5,6 %). Primerjava s slovenskimi občinami za januar 2023 pa kaže, da je po stopnji registrirane brezposelnosti MOMS pri samem vrhu, in sicer na 14. mestu (od skupno 212 slovenskih občin). Januarja 2023 je bilo v MOMS registriranih 705 brezposelnih oseb.

Povprečna slovenska mesečna bruto plača v letu 2022 je bila 2.024 evrov, v Pomurju 1.834 evrov in v MOMS 1.937 evrov, iz česar je razvidno, da je mesečna bruto plača v MOMS pod slovenskim povprečjem in nad povprečjem pomurske regije.

Nagrada Zlati kamen za MOMS: med 212 slovenskimi občinami je MOMS na področju trga dela na 4. mestu in na 20. mestu na področju gospodarstva.

GOSPODARSKI SUBJEKTI

Leta 2023 je število podjetij oziroma poslovnih subjektov (gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov) s sedežem v MOMS znašalo skupno 1.008, od tega je bilo **571 gospodarskih družb in 437 samostojnih podjetnikov**. Delež podjetij s sedežem v MOMS znaša 23,86 % vseh podjetij s sedežem v pomurski regiji.

Podjetja v MOMS so v letu 2023 skupaj ustvarila 1.450.757.000 evrov prihodkov, od tega gospodarske družbe 1.398.292.000 in samostojni podjetniki 50.002.000 evrov. Podjetja iz MOMS so ustvarila 40,51 % prihodkov pomurske regije in imajo največ prihodkov med pomurskimi občinami.

Gospodarske družbe v MOMS

V letu 2023 je bilo na območju MOMS skupaj **571 gospodarskih družb** in njihovo število je primerljivo z letom 2018 (635 družb). Število družb v letu 2018 in 2023 je sicer ostalo relativno primerljivo, opazna pa je razlika v številu zaposlenih: v letu 2023 so družbe zaposlovale 5.196 oseb, kar je za 1,5 % manj kot leta 2018.

Po velikosti je bilo 453 podjetij (79,3 %) mikro družb, 89 podjetij (15,6 %) majhnih družb, 18 podjetij (3,2 %) srednje velikih in 11 podjetij (1,9 %) velikih gospodarskih družb. Največ oseb je bilo zaposlenih v srednjih (34,6 %) in velikih družbah (26,8 %). 453 mikro gospodarskih družb je zaposlovalo 770 oseb, kar je v povprečju 1,6 osebe/mikro družbo. Devet velikih gospodarskih družb je zaposlovalo 1.394 oseb, v povprečju 155 na družbo.

Družbe, ki so predložile podatke AJPEs, so v letu 2023 ustvarile za 81,4 % več čistega dobička kot v letu 2018 in povečale obseg neto dodane vrednosti za 53,78 %, obseg skupnih prihodkov za 23,22 % in obseg skupnih odhodkov za 20,62 %. Neto čisti dobiček/izguba se je glede na 2018 v letu 2023 povečal za 97 %. Gospodarske družbe so v letu 2023 ustvarile 1,4 milijarde evrov čistega prihodka od prodaje, od tega 82 % na domačem trgu, 14,7 % na trgu EU in 3,3 % na trgu izven EU.

Analiza družb s sedežem v MOMS glede na področje dejavnosti kaže, da je največ družb, 129 oz. 22,6 %, s področja G – Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil. Ta podjetja zaposlujejo 920 oseb oz. 17,7 % vseh zaposlenih v družbah in skupno ustvarijo 49,7 % čistih prihodkov od prodaje. Če primerjamo njihovo dejavnost z letom 2018, opazimo, da se je v letu 2023 število družb zmanjšalo za 3 %, število zaposlenih v njih pa povečalo za 38,5 %; skupno so tudi ustvarile več čistih prihodkov od prodaje v primerjavi z vsemi družbami.

Po število družb sledi področje M – Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti s 102 podjetjema (17,9 %) in 231 oz. 4,4 % zaposlenimi. Na tretjem mestu je področje C – Predelovalne dejavnosti s 70 gospodarskimi družbami (12,3 % vseh družb). V teh dejavnostih je zaposlenih največ oseb, in sicer 2.150 oz. 41,4 % vseh zaposlenih v družbah. V primerjavi z letom 2018 je v tej panogi leta 2023 delovalo 7,9 % manj družb in bilo v njih zaposlenih 1 % manj ljudi. V letu 2023 je ta dejavnost ustvarila 22,9 % prihodkov vseh družb, kar jo postavlja na drugo mesto.

Družbe s področja predelovalnih dejavnosti, trgovine in gradbeništva so tako ustvarile največ, tj. 79,3 % celotnega neto čistega dobička. Največ so tudi prispevale k ustvarjeni neto dodani vrednosti, in sicer 73,9 % celotnega obsega neto dodane vrednosti, ki se je v primerjavi z letom 2018 povečal za 54 %.

Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v pomurski regiji v letu 2023⁹ navaja tudi podatke o poslovanju družb glede na občine. Iz njih je razvidno, da so imele največji vpliv na končni poslovni rezultat družbe z območja MOMS. V MOMS ima sedež 23,9 % vseh gospodarsko aktivnih družb v regiji, ki dajejo delo 29,6 % vseh zaposlenih in ustvarijo dobrih 39,5 % skupnih prihodkov in odhodkov v regiji.

Najbolj izvozno usmerjene so družbe z območja Občine Gornja Radgona, ki so ustvarile 25,2 % vseh čistih prihodkov od prodaje na tujih trgih. 20,8 % prihodkov od prodaje na tujih trgih ustvarijo družbe v Občini Odranci, ki so za 2,4-odstotno točko prehiteli družbe iz MOMS (AJ PES 2023)

Samostojni podjetniki

V letu 2023 je bilo v MOMS skupno registriranih 437 samostojnih podjetnikov, kar je za 17 % manj kot v letu 2018, ko jih je bilo 530. Analiza glede na velikost kaže, da je bilo v letu 2023 433 oz. 99,1 % mikro podjetij (podjetja, ki imajo manj kot 10 zaposlenih) in 4 oz. 0,9 % majhnih podjetij (podjetja, ki imajo 10-49 zaposlenih).

Samostojni podjetniki s sedežem v MOMS so v letu 2023 **zaposlovali 483 oseb**, od tega mikro podjetja 373 oz. 1,1 osebo na podjetje, in majhna podjetja 110 oseb oz. v povprečju 27 oseb na podjetje. Na splošno se je v primerjavi z letom 2018 zaposlenost pri samostojnih podjetnikih v letu 2023 zmanjšala za 17,9 %. Eden izmed razlogov za manjše število samostojnih podjetnikov in posledično manjše število zaposlenih je tudi pandemija covid-19.

V letu 2023 je bilo v MOMS
registriranih

437

SAMOSTOJNIH PODJETNIKOV

9 https://www.ajpes.si/Doc/LP/Informacije/PoStatRegijah/09_pomurska_regija_Informacija_2023_GD_SP_ZAD.pdf

378 podjetnikov je ustvarilo 4.430.000 evrov dohodka, medtem ko je 57 podjetij poslovalo z izgubo in ustvarilo 312.000 evrov negativnega poslovnega izida. Neto dohodek je v letu 2023 znašal 4.117.000 EUR, kar je za 0,5 % manj kot v letu 2018.

Podjetniki v MOMS so v letu 2023 ustvarili 48.829.000 evrov čistih prihodkov od prodaje, kar je za 5,4 % več kot v letu 2018. Največji delež pripada čistim prihodkom od prodaje na domačem trgu (93,3 % vseh prihodkov), čiste prihodke od prodaje na tujem trgu (6,7 % vseh prihodkov) pa je ustvarilo 71 samostojnih podjetnikov.

Podjetniki v MOMS so v letu 2023 ustvarili skupno 45.885.000 evrov odhodkov, kar je za 0,7 % več kot leta 2018. Najpomembnejši med poslovnimi odhodki ostajajo stroški blaga, materiala in storitev, sledijo stroški dela.

Samostojni podjetniki v MOMS so ustvarili 18.254.000 evrov neto dodane vrednosti, kar je za 9,7 % več kot v letu 2018. Najvišjo neto dodano vrednost so ustvarili v gradbeništvu (4.304.000 evrov), sledita gostinstvo (3.500.000 evrov) ter področje trgovine, vzdrževanja in popravil motornih vozil (2.834.000 evrov). Dodano vrednost v višini 18.369.000 evrov je v letu 2023 ustvarilo 394 podjetnikov iz MOMS ali 90,1 % vseh podjetnikov iz MOMS. Izgubo na substanci v višini 115.000 evrov je izkazalo 41 podjetnikov, najvišjo (23,7 %) so ustvarili podjetniki s področja »Druge dejavnosti«.

Analiza samostojnih podjetnikov s sedežem v MOMS glede na področje dejavnosti za leto 2023 kaže, da je bilo največ podjetnikov (75 oz. 17,2 %) s področja G – Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil in da so zaposlovali 69 oseb oz. 14,3 % vseh zaposlenih pri samostojnih podjetnikih. Po številu podjetnikov sledi področje »Predelovalne dejavnosti« s 64 podjetji in 69 zaposlenimi oz. 14,2 % vseh zaposlitev pri podjetnikih. Sledi področje »Gostinstvo«, na katerem je delovalo 61 podjetnikov (13,9 % vseh) s 111 zaposlenimi (23% vseh zaposlitev). Največ zaposlitev pri samostojnih podjetnikih je bilo v gostinstvu (23%), gradbeništvu (28,4 %) in v predelovalnih dejavnostih (14,2 %).

Najvišji neto podjetnikov dohodek so ustvarila podjetja v gradbeništvu v višini 825.000 evrov oz. 20%, sledijo predelovalne dejavnosti s 776.000 evri (18,8 %) in področje »Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil« v višini 773.000 evrov (18,7 %).

Glede na podatke za celotno pomursko regijo so bili najbolj aktivni podjetniki z območja MOMS. 437 podjetnikov ali 18,7 % vseh v regiji je zaposlovalo 19,7 % vseh zaposlenih pri podjetnikih, ustvarilo 17,1 % vseh prihodkov in 16,9 % odhodkov ter z 19 % izkazalo največ neto podjetnikovega dohodka in z 18,8 % največ neto dodane vrednosti (AJ PES 2023).

Zadruga

V letu 2023 je v MOMS poslovalo **devet zadrug in zaposlovalo devet oseb**. Po velikosti je bilo 8 mikro zadrug (88,9 %) in 1 majhna zadruga (11,1 %). v primerjavi z letom 2018, ko jih je bilo 12, se je njihovo število zmanjšalo za 25 %. Ustvarjeni prihodek in njihov čisti dobiček ne predstavljata pomembnega doprinosa h gospodarskim kazalnikom v MOMS.

GOSPODARSTVO MOMS NA RAVNI POMURSKKE REGIJE

Po podatkih AJ PES JE pomursko gospodarstvo v letu 2023 obsegalo:

- 1.890 gospodarskih družb, ki so zaposlovale 17.578 oseb,
- 2.334 samostojnih podjetnikov, ki so imeli 2.452 zaposlenih,
- 29 zadrug.

V MOMS je bilo 23,9 % vseh podjetij v pomurski regiji.

Podjetja v MOMS so v letu 2023 skupaj ustvarila 1.450.757.000 evrov prihodkov, kar je 40,5 % prihodkov pomurske regije, od tega gospodarske družbe 1.398.292.000 evrov in samostojni podjetniki 50.002.000 evrov. Ustvarila so tudi največ prihodkov med pomurskimi občinami.

Gospodarska moč pomurske regije 2023

Tabela 4:
PRISPEVEK POMURJA V SLOVENSKO CELOTO

Vir:
Zloženka PGZ »Regijski kazalniki gospodarjenja Pomurje 2023«

	POMURJE sredstva v tisoč €	Delež Pomurja v %	POMURJE število zaposlenih	Delež Pomurja v %	POMURJE ČPoP* v tisoč €	Delež Pomurja v %
GD	2.758.670	2,0	17.578	3,2	3.458.543	2,5
SP	189.067	4,8	2.452	6,1	285.547	4,5
Σ	2.947.737		20.030		3.744.090	

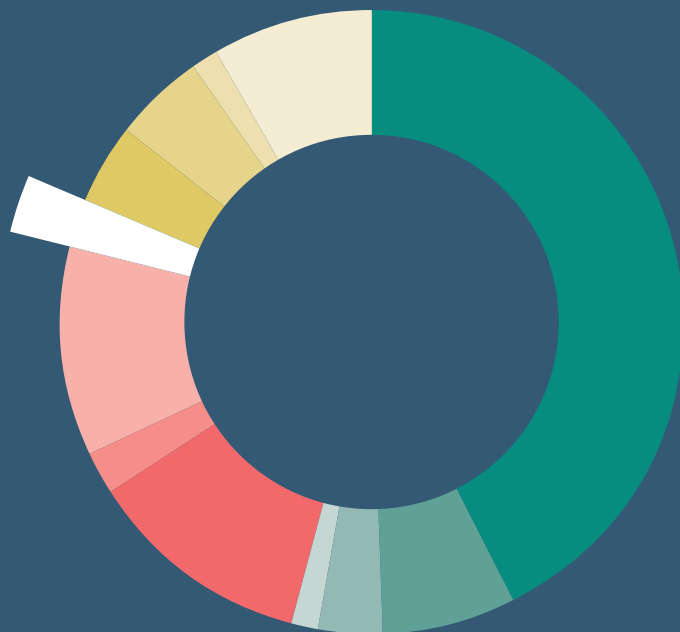
ČPoP* - čisti prihodek od prodaje, GD - gospodarske družbe, SP- samostojni podjetniki

	Pomurje	Slovensko povprečje
Neto dodana vrednost na zaposlenega - gospod. družbe	48.294 €	61.003 €
Neto dodana vrednost na zaposlenega - sam. podjetniki	39.572 €	45.408 €
Neto dodana vrednost na nosilca dejavnosti in njegove zaposlene - sam. podjetniki	20.273 €	20.244 €
Bruto plača na zaposlenega (povprečna za leto 2023)	GD 2.001 €	GD 2.218 €
	SP 1.461 €	SP 1.453 €
BDP na prebivalca v regiji (2022)	18.534 €	27.040 €
Povprena stopnja registrirane brezposelnosti (dec. 2023)	6,9 %	4,9 %

Grafikon 8:

DODANA VREDNOST GOSPODARSKIH DRUŽB V LETU 2023 – PRIMERJAVA MED SLOVENSKIMI REGIJAMI

Vir:
Zloženka PGZ »Regijski kazalniki
gospodarjenja Pomurje 2023«

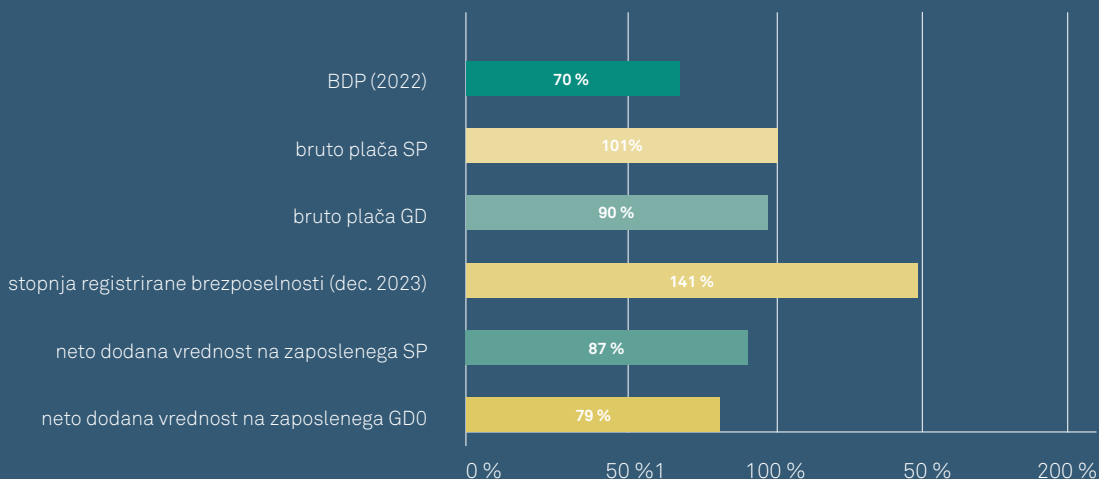
Dodana vrednost gospodarskih družb 2023 po regijah v %

42,7 %	Osrednjeslovenska	11,8 %	Savinjska	4,2 %	Obalno-kraška
7,0 %	Jugovzhodna Slovenija	2,1 %	Koroška	4,7 %	Goriška
3,2 %	Posavska	10,9 %	Podravska	1,4 %	Primorsko-notranjska
1,3 %	Zasavska	2,5 %	Pomurska	8,2 %	Gorenjska

Grafikon 9:

POMURJE V PRIMERJAVI S SLOVENSKIM POVPREČJEM

Vir:
Zloženka PGZ »Regijski kazalniki
gospodarjenja Pomurje 2023«

GOSPODARSKA INFRASTRUKTURA IN POSLOVNE CONE

Občinski prostorski načrt (v nadaljevanju OPN) (SD OPN 1 - Uradni list RS, št. 54/16 in 67/16) med drugimi podrobnimi namenskimi rabami opredeljuje tudi **območja proizvodnih dejavnosti** (oznaka I), ki so pretežno namenjena industrijskim, proizvodnim in spremljajočim storitvenim ter servisnim dejavnostim:

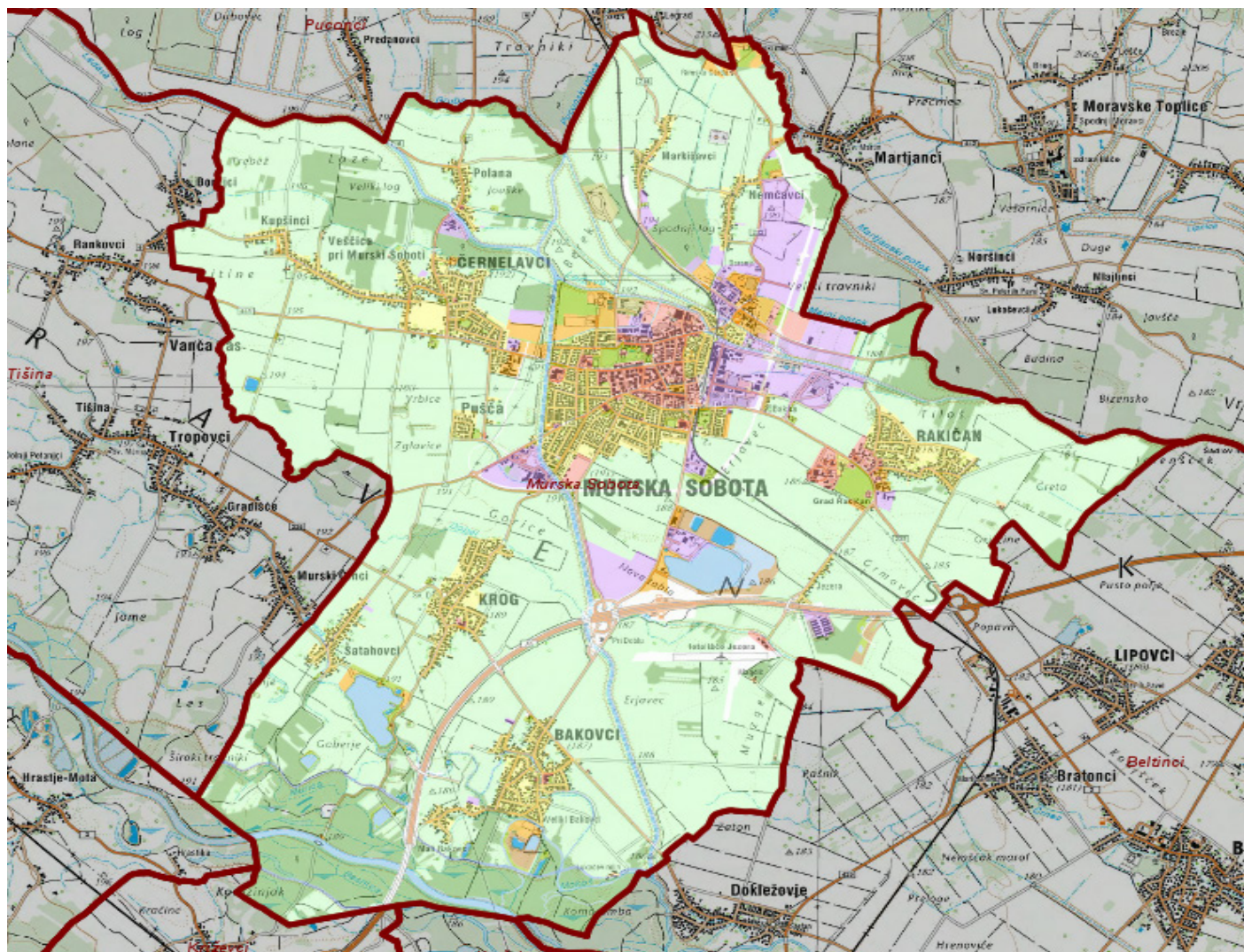
- **IP** – površine za industrijo, ki so namenjene industrijskim dejavnostim;
- **IG** – gospodarske cone, ki so namenjene obrtnim, skladiščnim, prometnim, trgovskim, poslovnim in proizvodnim dejavnostim;
- **IK** – površine z objekti za kmetijsko proizvodnjo, ki so namenjene kmetijskim stavbam za intenzivno pridelavo rastlin in rejo živali.

Slika 3:

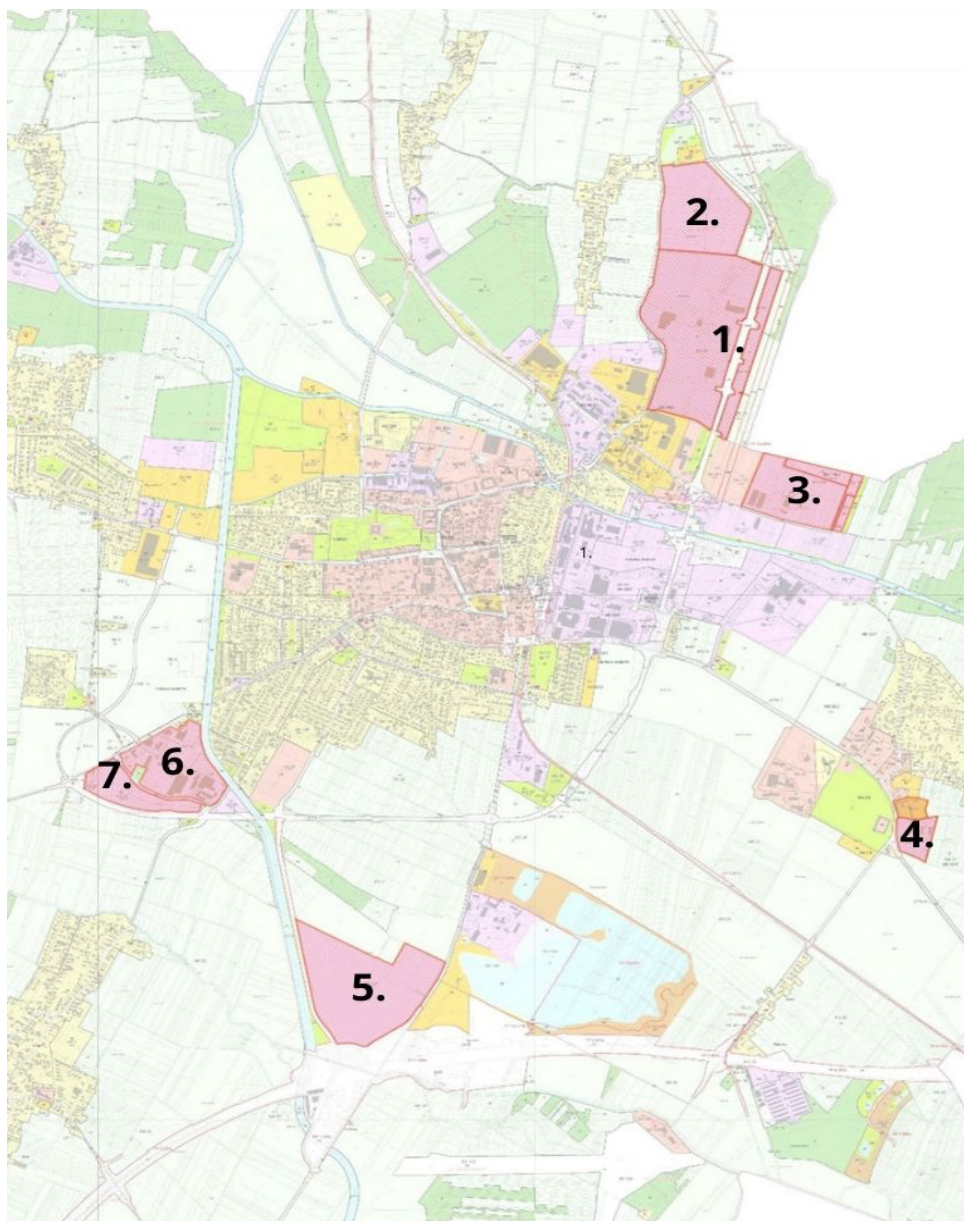
**OPN MOMS (I –
OBMOČJA PROIZVODNIH
DEJAVNOSTI SO
OZNAČENA Z
VIJOLIČASTO BARVO)**

Vir: iObčina

Na območju MOMS je vzpostavljenih več poslovnih con, ki so predstavljene v nadaljevanju.

Slika 4:
**POSLOVNE CONE
V MOMS**

Poslovne cone v MOMS

Kot je razvidno iz Slike 7, se v MOMS nahaja **7 večjih poslovnih con v razvoju**. Nekatere druge poslovne cone, ki jih karta ne prikazuje, že funkcionirajo in se v njih poslovna dejavnost odvija. Te večje cone se nahajajo na obrobjih in ključnih dostopnih prometnih točkah v MOMS. Skupaj obsegajo **143,6 ha površin**, v večini so komunalno opremljene. Vendar so nekatere, tudi večje komunalno opremljene, slabo zasedene. Večinoma gre za zemljišča, ki niso v lasti MOMS in so jih poslovni subjekti v preteklosti odkupili, vendar na njih niso zgradili poslovnih objektov in vzpostavili gospodarske dejavnosti. Za nekaj poslovnih con bi bilo treba sprejeti še občinske podrobne prostorske načrte (OPPN), vendar brez konkretno izražene investicijske namere postopkov ni smiselno začeti. Po sprejetju OPPN bo treba komunalno neopremljene cone še komunalno urediti, kar predstavlja večje finančno breme.

Tabela 5:
**POSLOVNE CONE
V MOMS**

Oznaka poslovne cone (Slika 4)	Naziv poslovne cone	Komunalna opremljenost	Površina	Odstotek zasedenosti zemljišča** 10
1.	Severna obrtno-industrijska cona – SOIC I, II in III	Skoraj v celoti	48 ha	30,51
6.	Poslovna cona Turopolje 1 Murska Sobota	V celoti	15,2 ha	63,75
3.	Poslovna cona Noršinska	V celoti	18,1 ha	52,55
7.	Poslovna cona ob južni zbirni cesti	Delno	7,6 ha	13,35
4.	Poslovna cona Rakičan	V celoti	3,8 ha	0
2.	Severna obrtno-industrijska cona – SOIC IV	Ne*	19,8 ha	0
5.	Poslovna cona ob Bakovski ulici	Ne*	30,9 ha	0

* potreben OPPN

** delež prodanih zemljišč

PODPORNO OKOLJE ZA GOSPODARSTVO

MOMS ima kot gospodarsko središče pomurske regije na svojem območju tudi **podporno okolje za vse oblike podjetij in za vse faze njihovega razvoja**.

Podjetniške podporne institucije medsebojno sodelujejo, da bi ustvarile spodbudno okolje ter pomagale iskati rešitve za skupne izzive v MOMS in v regiji. MOMS tudi z različnimi aktivnostmi in ukrepi podpira razvoj gospodarstva na svojem območju.

Mestna občina Murska Sobota

MOMS podpira razvoj gospodarstva na svojem območju z ustvarjanjem ugodnih razmer za domače in tuje investitorje ter pospeševanje gospodarskega razvoja in ustvarjanje novih delovnih mest. Spodbuja tudi razvoj podjetništva in malega gospodarstva z dodelitvijo nepovratnih finančnih sredstev, dialogom in promocijo. Tako so bile v preteklosti komunalno opremljene večje ekonomsko-poslovne cone, kot so SOIC I, II, in III; zadnja investicija je bila izvedena v obdobju 2020 in 2022, in sicer za severni del SOIC II in III. V preteklosti je MOMS vzpostavila tudi podjetniški inkubator, ki je polno zaseden in ne more več ponuditi prostorov mladim oz. zagonskim podjetjem. Drobnogospodarstvo oz. mikro-, majhna in srednje velika podjetja (MSP) pa MOMS podpira z vsakoletnim razpisom za dodelitev podjetniških subvencij (mehanizem De minimis), s katerim se subvencionirajo najemnine, nove zaposlitve, investicije in druga področja, glede na potrebe drobnega gospodarstva.

Razvojni center Murska Sobota (RCMS)

RCMS je nosilna regionalna razvojna agencija v Pomurju, ki skupaj s sodelujočimi institucijami (RA Sinergija d. o. o., PORA, razvojna agencija Gornja Radgona, PRA giz, Zavod za turizem in razvoj Lendava) na način mrežne organiziranosti izvaja naloge za

10 Vir: Spirit Slovenija, nazadnje posodobljeno 2022.

spodbujanje skladnejšega regionalnega razvoja in druge naloge, ki so v javnem interesu; poleg tega pokriva tudi področje pametne regije in spodbuja gospodarstvo in podjetništvo v regiji.

Podporno okolje za podjetja in posameznike s podjetniškimi idejami gradi RCMS v sodelovanju s **Pomursko gospodarsko zbornico, Območno obrtno-podjetniško zbornico Murska Sobota** in **Pomurskim tehnološkim parkom**, mdr. tudi v sklopu nacionalnega projekta SPOT (Slovenska poslovna točka), vse z namenom, da bi se okrepil podjetniški potencial v regiji, pospešilo in poenostavilo ustanavljanje novih mikro, malih in srednje velikih podjetij ter izboljšala podjetniška kultura v regiji. RCMS od leta 2020 daje poseben poudarek spodbujanju mladih podjetnikov v MOMS in pomurski regiji. Prirast podjetniške dejavnosti je namreč zagotovilo za rast in naravno obnavljanje gospodarskih sektorjev v prihodnje. RCMS se trudi ustvarjati priložnosti za mlade in prihodnje podjetnike. Ena takšnih priložnosti je regijski projekt Podjetno nad izzive v Pomurski razvojni regiji (PONI Pomurje).

Pomurska gospodarska zbornica

Pomurska gospodarska zbornica je samostojna regijska institucija z jasno zastavljeno vizijo, poslanstvom: spremljati potrebe, sprejemati pobude in predloge gospodarskih subjektov ter širše javnosti. Z izgradnjo učinkovitega poslovnega okolja in v povezavi z ostalimi sorodnimi regijskimi institucijami je nosilec in usmerjevalec gospodarskega razvoja v regiji ter ustvarjalec priložnosti. Članice Pomurske gospodarske zbornice predstavljajo več kot 70 % kapitala, prihodkov in zaposlenih v regiji, zaradi česar je institucija najvplivnejši mnenjski voditelj v Pomurju. Zastopa interese regijskega gospodarstva, svetuje, informira, povezuje in izobražuje. Ponuja tudi poslovne storitve, promovira tehniško izobraževanje ter izvaja javna pooblastila.

Območna obrtno-podjetniška zbornica Murska Sobota

Območna obrtno-podjetniška zbornica Murska Sobota je strokovna organizacija, ki združuje obrtnike in podjetnike, ki delujejo v različnih statusnih oblikah in branžah. Osnovno poslanstvo zbornice je zagotavljanje ugodnih razmer za delovanje in razvoj njenih članov ter ugodnega okolja za vzpostavitev in razvoj novih obratovalnic. Dejavnost zbornice je osredotočena v ustvarjanje dobrih razmer za delovanje obrtnikov in podjetnikov, pridobivanje novih znanj, pravočasno in strokovno informiranje, reševanje konkretne problematike, krepitev sodelovanja in povezovanja doma in v tujini. Območna obrtno-podjetniška zbornica Murska Sobota spremlja problematiko svojih članov pri pridobivanju ustreznih kadrov za opravljanje del v obrtništvu.

Pomurski tehnološki park

Pomurski tehnološki park je mednarodno priznana institucija z močnimi mednarodnimi povezavami in 20 letnimi izkušnjami pri izvajanju projektov EU. Družba ima certifikat kakovosti ISO 9001:2015, registrirano lastno raziskovalno-razvojno enoto in certificirano Digitalno inovacijsko vozlišče za pametno proizvodnjo. V sklopu raziskovalno-razvojne dejavnosti razvija inovativne rešitve v okviru 4 laboratorijev, ki so v procesu vzpostavljanja – laboratorij za biomedicino, laboratorij za biokemijo okolja, laboratorij za procesno strojništvo in laboratorij za 3D-skeniranje ter povratni inženiring. V okviru podpornega programa za zagonska in hitro rastoča podjetja (start up in scale up) ponuja

specializirana usposabljanja, t. i. 1 : 1 mentorstva, pomoč pri izvajanju uporabniške izkušnje novih rešitev s pilotnim eksperimentiranjem ter finančni inženiring (dostop do javnih in zasebnih finančnih sredstev). V podpornem programu tehnološkega transferja pa podjetjem v fazi rasti pomaga v okviru lastne podatkovne platforme pri iskanju tehnoloških rešitev v evropskem prostoru za potrebe digitalne in krožne transformacije, pomaga pri izvedbi pilotnega testiranja (»test before invest«) ter ponuja pomoč pri pripravi in izvedbi tehnološkega transferja s pomočjo finančnih sredstev EU.

Kmetijsko gozdarski zavod Murska Sobota

Kmetijsko gozdarski zavod Murska Sobota je eden od osmih zavodov, ki sestavljajo Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije (KGZS). Je regijski zavod, ustanovljen je bil za kmetijsko svetovanje, izvajanje strokovnih nalog v proizvodnji kmetijskih rastlin, živinoreji, gozdarstvu in ribištvu, na področju genske banke ter drugih nalog, skladno s pridobljenimi koncesijami na območju upravnih enot Gornja Radgona, Lendava, Ljutomer in Murska Sobota. KGZS – Zavod MS sledi svoji viziji kot osrednja strokovna, svetovalna in izobraževalna institucija za kmetijstvo in razvoj podeželja v pomurski regiji. Nudijo vsestransko podporo kmetijskim subjektom.

TURIZEM

Da bi pospešila razvoj turizma, je MOMS sprejela posebno **Strategijo trajnostnega razvoja in trženja turistične destinacije Murska Sobota 2023–2028**, ki jo mestni svet potrdil 14. septembra 2023.

Murska Sobota je umeščena v panonsko termalno-turistično makrodestinacijo in se nahaja na križišču poti med termami in zdravilišči v regiji. Zaradi nižinske lege in ravnega terena je lahko dostopna tako po avtocesti kot tudi po medkrajevnih in medobčinskih cestah.

Podatki kažejo, da so v MOMS trenutno na voljo **303 ležišča**, ki so razpršena v 4 hotelih, motelu, penzionih in drugih prenočiščih. Število ležišč se je zmanjšalo zaradi zaprtja hotela Diana, ki je ponujal 160 ležišč. Po drugi strani pa je v mestu začel delovati nov butični hotel Belmur z 20 ležišči. V strukturi ponudnikov namestitev prevladujejo hoteli s 47-odstotnim deležem, sledijo ostale namestitve s 34,3-odstotnim deležem ter gostišča in penzioni, ki imajo 18,7-odstotni delež. V primerjavi z drugimi primerljivimi mestnimi destinacijami je gostota ležišč na prebivalca v MOMS nižja, saj znaša 0,02, medtem ko je slovensko povprečje 0,09 ležišč na prebivalca (vir: Strategija trajnostnega razvoja in trženja turistične destinacije Murska Sobota 2023–2028).

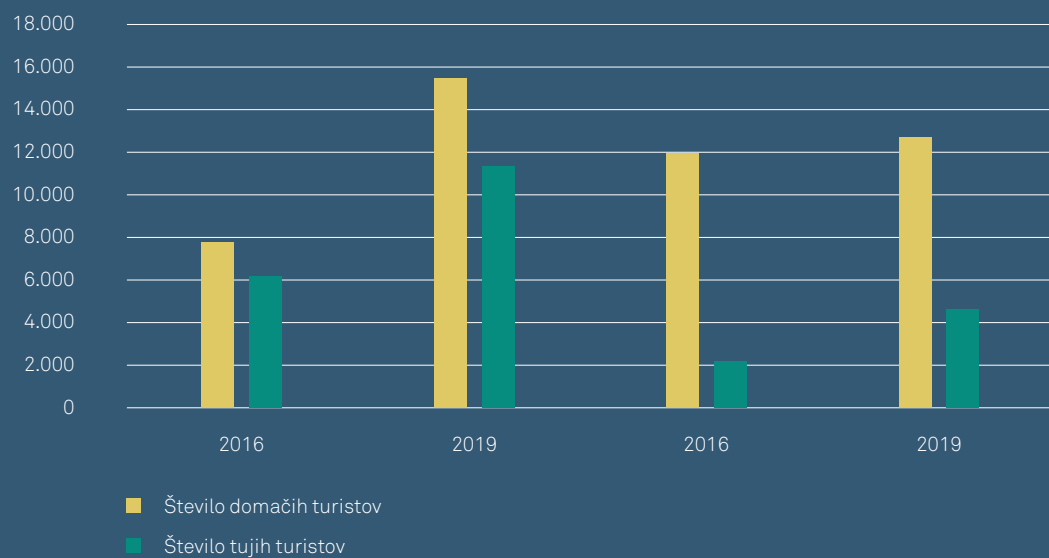
Struktura turistov in turistični obisk

Grafikon 10:

ŠTEVILO PRIHODOV DOMAČIH IN TUJIH TURISTOV V MOMS

Vir:
Strategija trajnostnega
razvoja in trženja turistične
destinacije Murska Sobota
2023–2028

Število prihodov turistov

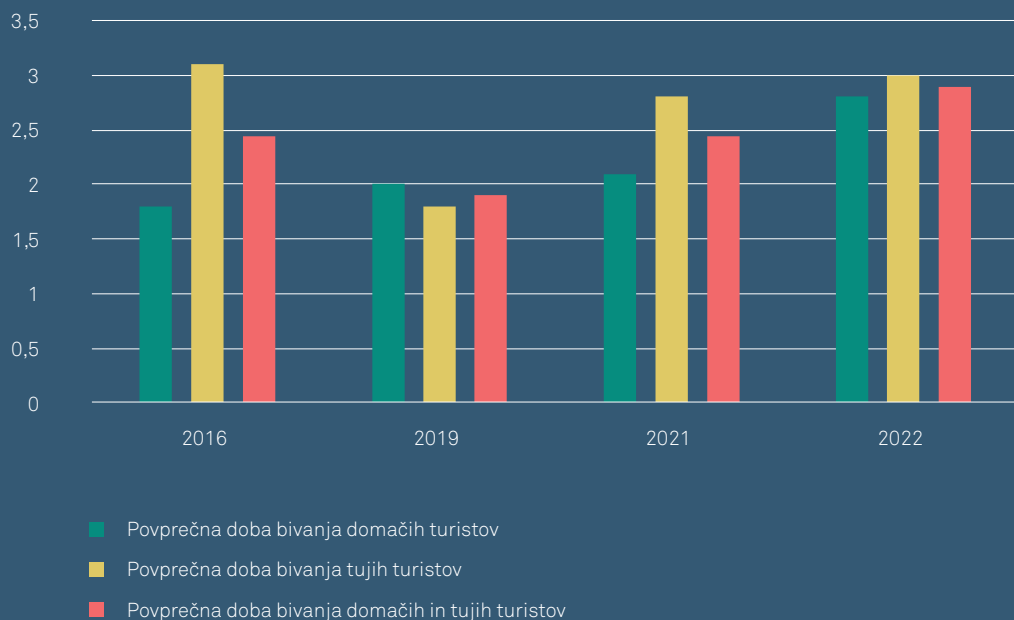

Grafikon 11:

POVPREČNA DOBA BIVANJA DOMAČIH IN TUJIH TURISTOV V MOMS

Vir:
Strategija trajnostnega
razvoja in trženja turistične
destinacije Murska Sobota
2023–2028

Povprečna doba bivanja

V preteklih letih se je število turistov, ki so obiskali Mursko Soboto, povečevalo, in sicer se je leta 2019 podvojilo v primerjavi z letom 2016. Vendar je rast prihodov močno omejila pandemija, zaradi katere je upadel predvsem obisk tujih gostov. Od leta 2016 dalje je opaziti **padanje deleža tujih gostov**: ti so leta 2016 predstavljali 44 % vseh prihodov, v letu 2022 pa nekaj več kot 26 %.

Tuji gostje prihajajo predvsem iz sosednjih in ostalih evropskih držav, kot so Nemčija, Hrvaška, Italija, Avstrija in Madžarska, ter z azijskih in ameriških območij. Po drugi strani je opaziti rast deleža domačih gostov, ki so v času pandemije ponovno odkrili severovzhodno Slovenijo in jih zanima pestra lokalna ponudba. Pri upravljanju razvoja turizma v MOMS je zato pomembno ustrezno umeščanje destinacije na domačem slovenskem turističnem trgu in na sosednjih trgih, s posebnim poudarkom na regiji DACH (Nemčija, Avstrija, Švica).

Povprečna doba bivanja se je od leta 2016, ko je bila najvišja in je znašala 2,5 dni, v letu 2019 skrajšala na 1,9 dni, kar je manj od slovenskega povprečja v tem letu. Po pandemiji prihaja do turističnega okrevanja in podaljševanja dobe bivanja, ki je v letu 2022 znašala 2,9 dni. Prihodi in nočitve so razmeroma enakomerno razporejeni čez vse leto, kar pomeni, da nimajo izrazitih sezonskih nihanj.

Povprečna cena nočitve v letu 2022 je znašala **57,06 evra**. Povprečna dnevna potrošnja turistov vključuje stroške nastanitve, hrane in pijače, ogledov in nakupa spominkov ter stroške drugih prostočasnih dejavnosti. V letu 2016 je v povprečju znašala približno 90 evrov, v letu 2019 95 evrov, v letu 2021 je porasla na 116 evrov, a je v letu 2022 upadla na 92 evrov (vir: zbrani podatki ponudnikov in izdelana metodologija potrošnje).

Za območje MOMS statistični podatki kažejo, da je bil upad v turističnem sektorju v letih 2020–2021 posledica pandemije, medtem ko je po koncu pandemije zaznati pozitivne trende. Prihodi turistov od leta 2021 postopoma naraščajo, vendar turistična destinacija Murska Sobota še ni povsem okrevala, saj je glede na leto 2018 število obiskov v letu 2022 upadlo za 28,5 %.

V letu 2022 je bil zabeležen obisk **17.332 turistov**, od tega 73,3 % domačih in 26,7 % tujih. V istem letu je bilo v MOMS skupaj 40.112 nočitev turistov, od tega 70,1 % domačih gostov in 29,9 % tujih. Podatek o prenočitvah kaže podobno sliko kot o prihodih in izkazuje upad prenočitev turistov za 20,9 % v primerjavi z letom 2018.

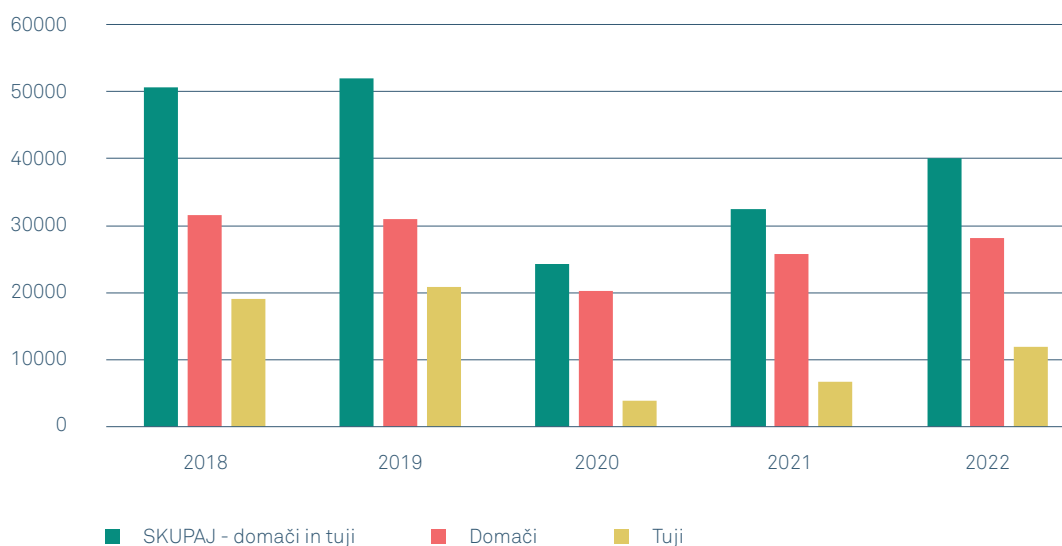
40.112

NOČITEV TURISTOV
V LETU 2022

Turistična destinacija Murska Sobota je zanimiva predvsem za domače goste, delež njihovih prihodov je v letu 2016 znašal 66 % in se je v letu 2022 povečal na 74 %. Od leta 2016 pada delež prihoda tujih gostov; ta je bil v letu 2016 44-odstoten, v letu 2022 pa je znašal dobrih 26 odstotkov.

Grafikon 12:
ŠTEVILO
PRENOČITEV
DOMAČIH IN
TUJIH TURISTOV
V MOMS V LETIH
2018–2022

Vir: SURS

V preteklih letih je MOMS izvedla več **pomembnih infrastrukturnih investicij**, ki so pomembno prispevale k turističnemu razvoju in privlačnosti mesta. Najpomembnejše so bile prenova mestnega središča, revitalizacija območja ob Soboškem jezeru, regijski promocijski center Expanso ter investicije v prometno infrastrukturo.

- **Prenova mestnega središča** je ustvarila razmere za razvoj storitvenih dejavnosti in srečevanja domačinov ter gostov. Ta investicija je prispevala k oživitvi mestnega jedra, omogočila je odprtje novih trgovin, lokalov, restavracij in drugih storitvenih dejavnosti ter vzpostavila prijetno okolje za druženje in sprehajanje.
- Pomembna investicija je bila revitalizacija degradiranega **območja ob Soboškem jezeru**. Urejene sprehajalne poti, gibalni park in prostori za piknike omogočajo domačinom in obiskovalcem, da uživajo v gibanju, sproščanju in druženju ob jezeru. Ta investicija je pripomogla k izboljšanju turistične ponudbe in privablja več obiskovalcev v Mursko Soboto in regijo.
- **Regijski promocijski center Expanso** je pomembna nova turistična atrakcija v mestu in celotni regiji, ki privablja obiskovalce iz Slovenije in tudi iz tujine.
- MOMS je vložila tudi sredstva v izgradnjo in urejanje **kolesarskih poti**, ki povezujejo mesto s primestnimi naselji, naravnimi znamenitostmi in drugimi občinami v regiji. To je omogočilo domačinom in tujim turistom enostaven dostop do narave, znamenitosti in drugih območij ter spodbudilo trajnostno obliko mobilnosti.

Poleg tega je Murska Sobota v letu 2022 prejela priznanje nacionalnega programa Zelena shema slovenskega turizma, in sicer bronasti znak Slovenia Green Destination. To pomeni, da se mesto aktivno zavezuje trajnostnemu razvoju turizma in ohranjanju okolja. Priznanje potrjuje prizadevanja MOMS za zagotavljanje trajnostnih praks in ohranjanje naravne in kulturne dediščine tako v mestu kot v regiji.

Murska Sobota je kot turistična destinacija v letu 2022 prejela znak Slovenia Green Destination Bronze v okviru Zelene sheme slovenskega turizma (ZSST), katere nosilec je Slovenska turistična organizacija.

Edinstvene prodajne prednosti (Unique selling proposition) Murske Sobote vključujejo:

- Regijski promocijski center Expano z interaktivnim doživljajskim parkom, ki obiskovalcem ponuja edinstvena doživetja ter ga spodbuja k nadaljnjemu raziskovanju mesta, okolice in regije;
- Zgodovinsko sobivanje pripadnikov različnih veroizpovedi in sobivanje z romsko skupnostjo. To ustvarja edinstveno kulturno in versko raznolikost, ki je zanimiva za obiskovalce, ki se želijo poglobiti v zgodovino in kulturno dediščino mesta.
- Soboško jezero z urejeno infrastrukturo za sproščanje in razgibavanje ter pobeg iz urbanega okolja.
- Reka Mura z urejenimi učilnicami na prostem, ki domačinom in obiskovalcem ponuja avtentično izkušnjo.

Vse te edinstvene prodajne prednosti prispevajo k privlačnosti Murske Sobote kot turistične destinacije ter zagotavljajo obiskovalcem edinstvene izkušnje in možnosti za raziskovanje mesta, okolice in regije.

Priznanja kakovosti

Murska Sobota je kot turistična destinacija v letu 2022 prejela **znak Slovenia Green Destination Bronze** v okviru Zelene sheme slovenskega turizma (ZSST), katere nosilec je Slovenska turistična organizacija. ZSST združuje vsa prizadevanja za trajnostni razvoj turizma v Sloveniji, turističnim destinacijam in ponudnikom ponuja konkretna orodja za oceno in izboljšanje trajnostnega delovanja ter z znamko Slovenia Green to zeleno usmeritev tudi promovira. V letu 2019 je Pomurska turistična zveza MOMS podelila kipec štorklje, najvišje priznanje na področju turizma. V postopek pridobitve certifikata Slovenia Green Attraction se je v letu 2022 vključil tudi Regijski promocijski center Expano, ki je nosilec certifikata Zeleni ključ in je vključen v Zeleno shemo slovenskega turizma kot Slovenia Green Attraction.

Na območju MOMS so trije izdelki zaščiteni na ravni EU in Slovenije, to so **štajersko-prekmursko bučno olje, prekmurska šunka in prekmurska gibanica**. Štajersko-prekmursko bučno olje in prekmurska šunka se ponašata z zaščiteno geografsko označbo, prekmurska gibanica pa je zaščiten kot zajamčena tradicionalna posebnost. V središču Murske Sobote vsako leto poteka tradicionalni Festival prekmurske šunke in gibanice, na katerem se predstavijo različni ponudniki in podelijo priznanja.

KMETIJSTVO

V MOMS je bilo na dan 11. marca 2024 skupaj registriranih **537 kmetijskih gospodarstev** (v nadaljevanju KMG) in vrisanih 3780,52 ha obdelovalnih površin (vir: MKGP, marec 2024). Na območju občine poteka proces koncentracije, saj se je izoblikovalo večje število močnejših kmetij, ki imajo v lasti večje površine in redijo večje število živali. Zmanjšalo pa se je število samooskrbnih kmetij (vir: KGZ Murska Sobota).

V letu 2023 je kmetijstvo v MOMS prizadelo več naravnih nesreč, in sicer pozeba, neurja s točo in poplave. V sklopu popisa škode, nastale na kmetijskih pridelkih zaradi naravnih nesreč,

je občinska komisija obravnavala 36 prijav škode, nastale zaradi poplav, 53 prijave škode, nastale zaradi posledic neurja s točo, in eno vlogo za povzročeno škodo zaradi pozebe.

Da bi uredila območja kmetijskih zemljišč, je MOMS že v preteklosti izvajala **komasacije kmetijskih zemljišč**. Trenutno izvaja komasacijo na območju katastrske občine Satahovci. Zaključek komasacijskih in agromelioracijskih del v k. o. Satahovci je načrtovan v letu 2025.

Na območju občine se zaznava slabšanje kislosti (ph) tal (vir: KGZ Murska Sobota), kar negativno vpliva na ohranitev rodovitnosti in kakovosti tal. Kakovostna tla pa so osnova za kvalitetno pridelavo.

Poseben izziv predstavlja **zagotavljanje varne in kakovostne hrane**. Zato je treba vzpostaviti kratke dobavne verige in sledljivost pridelave, kar povečuje nadzor nad pridelavo in omogoča boljšo sledljivost pridelkov. Lokalno pridelana hrana igra pomembno vlogo, saj zagotavlja varnost in kakovost, zato je treba spodbujati oskrbovanje javnih zavodov, kot so vrtci in šole, z lokalnimi pridelki in vključevati lokalne pridelovalce v lokalne prireditve. Tovrstne povezave pozitivno učinkujejo tudi na lokalno gospodarstvo.

MOMS izvaja **posodobitve mestne tržnice**. Tako je bila v preteklih letih obnovljena streha, obnovljeni so tudi sanitarije, kletni prostori in nekatere inštalacije. Za večjo udobnost in prijazen videz tako za prodajalce kot kupce so bile postavljene lesene hiške ter urejena lesena fasada, vendar kljub vlaganju tržnica nekako me nore v polnosti zaživeti oz. ima še vedno premalo ponudnikov in premalo kupcev. Poseben izziv za MOMS predstavlja tudi umestitev tekstilne tržnice na primerno lokacijo v mestu. Tržnica nekoliko bolj zaživi vsako drugo soboto v mesecu, ko poteka dogodek »**Z vesi v varaš**«. Z aktivnostmi za oživitve mestne tržnice je treba nadaljevati. Tudi s tem namenom MOMS sodeluje v projektih, ki prispevajo k njeni oživitvi, kakršen je npr. Cities2030.

Anketa med občani MOMS je potrdila pomembnost lokalne prehranske samooskrbe, v njej so anketiranci to področje opredelili kot eno izmed najpomembnejših za razvoj v naslednjih petih letih.

MOMS izvaja številne aktivnosti za ozaveščanje prebivalcev o pomenu lokalne samooskrbe in lokalnih ponudnikov, kar bo spodbudilo nakup lokalnih pridelkov in izdelkov ter pripomoglo k ohranjanju vitalnosti podeželskih območij MOMS.

MNENJA IN POBUDE PREDSTAVNIC IN PREDSTAVNIKOV GOSPODARSTVA

V okviru fokusne skupine za gospodarstvo, ki se je sestala 13. oktobra 2023, so bili podani predlogi in pobude, ki odražajo želje in potrebe gospodarskega sektorja v MOMS. Prisotni so bili direktor Pomurske gospodarske zbornice, predstavnica Območne obrtno-podjetniške zbornice, predstavnik Pomurskega tehnološkega parka, predsednik Razvojnega sveta pomurske regije, predstavnica Slovenske poslovne točke SPOT Pomurje ter predstavnik Razvojnega centra Murska Sobota.

Ena izmed ključnih tem srečanja je bila **integracija podjetniških vsebin v izobraževalni sistem** tako v osnovnih kot srednjih šolah, da bi se v njih okrepile podjetniške kompetence in inovativnost. Tak pristop bi mladim omogočil, da že zgodaj razvijejo spretnosti, ki so potrebne za uspeh v današnjem hitro spreminjajočem se gospodarskem okolju.

Udeleženke in udeleženci so izpostavili pomen inovativnega podjetniškega prostora za mlade ter poudarili potrebo po središču za podjetnost, ki bi bilo gonilo razvoja in inovativnosti v mestu in regiji.

Prav tako so udeleženci fokusne skupine prepoznali potencial boljšega povezovanja mesta, primestja in podeželja z javnim potniškim prometom in kolesarskimi potmi. Tako bi lahko izboljšali mobilnost prebivalcev in prispevali k zmanjšanju prometnih zastojev ter onesnaževanja okolja.

Turizem je bil identificiran kot področje z velikim potencialom, kjer bi se dalo z ustvarjanjem dodane vrednosti in razvojem dodatnih storitev povečati zaslužke. Predlagano je bilo, da bi s tematskimi dogodki, kot so kulturne, zabavne in športne prireditve, mesto privabljalo obiskovalce iz bližnjih turističnih centrov, kar bi imelo pozitiven učinek tako za turiste kot za lokalno prebivalstvo.

Poudarjeno je bilo tudi **investiranje v človeške vire znotraj podjetij**, zlasti v storitvenem sektorju, z organiziranimi izobraževanji in spodbujanjem kulture učeče se družbe. Udeleženci so izrazili potrebo po spodbujanju podjetniške kulture v mestu in regiji, kar vključuje tudi ustvarjanje ustreznih prostorov za mlada podjetja, kot so tehnološki parki in inkubatorji, ki bi jim nudili potrebno podporo in svetovanje.

Pomanjkanje strokovnjakov in odhajanje perspektivnih kadrov je bilo prepoznano kot resen izziv, ki zahteva takojšen odziv. Treba bi bilo vzpostaviti štipendijske sheme, ki bi strokovnjake po končanem študiju spodbujale k vračanju v mesto ali regijo. Prav tako je bila izražena potreba po boljšem povezovanju industrijskih in poslovnih con ter ureditvi osnovne infrastrukture za podjetja.

Za zaključek so udeleženke in udeleženci fokusne skupine poudarili tudi **pomen promocije mesta in regije**. Z organizacijo dogodkov v večjih mestnih središčih, kot je Ljubljana, bi lahko privabili v regijo investicije in talente.

V MOMS in Pomurju se podjetja na trgu dela soočajo s pomanjkanjem ustreznih kadrov kar pomeni, da težko najdejo delavce s potrebnimi veščinami. V pomurskem okolju se kontinuirano izvajajo čezmejni projekti, s katerimi skušamo preko projektne partnerstva zmanjšati vrzel med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela, predvsem pri defecitarnih poklicih. Podporne institucije v MOMS in regiji sicer obstajajo, je pa treba za razvoj kadrov v regiji in poklicno usmerjanje izbrati bolj ciljni in sistematični pristop, kot ga npr. izvajajo v Gradcu s t. i. Centrom talentov.

Pomanjkljivosti se kažejo tudi v povezovanju univerz, drugih izobraževalnih ustanov ter raziskovalnih in podpornih institucij z gospodarstvom, kar je temelj za krepitev konkurenčnosti gospodarstva. Manjka kreativni in inovativni prostor, ki bi bil namenjen raziskovanju in razvoju, predvsem izzivom, s katerim se sooča regija in bo omogočal podporo inovacijam, visokim tehnologijam za potrebe gospodarstva v MOMS in regiji.

Manjka kreativni in inovativni prostor, ki bi bil namenjen raziskovanju in razvoju, predvsem izzivom, s katerim se sooča regija in bo omogočal podporo inovacijam, visokim tehnologijam za potrebe gospodarstva v MOMS in regiji.

3.3.

Okoljsko in prostorsko področje

STANJE OKOLJA

Kakovost zraka

Kakovost zraka je v MOMS **relativno slaba**, predvsem zaradi obremenjenosti z delci PM (2,5 in 10). Na merilnih mestih v Rakičanu, v Cankarjevi ulici in Murska Sobota jug ob Bakovski cesti ugotavljamo več prekoračitev mejnih vrednosti prašnih delcev PM10 na leto, predvsem od oktobra do marca, ko se najbolj intenzivno kuri (zimsko kurilna sezona).

V MOMS so poglavitni vzrok za povečane delce PM promet, individualna kurišča, neustrezne in zastarele male kurilne naprave (v nadaljevanju MNK), nepravilna priprava lesa za kurilno sezono (les mora biti suh z vlažnostjo pod 20 odstotkov), nepravilno kurjenje in industrija. MOMS izvaja številne ukrepe, da bi zmanjšala delež delcev PM v zraku, npr. z ozaveščanjem uporabnikov MNK in svetovanjem za pravilno kurjenje, uporabo ustreznih goriv in naprav ter redno vzdrževanje.

V preteklosti je zaradi MOMS spodbujala daljinsko ogrevanje iz centralne toplotarne, potem ogrevanje na plin ali s toplotnimi črpalkami, v zadnjem obdobju pa se povečuje namestitve sončnih elektrarn, za kar večinoma niso potrebna druga predhodna vlaganja.

Eden od pomembnih ukrepov za zagotovitev čistejšega zraka je **energetska prenova javnih stavb ter spodbujanje energetske prenove** zgradb drugih pravnih subjektov ter individualnih zgradb. Za energetske svetovanje je bila vzpostavljena Energetska svetovalna pisarna ENSVET, v kateri lahko občani in drugi zainteresirani dobijo informacije o subvencijah Eko sklada. Nekateri objekti v javni rabi so bili pred leti že energetske sanirani.

Na kakovost zraka vpliva tudi promet. MOMS je nadgradila potniški promet z nakupom mestnega avtobusa (**»sobočanec«**), uvedene so bile dodatne linije mestnega potniškega prometa in brezplačni avtobus za občane. V okviru trajnostne parkirne politike sta bila uvedena sistem **»Park & Ride«** (parkiraj in se pelji z avtobusom) in sistem izposoje koles **Soboški biciklin**. Za umirjanje in ureditev prometa so bile v številnih mestnih ulicah zgrajene nove površine za kolesarje in pešce. Za spodbujanje elektromobilnosti smo uvedli sistem souporabe električnih avtomobilov (**»car sharing«**) in postavili električne polnilnice. K zmanjšanju onesnaženosti zraka prispeva tudi ozelenitev mesta. V zadnjih nekaj letih so bili zasajeni novi drevoredi, zamenjana dotrajana drevesa in obnovljene obstoječe zelene površine.

Pomembno je tudi redno spremljanje in obveščanje o kakovosti zraka v občini. MOMS občane osvešča z izdajo publikacij in brošur ter v okviru projektov Evropski teden mobilnosti in Dan brez avtomobila. O prekoračenih mejnih vrednosti delcev PM10 so občani obveščeni tudi preko medijev in spleta.

Vode

Na območju MOMS so varstveni pasovi vodnih zajetij v **Krogu, Črnskih mejah in Fazaneriji**. To so osrednja vodna zajetja v občini in so zavarovana z Odlokom o zavarovanju vodnih virov Črnske meje, Krog in Fazanerija (Uradni list RS, št. 34/00).

208 km

VODOVODNEGA OMREŽJA

Vodovodno omrežje je vzpostavljeno na celotnem območju občine, upravlja ga **Javno podjetje Vodovod sistema B d. o. o.** Zgolj redki posamezni individualni uporabniki zajemajo vodo še iz lastnih virov. Vodovodno omrežje MOMS se vključuje v skupni vodovodni sistem 12 pomurskih občin (Beltinci, Tišina, MOMS, Moravske Toplice, Puconci, Cankova, Rogašovci, Grad, Kuzma, Gornji Petrovci, Šalovci, Hodoš), ki ga upravlja prej omenjeno javno podjetje in je po dolžini eden izmed večjih vodovodnih sistemov Sloveniji (z upoštevanjem priključkov nekaj več kot 1.300 km) ter oskrbuje okrog 50.000 prebivalcev. Vodovodno omrežje se je do sedaj združevalo in obnavljalo v okviru dveh evropskih projektov, in sicer 1. faza »Vodovod sistema B« in t. i. 2. faza »Nadgradnja Vodovoda sistema B«. V obeh projektih je bilo vodovodno omrežje na novo zgrajeno, pretežno na območju Goričkega, kjer javnega vodovoda niso imeli, v spodnjem delu pa je bil močno dotrajan del vodovodov zamenjan in povezan.

Na območju MOMS poteka preko **208 km vodovodnega omrežja** (z upoštevanjem priključkov), tukaj so locirani tudi glavni vodni viri celotnega vodovodnega sistema (vodna vira Krog in Fazanerija). V MOMS je tudi večina transportnih vodovodov za transport pitne vode v ostale občine. V sklopu obeh projektov so bile na območju MOMS večinoma izgrajene trase transportnih vodovodov ter primarni in sekundarni vodi na istih trasah za zagotavljanje pitne vode tudi v ostalih predelih celotnega razširjenega vodovodnega sistema. Vsaj polovica dotrajanega vodovodnega omrežja v sklopu omenjenih projektov ni bila obnovljena. Občina se trudi, da v okviru svojih finančnih zmožnostih v sklopu ostalih infrastrukturnih projektov sočasno obnavlja tudi vodovodno omrežje. Obnova preostalega vodovodnega omrežja na območju MOMS ostaja tako pomemben izvedbeni, predvsem pa finančni izziv MOMS in ostalih občin soustanoviteljic (predvsem pri transportnih vodih) tudi v prihodnje.

Nadaljnjo težavo predstavlja neustrezno umeščen vodni vir Fazanerija v severovzhodnem delu Murske Sobote. Ta vodni vir je v urbanem središču in v bližini površin intenzivnega kmetijstva ter onemogoča nadaljnji razvoj širšega območja Fazanerije. Velik izziv za vse občine, vključene v Vodovodni sistem B, tako ostaja umestitev in izgradnja novega vodnega vira na primernejši lokaciji in z zadostnimi vodnimi kapacitetami. Glavni vir celotnega vodovodnega sistema je še vedno vodni vir Krog, ki leži med reko Muro in naseljem Krog in ga je nujno tekoče vzdrževati in nadgrajevati, saj zagotavlja pitno vodo več kot 52.000 prebivalcem vzhodnega dela Pomurja.

Na območju MOMS je skoraj v celoti **urejeno kanalizacijsko omrežje za odvajanje odpadne vode v centralno čistilno napravo**. V redkih posameznih primerih izven aglomeracij so nameščene individualne male čistilne naprave. Po celotni občini poteka čez 170 km kanalizacijskega omrežja z odvodom na centralno čistilno napravo Murska Sobota. V mestu Murska Sobota in naselju Černelavci je mešan sistem kanalizacijskega omrežja z dotokom meteorne vode, medtem ko imajo ostala primestna naselja ločen kanalizacijski sistem. Upravljaivec kanalizacijskega omrežja je javno podjetje Komunala d. o. o. Za izvajanje javne službe čiščenja pa je občina v letu 2002 podelila koncesijo podjetju Petrol d. d., ki je izgradilo čistilno napravo in jo tudi upravlja in vzdržuje na podlagi koncesijske pogodbe. Koncesijska doba znaša 25 let, do septembra 2027. Meteorna voda z javnih in zasebnih zemljišč se za mesto Murska Sobota in Černelavce odvaja v mešani kanalizacijski sistem, v ostalih naseljih pa v jarke in na zemljišča lastnikov objektov. V strnjenih naseljih se odvajanje meteorne vode z utrjenih javnih površin, kot so ceste, rešuje tudi z meteorno kanalizacijo in s ponikanjem v ponikovalnice.

Nekateri predeli MOMS sodijo v **poplavna območja**. Za zagotovitev poplavne varnosti se izvajajo posebni ukrepi, kot so regulacija vodotokov in urejanje površin ob njih. Poplavno

Klimatske spremembe narekujejo drugačno ravnanje s pitno vodo in odnos do padavinskih voda.

območje ob reki Muri je znotraj visokovodnih nasipov, ki varujejo pred poplavami bližnja naselja (Bakovci, Krog) ter kmetijska zemljišča. Območja izven nasipa so v zadnjem času, v ekstremnih vremenskih razmerah, najbolj poplavno ogrožena. Posebne težave ob visokih nalivih povzroča potok Mokoš v naseljih Satahovci, Krog in najbolj v naselju Bakovci, kjer velike količine vode zastajajo pred visokovodnim nasipom reke Mure. Prav tako potok Dobel, ki priteče z območja občine Tišina. Poplavni predeli so tudi ob Ledavi in njenih pritokih in segajo na območje poselitve, kjer povzročajo težave predvsem v naseljih Kupšinci, Veščica in Černelavci. Meteorne in podtalne vode povzročata težave tudi v gosto naseljenem romskem naselju Pušča, kjer je bilo delno že izgrajeno meteorno kanalizacijsko omrežje, preostali del z odvodnjavanjem v jarke pa je še neurejen.

Poplavno območje sega tudi preko občinskih meja, zato posamezni projekti vključujejo protipoplavne ukrepe tudi v tistih predelih. Takšen primer je bodoča gradnja **vzhodne obvoznice na poplavnem območju**, kjer bo treba zgraditi zadrževalnik na Martjanskem potoku oz. sebeborski zadrževalnik na območju sosednje Občine Moravske Toplice.

Načrtovana zahodna obvoznica je po podatkih Direkcije Republike Slovenije za vode (v nadaljevanju DRSV) na poplavnem območju, zaradi tega bo treba izdelati dodatne obsežne študije, s pomočjo katerih bo mogoče določiti protipoplavne ukrepe za zmanjšanje vplivov visokih voda. Poplavna območja predstavljajo oviro za razvoj in umeščanje dejavnosti v prostor. Občina zato med cilje prostorskega načrtovanja uvršča tudi načela za usmerjanje prostorskega razvoja izven območij, ki jih lahko ogrožajo naravne in druge nesreče, oz. prostorski razvoj na teh območjih načrtuje z ustreznimi zaščitnimi ukrepi iz občinskega načrta zaščite in reševanja.

Klimatske spremembe narekujejo drugačno ravnanje s pitno vodo in odnos do padavinskih voda. Zaradi dolgotrajnih suš in izrazito vročih poletij, ki jim je izpostavljena tudi MOMS, se izvajajo ukrepi omejevanja porabe pitne vode, kakor tudi zadrževanje padavinske vode, saj trenutno odvajanje v vodotoke in kanalizacijske sisteme ni več primerno. Pri novih rekonstrukcijah javnih površin so urejena ponikovalna polja.

Zeleni sistem

MOMS je v primerjavi s Slovenijo, ki jo po podatkih ARSO za leto 2023 prekriva 58 % gozda, slabo gozdnata. Po podatkih Global Forest Watch¹¹ v MOMS gozd pokriva **13 % (869 ha) površin**, med letoma 2001 in 2020 se je ta delež zmanjšal za 0,34 % oz. 3 ha.

Za zeleni sistem v občini so najpomembnejša območja gozdov ob reki Muri, ki so del ekološkega omrežja **Natura 2000**. V samem mestu in okolici, ki ju obravnava TUS, pa so del zelenega sistema parkovne površine v mestu (mestni park, parkovni gozd Fazanerija, mali park v mestu in novi park v SOIC, drevoredi ob mestnih vpadnicah ter druge zelene površine v naseljih in tudi park ob dvorcu v Rakičanu). Poleg tega je v večjih blokovskih naseljih več zelenih površin in igrišč (otroška igrišča, rekreacijske naprave).

Zaradi vremenskih ujm in slabšega obnavljanja parkovnih površin v preteklosti se večina parkov v MOMS (mestni park, parkovni gozd Fazanerija, rakičanski drevored in rakičanski park) stara. Veliko dreves v njih prizadenejo ujme. Parke bo treba revitalizirati in jih urediti v obiskovalcem prijaznejše in predvsem bolj varne zelene površine. Razmisliti

11 <https://www.globalforestwatch.org/>

V parku je bilo evidentiranih in označenih preko 250 pomembnih dreves, grmovnic in trajnic. Med najpomembnejšimi so dvestoletni hrasti dobi kot registrirana naravna vrednota.

bo treba tudi o povezovanju zelenega sistema s koridorji, ki prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti in blažijo posledice podnebnih sprememb, ter o novih dodatnih zelenih površinah v urbanih predelih, posebej tam, kjer prevladujejo utrjene površine. Pri preurejanju ulic se deloma izvaja tudi o ozelenitev, kar prispeva k znižanju temperaturnih nihanj v mestu in k boljšemu zraku.

Mestni park Murska Sobota je urbana zelena površina v središču mesta, ki se razteza na površini 9,5 hektarja okoli nekdanjega Szaparyjevega gradu. Od prve zasnove parka je ohranjena parkovna os, značilna za baročne parke. Hrastova drevoreda, imenovana »Trubarjev drevored« in »Drevored Martina Luthra« osno povezujeta grad z evangeličansko cerkvijo. Današnja podoba parka je rezultat kasnejših preoblikovanj, ki so se zgledovala po tedaj modernih angleških parkih, za katere je značilno, da posnemajo naravne vzorce gozda in travnih površin.

V parku je bilo evidentiranih in označenih preko 250 pomembnih dreves, grmovnic in trajnic. Med najpomembnejšimi so dvestoletni hrasti dobi kot registrirana naravna vrednota. Ribnik z okolico je poleg drevoreda najprivlačnejši del parka. Ob štirih vhodih (na vsakem vogalu) so postavljene turistične informacijske in usmerjevalne table. V parku so tudi pohodne poti. Prav tako je v njem veliko možnosti za rekreacijo (sprehod, tek) in otokov s klopmi za počivanje. Otrokom je namenjeno otroško igrišče. Posamezna igrala bo treba prenoviti ali jih nadomestiti z novimi, saj so obstoječa zastarela in delno uničena. Zaradi bližine ceste je pomembno, da se obnovi tudi ograja okrog otroškega igrišča, saj je na posameznih delih poškodovana. Poleg urbane opreme so tudi drevesa in grmovnice potrebne revitalizacije in ustrezne strokovne umestitve, saj so na njih opazni sledovi staranja, neurij in vremenskih sprememb.

Mestni gozd Fazanerija na severozahodni strani mesta predstavlja nekakšno nadaljevanje parka v središču mesta, povezavo prekinja nekaj ulic. Fazanerija, ki je v času grofov Szaparyjev služila kot živalski vrt, se danes ponaša z domačimi drevesnimi vrstami (gaber, jesen, hrast), ki ji dajejo podobo urejenega gozda. V Fazaneriji so sprehajalne in pohodniške poti, trim steza z 18 orodji in tablami za rekreacijo, mestno kopališče na prostem, teniško igrišče, nogometni stadion, pasje igrišče (ki ga bo treba prestaviti zaradi vodovarstvenega območja), učne poti z informacijskimi tablami in dve učilnici na prostem ter urejen gozdni rob na obrežju Ledave. Mestni gozd je v hudem neurju leta 2023 utrpel veliko škodo. Podrtih je bilo večje število dreves, uničene je bilo tudi nekaj urbane opreme. Na določenih predelih se razrašča podrast, ki bi jo bilo treba odstraniti, predvsem ob potkah in drugi urbani opremi. Delno je obnove potrebna tudi urbana oprema in športna infrastruktura na rekreacijskih površinah.

Reka Ledava na severni strani Murske Sobote je zaradi močno preoblikovane umetne struge, ki se razcepi na razbremenilni kanal z namenom odvajanja presežka vode naravnost v Muro, ekološko močno prizadet vodotok. Kljub temu pa je obsežno območje med desnim bregom Ledave in Muro pomemben habitat za črno štorkljo, srednjega detla in belovratega muharja ter je vključen v evropsko ekološko omrežje Natura 2000, katerega namen je ohranitev biotske raznovrstnosti. Od avtohtonih vrst je 18 tukajšnjih rastlinskih in živalskih vrst uvrščenih na Rdeči seznam ogroženih vrst IUCN. Razbremenilni kanal Ledave nudi odlične možnosti za sprehod in razgibavanje, ob njem se nahaja tudi mestni gozd Fazanerija.

Topolov drevored ob cesti Rakičan–Murska Sobota je spomeniško zaščiten enoredni drevored jagnedov ali laških topolov, ki je bil zasajen okrog leta 1896 in je kot pomemben

krajinski element naveden v registru nepremične kulturne dediščine Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije. Njegova dolžina je 1,4 km, v njem je zasajenih 140 dreves. V neurju leta 2023 je bilo poškodovanih 24 dreves, zato je drevored potreben temeljite obnove.

Drevored sožitja v romskem naselju Pušča sestavljajo drevesa, zasajena ob obiskih visokih gostov in ob posebnih priložnostih.

V spomin na vstop Slovenije v EU je bil v Ulici Štefana Kovača zasajen t. i. **evropski drevored**. Zaradi naknadnih infrastrukturnih posegov nekaj dreves manjka in jih bo treba nadomestiti.

V zadnjih letih je bilo obnovljenih ali na novo zasajenih nekaj večjih drevoredov. Tako npr. je bil v središču mesta v Slovenski ulici zasajen nov drevored s čez 100 gledičijami, tudi v Kroški ulici v Murski Soboti je bilo med obnovo ulice zasajenih čez 100 dreves. Drevored v Ulici Štefana Kovača v Murski Soboti je bil obnovljen. Prizadevamo si, da bi v sklopu večjih infrastrukturnih investicij poskrbeli tudi za drevorede, zasaditev dreves ali grmovnic. Ozelenitve, še posebej z drevesi, namreč prispevajo k zniževanju temperature, k izboljšanju zraka in zmanjšanju onesnaženosti, hkrati pa polepšajo prostor, ga razgibajo in olepšajo ter nasploh obogatijo bivalno okolje.

Grajski park v Rakičanu s površino okrog 10 ha obkroža podeželski baročni grad (pogosto poimenovan tudi kot dvorec), hlev s konjeniškim centrom ter grajsko kapelo in grobnico iz leta 1880. Pomembnejši vrsti dreves v njem sta tulipanovec in črni oreh. Skozi park vodi učna pot po urejenih sprehajalnih stezah. Za otroke je urejeno otroško igrišče s številnimi igrali. V neurju leta 2023 je bilo uničenih precej dreves, ki jih bo treba obnoviti oz. na novo zasaditi.

Umetno Soboško jezero, ki je nastalo pri pridobivanju gramoza, je staro okrog 40 let in se danes razteza na 32 ha ter mestoma doseže globino 15 m. Je idealen prostor za vodne športe in aktivnosti ter pomembno rekreacijsko in ornitološko območje. Izkop gramoza še poteka. Območje je.

Del zelenega sistema MOMS so tudi **predeli ob reki Muri**, ki spadajo med zavarovana območja narave in v varstveno območje Natura 2000. Poleg biotske raznolikosti Mura nudi številne možnosti za preživljanje prostega časa. V Krogu je mreža naravi prijaznih in trajnostno opremljenih točk za doživljanje in interpretacijo narave ter naravnih vrednot.

Na območju MOMS pri urejanju javnih zelenih površin vzpostavljamo režime, ki zagotavljajo razcvet medovitih rastlin, da bi ohranili čebele in druge opraševalce. Zelene površine urejamo in obnavljamo tako, da prvenstveno zasajamo avtohtone vrste rastlin in s tem ohranjamo biodiverzitetu v urbanem okolju in v krajini.

Varovana območja narave

Na območju MOMS so evidentirana naslednja varovana območja narave: **območje Nature 2000 (Mura)** in **ekološko pomembno območje (Mura-Radmožanci)**. Posebej so opredeljene še naravne vrednote.

Reka Mura je del ekološke mreže Natura 2000 in jo je septembra 2021 Unescov medvladni program Človek in biosfera potrdil za zaščiteno biosferno območje v okviru največjega rečnega biosfernega območja v Evropi, ki zaobsega 5 držav in tri reke, poleg

Mure še Dravo in Donavo. Murski rečni ekosistem je izjemnega pomena za ohranitev tukajšnje flore in favne. Zabeleženih je več kot 600 rastlinskih vrst, 200 vrst ptic, 15 vrst dvoživk, 10 vrst plazilcev, 45 vrst rib, 50 vrst kačjih pastirjev, 1200 vrst metuljev, 1200 vrst hroščev in 95 vrst polžev ter školjk. Številne tukajšnje rastlinske in živalske vrste so uvrščene na Rdeči seznam ogroženih vrst IUCN.

Biosferno območje Mura (BOM) obsega skoraj 29.000 ha ozemlja in vključuje 16 obmurskih občin. Razdeljeno je na tri varstveno-razvojne cone: osrednjo, robno in prehodno. Zanj imajo MOMS in ostale občine Unescov certifikat, ki jih zavezuje k ohranjanju in varovanju naravnih, kulturnih, družbeno-gospodarskih in zgodovinskih značilnosti območja. Obstoječi varstveni statusi (Natura 2000 — vrste in habitatni tipi, naravne vrednote državnega in lokalnega pomena, ekološko pomembna območja, naravni spomeniki in rezervati) narekujejo izvajanje slovenske in evropske zakonodaje za doseganje ciljev Unescovega programa Človek in biosfera.

MOMS ima starejši Občinski program varstva okolja, ki vključuje načrt ukrepov, vendar ga bo treba obnoviti oz. sprejeti novega.

Hrup in svetlobno onesnaževanje

Na podlagi predpisov o mejnih vrednostih kazalnikov hrupa v okolju so območja varstva pred hrupom določena v prostorskih aktih občine in so razvrščena po stopnji hrupa v posameznih enotah urejanja prostora. Pomemben izvor hrupa v MOMS je cestni in železniški promet, zaradi tega infrastrukturni načrti predvidevajo varovalne protihrupne ograje ter druge omilitvene ukrepe, ki so do določene mere že bili izvedeni.

MOMS je pred leti **obnovila javno razsvetljavo** in s tem **zmanjšala porabo električne energije**, obenem pa zadostila predpisom, ki narekujejo omejitev svetlobnega onesnaženja v bivalnih okoljih v Murski Soboti in ostalih naseljih. Na podlagi predpisov o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaženja okolja pri izgradnji nove javne razsvetljave nameščamo svetila, katerih navzgor sevajoči svetlobni tok je skladen s predpisi.

MOMS nima naprednega sistema javne razsvetljave, da bi lahko na enem mestu (centralni nadzorni sistem) upravljali z vsemi svetili. V občini je namreč okrog 75 lokalnih odjemnih mest za svetila javne razsvetljave, kar pomeni, da bi morali v vsako vgraditi stikalno uro, ki bi v zelenem nočnem času izklopila javno razsvetljavo na določenem območju. Zato so vse nove LED-svetilke programirane tako, da so med 23. in 5. uro v redukciji. Z zamenjavo svetil zmanjšujemo porabo električne energije in deloma tudi svetlobno onesnaženje.

ENERGIJA IN ENERGETSKA UČINKOVITOST

Na področju energetike začasni podatki SURS kažejo, da je **poraba električne energije v MOMS vse večja** in je v letu 2022 znašala 108.352.127 kWh, od tega 29,86 % v gospodinjstvih in 70,14 % pri poslovnih subjektih. Podatki kažejo, da se je skupna poraba v letih 2021-2022 v gospodinjstvih zmanjševala, medtem ko pri poslovnih subjektih narašča. Analiza kazalnikov porabe električne energije v gospodinjstvih v letih 2020-2022 kaže, da prebivalec MOMS porabi več električne energije, kot je slovensko povprečje. V MOMS je v letu 2022 poraba električne energije v gospodinjstvu znaša 1738 kWh/prebivalca (Slovenija 1656 kWh/prebivalca).

Prebivalec MOMS porabi več električne energije, kot je slovensko povprečje. Višja od slovenskega povprečja je tudi poraba pri poslovnih subjektih.

Višja od slovenskega povprečja je tudi poraba pri poslovnih subjektih. Poslovni subjekt v MOMS je v letu 2022 porabil 39.770 kWh električne energije.

Skladno z 29. členom Energetskega zakona (Uradni list RS, št. 60/19) je občina marca 2020 sprejela **Lokalni energetskega koncept Mestne občine Murska Sobota** (v nadaljevanju LEK MOMS) kot program ravnanja z energijo v lokalni skupnosti. LEK MOMS vključuje ukrepe za učinkovito rabo energije ter načine oskrbe z energijo iz obnovljivih virov, soproizvodnje, odvečne toplote in iz drugih virov.

Ključne ugotovitve o skupni rabi energije v MOMS:

- Skupna raba energije v MOMS znaša 300.846 MWh/leto, od tega 110.793 MWh (36,8 %) električne energije in 188.770 MWh (62,7 %) toplotne energije.
- V skupni rabi energije sta stanovanjski sektor (40,6 %) in industrija (40,0 %) skoraj izenačena, uporaba pri drugih odjemalcih znaša 16,2 %. Občinske javne stavbe v skupni porabi predstavljajo 2,5 %, občinski vozni park 0,4 % in javna razsvetljava 0,3 %.
- V skupni rabi energije prevladuje električna energija (36,8 %), sledijo zemeljski plin (34,3 %), kurilno olje (13,5 %), lesna biomasa (9,6 %), geotermalna energija (4,3 %), bioplin (0,8 %), bencin (0,3 %, od tega utekočinjen naftni plin 0,2 % in dizel 0,1 %).
- Delež obnovljivih virov energije (OVE) v skupni rabi je 44.425 MWh/leto, kar predstavlja 14,8 % skupne rabe energije oz. 23,5 % rabe toplotne energije.
- Z zamenjavo kotlov v sistemu skupnih kotlovnice se bo raba obnovljivih virov energije povečala na 45.851 MWh/leto, tj. 15,2 % skupne rabe energije oz. 24,3 % rabe toplotne energije.
- Največ emisij CO² nastane v industrijskem sektorju (45,2 %), sledi stanovanjski sektor (33,4 %). Največ emisij CO₂ beležimo pri rabi električne energije (62,8 %), sledi raba zemeljskega plina (24,1 %) in kurilnega olja (12,5 %).

Obnovljivi viri energije

Naraščajoče povpraševanje po električni energiji v svetu narekuje iskanje trajnostnih načinov za njeno proizvodnjo z minimalno uporabo fosilnih goriv. **Obnovljivi vire energije** (v nadaljevanju OVE), kot so veter, sonce, geotermalni, hidrotermalni in vodni vire, biomasa ter plini iz organskih odpadkov, omogočajo neprekinjeno pridobivanje energije v naravnih procesih.

Uporaba OVE prispeva k energetske neodvisnosti, zmanjšuje izpuste toplogrednih plinov in s tem varuje okolje. Ker spodbujajo lokalni razvoj in zaposlovanje, OVE postajajo ekonomsko ugodna alternativa tradicionalnim virom energije.

OVE imajo tako ključno vlogo pri prehodu **k trajnostnemu in okolju prijaznemu energijskemu sektorju**, kar je nujno za zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov in boj

proti globalnemu segrevanju. Pomurje, zlasti MOMS, ima zaradi svoje geografske lege in naravnih virov edinstvene potencialne za razvoj OVE, kot so sončna energija, biomasa, geotermalna in vetrna energija. V regiji obstajajo raznoliki, a omejeni OVE, zaradi česar popolna samooskrba s posameznimi viri ni mogoča. Ključni energetski izziv za Pomurje je optimizacija izkoristka teh virov in razvoj učinkovitih konceptov za varčevanje z energijo, kar vključuje osveščanje potrošnikov in izboljšanje energetske učinkovitosti v gospodinjstvih in podjetjih. To prizadevanje je pomembno tako za regionalni ekonomski razvoj kot za ohranjanje okoljskih standardov.

Murska Sobota kot osrednja urbana enota v Pomurju lahko s svojo zavezo za uporabo OVE igra vodilno vlogo pri regionalni samooskrbi z zeleno energijo.

Analiza potenciala izrabe **lesne biomase** v MOMS kaže, da je občina zaradi omejene količine gozdov in druge lesne mase manj primerna za energetsko izrabo lesa. Delež gozdov znaša 14,4 % celotne površine občine s prevalenco državnih gozdov. Teoretični potencial je omejen z zgornjim dovoljenim posekom, dejanski pa je še nižji zaradi tehničnih, tržnih in socialno-ekonomskih dejavnikov. Kljub temu je Eko sklad v pomurski regiji sofinanciral postavitev nekaj kotlov na biomaso, kar kaže na določen potencial za izrabo lesne biomase. Ocena tega potenciala v kategorijah od 1 do 5 MOMS uvršča na najnižjo raven za vse vrste lesa, kar kaže na nizek teoretični in dejanski tržni potencial lesne biomase v občini.

V MOMS so različni viri za proizvodnjo **bioplina**, vključno z živalskimi iztrebki ter kmetijskimi in organskimi odpadki. Glavni potencial za proizvodnjo bioplina je kmetijstvo, živinorejske farme in poljedelske kmetije so ključni vir te energije. Bioplinarna Jezera v naselju Rakičan uspešno obratuje, za proizvodnjo energije uporabljajo gnojevko in koruzno silažo. Glede na to, da možnost pridobivanja bioplina iz odpadkov ni izkoriščena, je komunalna čistilna naprava priložnost za zajem bioplina iz odplak in njegovo nadaljnjo uporabo, kar bi hkrati pripomoglo k zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov.

Sončna energija, ki jo lahko izkoristimo s pomočjo fotovoltaičnih celic in termosolarnih sistemov, je v MOMS pomemben obnovljiv energetski vir. Povprečno letno sončno obsevanje na horizontalni površini v občini znaša 1.253 kWh/m², kar je nekoliko nad slovenskim povprečjem (1.100 kWh/m²). Letna jakost sončnega obsevanja je 4.400 MJ/m². Statistični podatki kažejo za MOMS od 480 do 780 ur sončnega obsevanja v različnih letnih časih. Analiza, opravljena v GIS okolju, ki upošteva topografske in atmosferske dejavnike ter podatke ARSO in satelitske meritve, potrjuje, da ima občina soliden potencial za izrabo sončne energije, kar je pomembno za načrtovanje in implementacijo solarnih projektov na njenem območju.

Murska Sobota kot osrednja urbana enota v Pomurju lahko s svojo zavezo za uporabo OVE igra vodilno vlogo pri regionalni samooskrbi z zeleno energijo.

MOMS se nahaja v severovzhodnem delu Slovenije, v subpanonskem območju na nadmorski višini 190 metrov. Podnebje v MOMS je zmerno celinsko, kar pomeni topla poletja, hladne zime, zmerno vlažnost in občasne padavine.

Energetska učinkovitost

Učinkovita raba energije pomeni uporabo sodobnih tehnologij in ukrepov, ki omogočajo manjšo porabo energije za doseganje enakih ciljev. Je zelo pomembna za energetske prihodnosti posameznikov in družbe v celoti ter je ključna v boju s podnebnimi spremembami in pri preoblikovanju v trajnostno in nizkoogljično družbo.

MOMS že izvaja nekatere projekte **energetske sanacije javnih objektov** (Delavski dom, Sokolski dom, stara ekonomska šola), veliko javnih objektov pa na tovrstno obnovo še čaka. Iskati bo treba tudi načine, kako prihraniti električno energijo (preko sončnih elektrarn in/ali drugih OVE).

PODNEBNA ODPORNOST

Podnebne spremembe so realnost in že vplivajo tako na naravo (poplave, vetrolomi, neurja ...) kakor tudi na infrastrukturo z dolgo življenjsko dobo, kot so npr. stavbe, prometne povezave in drugo komunalno omrežje. Ti vplivi se bodo v prihodnosti še okrepili.

MOMS se nahaja v severovzhodnem delu Slovenije, v subpanonskem območju na nadmorski višini 190 metrov. Murska Sobota je edino slovensko mesto v pravi ravnici. Podnebje v MOMS je zmerno celinsko, kar pomeni topla poletja, hladne zime, zmerno vlažnost in občasne padavine. Povprečne temperature se gibljejo od -2 °C do 20 °C (leta 2010).¹² Največ padavin prinesejo poletne plove in nevihte, zimski meseci so bolj suhi. Letna količina padavin se giblje okrog 700 mm (po podatkih ARSO za leto 2021). Večina padavin se preko meteornih jarkov in malih vodotokov izliva v reko Ledavo na severu in reko Muro na jugu.

Kot drugod po svetu tudi v naši občini podnebne spremembe **vplivajo na okolje, družbo in gospodarstvo**. Poplave in huda neurja v letu 2023 v naseljih Satahovci, Krog, Pušča, Bakovci, Rakičan in v samem mestnem jedru Murske Sobote so primer tega vplivanja in preizkušnja za podnebno odpornost občine. Sicer pa je območje MOMS izpostavljeno naslednjim pogostim vremenskim pojavom:

- **Visoke temperature:** Povečanje povprečnih temperatur vpliva na ekosistem, kmetijstvo, zdravje ljudi in energetske učinkovitost.
- **Suše in požari v naravi:** Posledica podnebnih sprememb je zmanjšanje padavin in suše, te pa povečuje tveganje za gozdne požare in uničujejo kmetijske pridelke (kar je posebej pomembno za Pomurje, ki je t. i. žitnica države).
- **Poplave:** Občasne ekstremne padavine povzročajo poplave, ki ogrožajo prebivalstvo, infrastrukturo in kmetijska zemljišča.
- **Neurja:** Vedno močnejši vetrovi, ki so vse pogostejši, povzročajo v lokalnem okolju veliko gospodarsko škodo.
- **Biotska raznovrstnost:** Podnebne spremembe se odražajo tudi na habitatih rastlin in živali in dolgoročno negativno vplivajo na ekosisteme.

12 Vir: ARSO.

MOMS že izvaja aktivnosti za povečanje podnebne odpornosti občine. Poglavitne so naslednje:

- **Zeleni pasovi in zasaditve:** Z zasaditvijo dreves, grmovnic in drugih rastlin povečujemo zadrževanje vode v tleh ter zmanjšamo erozijo in možnost poplav.
- **Izboljšanje urbanih površin:** Z zelenimi strehami, parki in drugimi zelenimi površinami zmanjšujemo učinke visokih temperatur in izboljšamo kakovost zraka.
- **Ozaveščanje in izobraževanje:** Informiramo prebivalce o podnebnih spremembah ter njihovih vplivih in o ukrepih za povečanje odpornosti.
- **Ureditev vodotokov:** Čiščenje in vzdrževanje vodotokov je najpomembnejši ukrep za preprečevanje poplav. Z njim izboljšujemo sposobnost odvajanja vode in zmanjšujemo možnost poplav.

Poleg naštetih aktivnostih bo v naslednjih letih največja skrb namenjena ureditvi vodotokov, saj je bilo to področje v zadnjih 30 letih po vsej Sloveniji najbolj zapostavljeno. Trenutno MOMS že izvaja nekaj aktivnosti na vodotokih, ki jih bo v naslednjih letih razširila v obsežnejše čiščenje odvodnih jarkov.

Dela se bodo izvajala na naslednjih območjih:

- Nasipi ob reki Muri, ki preprečujejo, da bi reka Mura ob višjem vodostaju poplavlja naselja z južne smeri. Zaščitijo se naselja Satahovci, Krog in Bakovci.
- Jarki, ki odvajajo meteorne vode iz sosednjih višje ležečih občin (na severu Puconci in zahodno Tišina) v strugo potoka Dobel in naprej v občino Beltinci. S tem se razbremenijo oz. odvedejo meteorne vode v odvodnike (reke in potoke ali v inundacijsko območje reke Mure). Zaščitijo se naselja Kupšinci, Veščica in Černelavci.
- Mali vodotoki, kot so Mokoš, Stara Mura, Severni jarek, Mali Dobel idr., so zelo pomembni ob vsakem večjem dežju, saj lahko le z njihovo pomočjo meteorne vode odvajamo na severu do reke Ledave in na jugu do reke Mure. Zaščitijo se naselja Kupšinci, Veščica, Černelavci, Satahovci, Krog in Bakovci.
- Razbremenilni kanal MS omogoča, da ob velikih padavinah v sosednjih goričkah občinah meteorne vode odtečejo po razbremenilnem kanalu v reko Muro. Zaščiti se mestno jedro Murske Sobote in naselja v MOMS.

Te aktivnosti so pomembne za ohranjanje naravnega ravnovesja, oskrbo s pitno vodo in preprečevanje poplav.

PROSTORSKO NAČRTOVANJE

Občinski prostorski načrt MOMS

MOMS je v letu 2014 sprejela **občinski prostorski načrt** (OPN), v letu 2016 pa njegove spremembe in dopolnitve, tako da sedaj velja Odlok o občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Murska Sobota (SD OPN 1). S tem aktom so določeni cilji in izhodišča za prostorski razvoj občine, prostorske ureditve lokalnega pomena ter pogoji za umeščanje objektov v prostor.

Strateški del prostorskega načrta določa izhodišča, cilje in usmeritve za prostorski razvoj MOMS, podaja zasnovo gospodarske javne infrastrukture lokalnega pomena in okvirna območja naselij.

Veljavni OPN v strateškem delu poudarja **pomen Murske Sobotne kot regionalnega središča**. V tem pogledu je še posebej pomembna njena vloga zaposlovalnega središča in posledično prometna obremenitev, ki jo je treba upoštevati pri zasnovi prometnega sistema. Obenem pa je območje MOMS izrazito kmetijsko, 61 % njene površine predstavljajo najboljše kmetijska zemljišča. Razvoj je zaradi poplavnih območij usmerjan izven teh območij, ki jih lahko ogrožajo naravne in druge nesreče. Kaže se potreba po usmerjanju poselitve z revitalizacijo degradiranih in praznih območij v mestu in naseljih. V Murski Soboti so rezervirana zemljišča za razvoj gospodarskih dejavnosti, primanjkujejo pa rezervne površine za širitev družbene infrastrukture in za stanovanjsko gradnjo. Primestna naselja izgubljajo kmečki značaj in so bivalna območja brez pomembnejših funkcij. Urejeni sta javna gospodarska in prometna infrastruktura. Poleg kmetijskih površin so ključne naravne danosti MOMS inahajališča gramoza ob Muri, geotermalna voda, obilica podtalnih voda in območja varstva narave. Poleg tega so pomembne tudi visoka izobrazbena stopnja, kulturna dediščina in ustrezna družbena infrastruktura regijskega središča.

Občinski podrobni prostorski načrti

MOMS ima za celotno območje občine prbl. **50 občinskih podrobnih prostorskih načrtov** (OPPN), ki predpisujejo pogoje za gradnjo na posameznem območju. Kljub sprejetim in veljavnim OPPN gradnja objektov na določenih območjih ni možna, ker tam ni urejene komunalne in prometne infrastrukture.

Potrebe po stanovanjih in parcelah za individualno gradnjo so čedalje večje.

V MOMS je kar nekaj novih območij, kjer je možna stanovanjska gradnja. Vendar zaradi razdrobljenega zasebnega lastništva parcel in visokih stroškov komunalnega opremljanja teh območij ni mogoče usposobiti za gradnjo v kratkem času. Za ta območja je MOMS že sprejela več OPPN:

- Odlok o lokacijskem načrtu za območje stanovanjske gradnje med Kajuhovo in Tomšičevo ulico v Murski Soboti; predvidenih je 31 stanovanjskih objektov.
- Odlok o občinskem podrobnem prostorskem načrtu za stanovanjsko območje ob Sončni ulici (EUP SO 106); predvidenih je 20 stanovanjskih objektov.
- Odlok o občinskem podrobnem prostorskem načrtu za severni del EUP SO99 v Murski Soboti; na zahodnem delu so načrtovane individualne hiše (12 objektov), v osrednjem delu vrstne hiše, dvojčki, manjši večstanovanjski objekti (pribl. 12 enot), v vzhodnem delu večji poslovno-trgovsko-stanovanjski objekt.
- Odlok o občinskem podrobnem prostorskem načrtu za stanovanjsko območje v Rakičanu (EUP RA3); predvidenih je 51 stanovanjskih objektov. Poteka komasacija stavbnih zemljišč.
- Odlok o občinskem podrobnem prostorskem načrtu za območje za »vaškim domom« v Bakovcih; predvidenih je 33 stanovanjskih hiš.

- Odlok o Občinskem podrobnem prostorskem načrtu za stanovanjsko območje KR2 »Za ogradi« v Krogu; možno je graditi individualne hiše ali dvojčke in vrstne hiše; predvidenih 44 objektov.
- Odlok o občinskem podrobnem prostorskem načrtu za stanovanjsko območje v Pušči (EUP PU 2); možno je graditi individualne hiše ali dvojčke in vrstne hiše; okvirno je predvidenih 30 objektov.

Namenska raba zemljišč

Možnosti za prostorski razvoj v MOMS so ugodne, saj se nahaja v ravnici ter izven ogroženih in nevarnih območij. Poselitveni predeli so strnjeni, razpršene poselitve skorajda ni. Širitev poselitvenih območij sicer zadržujejo najboljša kmetijska zemljišča, ki pokrivajo pretežni del občine. Zaradi tega občina spodbuja gradnjo na nepozidanih stavbnih zemljiščih. Smiselno bi bilo spodbujati tudi **obnovo obstoječih površin**, predvsem degradiranih (t. i. brownfield investicije).

Analiza nepozidanih stavbnih zemljišč je pokazala, da je na območju MOMS pribl. 1.081,3 ha takšnih zemljišč, ki so primerna za gradnjo stanovanjskih in nestanovanjskih objektov. Delež nepozidanih stavbnih zemljišč na območju celotne občine znaša 39,1 % vseh stavbnih zemljišč. Največ nepozidanih stavbnih zemljišč je v naselju Nemčavci (69,4 %), predvsem na račun površin za industrijo in gospodarsko cono. Sledijo naselja Markišavci (57,3 %), Veščica (42,7 %), mesto Murska Sobota (38,7 %) ter naselje Krog (28 %). Najmanj nepozidanih stavbnih zemljišč je v Černelavcih (23,4 %) in Satahovcih (23,9 %).

V mestu in primestnih naseljih, kjer je predvidena večinoma stanovanjska gradnja, nepozidana stavbna zemljišča lastniki velikokrat ohranjajo za potomce in jih nočejo prodati, sami pa tudi ne gradijo. Zaradi tega je vse več pobud za širitev poselitve na kmetijska zemljišča. Predpisi o ohranjanju kmetijskih zemljišč tega ne dovoljujejo. Poleg tega mora poselitev prvenstveno potekati navznoter in ne navzven. Zato bi bilo treba sprejeti ustrezne predpise s področja zemljiške politike, ki bi omogočili sprostitev takšnih zemljišč in gradnja na njih.

V zadnjih dveh letih vse več investorjev povprašuje po zemljiščih, kjer bi bila dovoljena gradnja sončnih elektrarn na tleh. Veljavni občinski predpisi dovoljujejo sončne elektrarne na strehah objektov, ne pa na tleh. Zato bo treba sprejeti nove prostorske akte ali spremeniti sedaj veljavne.

Degradirana in neizkoriščena območja

Nekateri predeli Murske Sobote niso zadostno izkoriščeni in so umeščeni med **degradirana območja**. Takšno območje je še vedno v ožjem mestnem središču, v neposredni bližini tržnice. Že vrsto let se za ureditev tega območja pripravljajo strokovne podlage, nekaj predvidenih rešitev je bilo vključenih tudi v OPPN. Gre za pomembno funkcionalno razvrednoteno območje, ki mu je treba določiti funkcijo in ga skladno s to funkcijo prenoviti.

Posebej so v postopku identifikacije degradiranih območij bili opredeljeni še predeli, poimenovani funkcionalno razvrednotena območja (v nadaljevanju FRO).

V MOMS je kar nekaj takšnih območij skupne površine okrog 50 ha, in sicer:

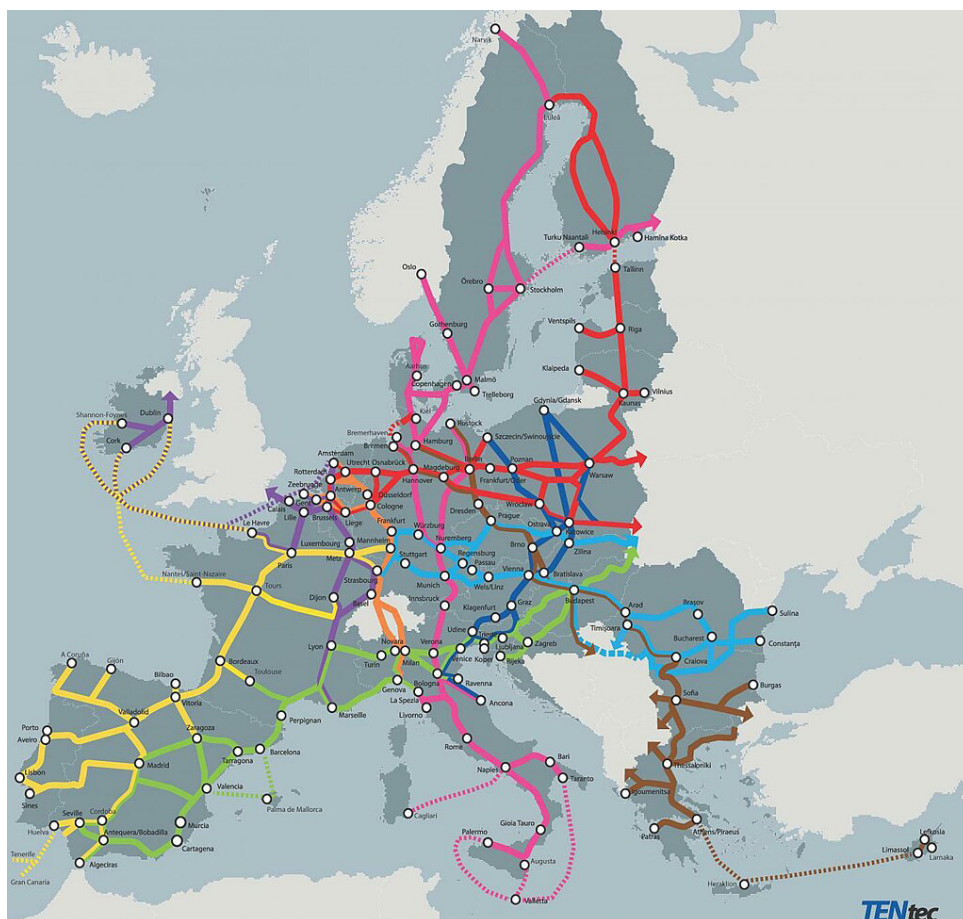
- Slovenska ulica v mestnem jedru: MOMS je izvedla temeljito prenovu dela Slovenske ulice, delno jo je treba še obnoviti.
- Hartnerjeva vila (stara Pokrajinska in študijska knjižnica): MOMS kot lastnica objekta je naročila statično presojo zgradbe in idejno zasnovo prenove po predpisih Zavoda za varstvo kulturne dediščine. Objekt bi služil protokolarnim namenom.
- Bivši objekt ZOTK v mestnem parku: objekt je po izselitvi društev predviden za rušenje. Na njegovem mestu se uredi parkovna površina z morebitnimi novimi vsebinami.
- Dijaški dom Murska Sobota: objekt je v lasti RS, ni obnovljen, nove vsebine niso znane.
- Avtobusna postaja Murska Sobota: območje same avtobusne postaje je v lasti prevozniškega podjetja, ki je sicer izrazilo namero, da bi postajo prenovilo, vendar namen ureditve še ni znan.
- Območje Mercator (1,45 ha): v pripravi je sprememba OPPN za gradnjo trgovskega centra Mercator. Investitor naj bi zgradil objekt in uredil okolico.
- Območje bivšega podjetja Koto (0,21 ha): MOMS je izdelala OPPN, ki dopušča gradnjo raznih objektov. Investitor je za sedaj uredil odprto parkirišče, ki pa ni v funkciji.
- Območje ob Gregorčičevi ulici (1,39 ha): MOMS je prejela pobudo, da bi na tem območju zgradili nov dom za starejše in oskrbovana stanovanja. Izdelane so idejne zasnove. Za območje nepozidanih parcel v lasti občine se zanimajo tudi drugi investitorji, ki bi želeli graditi stanovanja.
- Parkirišče Gregorčičeva-Lendavska ulica (0,22 ha): lastnica zemljišča je MOMS, trenutno je urejeno gramozno parkirišče.
- Bivša Vrtnarija SUM Sobota (0,91 ha): sicer stavbno zemljišče je v zasebni lasti in zapuščeno. Investitor je dal pobudo za začetek postopka izdelave OPPN.
- Območje ob Visitor centru (1,78 ha): OPPN s športno rekreacijskimi površinami je v izdelavi.
- Stari kompleks Mesne industrije Pomurka (3,18 ha): na pobudo investitorja oz. lastnika zemljišča je bil izdelan OPPN, ki predvideva gradnjo 8-stanovanjskih blokov. En blok je že zgrajen in vseljen, drugi je v gradnji.
- Bivša tovarna Mura (10,83 ha): novi lastniki posameznih parcel in objektov sami načrtujejo dokončno sanacijo te cone. MOMS nima konkretnih podatkov.
- Novi kompleks Mesne industrije Pomurka (16,57 ha): MOMS nima informacij o namerah investitorjev. V nekaterih prostorih dejavnosti že potekajo. Območju je primerno za razvoj različnih gospodarskih dejavnosti.
- Ciglenske grabe (3,23 ha): lastnica je MOMS, na območju bo park za rekreacijo in prosti čas, nekatere aktivnosti se že izvajajo.
- Območje ob ŠRC Nemčavci (1,57 ha): v pripravi je OPPN za to območje in širšo okolico. Na tem območju je predviden tudi gasilski vadbeni poligon.
- Kmetijski obrat Panvita v Rakičanu (5,61 ha): na pobudo lastnika parcel je bil za območje sprejet OPPN. O realizaciji predvidenih vsebin MOMS nima informacij.

3.4.

Infrastrukturno področje

PROMET IN TRAJNOSTNA MOBILNOST

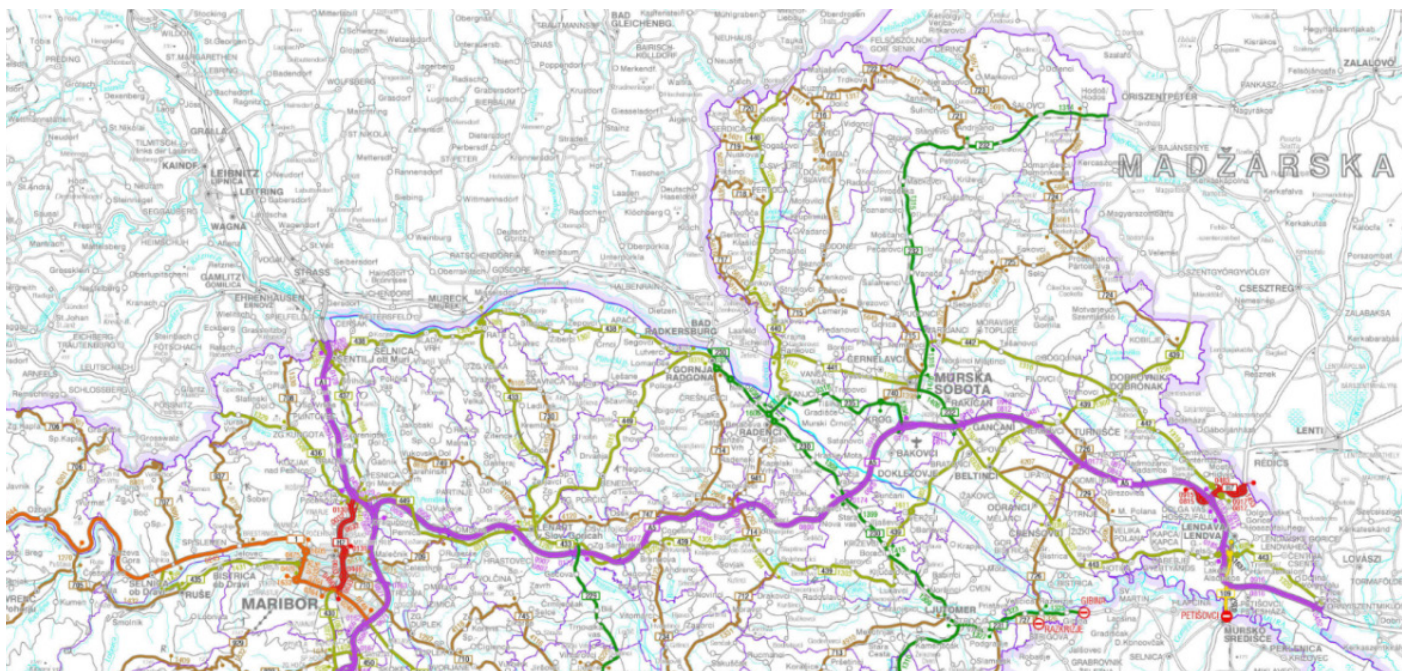
Murska Sobota je **pomembno prometno vozlišče**, kjer se stekajo poti evropskega omrežja Trans European Network – TEN-T. S prometno in ostalo infrastrukturo se povezuje tudi z okoliškimi lokalnimi skupnostmi, lokalnimi skupnostmi v regiji in celotni Republiki Sloveniji. Prav tako ima MOMS pomemben položaj v Mediteranskem prometnem koridorju evropskega infrastrukturnega omrežja Trans European Network – TEN-T, ki poteka od Španije čez Francijo, Italijo, Slovenijo, Madžarsko do Ukrajine (nekdanji 5. koridor Barcelona–Kijev).

Slika 5:

KORIDORJI TEN-T OMREŽJA V EVROPI (mediteranski koridor je zelene barve)

Mesto in mestna občina sta **infrastrukturno dobro povezana** s sosednjimi občinami, preostalo Slovenijo in s sosednjimi državami. K temu je predvsem pripomogla pomurska avtocesta A5 (Dragučova–Pince). Ta je poleg dobre cestnoprometne povezanosti s sosednjimi državami bistveno izboljšala tudi povezanost regije s celotno državo (Slika 9). Hkrati pa je močno spremenila prometne tokove v Murski Soboti in nekatere ulice, v katerih je bil prej promet izključno izvorno-ciljni, so postale glavne mestne vpadnice.

Slika 6:
PREGLEDNA KARTA
CESTNEGA OMREŽJA
(SV DEL)

Vir: Odprti podatki Slovenije, 2024

Poleg cest je MOMS povezana s preostalo Slovenijo in sosednjo Madžarsko tudi **z železnico**. Železniška proga Pragersko–Hodoš je bila v letu 2016 elektrificirana in posodobljena, kljub temu pa se vozni red ni bistveno spremenil, tudi se ni skrajšal čas potovanja. To je eden ključnih razlogov, da se železniški prevoz ne razvija, kot bi se glede na lego mesta in mestne občine v Republiki Sloveniji in Evropi lahko. Če bi se del ljudi, ki prihajajo na delo v mesto, namesto cestnega odločil za železniški prevoz, bi se zmanjšal prometni pritisk na ceste.

Zaradi počasnega posodabljanja železniškega omrežja se povečuje predvsem tovorni cestni promet. Preusmeritev tovornega prometa s cest na železnico je velik, a neizkoriščen potencial.

Čeprav je koprsko пристanišče relativno oddaljeno, je za Mursko Soboto in njeno zaledje njegov razvoj pomemben, še posebej v povezavi z izgradnjo drugega tira železniške proge Koper–Divača. Pričakovati je namreč mogoče, da se bo uporaba železnice povečala, kar bi razbremenilo avtocestno omrežje, blagodejno pa bi vplivalo tudi na mesto Murska Sobota, MOMS in celotno regijo (odprava prometnih zamaškov na avtocesti, krajši potovalni čas, zmanjšanje možnosti prometnih nesreč).

Zaradi ugodne strateške lege ima Murska Sobota **dober dostop do letališč** v Sloveniji in sosednjih državah. Najbližja letališča so v Mariboru, Gradcu (A) in Hevizu (HU), oddaljena so manj kot 100 km. Tri ure vožnje ali manj so oddaljena tudi večja mednarodna letališča, npr. v Ljubljani, na Dunaju (A), v Budimpešti (HU), Zagrebu (HRV) in Bratislavi (SVK). Vendar je prihod z letališč v Mursko Soboto otežen prav zaradi slabih avtobusnih in železniških povezav, zato potnikom preostaja predvsem najem avtomobila na letališčih.

Na območju MOMS je tudi **manjše športno letališče** v zasebnem upravljanju, ki pa ne zadovoljuje potreb gospodarstva in bi ga bilo nujno treba obnoviti in posodobiti. Tako bi Športno letališče Murska Sobota omogočilo vzletanje in pristajanje zasebnih letal, možni bi bili tudi čarterski leti za športne, turistične in druge namene.

8 km

AVTOCESTE

25 km

REGIONALNIH CEST

153 km

OBČINSKIH CEST

Cestni promet in cestna infrastruktura

Leta 2022 je bilo v MOMS **10.493 osebnih avtomobilov**. Po podatkih z dne 31. decembra 2021 je bilo v tem letu 566 osebnih avtomobilov na 1.000 prebivalcev, kar je v povprečju 1 avtomobil na 1,8 prebivalca in sovпада s povprečjem kohezijske regije Vzhodna Slovenija. V primerjavi z letom 2012 (povprečno 1 avtomobil na 2 prebivalca) se je število avtomobilov na 1.000 prebivalcev povečalo za 11,8 %. V zadnjih desetletjih povprečna starost osebnih avtomobilov postopoma narašča in je 31. decembra 2021 znašala 10,1 leta.

Cestnoprometno omrežje na območju MOMS tvorijo 8 km avtoceste, 25 km regionalnih cest v upravljanju Direkcije RS za infrastrukturo (v nadaljevanju DRSI) in 153 km kategoriziranih občinskih cest v upravljanju MOMS. Cestna infrastruktura je po večini ustrezno urejena. Bi pa bilo v prihodnje treba celovito rekonstruirati nekaj neustreznih cestnih odsekov, in sicer Noršinsko ulico v Černelavcih, regionalno cesto skozi naselje Markišavci, Soboško in Panonsko ulico v Bakovcih ter več lokalnih cest, ki MOMS povezujejo z naselji sosednjih občinah (Markišavci–Polana, Polana–Gorica in Veščica–Satahovci).

Pretočnost prometa je v samem mestu večji del dneva ustrezna. Težavo predstavljajo predvsem zastoji ob jutranji in popoldanski prometni konici. Nastajajo predvsem zaradi dnevnih migracij v in iz mestne občine, saj je v občini dvakratni presežek delovnih mest glede na število delovno aktivnih oseb s prebivališčem v mestni občini. Zaradi pomanjkljivega javnega potniškega prometa in ker še niso zgrajene obvoznice (razen južne obvozne ceste), prenašajo težo povečanega prometa predvsem glavne mestne ceste (Ulica Mikloša Kuzmiča, Bakovska ulica, Gregorčičeva ulica, Lendavska ulica, Grajska ulica ...). Razbremenilno bi na promet v mestu in mestni občini učinkovala vzhodna soboška obvoznica, katere gradnja pa je bila že večkrat preložena. Sedaj je začetek gradnje predviden v letih 2025–2026, končana naj bi bila v treh letih.

Prav tako je v srednjeročnem obdobju predvidena **izgradnja zahodne soboške obvoznice**. Njena trasa je že umeščena v prostor (od Tišinske ulice mimo naselja Pušča do krožišča pri trgovskem centru Maximus), vendar je treba prej še novelirati prostorske akte, ki veljajo za to območje.

K izboljšanju upravljanja prometa v MOMS bi pripomogla tudi izdelava prometnega modela po planskih obdobjih in postopna optimizacija ter digitalizacija operativnih nalog (v smislu zbiranja in analize podatkov ter obveščanju vseh udeležencev o trenutnem stanju prometa).

Leta 2023 je v MOMS začel veljati **nov režim parkiranja**, ki se osredotoča na mestno jedro. Cilj je spodbuditi kratkotrajno parkiranje in zmanjšati dolgotrajno zasedenost parkirišč. Plačljiva so tudi prej brezplačna parkirišča, ki so bila v dopoldanskem času pogosto povsem zasedena.

Kolesarski promet in kolesarska infrastruktura

Po podatkih DRSI je bilo leta 2022 v MOMS **14.954 m javnih kolesarskih poti**, kar je 20 % več kot leta 2018 (11.908 m). Podatek nakazuje, da je razvoj kolesarske infrastrukture v občini pravilno zastavljen. Z ureditvijo kakovostnih površin za kolesarje želi MOMS povezati izhodišča in cilje za vse vrste kolesarskega prometa (dnevni prevozi s kolesom, rekreativno kolesarjenje). Trenutno manjkajo predvsem kolesarske povezave med mestom in primestnimi naselji ter mestom in sosednjimi občinami. Te povezave so: Bakovci–Dokležovje (Občina Beltinci), Satahovci–Krog, Murska Sobota–Markišavci–Puconci (Občina Puconci), Murska Sobota–Martjanci (Občina Moravske Toplice), Murska Sobota–Noršinci (Občina Moravske Toplice), Murska Sobota–Tropovci (Občina Tišina).

Večina manjkajočih kolesarskih povezav s sosednjimi občinami je ob regionalni cesti in je kategorizirana kot daljinska državna kolesarska povezava D8: Dobrovnik–Murska Sobota–Ptuj–Rogaška Slatina–Podčetrtek–Brežice–Novo mesto–Črnomelj–Metlika (Zdraviliščna kolesarska pot).

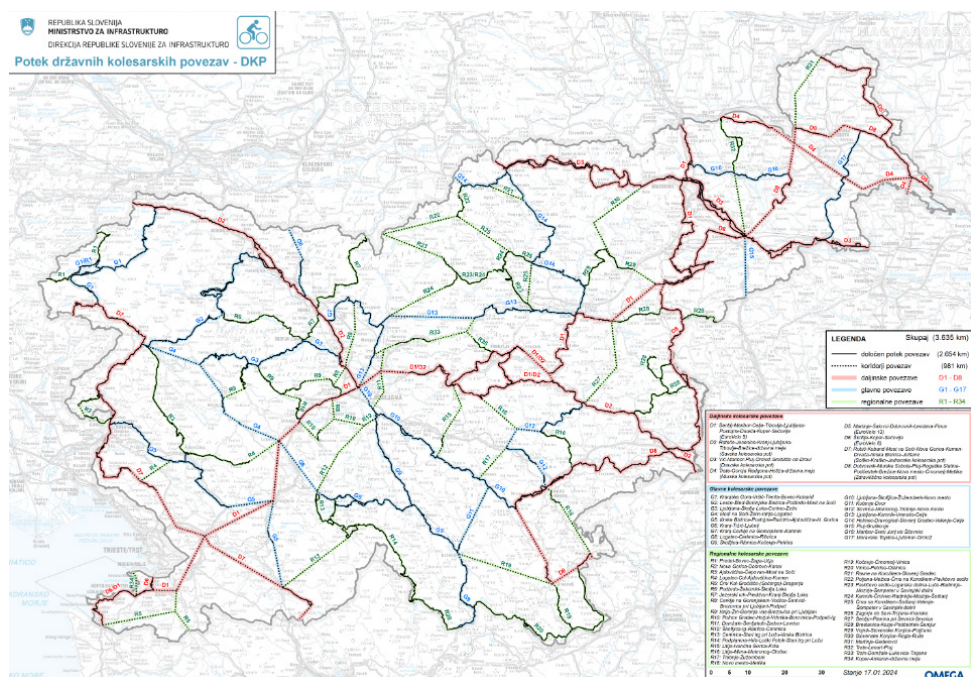
Pri izgradnji manjkajočih kolesarskih povezav s sosednjimi občinami MOMS intenzivno sodeluje z **upravljavcem državnega kolesarskega omrežja DRSI**, ki je pristojen za izgradnjo tega omrežja. Za dobro razvito kolesarsko omrežje je ključnega pomena gradnja državnega in regijskega omrežja, ki bo povežalo Mursko Soboto z okoliškimi občinami in širšo regijo.

Pomembna je tudi izgradnja drugih načrtovanih kolesarskih poti, ki bodo MOMS povežale s sosednjimi občinami. Med prioriteta je ureditev manjkajoče povezave na trasi D8 med Mursko Soboto in Martjanci (mimo trgoškega centra OBI), ki izboljšala dostop do največje obrtne cone SOIC. Poleg tega bo nujno treba izboljšati kolesarsko povezavo med Občino Tišina in MOMS. Treba bo tudi nadaljevati aktivnosti za spodbujanje kolesarjenja in za povezovanje kolesarskih poti znotraj občine in med občino ter regijskimi in turističnimi središči.

Slika 7:

POTEK DRŽAVNIH KOLESARSKIH POVEZAV

Vir:
Ministrstvo za infrastrukturo,
DRSI, 2024

Analiza ankete med občani MOMS je pokazala, da se prebivalke in prebivalci najbolj zavzemajo za infrastrukturne investicije v kolesarske poti, obvoznice in tudi oživljanje mestnega središča.

Za promocijo kolesarjenja je bil vzpostavljen sistem izposoje koles »**Soboški biciklin**«. Zainteresirani si lahko kolesa izposodijo v mestnem središču, pri nakupovalnem centru BTC, v doživljajskem parku EXPANO ter v primestnih naseljih Rakičan in Krog. Slabost sistema je predvsem ta, da postaje s kolesi niso na frekventnih lokacijah, kot so npr. železniška in avtobusna postaja, srednješolski in trgovski centri, zdravstveni dom, in da bi postopek uporabe lahko bil bolj enostaven. V okviru medobčinskega sodelovanja je sistem »Soboški biciklin« vzpostavljen še v občinah Moravske Toplice, Puconci, Tišina, Turnišče, Velika Polana, Ljutomer in Veržej. Ker širitev sistema ni sledila povpraševanju (lokacije izposojevališč, povezljivost krajev), sam sistem ne deluje optimalno. Da bi bili potenciali sistema popolnoma izkoriščeni, bi bilo treba na regionalni ravni izbrati enotnega upravljalca (ločeno od vseh vključenih občin), ki bi skrbel za razvoj sistema in uredil plačilno politiko.

Analiza ankete med občani MOMS je pokazala, da se prebivalke in prebivalci najbolj zavzemajo za infrastrukturne investicije v kolesarske poti, obvoznice in tudi oživljanje mestnega središča.

Javni potniški promet in multimodalnost prometnega sistema

Murska Sobota je za prebivalce pomurske regije in obiskovalce **z avtomobilom dobro dostopna**. To pa ne velja glede na čas potovanja in vozne rede ne velja za regionalni, nacionalni in mednarodni javni potniški promet. Kljub izboljšanju železniške infrastrukture (elektrifikacija proge Pragersko–Hodoš), ni zaznati povečanja uporabnikov železniškega prevoza. Razlog za to je predvsem čas potovanja z vlakom ter neprilagojen vozni red. Prepočasno posodabljanje železniškega omrežja in stalno povečevanje cestnega prometa povečuje potrebe po novi infrastrukturi tudi v Pomurju in Murski Soboti.

Omrežje **javnega avtobusnega potniškega prometa** je slabo povezano in ker ne omogoča hitrega, udobnega in cenovno ugodnega prevoza, ima na regionalni ravni vse manjši delež v skupnem prevoznem sistemu. Na regionalni ravni so vpeljane redne linije do Maribora, Ljubljane in predvsem v poletnih mesecih do Primorske.

Ima pa MOMS, čeprav to ni zakonska obveznost, v mestu in primestnih naseljih Černelavci, Rakičan in Nemčavci urejen mestni avtobusni prevoz pod nazivom »Sobočanec«. Prevoz potnikov poteka na dveh linijah z enournim intervalom in omogoča dober dostop do vseh vzgojno-izobraževalnih ustanov v mestu (osnovne, srednje, višje šole) in v naselju Rakičan, kjer sta dva srednješolska zavoda in regionalna bolnišnica.

Vrstijo se pobude občanov in občanov, da bi vpeljali še dodatno tretjo linijo in optimizirali mestni potniški promet, tako da bi bila vanj vključena tudi ostala primestna naselja. K večji udobnosti in privlačnosti mestnega avtobusnega prevoza bi pripomogla postavitev vseh manjkajočih nadstrešnic enotnega videza na avtobusnih postajališčih in večja frekvenca voženj.

Prav tako bi bilo treba več pozornosti nameniti vzpostavitvi javnega potniškega centra, ki ga regija potrebuje in bi potnikom omogočal učinkovito in varno prestopanje ter uporabo različnih oblik prevoza (vlak, avtobus, kolesarjenje, souporaba avtomobila, prevoz na klic, pešačenje). V Rakičanu je bilo zgrajeno P+R parkirišče, a zaradi parcialne implementacije rešitev sistem »parkiraj in se pelji z avtobusom« ne deluje optimalno. Problema povezljivosti prometnih podsistemov se bo treba lotiti celovito in večnivojsko, tako da

bodo uporabnikom zagotovljene varne, hitre, udobne in ekonomsko učinkovite prevozne storitve. V MOMS se je dobro prijel sistem souporabe vozil **Avant2go**.

Trajnostna mobilnost

MOMS je junija 2017 sprejela **Celostno prometno strategijo** (CPS), s katero je načrtala vizijo trajnostne prometne politike v občini. V skladu s CPS želi MOMS postati »**zelena prestolnica Pomurja**« in z zmanjšanjem negativnih učinkov motoriziranega prometa ter s povečanim deležem aktivne mobilnosti izboljšati kakovost bivanja v občini. Privlačnost urbanih in ruralnih predelov MOMS bodo povečale preurejene prometne površine, prijazne zelenim oblikam transporta; prednost bo imelo načrtovanje kakovostnih kolesarskih povezav. V pripravi je nova **celostna občinska prometna strategija**, ki bo predvidoma zaključena v decembru 2024. Njene temeljene usmeritve bodo spodbujanje hoje, kolesarjenja, uporabe javnega potniškega prometa in souporabe avtomobila ter enakovredno načrtovanje vseh transportnih podsistemov. Posebno pozornost bo namenila najšibkejšim udeležencem v prometu.

Kljub razmeroma dobri dostopnosti in široki ponudbi storitev trajnostne mobilnosti mora Murska Sobota te storitve še bolj približati socialno prikrajšanim in ranljivim družbenim skupinam, kot so starejši, invalidi in prebivalci z nizkimi dohodki. Prilagoditi jih je treba tako, da jih bodo lahko uporabljale vse družbene skupine. V ta namen je MOMS v letu 2020 uvedla sistem brezplačnih prevozov »**Prostofer**«, ki je oblika prevoza na klic za najšibkejše in ranljive skupine, predvsem starejše, invalide in tiste, ki ne morejo uporabljati javnega potniškega prometa in nimajo lastnega prevoznega sredstva. MOMS se ponaša z nazivom »Občina po meri invalidov«, ki potrjuje, da si nenehno prizadeva za izboljšanje kakovosti življenja invalidov v njihovem primarnem okolju.

Murska Sobota je mesto kratkih razdalj in mnoge poti po njem je mogoče opraviti peš ali s kolesom. MOMS je v obdobju zadnje finančne perspektive 2014–2020 pospešeno razvijala **kolesarsko infrastrukturo**, zlasti v Kroški, Slomškovi in Gregorčičevi ulici ter Ulici Staneta Rozmana. Prav tako je v sklopu prenove mestnega središča na južnem delu Slovenske ulice oblikovala skupni prometni prostor, kjer imajo prednost pri uporabi površin kolesarji in pešci. Prenovo mestnega središča na južnem delu Slovenske ulice v drugih občinah in različnih organizacijah pogosto dajejo za zgled dobre prakse. Pri izgradnji kolesarskih površin in površin za pešce so bile vgrajene talne taktilne linijske in vzdolžne označbe, ki omogočajo orientacijo slepim in slabovidnim osebam. Bo pa v prihodnje treba izgraditi še nekaj kolesarskih povezav, predvsem do primestnih naselij in sosednjih občin, ter odpraviti neustrezne točke v obstoječem kolesarskem omrežju. Gre npr. za dodatno kolesarsko stezo v ulici Štefana Kovača med srednješolskim centrom in trgovskim centrom Maximus ter manjkajočo kolesarsko stezo na Tišinski ulici na območju odvodnega kanala.

MOMS je v letu 2023 prestrukturirala tudi mirujoči promet, tako da je uvedla progresivno plačilno politiko. Parkiranje v mestnem središču je časovno omejeno do največ dveh ur in je tudi dražje; parkiranje na javnih parkirnih površinah v primestju je časovno neomejeno in cenejše. Rezultat tega je bila fluktuacija parkirnih površin v mestnem središču v povezavi z enakovredno dostopnostjo do vseh objektov javnega pomena.

Da je MOMS dovzetna za **trajnostno mobilnost** in da informira občane o njenih prednostih, potrjuje tudi to, da je že 23 let, od vsega začetka, pridružena vodilni kampanji Evropske komisije »Evropski teden mobilnosti«. Ta poteka vsako leto v sredini septembra.

Njenih učinkov še ni zaznati, saj se je število avtomobilov na 1.000 prebivalcev od 2017 do 2023 v MOMS povečalo za 44, v Pomurju za 37 in v Sloveniji za 23. Leta 2017 sta MOMS in Pomurje po številu avtomobilov na 1.000 prebivalcev še zaostajala za slovenskim povprečjem, leta 2023 pa sta že bila nad njim, kar kaže na večjo odvisnost od avtomobila in posledično narekuje povečanje infrastrukture, namenjene avtomobilom (ceste, parkirišča).

Električna mobilnost

Po podatke iz aplikacije PlugShare so v MOMS **4 hitre polnilnice** za električne avtomobile z močjo nad 50 kW. Te polnilnice so ključne za voznike električnih avtomobilov, ki potrebujejo hitro polnjenje med potovanjem. Dve od teh polnilnic sta neposredno ob avtocesti, in sicer na postajališčih Petrolovih bencinskih servisov Murska Sobota jug in Murska Sobota sever. Ostali dve hitri polnilnici sta v Bakovski ulici (bencinski servis MOL) in v Lendavski ulici (trgovski center Lidl).

MOMS je lastnica in upravljavka štirih polnilnic za električne avtomobile, ki imajo zmogljivost do 11 kW. Nahajajo se v Ulici Štefana Kovača, Lendavski ulici, Kocljevi ulici in Ulici arhitekta Novaka. Poleg teh je v mestu in njegovi neposredni bližini še 14 dodatnih polnilnic s podobno zmogljivostjo. To omrežje polnilnic omogoča voznikom električnih avtomobilov enostaven dostop do potrebne energije, kar pripomore k spodbujanju uporabe električnih vozil in zmanjšanju onesnaženja zraka v mestu. S tem se tudi povečuje trajnostna mobilnost in krepi zavedanje njene pomembnosti med prebivalci ter obiskovalci mesta. Ugotavljamo pa, da je uporaba štirih občinskih električnih polnilnic po uvedbi plačila za polnjenje (spomladi 2023) precej upadla, saj lokalno prebivalstvo ceneje polni e-vozila doma. Jane polnilnice pretežno uporabljajo drugi uporabniki, ki dnevno migrirajo v Mursko Soboto.

Zaenkrat v MOMS ni električnih avtobusov. Čeprav so za njihov nakup na voljo državna sofinancerska sredstva, jih občina zaradi visokega lastnega finančnega vložka ni kupila. Za uporabo električnih avtobusov bi bilo treba zagotoviti tudi polnilno infrastrukturo. Poleg tega ima MOMS kot ena redkih občin zasebnega lastnika infrastrukture javnega potniškega prometa, ki je hkrati največji prevoznik in lastnik voznega parka javnega potniškega prometa na našem območju (Avtobusni promet Murska Sobota).

VODOVOD

Upravljavec vodovnega omrežja je **Javno podjetje Vodovod sistema B d. o. o.** in opravlja občinsko obvezno gospodarsko javno službo za MOMS in še 11 drugih občin soustanoviteljic. To so Občina Beltinci, Občina Cankova, Občina Gornji Petrovci, Občina Grad, Občina Hodoš, Občina Kuzma, Občina Moravske Toplice, Občina Puconci, Občina Rogašovci, Občina Šalovci in Občina Tišina. Gre za enovit vodovodni sistem s skupnimi vodnimi viri, ki s pitno vodo oskrbuje prebivalce 12 pomurskih občin, vključno z MOMS. Vodni viri vodovodnem sistemu B so Krog, Črnske meje in Fazanerija. Pretežni del transportnega omrežja poteka po MOMS.

Javno vodovodno omrežje je v MOMS speljano **v vseh naseljih in mestu**. Vodovodno omrežje se deli na transportno, primarno, sekundarno in terciarno (priključki). Celotna dolžina vodovodnega omrežja je pribl. 168,5 km brez terciarnega dela (priključkov). Nanj

168,5^{km}

VODNEGA OMREŽJA

4825

PRIKLJUČENIH OBJEKTOV

18.140

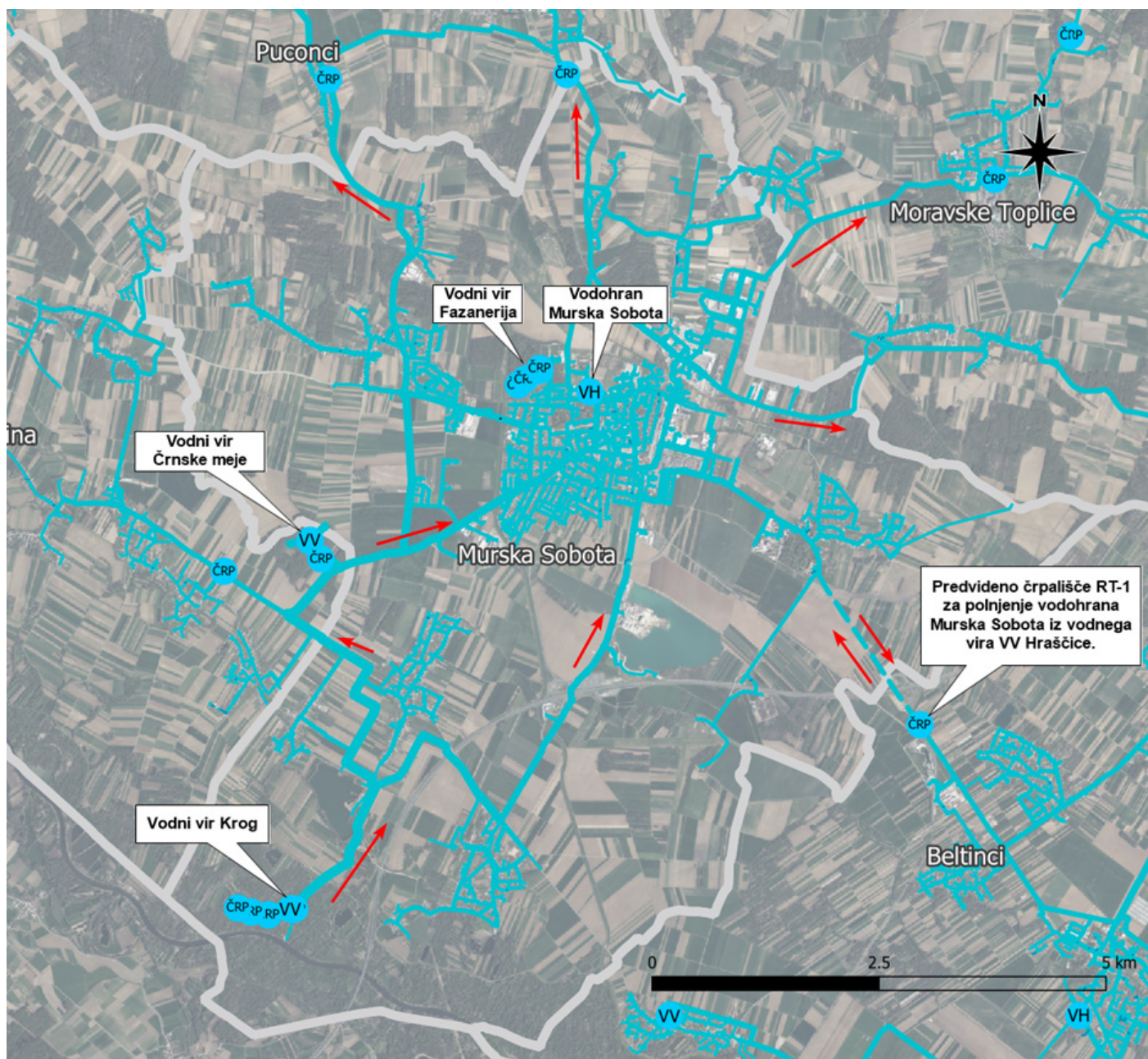
PREBIVALCEV

je priključenih 4825 objektov s hišno številko oz. 18.140 prebivalcev. MOMS zadnjih 7 let pospešeno obnavlja vodovodno omrežja hkrati z obnovo cestne infrastrukture in trajnostne mobilnosti. Kljub temu so še predeli, kjer je vodovod dotrajan, zaradi česar prihaja do okvar. Na območju MOMS je bilo v letu 2022 na vodovodnem sistemu 45 okvar, leto prej 40, v letu 2020 pa 52. Kot že zapisano, je vzrok okvar dotrajanost nekaterih delov omrežja. Te dele b bilo nujno treba sanirati oz. obnoviti. Predvsem zaradi okvar nastajajo vodne izgube; v letu 2022 so znašale 27 % vse načrpane vode, podobno v letu 2023, v letu 2021 24 % in v letu 2020 26 %; najbolj je izstopalo leto 2018, ko so vodne izgube znašale kar 33 % vse načrpane vode. Zaradi tega bo treba obnoviti dotrajane cevovode in spremljajoče objekte.

V preteklih letih je bilo obnovljenega kar nekaj transportnega omrežja, in sicer v sklopu projektov »Oskrba s pitno vodo Pomurja – sistem B« in »Nadgradnja vodovodnega sistema B«, ki se zaključijo v letu 2024. Kljub temu je še kar nekaj dotrajanega vodovodnega omrežja, ki je potrebno obnove. Tako npr. je v omrežju še pribl. 7.5 km azbestno-cementnih cevi, starih 40 ali več let, ki jih je nujno zamenjati. Pribl. 20 km cevovodov je starih več kot 30 let in jih je prav tako treba obnoviti ali zamenjati. Sočasno z zamenjavo vodovodnega omrežja poteka zamenjava hidrantnega omrežja, ki je prav tako dotrajano. Čeprav jih vsako leto zamenjujejo, na območju MOMS trenutno ne deluje od 80 do 90 hidrantov. Pri obnovi vodovodnega omrežja se obnavljajo tudi priključki.

V MOMS se nahajajo ključni vodni viri – **Fazanerija, Krog in Črnske meje** (ta vodni vir je sicer v Občini Tišina, na meji z MOMS) s skupno kapaciteto 200 l/s, kar predstavlja 80 % celotne kapacitete vodovodnega sistema B. Voda iz teh virov se nato prečrpava do vseh dvanajstih občin v sistemu, tako da je območje MOMS ključna infrastrukturna točka za oskrbo s pitno vodo večjega dela Prekmurja.

Glede vodnega vira Fazanerija, ki se nahaja na obrobju Murske Sobote, je treba poudariti, da ga potencialno lahko ogroža kmetijska dejavnost (v bližini je več kmetijskih površin), nogometni stadion Fazanerija in drugi športni objekti v neposredni bližini ter kanalizacijski kolektor Černelavci–Murska Sobota. Zaradi potencialne ogroženosti vodnega vira Fazanerija in tudi prihodnjega razvoja mesta je mestni svet MOMS na 19. redni seji dne 1. 7. 2021 sprejel sklep, da se poišče in določi nov vir pitne vode, ki bo nadomestil vodni vir Fazanerija.

Slika 8:
VODOVODNO OMREŽJE
V MOMS

KANALIZACIJA

Upravljaec kanalizacijskega sistema in izvajalec javne gospodarske službe za odvajanje komunalne in padavinske odpadne vode je družba **Komunala, javno podjetje d. o. o.**

Kanalizacijski sistem v Murski Soboti in primestnih naseljih je pretežno izgrajen in zaokrožen. Komunalne odpadne vode se odvajajo na čiščenje v centralno čistilno napravo. V mestu Murska Sobota je praktično v celoti izveden mešani kanalizacijski sistem, primestna naselja vodo večinoma odvajajo v ločen kanalizacijski sistem, padavinske vode pa praviloma ponikajo v zemljo oz. odtekaajo v bližnje vodotoke.

Področje komunalne infrastrukture, še posebej kanalizacijskega sistema v občini, je obsežno in zahteva celovit pristop. Celotna dolžina kanalizacijskega omrežja je pribl. 171,35 km. Mesto Murska Sobota in naselje Černelavci imata mešani kanalizacijski sistem, ostala naselja Bakovci, Krog, Satahovci, Veščica, Kupšinci, Polana, Rakičan, Pušča, Markišavci in Nemčavci pa ločenega. Na kanalizacijskem omrežju je 22 črpališč in pretočni zadrževalni bazen pri čistilni napravi kapacitete 1.500 m³. Celotno kanalizacijsko omrežje je vezano na centralno čistilno napravo v Murski Soboti. Obstoječe kanalizacijsko omrežje je pretežno zgrajeno iz betonskih in PVC-cevi in je v veliki meri dotrajano. Na določenih odsekih je potrebna novogradnja oz. rekonstrukcija omrežja (npr. dotrajan kanalizacijski sistem v Ulici Zorana Velnarja, Rožnem naselju, na območju večstanovanjskih objektov v središču mesta in drugod).

Primarni kanali (kolektorji) na mešanem kanalizacijskem sistemu so:

- **GK** – glavni kolektor,
- **SK** – severni kolektor,
- **JK** – južni kolektor,
- **BK** – kolektor Bolnišnica Rakičan.

Zaradi vremenskih sprememb in vse pogostejših nenadnih intenzivnih nalirov in neurij, ki prinesejo velike količine padavin, obstoječi kanalizacijski sistem ne more več odvajati vse meteorne vode, ki posledično zaliva objekte in povzroča še drugo škodo. Zato je MOMS leta 2019 začela pripravljati študijo **»Celovita analiza s predlogom ukrepov kanalizacijskega sistema v mestu Murska Sobota«**, ki je bila dokončana leta 2020. V letu 2020 so potekale meritve pretoka na posameznih kolektorjih, na podlagi rezultatov meritev je bila izvedena novelacija celovite analize kanalizacijskega sistema. Ugotovitve in ukrepi iz navedene analize se postali temelj za celovito načrtovanje ukrepov in fazno izvedbo investicije za izboljšanje kanalizacijskega sistema v občini.

V preteklih letih so bili na kanalizacijskem sistemu **izvedeni obsežni ukrepi**, eden največjih je bila izgradnja kanalizacijskih kolektorjev (v Ulici Staneta Rozmana, Gregorčičevi in Slomškovi ulici), ki razbremenjujejo glavni kolektor v mestu Murska Sobota, ki odvaja večji del odpadne vode do čistilne naprave (manjši del odvaja še južni kolektor). Po izvedeni rekonstrukciji meteorna voda z omenjenih ulic ponika lokalno s ponikalnicami. S tem ukrepom se je izboljšalo delovanje mešanega kanalizacijskega sistema ob intenzivnih nalivih. Izvedeni so bili tudi ukrepi na črpališčih, zamenjane črpalke, sanirana vodotesnost obstoječe kanalizacije v Bakovcih in Murski Soboti, s čimer je preprečen vdor meteorne vode in podtalnice v kanalizacijski sistem. S tovrstnimi ukrepi na kanalizacijskem omrežju bo MOMS nadaljevala tudi v naslednjih letih.

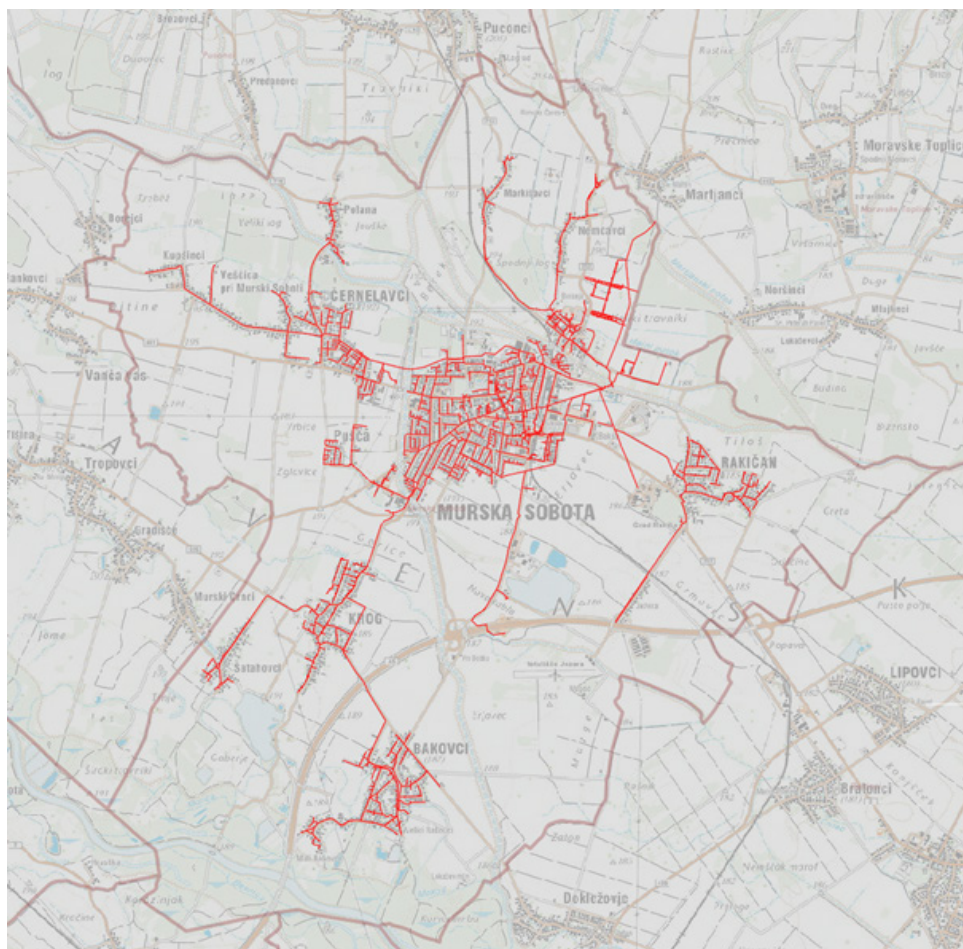
Na kanalizacijskem omrežju bo treba izvesti številne rekonstrukcije, novogradnje in sanacije v skladu z že omenjeno študijo »Celovita analiza s predlogom ukrepov kanalizacijskega sistema v mestu Murska Sobota« (Ekologika d. o. o., 2020) in s potrebami posameznih območij.

Najobsežnejše investicije, ki so nujne za nemoteno delovanje kanalizacijskega sistema na podlagi omenjene študije so:

- komunalna ureditev Ulice Zorana Velnarja in Jakobovega naselja,
- ureditev Zelene ulice,
- razbremenilnik s tlačnim vodom v Černelavcih,
- ureditev zbirnega jaška pred vstopom v čistilno napravo,
- po letu 2027 bo čistilna naprava prešla v last MOMS in predvideva se, da bodo potrebna večja vlaganja v čistilno napravo oz. njena posodobitev,
- Izgradnja najbolj zahtevnega dodatnega kolektorja od Ulice arhitekta Novaka do čistilne naprave, kjer pretežni del kanalizacije poteka pod objekti,
- ukrepi na severnem kolektorju v Černelavcih (izgradnja razbremenilnega objekta s črpališčem),
- ukrepi na južnem kolektorju (razdelilni objekt),
- sanacija črpališč, predvsem ČRP MS 3, Rakičan-1, ostala črpališča.

Slika 9:

**KANALIZACIJSKO
OMREŽJE V MOMS**

V prihodnje bo treba **urediti odvajanje fekalne in meteorne vode**, saj lahko pričakujemo vse več intenzivnih nalivov, ob katerih obstoječi kanalizacijski sistem ne bo sposoben odvajati odpadne vode. Na tem področju bodo potrebni ukrepi, ki bodo obstoječo kanalizacijo razbremenili.

Na podlagi primerjalnih analiz, ki jih za gospodarske javne službe izvaja Inštitut za javne službe, ugotavljamo, da so cene storitev obveznih občinskih gospodarskih služb na področju oskrbe s pitno vodo ter odvajanja komunalne in padavinske odpadne vode v MOMS med nižjimi v Sloveniji.

ODPADKI

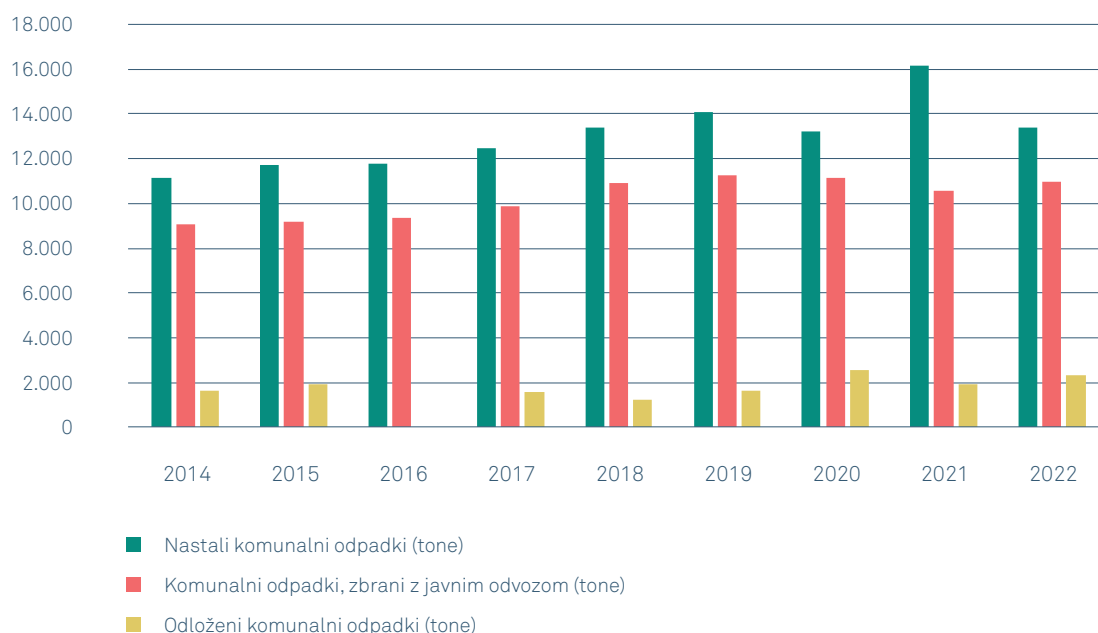
Obvezno občinsko gospodarsko javno službo zbiranja določenih vrst komunalnih odpadkov na območju MOMS izvaja koncesionar, družba **Saubermacher–Komunala Murska Sobota d. o. o.**

Po podatkih SURS je v MOMS leta 2022 nastalo 13.385 ton komunalnih odpadkov, od tega jih je bilo z javnim odvozom zbranih 10.962 ton. Odloženih je bilo 2.317 ton komunalnih odpadkov. Preračunano na enega prebivalca to pomeni 719 kg nastalih odpadkov, od tega 589 kg zbranih z javnim odvozom in 124 kg odloženih.

Grafikon 13:

ODPADKI V MOMS V LETIH 2014 - 2022

Vir: SURS

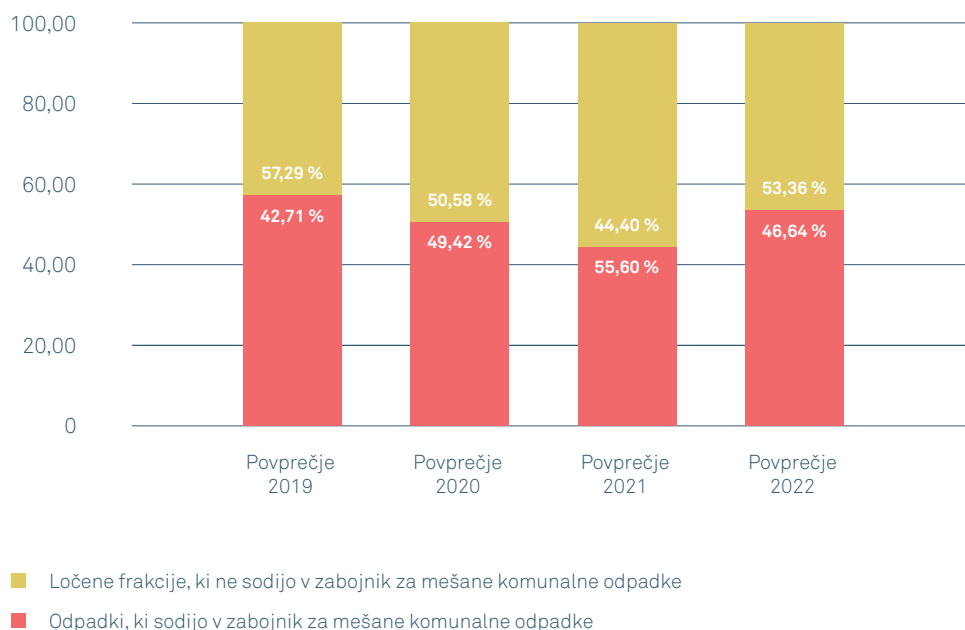
Zbiranje določenih vrst komunalnih odpadkov kot obvezna občinska gospodarska javna služba je v skladu z zakonskimi predpisi in občinskim odlokom urejeno tako, da se **ločeno zbirajo mešani komunalni odpadki in odpadna embalaža**. Prav tako ima posamezno gospodinjstvo oz. t. i. izvorni povzročitelj možnost najeti zabojnike za biološke odpadke, odpadno stekleno embalažo in za papir, karton. V letu 2023 je bilo v sklopu javne službe zbranih nekaj več kot 4.800 ton komunalnih odpadkov, kar je skoraj identično kot v letu 2022. Sortirne analize mešanih komunalnih odpadkov, ki se zbirajo v t. i. črnem zabojniku,

vsako leto kažejo, da je skoraj polovica odpadkov takih, ki tja ne sodijo in bi morali biti oddani ločeno. Prav tako sortirne analize in sprotne kontrole kažejo, da so med biološkimi odpadki tudi t. i. nevarni odpadki, npr. baterije, akumulatorji. Vse to pa tudi viša stroške ravnanja z odpadki.

Grafikon 14:

SESTAVA ODPADKOV V ZABOJNIKU ZA MEŠANE KOMUNALNE ODPADKE V LETU 2023

Vir:
Letno poročilo družbe
Saubermacher-Komunala
Murska Sobota d. o. o. za
leto 2023

Obvezno občinsko gospodarsko javno službo obdelave določenih vrst komunalnih odpadkov in gospodarsko javno službo odlaganja ostankov predelave ali odstranjevanja komunalnih odpadkov za območje MOMS izvaja Javno podjetje center za ravnanje z odpadki Puconci d. o. o., ki obe javni službi opravlja tudi za vse druge pomurske občine. V sklopu gospodarske javne infrastrukture ima podjetje center za predelavo odpadkov in odlagalna polja. Površina celotnega odlagalnega polja v Puconcih je 5,2 ha. Trenutno aktivno odlagalno polje (naziv N1.4), na katerem se odlagajo ostanki predelave oz. odstranjeni komunalni odpadki, obsega 1,3 ha. V letu 2020 je bilo odloženih 8.446.494 kg odpadkov, v letu 2021 8.119.512 kg, v letu 2022 5.440.600 kg in v letu 2023 6.277.651 kg. Prav tako se na območju nahaja že zaprto odlagališče (naziv N1.1.), ki obsega pribl. 1,6 ha. Tega bi bilo treba srednjeročno usposobiti, da bi ga lahko uporabili po zapolnitvi obstoječega aktivnega odlagališča.

Na podlagi primerjalnih analiz, ki jih za gospodarske javne službe izvaja Inštitut za javne službe, ugotavljamo, da so cene storitev obveznih občinskih gospodarskih služb na področju ravnanja z odpadki v MOMS med **nižjimi v Sloveniji**.

OGREVANJE

Ogrevanje v MOMS lahko razdelimo na centralno (daljinsko) in individualno. Sistem daljinskega ogrevanja in oskrbe s toplotno energijo v MOMS oskrbuje **998 stanovanj in poslovnih prostorov**. Upravlja ga Komunala, javno podjetje d. o. o. kot gospodarska javna služba oskrbe s toploto na podlagi Energetskega zakona, podzakonskih aktov in občinskega odloka. Lastnik toplarne in distribucijskega omrežja je MOMS, lastniki odjemnih mest (toplotnih postaj) pa so etažni lastniki večstanovanjskih in poslovnih stavb.

Proizvodni viri toplote so locirani v toplarni Murska Sobota in skupaj proizvajajo toploto za sistem daljinskega ogrevanja v Murski Soboti. Kotlovnica za gorivo uporablja zemeljski plin, ima pa tudi rezervni vir – tekoče gorivo ELKO.

Sistem daljinskega ogrevanja v mestu Murska Sobota obratuje od leta 1981 in pokriva severni del mesta, obsega območje 1 km² in je med manjšimi v državi. Toplota se proizvaja v kotlovnici »Lendavska sever«. Toplovodno omrežje v dolžini 1,9 km deluje s temperaturnim režimom 90/60 °C. Primarno gorivo je zemeljski plin. Trenutno je na sistem daljinskega ogrevanja priključenih 23 toplotnih postaj z instalirano močjo 8,4 MW. Proizvodnja toplote se zagotavlja z dvema novejšima kotloma na zemeljski plin toplotne moči 2 x 620 KW (letnik 2019) in dvema starejšima kotloma toplotne moči 2 x 3500 KW (letnik 1991 in 1999). Starejša kotla sta dotrajana, rezervnih delov ni mogoče zagotoviti, zato ju je treba ali nadomestiti z novima ali uvesti nov primernejši in čistejši vir energije.

Slika 10:

OBJEKTI, KI SE V MOMS OGREVAJO PREKO SISTEMA DALJINSKEGA OGREVANJA

Vir: Komunala, javno podjetje d. o. o.

Omrežje je večinoma zastarelo, delno je bilo na določenih odsekih obnovljeno. Njegova dolžina znaša 1980 m, sestavljata ga dve cevi, dovodna in povratna. V okviru večje investicije je bil leta 2023 zamenjan dotrajani odsek toplovodnega omrežja od toplotarne do postaje v Lendavski ulici 17–19.

V prihodnje bodo na daljinskem omrežju potrebne **večja vlaganja** v toplotarno in novogradnjo oz. rekonstrukcijo omrežja. Razmisliti bo treba tudi o primernosti in zadostnosti obstoječih virov energije ter uvedbi novih.

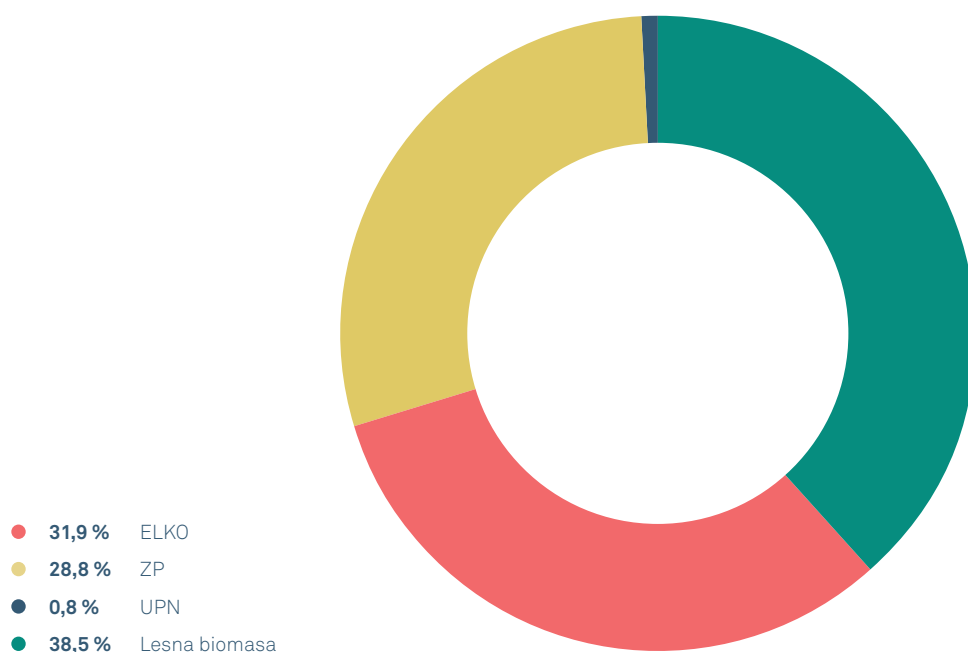
Na področju ogrevanja oz. energetike je bil sprejet LEK MOMS. Po podatkih iz njega (za september 2019) je v evidenco malih kurilnih naprav v MOMS vpisanih 4.511 kurilnih naprav, število stavb v MOMS pa je 9.658. Glede na izvajanje dimnikarskih storitev (ne uporabljajo jih vsi) evidenca sicer ni popolna, vendar lahko služi za grobo oceno.

Prevladujejo male kurilne naprave na lesno biomaso (38,5 %), sledijo naprave na ekstra lahko kurilno olje ELKO (31,9 %) in naprave na zemeljski plin (28,8 %). Delež kurilnih naprav na utekočinjen naftni plin, po podatkih EVIDIM, znaša 0,8 % (36 naprav).

Grafikon 15:

**DELEŽ (MALIH) KURILNIH
NAPRAV V MOMS
GLEDE NA ENERGENET
(SEPTEMBER 2019)**

Vir: LEK MOMS, 2020

Glede na dokaj velik delež individualnih kurišč in kurišč na lesno biomaso bi bilo v prihodnje treba razmisliti o uvedbi manjših sistemov daljinskega ogrevanja (v katerih so združeni javni in zasebni uporabniki, energetske skupnosti ipd.) in razpršenosti virov ogrevanja (različni energenti).

3.5.

Razvoj podeželja in urbani razvoj

MOMS obsega mesto Murska Sobota in **enajst primestnih naselij**: Bakovci, Černelavci, Krog, Kupšinci, Markišavci, Nemčavci, Polana, Rakičan, Satahovci, Veščica, romsko naselje Pušča. V mestu Murska Sobota živi 11.190 prebivalcev (SURs, 2023), v primestnih naseljih pa 7.461 prebivalcev MOMS (SURs, 2023), kar predstavlja 40 % vsega prebivalstva v MOMS.

Kljub splošnemu zmanjševanju števila prebivalcev v MOMS pa analiza primestnih naselij razkriva, da se je v treh krajevnih skupnostih – Kupšinci, Markišavci in Nemčavci – število prebivalcev med letoma 2011 in 2023 povečalo (SURs, 2023). V Markišavcih je prirast znašal celo 20,54 %.

V MOMS so primestna naselja organizirana kot **krajevne skupnosti**, ki so ključni element lokalne samouprave in skupnostnega povezovanja prebivalcev. Vsaka krajevna skupnost predstavlja svojevrsten mikrokosmos mestnega življenja, kjer se prepletajo tradicija, kultura in vsakdanje potrebe prebivalcev. Znotraj teh skupnosti se odvijajo različne dejavnosti, ki bogatijo družbeno življenje, npr. športni dogodki, kulturni programi, družabna srečanja in prostovoljsko delo. Poleg tega imajo krajevne skupnosti pomembno vlogo pri zagotavljanju stika med vaščani in lokalnimi oblastmi, saj predstavljajo platformo za izražanje potreb, idej in predlogov za izboljšanje življenjskega standarda v posameznih naseljih. S svojo dejavnostjo in angažmajem krepijo občutek pripadnosti ter soustvarjajo boljšo in bolj povezano skupnost v okviru MOMS.

Krajevne skupnosti so za načrtovanje razvoja MOMS zelo pomembne, zato je bilo izvedeno srečanje z njimi. V nadaljevanju navajamo izsledke srečanja.

Na srečanju fokusne skupine krajevnih skupnosti, ki je potekalo 19. oktobra 2023, so bili podani številni **predlogi za izboljšanje kakovosti življenja v primestnih naseljih** Murske Sobotice. Udeleženske in udeleženci so razpravljali o izzivih in priložnostih, s katerimi se srečujejo krajevne skupnosti, in podali konkretne pobude za njihovo reševanje.

Poudarjena je bila potreba po nadgradnji in posodobitvi osnovne infrastrukture, kot so vodovod, kanalizacija in prometna infrastruktura, zaradi rasti naselij ali posameznih delov naselij. Udeleženci so izpostavili, da je vzdrževanje javne podobe ter javnosti namenjenih površin in objektov ključnega pomena in da je treba to upoštevati tudi pri novih zelenih koridorjih in javni infrastrukturi.

Ena izmed glavnih tem razprave je bila povezava kolesarskih poti med mestom in primestjem ter med primestnimi naselji, kar bi lahko ob izboljšanju trajnostne mobilnosti aktiviralo turistični potencial in s tem povečalo možnosti za gospodarsko dejavnost. Posebno pozornost so namenili kolesarski povezavi do Moravskih Toplic, kar bi prispevalo k večji prepoznavnosti regije.

Turizem ob reki Muri in etnološke posebnosti, kot je naselje Pušča, ter dediščina, vključno z avtohtonimi hišami s tradicionalnimi vsebinami in umetnostno obrtjo, so bili prepoznani kot priložnosti za razvoj. Prav tako so udeleženci razpravljali o možnosti, da bi Ciglenske grabe v Nemčavcih služile kot občinsko zemljišče za zeleno infrastrukturo.

Izziv predstavlja povpraševanje po zazidljivih površinah v primestnih naseljih, saj obstoječe zazidljive površine, ki niso pozidane, niso naprodaj. Dodatno težavo povzročajo kmetijske površine, ki preprečujejo širitev naselij. Poudarjen je bil tudi pomen zelenih pasov in koridorjev.

V primestnih naseljih je malo kmetov, ki imajo specifične potrebe, kot so skladišča, hlevi in garaže ter širina in nosilnost poti za obdelovalne stroje. Zato je bila podana pobuda za skupne garaže za kmetijsko mehanizacijo izven naselij med polji.

Zagotavljanje parkirnih površin je izrazit problem v naselju Pušča, zaradi zelo strnjene poselitve. Težave s parkiranjem so tudi v drugih delih občine, npr. v Krogu pri pokopališču. Prav tako so se udeleženci dotaknili problematike spalnih naselij, kjer čutijo pomanjkanje povezanosti, saj nekateri prebivalci ne sodelujejo pri aktivnostih v kraju in ne kažejo interesa za podobo ter izgled kraja.

Društvena dejavnost počasi zamira in za preživetje potrebuje več proračunskih sredstev. Izpostavljeno je bilo, da so ta sredstva potrebna za organizacijo dogodkov v kraju in ne nujno za dogodke, namenjene obiskovalcem. Udeleženci so opozorili tudi na to, da so javni objekti, kot sta Športno-rekreacijski center Bakovci in ureditve ob Muri v Krogu, premalo izkoriščeni.

Tranzitni promet skozi primestna naselja do mestnih poslovnih con predstavlja izziv, ki zahteva ureditev prometnih tokov in ustrezno infrastrukturo.

Športni centri so bili prepoznani kot pomemben del naselij, udeleženci so poudarili, da jih je treba ohraniti ali zagotoviti nove investicije, npr. v Rakičanu in Veščici. Na koncu so sodelujoči sprožili širšo razpravo o prihodnosti gradu Rakičan: ali ga postaviti kot kulturni, turistični ali izobraževalni objekt. To kaže na potrebo po celostni viziji za to pomembno dediščino.

Te pobude in predlogi odražajo široko paleto potreb in želja krajevnih skupnosti, ki se zavedajo potencialov svojega okolja ter hkrati opozarjajo na konkretne težave, ki se jih je treba lotiti za zagotavljanje trajnostnega in vključujočega razvoja.

04

SWOT ANALIZA

Tabela 6:

SWOT ANALIZA DEMOGRAFSKEGA IN DRUŽBENEGA PODROČJA

Demografsko in družbeno področje

PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Izboljšanje izobrazbene strukture	Negativen naravni prirast	Spremljanje demografskih trendov in pravočasna obravna izzivov	Neprilagojenost demografskim spremembam (pomanjkanje kapacitet v DSO, skrb za starejše ...)
Zagotavljanje vpisnih mest v vrtce in OŠ	Starajoča se družba	Povezovanje šol z gospodarstvom	Prazna zasebna stanovanja in hiše
Srednješolsko in visokošolsko izobraževanje v MOMS	Upadanje števila rojstev in posledično upadanje števila otrok v vrtcih, OŠ ...	Preureditev praznih dotrajanih objektov v stanovanja	Ne bo vlaganj v dvig zmogljivosti JSS MOMS
Izobraževanje in usposabljanje odraslih na LU MS	Prazna zasebna stanovanja in hiše v mestu	Energetska sanacija javnih objektov	Deinstitucionalizacija prinaša spremembe v kapacitetah stanovanjskih skupnosti
Štipendiranje nadarjenih učencev in podpora mladim raziskovalcem	Dolge čakalne vrste za upravičence do neprofitnih stanovanj	Stanovanjske skupnosti	Večanje števila brezposelnih
Mladim prijazna občina	Pomanjkanje neprofitnih stanovanj, bivalnih enot	Stanovanja za mlade in mlade družine	Slabšanje socialnih razmer in posledično slaba finančna sposobnost prebivalstva za njihovo odpravo
Zlati kamen – nagrada za spodbujanje višjega in visokošolskega študija	Pomanjkanje neprofitnih stanovanj za mlade in mlade družine, premalo bivalnih enot	Bivalne skupnosti	Pojav nove zdravstvene krize
Organiziranost JSS MOMS in stanovanjski fond: neprofitna stanovanja, bivalne enote, bivalne skupnosti, zavetišče za brezdomce	Problemi v zdravstvenem sistemu – dolge čakalne dobe, primanjkljaj strokovnih kadrov	Izboljšanje stanovanjskih razmer za starejše, mlajše družine in mlade	Dolgotrajno reševanje zdravstvene problematike
Promocija aktivnega staranja, vseživljenjskega učenja in medgeneracijskega povezovanja	Kazalniki zdravja v MOMS	Preventivni programi za krepitev zdravja	Propadanja kulturne dediščine zaradi pomanjkanja finančnih sredstev za obnovo in vzdrževanje
Aktivna vloga organizacij pri promociji zdravega in aktivnega življenjskega sloga	Slab socialni položaj prebivalstva	Izboljšanje razmer za kakovostno življenje prebivalstva, še posebej starejših in ranljivejših skupin prebivalstva, posebej invalidov in otrok s posebnimi potrebami	Starejšim osebam neprilagojena digitalizacija
Pestra ponudba aktivnosti za tretje življenjsko obdobje	Športni objekti potrebni obnove, dotrajanost opreme in športnih naprav	Romski turizem	Dolgotrajni in zapleteni postopki
Razvita mreža zdravstvenih in socialnih varstvenih programov	Pomanjkanje infrastrukture za sodobne (urbane) športe	Razvijanje skrbi za starejše	
V lokalno okolje integrirana romska skupnost	Pomanjkanje strategije digitalnega razvoja	Energetska prenova športnih objektov	
Občina po meri invalidov		Razvoj kulturnega turizma, ki sloni na bogastvu kulturne dediščine	
Veliko športnih in rekreacijskih površin v dvoranih in na prostem		Digitalizacija kot priložnost za reševanje izzivov v mestu	
Odlične kulturne ustanove, bogata kultura in kulturna dediščina			

Tabela 7:

SWOT ANALIZA GOSPODARSKEGA PODROČJA

Gospodarsko področje

PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Ugodna geografska lega (bližina avtoceste in sosednjih držav)	Pomanjkanje kadrov v nekaterih panogah, še posebej v gostinstvu, turizmu, kovinski predelovalni industriji idr. obrtnih dejavnostih	Povezovanje podjetij z razvojnimi institucijami, fakultetami in podpornim okoljem	Morebiten odhod uveljavljenih gospodarskih podjetij iz MOMS
Nekaj močnih podjetij, ki so v določenih panogah v slovenskem ospredju	Dodana vrednost podjetij je pod slovenskim povprečjem	Pomoč gospodarstvu pri pridobivanju ustreznega kadra s pomočjo Talent centra	Beg možganov, ki ga je treba preprečiti s spodbudnim gospodarskim in tudi kakovostnim življenjskim okoljem v občini
Podporno okolje za podjetja	Šibka podjetniška kultura	Pridobivanje novih investorjev	Morebitno zapiranje podjetij, predvsem manjših obrtnikov, zaradi pomanjkanja kadra
Gospodarsko središče regije	Pomanjkanje inovativnih podjetij	Spodbujanje razvoja zagonskih podjetij z višjo dodano vrednostjo z ustreznim podpornim okoljem in morebiti tudi z občinskimi spodbudami	Odseljevanje izobraženega kadra zaradi iskanja priložnosti v bližnjih mestih in državah
Urejene industrijske cone	Pomanjkanje podjetij z dodano vrednostjo (IT- podjetja, biotehnologija, globoka tehnologija)	Zapolnitev obstoječih industrijskih con	Zmanjšanje investicij v podjetništvo
Uveljavljena gospodarska podjetja	Premalo podpore inovativnemu podjetništvu in razvoju kadrov	Razvoj podjetniškega turizma	Vpliv nepredvidljivih vremenskih pojavov na ključne gospodarske panoge in družbo
Podpora podjetništvu in malemu gospodarstvu s finančnimi spodbudami	Zaton nekaterih tradicionalnih obrtnih dejavnosti	Razvoj mestne tržnice z lokalnimi produkti	
Predelovalno središče Pomurja	Nizka vlaganja v R&R (raziskave in razvoj)	Nadgradnja okolice Soboškega jezera kot turističnega bisera	
Paviljon Expanso kot regijsko promocijsko središče Pomurja		Spodbujanje deficitarnih tradicionalnih obrtnih dejavnosti	
Podjetniško usposabljanje PONI Pomurje			

Tabela 8:

SWOT ANALIZA OKOLJSKEGA IN PROSTORSKEGA PODROČJA

Okoljsko in prostorsko področje

PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Mestni park in gozd – pljuča MS	Onesnaženje s PM-delci	Širitev zelenega pasu	Večanje rabe netrajnostnih oblik mobilnosti
Ukrepi za ozaveščanje prebivalstva	Nezadostni zeleni pasovi ob vpadnicah, avtocesti in ob kmetijskih zemljiščih	Ozelenitev v mestu	Povečan pritisk na naravne vire in okolje
Sredstva trajnostne in multimodalne mobilnosti (Sobočanec, souporaba vozil, Soboški biciklin)	Frekventnost »sobočanca« in premajhna uporaba	Ogrevanje z OVE	Posledice podnebnih sprememb
Vzpostavljeno omrežje s pitno vodo – Vodovod sistema B	Poplavna območja v MOMS	Energetska prenova javnih in zasebnih stavb	Popuščanje visokovodnih nasipov na poplavnem območju ob Muri
Urejeno kanalizacijsko omrežje za odvajanja odpadne vode v čistilno napravo	Karta poplavne ogroženosti	Elektromobilnost	
Natura 2000	Omejevanje uporabe pitne vode in zadrževanje padavinske vode zaradi podnebnih sprememb	Regulacije vodotokov in urejanje površin ob njih	
Biosferno območje reke Mure	Staranje dreves in uničevanje dreves zaradi naravnih nesreč	Vzdrževanje vodotokov in gramoznic z obnovo naravnih procesov	
Bližina naravnega okolja in Bosfernega območja Mure	Neustrezno upravljanje s prostorom	Revitalizacija parkov	
LEK MOMS	Zastarel program varstva okolja v MOMS	Povezovanje zelenega sistema s koridorji	
Sprejet OPN in relevantni OPPN	Divja odlagališča	Ozelenitev ulic in s tem mesta	
	Funkcionalno razvrednotena območja	Zeleni prehod, temelječ na OVE	
		Koriščenje geotermalne energije za razvoj zdraviliškega in zdravstvenega turizma	
		Povečanje na podnebne odpornosti občine	
		Nove vsebine v mestu	

Tabela 9:

SWOT ANALIZA INFRASTRUKTURNEGA PODROČJA

Infrastrukturno področje

PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Gestrateška lega	Nezadostna infrastruktura in storitve trajnostne mobilnosti (avtobusna postaja, mestni avtobus, P+R, kolesarske poti in koridorji za pešce, multimodalna mobilnost)	Razvejano omrežje kolesarskih povezav kot temelj urbane mobilnosti	Podnebne spremembe
Železniška povezava, bližina avtocestnega omrežja	Manjkajoče kolesarske povezave s sosednjimi občinami in primestnimi naselji	Razvoj regionalnega sistema za izposojanje koles (neodvisno od občin)	Zmanjševanje obsega razvojnih in kohezijskih sredstev EU
Rastoče omrežje kolesarske infrastrukture	Sistem izposoje koles Soboški biciklin	Električni javni potniški promet	
Sistem souporabe vozil in ustrezna infrastrukturna podpora električnim vozilom	Neustrezna regionalna dostopnost z JPP	Nov vodni vir, ki bo nadomestil vodni vir Fazanerija	
Občina po meri invalidom	Dostopnost za socialno izključene in ranljive družbene skupine	Zeleni prehod, temelječ na OVE za javne in zasebne uporabnike	
Projekt Prostofer	Dotrajanost nekaterih segmentih vodovodnega omrežja	Manjši sistemi daljinskega ogrevanja	
Večletne aktivnosti za promocijo trajnostne mobilnosti	Vodne izgube	Razpršeni viri ogrevanja	
Vzpostavljeno omrežje s pitno vodo – Vodovod sistema B	Dotrajanost kanalizacijskega omrežja		
Urejeno kanalizacijsko omrežje za odvajanja odpadne vode v čistilno napravo	Neustrezno recikliranje in ravnanje z nevarnimi odpadki		
Učinkovito zbiranje odpadkov	Zastarel sistem daljinskega ogrevanja		
	Velik delež ogrevanja malih kurilnih naprav in na kurilno olje		

Tabela 10:

SWOT ANALIZA PODROČJA RAZVOJ PODEŽELJA IN URBANI RAZVOJ

Razvoj podeželja in urbani razvoj

PREDNOSTI	SLABOSTI	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Širok spekter regionalnih funkcij mesta (urbano, administrativno, kulturno, storitveno, izobraževalno, zaposlitveno središče regije)	Neprivlačno bivalno in delovno okolje za mlade in visoko usposobljene	Vstopna točka v Pomurje in širšo čezmejno regijo	Zmanjševanje obsega razvojnih in kohezijskih sredstev EU
Majhnost kot prednost pri uvajanju in preizkušanju novih idej ter pristopov	Skromna obiskanost programov v mestnem središču	Povečanje števila ponudnikov in obiskovalcev na mestni tržnici	Neustrezna državna razvojna politika
Veliko število društev in neprofitnih organizacij ter dogodkov	Nepozidana stavbna zemljišč in prazni objekti	Izboljšanje razmer za kakovostno življenje prebivalstva, še posebej starejših in ranljivih skupin, posebej invalidov in otrok s posebnimi potrebami	Širjenje nedemokratskih diskurzov in politik na nacionalni in lokalni ravni
		Prenos znanja in inovacij	
		Ohranjanje kakovosti kmetijskih zemljišč in omejitev prekomerne pozidave	

05

KLJUČNI RAZVOJNI IZZIVI MESTNE OBČINE MURSKA SOBOTA

MOMS je pred velikimi razvojnimi izzivi, ki zahtevajo celostno in večdimenzionalno načrtovanje in izvajanje razvojnih politik.

V tem poglavju so opredeljeni **ključni razvojni izzivi MOMS**, pri čemer je najbolj poudarjena potreba po proaktivnem odzivu na demografske spremembe, kot so staranje prebivalstva in upadanje števila prebivalcev. Te spremembe predstavljajo pritisk na socialno strukturo in gospodarsko vitalnost občine. Zaradi staranja prebivalstva se povečujejo potrebe po prilagoditvi zdravstvenih in socialnih storitev ter infrastrukture starejšim občanom.

Poleg demografskih izzivov so pereči tudi z njimi povezani **socialni izzivi**, ki zahtevajo krepitev socialne kohezije in preprečevanje socialne izključenosti, pri čemer je poudarek dan vključevanju vseh skupin prebivalstva v družbene aktivnosti in zagotavljanju enakih možnosti vsem, ne glede na starost, izobrazbo ali socialno-ekonomsko ozadje.

Na področju zaposlovanja in trga dela se MOMS sooča s potrebami po prilagoditvi demografskim premikom, kadrovskim vrzelim in tehnološkemu napredku. Pomembno je razviti **nove izobraževalne programe**, ki bi izboljšali usposobljenost delovne sile in spodbujali podjetništvo ter inovativnost. Poseben izziv v tem kontekstu je **privabljanje mlajše populacije**, ki je ključna za ohranjanje dinamične delovne sile in spodbujanje gospodarskega razvoja.

Na področju urbanega razvoja je ključni izziv **oživitev mestnega središča** z revitalizacijo infrastrukture in javnih prostorov, oblikovanjem zelenih površin in spodbujanjem trajnostnih praks. Za podeželje je ključno ohranjanje vitalnosti in poseljenosti ter prenos znanj in inovacij, ki so nujne za njegov trajnostni razvoj.

Očitne so tudi potrebe po **izboljšanju prometne infrastrukture**, optimizaciji mobilnosti z omejevanjem osebne motoriziranega prometa in spodbujanjem trajnostnih načinov potovanja. Prav tako se kaže potreba po izboljšanju oskrbe s pitno vodo, učinkovitem odvajanju in čiščenju odpadnih voda ter ustreznem ravnanju z odpadki.

Gospodarski razvoj v MOMS temelji na aktivaciji obstoječih in **razvoju novih poslovnih con, spodbujanju podjetništva, inovacij in povezovanju gospodarstva z izobraževalnimi in razvojnimi institucijami**. Izziv predstavlja ustvarjanje ugodnega podjetniškega okolja in privabljanje investicij, ki bi omogočile dinamičen gospodarski razvoj in povečale konkurenčnost občine.

Na področju trajnostnega turizma ima poseben pomen **razvoj kakovostne turistične ponudbe**, izboljšanje infrastrukture in sodelovanje med deležniki. Le tako bo MOMS lahko postala privlačna turistična destinacija.

MOMS je pred velikimi razvojnimi izzivi, ki zahtevajo celostno in večdimenzionalno načrtovanje in izvajanje razvojnih politik. Na eni strani se bo morala spoprijeti z demografskimi izzivi, povezanimi s staranjem prebivalstva, na drugi pa z ekonomskimi, kjer bo ključno spodbujanje in podpiranje lokalnega podjetništva ter odpravljanje kadrovske primanjkljajev. Celostni pristop in sodelovanje med različnimi sektorji bo ključno za trajnostni razvoj, ki bo koristil tako trenutnim kot prihodnjim generacijam prebivalcev MOMS.

Razvoj trajnostnih in inteligentnih infrastrukturnih rešitev, kot so pametna omrežja, zelena mobilnost in energetske učinkovite zgradbe, bo pomemben korak za zmanjšanje okoljskega odtisa in spodbujanje zdravega mestnega okolja. Uresničevanje zaveze za nenehne izboljšave in inovacije na vseh področjih bo MOMS pripeljala do statusa mestne občine, ki je pripravljena na prihodnost in je privlačna za življenje, delo, turistični obisk in investiranje.

Ključni izzivi so opredeljeni in opisani v petih sklopih:

- demografski in družbeni razvojni izzivi,
- gospodarski razvojni izzivi,
- okoljski in prostorski razvojni izzivi,
- infrastrukturni izzivi,
- razvoj podeželja in urbani razvoj.

5.1.

Demo- grafski in družbeni razvojni izzivi

Z demografskimi, družbenimi in socialnimi izzivi ter izzivi na področju kakovosti življenja se soočajo občine in razvite družbe po vsem svetu. MOMS ni izjema, saj se prav tako sooča z **demografskimi izzivi**, kot so staranje prebivalstva in upadanje števila prebivalcev. Kakor je že bilo omenjeno, to vpliva na socialno strukturo in gospodarsko vitalnost občine. Zaradi staranja prebivalstva bo nujno prilagoditi zdravstvene in socialne storitve ter infrastrukturo, da bo ustrezala potrebam starejše generacije. Hkrati lahko zmanjševanje skupnega števila prebivalcev vodi v zmanjšanje gospodarske dinamičnosti in javnih storitev. To pomeni, da se mora MOMS pripraviti na upravljanje demografskih sprememb, kar bo zahtevalo inovativne pristope in proaktivno politiko za spodbujanje družbene in gospodarske vključenosti, s posebnim poudarkom na aktivaciji in vključevanju starejših v delovna okolja in družbene dejavnosti.

MOMS je občina, ki sicer nudi **visoko stopnjo kakovosti življenja** na področju kulture, športa, zdravstvene oskrbe, varnosti bivanja in socialnega varstva, a se v kontekstu socialnih izzivov kljub temu sooča s potrebo po krepitvi socialne kohezije in preprečevanju socialne izključenosti. To pa pomeni zagotavljanje enakih možnosti za vse prebivalce, ne glede na njihovo starost, izobrazbo ali socialno-ekonomsko ozadje. Zato mora biti poudarek dan vključevanju vseh skupin prebivalstva v družbene aktivnosti, podpori socialno šibkejšim in ustvarjanju razmer za aktivno participacijo v lokalni skupnosti.

Poseben izziv predstavlja načrtovana
deinstitucionalizacija socialnega varstva v letih
2024-2034. Ta prinaša spremembe v kapacitetah
stanovanjskih skupnosti, ki bodo nudile maksimalno
6 vključitev.

MOMS se mora prilagoditi tudi **spremembam v zaposlovanju** in na trgu dela, ki so posledica demografskih premikov in tehnološkega napredka. To zahteva razvoj novih izobraževalnih programov, ki bodo izboljšali usposobljenost delovne sile in spodbujali podjetništvo ter inovativnost. Tako lahko MOMS zagotovi, da bo njeno prebivalstvo pripravljeno na prihodnje izzive in bo lahko aktivno prispevalo k razvoju občine.

Skupni cilj prizadevanj je oblikovati MOMS kot občino, v kateri je življenje kakovostno in polno priložnosti za vse.

Občina se sooča tudi s problemom **privabljanja mlajše populacije**, ki je ključna za dinamično delovno silo in gospodarski razvoj. MOMS mora razvijati učinkovito mladinsko politiko, ki bo ne le povezovala mlade, ampak jim bo omogočila, da razvijejo svoje sposobnosti, se izrazijo in prevzamejo odgovornost za razvoj mesta. V ta namen je nujno zagotoviti finančna sredstva za podporo mladinskim programom in projektom ter ustvariti razmere, ki spodbujajo priseljevanje in zmanjšujejo naravni odliv prebivalstva.

Razvojni izziv posebnega pomena je zagotovitev prijetnega in prijaznega okolja za kakovostno življenje starejših in invalidov, kar vključuje razmislek in načrtovanje različnih oblik nastanitev za starejše, razvoj socialnih, zdravstvenih in drugih podpornih programov, urejanje odprtih javnih površin, prilagajanje prostorskih ureditev starejšim in funkcionalno oviranim osebam, prilagoditve prometne infrastrukture, druge gospodarske javne infrastrukture in javnih objektov.

Nizka rodnost in posledično manjšanje števila mladih negativno vpliva na delovno silo, gospodarstvo in socialno varnost. Izziv MOMS je spodbujanje zaposlovanja, razvoj veščin in podpora mladim pri vstopu na trg dela. Prav tako bo treba ustvarjati razmere za prihod novih prebivalcev, kar bo izboljšalo demografsko strukturo.

Zagotavljanje kakovostnih in dostopnih stanovanj je temelj za izboljšanje življenja vseh prebivalcev. MOMS si mora še naprej prizadevati za komunalno opremljanje zemljišč, ki so namenjena gradnji novih stanovanjskih objektov, in za vključevanje javnosti v procese načrtovanja, da bi se izboljšala učinkovitost in odzivnost mestne uprave.

Skupni cilj teh prizadevanj je oblikovati MOMS kot občino, v kateri je življenje kakovostno in polno priložnosti za vse, ki spodbuja družbeni napredek in kjer je socialna kohezija temelj skupnostnega razvoja. Z vzpostavitvijo okolja, ki podpira vseživljenjsko učenje, socialno vključenost in trajnostni razvoj, Murska Sobota stremi k temu, da postane sodobno, odprto in dinamično urbano središče, usmerjeno v boljšo prihodnost za vse.

5.2.

Gospodarski razvojni izzivi

Gospodarski in infrastrukturni razvoj sta temeljna stebra rasti in napredka vsakega urbanega okolja. V MOMS, ki je središče Pomurja, se v tem kontekstu pojavljajo specifični izzivi, ki so ključni za prihodnjo usmeritev in razvoj občine. Še posebej očitno se kažejo v prizadevanjih za **konkurenčnost in gospodarski razvoj**, ki sta bistvena za razvojno strategijo.

Aktivacija obstoječih in **razvoj novih poslovnih con** sta ena izmed glavnih izzivov. To vključuje povečanje zasedenosti trenutno premalo izkoriščenih poslovnih območij, kot so SOIC in novo nastajajoča poslovna cona na območju bivše tovarne Mura, ter izvedbo ustreznih prostorskih in komunalnih ureditev, tako da bo mogoče privabiti večje investitorje. Ustvarjanje ugodnega podjetniškega okolja in spodbujanje malih ter srednje velikih podjetij sta ključna dejavnika za dinamičen gospodarski razvoj. To zajema poenostavitev poslovnih procesov, pomoč pri dostopu do financiranja in podporo pri internacionalizaciji ter razvoju podjetij.

Poleg tega je treba spodbujati inovativne ukrepe, ki bodo povečali konkurenčnost, saj je ta, kot kažejo analize, v MOMS relativno šibka v primerjavi s preostalo Slovenijo. To vključuje podporo raziskovalnemu sektorju in podjetništvu, katere cilj je vzpostavitev

spodbudnega okolja, ki bo omogočalo povezovanje gospodarstva z izobraževalnimi in drugimi razvojnimi institucijami. Pomembno je tudi zagotavljanje visokokakovostnih kadrov, in sicer s privabljanjem fakultet, ki so aktivne v raziskovanju in razvojnih projektih, kar postavlja temelje za ustanavljanje visokotehnoloških podjetij z višjo dodano vrednostjo.

Javni sektor je pred pomembnim izzivom, da poveča svojo učinkovitost, kar je mogoče doseči z boljšim upravljanjem, digitalizacijo in zmanjšanjem birokracije. Pomembno je tudi vzpostaviti sinergije med podjetji, izobraževalnimi ustanovami, raziskovalnimi institucijami in lokalno samoupravo. Sinergija je ključna za inovativne rešitve in uresničevanje skupnih ciljev.

Trajnostni razvoj v MOMS mora vključevati usmeritev v nizkoogljično krožno gospodarstvo, varovanje naravnih virov in odgovorno ravnanje z okoljem. V ta namen bo potrebno izobraževanje in ozaveščanje gospodarskih subjektov o pomenu trajnostnih praks in krožnega gospodarstva, kar je mogoče spodbujati z organiziranimi delavnicami in tečaji. Z usmeritvijo v **trajnostni razvoj gospodarstva** lahko MOMS doseže konkurenčno prednost, ki bo koristila vsem prebivalcem.

Demografske spremembe in gospodarski razvoj sta povezana, saj sta spodbujanje kakovostnih delovnih mest in vključujoč trg dela temelj za gospodarski napredek. To zajema podporo izobraževanju in usposabljanju ter poenotenje dostopa do informacij in elektronskega poslovanja. S skupnimi prizadevanji lahko MOMS zagotovi boljšo prihodnost svojim prebivalcem in se uspešno spopade z izzivi sodobnega gospodarskega okolja.

Pomemben del gospodarstva je tudi **turizem**. Zaradi pomanjkanja ustreznih kadrov se zlasti trajnostni turizem sooča z izzivi, kot so trajnostno delovanje in razvoj destinacije, zmanjšanje razkoraka med obljubo in ponudbo, inovativnost pri razvoju produktov, visoka raven sodelovanja med deležniki ter razvoj kadrov. Upravljanje destinacije je ključnega pomena, raziskave med turističnimi deležniki namreč razkrivajo, da akterji na področju turizma premalo sodelujejo. Zaznane so bile tudi kadrovske težave v turizmu, tako v javnem kot zasebnem sektorju, v obeh kadrov primanjkuje. Z investicijami v osnovno in turistično infrastrukturo ter prenovi mestnega jedra se je izboljšala urejenost in privlačnost Murske Sobote kot turistične destinacije. Za prihodnost pa bo ključno vzpostaviti učinkovito upravljavsko strukturo, ki bo koordinirala turistične ponudnike in skrbela za nadaljnji razvoj.

Kakovost ponudbe je še en pomemben izziv. Raziskava je pokazala, da je nujno treba izboljšati kakovost, ker ponudba zaostaja za obljubami in je kakovost storitev slaba. Zasedenost nastanitvenih kapacitet se je zmanjšala, zato bo treba oblikovati kakovostno ponudbo, ki bo okrepila tržne segmente višje dodane vrednosti. Nova ponudba mora generirati prihodke, nočitve in potrošnjo, obenem pa ohranjati turistično identiteto MOMS, ki jo simbolizirata zeleno srce in slogan »Murska Sobota – srce Pomurja«.

Za turistični razvoj je pomembno tudi vključevanje lokalnega prebivalstva, kar prispeva k zadovoljstvu domačinov in ustvarja pozitivno vzdušje za obiskovalce. Kljub revitalizaciji mestnega jedra tam še primanjkuje privlačna ponudba, zato je treba dodatno razvijati mestni in kulturni turizem ter gastronomijo.

Trajnostni razvoj
v MOMS mora
vključevati usmeritev
v nizkoogljično
krožno gospodarstvo,
varovanje naravnih
virov in odgovorno
ravnanje z okoljem.

Trajnostni turizem je izpostavljena smer razvoja turizma v MOMS, ki jo podpira digitalizacija ponudbe. Turistični deležniki se vse bolj zavedajo pomena trajnostnega delovanja. Ustrezno upravljanje krhkih ekosistemov ob reki Muri in Soboškem jezeru je ključno za ohranjanje naravne dediščine in razvoj trajnostnih aktivnosti v naravi.

Poleg turizma si mora MOMS prizadevati za krepitev svoje gospodarske strukture, kar je ključno glede na pretekle gospodarske pretese in globalne trende. Spodbujanje podjetništva, privabljanje novih investicij in obnova hotela (za povečanje kakovostnih nočitvenih zmogljivosti) so med prednostnimi nalogami. Pomembno je zagotoviti optimalne razmere za razvoj kmetijstva in turizma, spodbujati prehod k sonaravnemu delovanju ter podpirati razvoj turistične ponudbe in infrastrukture.

Ker MOMS sestavljajo mestna, primestna in ruralna območja, je pomembno opredeliti tudi naloge na področju kmetijstva. Občina mora spodbujati **konkurenčnosti kmetijstva in živilstva**, hkrati pa trajnostno upravljati naravne vire. To vključuje širok spekter dejavnosti, kot so varovanje okolja, ohranjanje biotske raznovrstnosti in pripravljenost na podnebne spremembe ter naravne nesreče. Ključna naloga je urejanje vodotokov in zaščita pred točo, da se ublažijo vplivi podnebnih sprememb in naravnih nesreč.

Poseben izziv predstavlja **zagotavljanje varne in kakovostne hrane**. Treba je vzpostaviti kratke dobavne verige in povečati nadzor nad pridelavo, ki omogoča boljšo sledljivost pridelkov. Lokalno pridelana hrana ima pomembno vlogo, saj zagotavlja prehransko varnost in kakovost, zato je treba spodbujati oskrbovanje javnih zavodov, kot so vrtci in šole, z lokalnimi pridelki in vključevati lokalne pridelovalce v lokalne prireditve. Tovrstne povezave pozitivno učinkujejo tudi na lokalno gospodarstvo.

Zaveza za ohranjanje kmetijskih gospodarstev in spodbujanje samooskrbe je osrednjega pomena. Ozaveščanje prebivalcev MOMS o pomenu lokalne samooskrbe in o lokalnih ponudnikih bo spodbudilo nakup lokalnih pridelkov, to pa bo pripomoglo k ohranjanju vitalnosti podeželskih območij MOMS. Prav tako je treba spodbujati zagon novih kmetijskih dejavnosti, kakršna je npr. pridelava vrtnin v rastlinjakih, da bi tako motivirali mlade prevzemnike za razvoj novih dejavnosti na kmetijah. To pa bo povečalo ponudbo lokalnih pridelkov na mestni tržnici.

Poleg tega se je treba aktivno lotiti problema zaraščanja kmetijskih zemljišč, in sicer z nadaljnjim spodbujanjem komasacij in agromelioracij za dolgoročno rentabilno kmetijsko proizvodnjo. Regijski projekt namakanja v Pomurju, katerega cilj je zgraditev primarnega namakalnega voda, prav tako lahko pomembno prispeva k izboljšanju kmetijske produktivnosti. Pomembne so tudi spodbude in sofinanciranje materiala za apnenje tal in talne analize, da se ohranita in izboljšata rodovitnost in kakovost tal, kar je osnova za kvalitetno pridelavo. Ta pristop ne le podpira trajnostno kmetijstvo, ampak tudi spodbuja razvoj kmetijske proizvodnje, ki je ključnega pomena za gospodarsko strukturo občine.

5.3.

Okoljski in prostorski razvojni izzivi

Okoljski in prostorski dejavniki so ključni pri zagotavljanju trajnostnega razvoja in ohranjanju kakovosti okolja v MOMS. Gre za več različnih področij, ki zahtevajo celovite pristope in inovativne rešitve.

Za učinkovito odzivanje na globalne izzive, kot so podnebne spremembe, varovanje naravnih virov in izboljšanje kakovosti bivalnega okolja, je treba nadaljevati s **celovito urbano prenovo**. To vključuje oblikovanje prometnih strategij, ki spodbujajo uporabo javnega prevoza in kolesarjenje, razvoj zelene infrastrukture, kot so parkovne površine in zelene strehe, ter integracijo digitalnih tehnologij za pametnejše urbanistično načrtovanje. Prav tako je pomembno zagotoviti vso potrebno komunalno opremo, še prej pa pridobiti zemljišča in izvesti parcelacijo nepozidanih stavbnih zemljiščih na podlagi že sprejetih občinskih prostorskih načrtov, ki omogočajo gradnjo stanovanjskih in poslovnih objektov.

Podnebne spremembe predstavljajo neposredno grožnjo za naravna in urbana okolja. Odzivi nanje vključujejo zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov, spodbujanje rabe obnovljivih virov energije ter prilagajanje infrastrukture ekstremnim vremenskim dogodkom. Implementacija Pariškega sporazuma o podnebnih spremembah, evropskih strateških usmeritev, kakršni sta Evropski zeleni dogovor in Novi evropski Bauhaus, ter lokalnih okoljskih politik je ključna za zmanjšanje ogljičnega odtisa. Vroča poletja zahtevajo tudi ukrepe za ohlajanje, zlasti mestnega območja, npr. zasaditev odpornih vrst dreves in razvoj zelenih površin, ki lahko izboljšajo mikroklimo in zmanjšajo učinke urbanega toplotnega otoka.

Količina odpadkov ostaja eden ključnih problemov v MOMS. Izziv ni le zmanjšati količine odpadkov, ampak tudi izboljšati sisteme za njihovo ločevanje, recikliranje in kompostiranje. Še več in bolje bo treba prebivalce MOMS ozaveščati o pomenu pravilnega ločevanja odpadkov in zmanjševanja odpadkov. Poleg tega je pomembno iskati nove načine za recikliranje in ponovno uporabo materialov, kar lahko zmanjša obremenitve odlagališč in poveča učinkovitost pri uporabi virov.

Ohranjanje biotske raznovrstnosti ne pomeni le zaščite ogroženih živalskih in rastlinskih vrst, ampak tudi ohranjanje in izboljšanje naravnih habitatov, ki so ključni za ekosistemske ukrepe. Treba bo implementirati in nadgraditi naravovarstvene ukrepe v obstoječih zaščiteneh predelih, zlasti na območju biosfernega območja reke Mure (BOM), hkrati pa vzpostaviti nove zelene površine v urbanem okolju, ki spodbujajo rast različnih endogenih rastlinskih in živalskih vrst. To bo pripomoglo k izboljšanju kakovosti življenja prebivalcev MOMS ter h krepitvi odpornosti mesta in primestnih naselij na ekološke pretese.

Trajnostna raba virov kot razvojni izziv zajema širok spekter dejavnosti, od zmanjšanja porabe vode in energije do promocije krožnega gospodarstva. V MOMS je treba pripraviti strategije za zmanjševanje prekomernega izkoriščanja naravnih virov, za varovanje vodnih ekosistemov in spodbujanje trajnostne proizvodnje. To vključuje tudi sisteme za zadrževanje padavinske vode in zmanjševanje vseh vrst onesnaževanja.

Zeleni razvoj mora biti osredotočen na ustvarjanje ravnovesja med gospodarsko rastjo, socialnim napredkom in varovanjem okolja. To vključuje iskanje novih rešitev za energetske učinkovitost, kot so sončne elektrarne na degradiranih zemljiščih, uporaba geotermalne energije in izvedba projekta daljinskega ogrevanja. Prav tako je treba izboljšati kakovost zraka z uvedbo trajnostnih načinov prevoza, omejitvijo individualnih parkirišč in spodbujanjem alternativnih oblik mobilnosti.

Energetska učinkovitost je ključnega pomena pri zmanjševanju vplivov na okolje in zniževanju energetskih stroškov. MOMS mora sprejeti celovite ukrepe za izboljšanje energetske učinkovitosti v stavbah in infrastrukturi. To vključuje sanacijo starejših stavb, izboljšanje izolacije, uvajanje sodobnih, energetsko učinkovitih sistemov ogrevanja in hlajenja ter optimizacijo osvetlitve z uporabo senzorskih in avtomatiziranih tehnologij. Ob tem je treba spodbujati in podpirati namestitev sončnih panelov na zasebnih in javnih stavbah, kar bi povečalo delež lokalno pridobljene in obnovljive energije ter ublažilo odvisnost od fosilnih goriv. Strateška uporaba geotermalne energije in drugih lokalnih obnovljivih virov lahko prav tako pomembno prispeva k trajnostnemu energetskemu sektorju v občini.

Analize izpostavljajo onesnaženost zraka kot enega pomembnejših negativnih okoljskih dejavnikov v MOMS. Povzročajo ga promet, individualni ogrevalni sistemi in delno tudi industrija. Izboljšanje kakovosti zraka je nujno za zagotavljanje zdravega življenjskega okolja za vse prebivalce. Strateški ukrepi za omejevanje prometa v mestnem središču, kot so uvedba območij z nizkimi emisijami, razširitev pešačenja in kolesarjenja ter izboljšanje javnega prevoza, so ključni za zmanjšanje izpustov CO₂ in drugih škodljivih snovi. Prav tako je treba posodobiti in nadzirati majhne kurilne naprave, ki pogosto prispevajo k lokalnemu onesnaženju zraka. Vzpostavitev merilnih postaj za spremljanje kakovosti zraka in obveščanje javnosti o trenutnih ravneh onesnaženja ter ustrezna navodila za ravnanje ob visokih koncentracijah onesnaževal omogočajo prebivalcem učinkovitejšo zaščito pred negativnimi vplivi onesnaženega zraka.

5.4.

Infra- strukturni izzivi

Infrastrukturni razvoj MOMS je predpogoj za izboljšanje kakovosti življenja prebivalcev, spodbujanje gospodarske rasti in ustvarjanje trajnostnega okolja. Za doseganje teh ciljev je treba premagati številne izzive, ki se nanašajo na različne vidike infrastrukturnega razvoja.

Eden glavnih izzivov na področju infrastrukture je izboljšanje obstoječega stanja in **kakovosti prometnega omrežja**. Posebnega pomena je tudi učinkovito upravljanje in modeliranje prometa, da bo prometno omrežje privlačno za vse uporabnike, predvsem za uporabnike javnega prevoza, kolesarje in pešce. Poseben izziv predstavlja vzdrževanje prometne infrastrukture, kar zahteva sodelovanje tako na občinski kot državni ravni.

Trajnostna mobilnost je še en pomemben izziv, ki vključuje optimizacijo prometne infrastrukture tako, da spodbuja pešačenje, kolesarjenje, uporabo javnega potniškega prometa in druge trajnostne oblike mobilnosti ter multimodalno mobilnost. Cilj je zagotoviti učinkovito in enakopravno dostopnost za vse, z omejevanjem osebnega motornega prometa in spodbujanjem trajnostnih načinov potovanja.

Zagotavljanje kakovostne **oskrbe s pitno vodo**, učinkovito odvajanje in čiščenje odpadnih voda ter primerno ravnanje z odpadki so temelji komunalne politike. Ključni ukrepi obsegajo obnovo in nadgradnjo vodovodnega omrežja, kar bo zmanjšalo vodne izgube zaradi dotrajanosti cevovodov. Poleg tega je treba iskati nadomestne vodne vire, ki bodo zagotovili trajno in nemoteno oskrbo z vodo za vseh dvanajst občin.

Nadgradnja kanalizacijskega sistema je prav tako pomemben vidik infrastrukturnega razvoja MOMS, vključno z zamenjavo dotrajanih kanalizacijskih odsekov in izboljšanjem pretočnosti sistema. Novi cestni projekti morajo vključevati ločene sisteme odvodnjavanja meteorčnih vod, kar bo pripomoglo k boljšemu upravljanju padavinskih vod in zmanjšanju poplavne ogroženosti.

Zanesljiva in cenovno ugodna **oskrba z energijo** je temeljna za trajnostni razvoj občine. Ključni ukrepi vključujejo aktiviranje geotermalnih vrtin in izrabo termalne vode za ogrevanje javnih objektov. Poleg tega je pomembna izraba strešnih in javnih parkirnih površin za postavitev sončnih elektrarn, ki lahko pripomorejo k zmanjšanju odvisnosti od fosilnih goriv. Prenova strojnic javnih objektov in prehod na ogrevanje z obnovljivimi viri energije sta prav tako pomembna za zmanjšanje ogljičnega odtisa.

Ti izzivi zahtevajo celostni pristop k upravljanju infrastrukture, ki bo izboljšal funkcionalnost sistemov upravljanja v MOMS. Učinkovito upravljanje mobilnosti, kot je umestitev parkirnih površin na obrobje mesta (P + R), je ključno za razbremenitev prometa v središču mesta in za zmanjšanje izpustov. Celostno upravljanje mobilnosti mora biti usklajeno z regresivnimi plačilnimi politikami mirujočega prometa, kar zahteva nenehno prilagajanje in inovativne pristope za izboljšanje urbanega okolja in spodbujanje trajnostnega razvoja.

5.5.

Razvoj podeželja in urbani razvoj

Skladen in enakomeren razvoj podeželja ter urbani razvoj sta bistvena za trajnostni razvoj in kohezivnost vseh območij MOMS. Področji imata specifične cilje in zahtevata specifične ukrepe, ki so bistveni za uravnotežen razvoj celotne občine.

Načrtovanje urbanega razvoja se osredotoča na **oživitev mestnega središča**, kar vključuje revitalizacijo obstoječih struktur, izboljšanje javnih prostorov in spodbujanje gospodarske dejavnosti v urbanih okoljih. Primarni cilj je ustvariti dinamično urbano okolje, ki privablja nove prebivalce in obiskovalce, hkrati pa izboljšuje življenjske razmere za sedanje prebivalce. Vključuje tudi razvoj trajnostne infrastrukture, kot so učinkoviti transportni sistemi, zelene površine in dostop do lokalnih storitev za vse družbene skupine, še zlasti ranljive.

Na podeželskih območjih je bistveni izziv, doseči **uravnotežen teritorialni razvoj**, ki ohranja vitalnost in poseljenost podeželja ter spodbuja trajnostne prakse. Prenos znanja in inovacij je ključen za razvoj podeželja, saj prispeva k višji produktivnosti in boljši uporabi lokalnih virov. Prav tako je pomembno ohranjati kakovost kmetijskih zemljišč in preprečevati njihovo prekomerno pozidavo.

Eden od izzivov v podeželskih in urbanih območjih je spodbujanje lastnikov nepozidanih stavbnih zemljišč, da bodisi gradijo na teh zemljiščih za svoje potrebe ali jih prodajo, da omogočijo gradnjo drugim. Pomembno je širiti naselja navznoter in ne navzven na kmetijska zemljišča. Takšna usmeritev zahteva komunalno opremljanje nepozidanih stavbnih zemljišč, da bi spodbudili promet z zemljišči in sprejetje regulative, ki bi ustrezno obremenila lastnike teh zemljišč.

Izboljšanje prometne infrastrukture med mestom in podeželjem je ključno za zagotavljanje enakopravne dostopnosti do storitev za vse prebivalke in prebivalce. To vključuje razvoj cestnega omrežja, javnega prevoza in kolesarskih poti, ki lajšajo dostop do ključnih storitev, kot so zdravstvena oskrba, izobraževanje in nakupi v trgovinah. K dostopnosti lahko pripomore tudi digitalizacija javnih storitev. Prav tako je pomembno vzpostaviti tržnice in odprte dogodke, ki krepijo socialne vezi med mestom in podeželjem in ustvarjajo gospodarske priložnosti.

Ta integriran pristop k razvoju mesta in podeželja je bistven za vzpostavitev trajnostnega in uravnoteženega razvoja v MOMS, ki ne samo da izboljša kakovost življenja prebivalcev, ampak tudi prispeva k večji socialni koheziji in gospodarski stabilnosti celotne občine.

06

RAZVOJNA VIZIJA

Mestna občina Murska Sobota se bo v prihodnjih letih razvijala v duhu svoje vizije:

»Murska Sobota, mestna občina najvišje kakovosti življenja.«

V ta namen bo stremela k harmoničnemu razvoju, ki bo združeval urbano dinamiko in podeželsko vitalnost, tehnološki napredek in ohranjanje vrednot ter identitete Murske Sobote kot zelene, odprte, inovativne in povezane mestne občine.

MOMS bo nadaljevala z oživljanjem mestnega središča, ki bo tako okrepilo svojo vlogo srca družbenega in gospodarskega dogajanja v občini in širši regiji. Razvojne strategije bodo vključevale revitalizacijo starih zgradb, izboljšanje infrastrukture in razvoj zelenih površin. MOMS bo krepila svojo vlogo kot kulturno središče z obogatitvijo kulturnih in umetniških dejavnosti, kar bo prispevalo k večji privlačnosti za prebivalce in obiskovalce.

MOMS bo izboljšala prometno infrastrukturo med mestom in podeželjem z razvojem in nadgradnjo cestnega omrežja, javnega prevoza in kolesarskih poti. To bo olajšalo dostop do ključnih storitev, kot so zdravstvena oskrba in izobraževanje, ter zagotovilo enakopraven dostop do javnih storitev vsem prebivalkam in prebivalcem. Prav tako bo razvila strategije za lažji dostop do tržnic in odprtih dogodkov, ki bodo spodbujali lokalno gospodarstvo in kulturo. Pomemben cilj je tudi razvoj digitalnih rešitev in storitev, ki bodo omogočile učinkovitejše upravljanje z občino ter boljšo dostopnost do storitev za občanke in občane.

Na podeželju bo MOMS spodbujala uravnotežen teritorialni razvoj, ki bo ohranjal vitalnost in poseljenost ruralnih območij. Poudarek bo na trajnostnih praksah, ki bodo vključevale ohranjanje biotske raznovrstnosti, racionalno uporabo kmetijskih zemljišč in podporo inovativnim kmetijskim metodam. Cilj je preprečiti urbanizacijo najboljših kmetijskih zemljišč in hkrati spodbuditi razvoj infrastrukture, ki bo podeželje povezovala z občinskim središčem.

MOMS bo nadaljevala z vlaganji v sodobno komunalno in energetske infrastrukturo. To bo vključevalo nadgradnjo vodovodnih sistemov, izboljšanje odvajanja in čiščenja odpadnih voda ter ukrepe za učinkovitejše ravnanje z odpadki. Razvoj energetske učinkovitosti in prehod k obnovljivim virom energije bo ključen za zmanjšanje okoljskega odtisa občine. Pomemben vidik, ki ga zagotavljata zanesljiva infrastruktura in urejenost prostora, je tudi spodbudno okolje za razvoj gospodarske dejavnosti, ki bo v prihodnosti še bolj usmerjena v visokotehnološke panoge in kakovostna ter zelena delovna mesta.

MOMS bo spodbujala trajnostno mobilnost z omejitvijo motoriziranega prometa in spodbujanjem alternativnih, okolju prijaznih načinov prevoza. Stremela bo k temu, da postane prijazna za pešce in kolesarje, z razvojem varnih in privlačnih poti, ki bodo spodbujale zdrav življenjski slog.

Občina bo krepila lokalno skupnost z vključevanjem prebivalk in prebivalcev v procese odločanja in s spodbujanjem aktivnega državljanstva. Poudarek bo na medgeneracijskem sodelovanju, spoštovanju raznolikosti in kulture ter na razvoju vključujoče družbe, ki bo ponujala visoko kakovost življenja za vse.

Z uresničitvijo teh ciljev bo MOMS postala model trajnostnega urbanega razvoja, ki bo sodobne tehnološke rešitve združeval z ohranjanjem naravnega in kulturnega bogastva v korist vseh svojih prebivalk in prebivalcev ter širše regije.

Vizija razvoja MOMS bo uresničena z naslednjimi razvojnimi pristopi:

- učinkovito izkoriščanje endogenih potencialov občine za dvig kakovosti življenja,
- spodbujanje gospodarskega razvoja s privabljanjem novih investicij za kakovostna in zelena delovna mesta,
- uporaba obnovljivih virov energije in prehod na nizkoogljično gospodarstvo,
- izvajanje zelenih preobrazb za doseganje podnebne nevtralnosti,
- spodbujanje trajnostne, multimodalne in inteligentne mobilnosti,
- izboljšanje varstva okolja in aktivno ohranjanjem naravnih virov,
- krepitev sodelovanja in povezovanja med različnimi deležniki in družbenimi skupinami.

07

STRATEŠKI TEMELJI IN CILJI NADALJNJEGA RAZVOJA

Strateški temelji postavljajo smernice za nadaljnji razvoj, ki bo temeljil na obstoječih prednostih, priložnostih in značilnostih območja strategije. Na podlagi opravljenih analiz in prejetih pobud ter idej širokega nabora deležnikov so strateški temelji nadaljnjega razvoja MOMS opisani v nadaljevanju.

MOMS s to strategijo skuša doseči pet glavnih strateških ciljev:

1. Pametna MOMS

- Spodbujanje inovativnih in pametnih gospodarskih preobrazb ter digitalizacija javnih storitev in upravljanja mestne občine. Cilj je prispevati h konkurenčnosti gospodarstva v občini in učinkovitosti delovanja MOMS.

2. Zelena MOMS

- Naložbe v zeleno in nizkoogljično skupnost. Cilj je, da MOMS postane odporna na nepredvidljive spremembe v okolju in preide na gospodarstvo z ničelnim ogljičnim odtisom. V ta namen bo spodbujala čist in pravičen energetski prehod, zelene in modre naložbe ter krožno gospodarstvo, podpirala blaženje posledic podnebnih sprememb in prilagajanje nanje, preprečevanje in obvladovanje tveganj ter trajnostno mestno mobilnost.

3. Povezana MOMS

- Cilj je ustvariti bolj povezano občino z izboljšanjem transportne infrastrukture in mobilnosti vseh prebivalcev. To vključuje razvoj in vzpostavitev učinkovitih prometnih povezav med mestnim središčem in podeželjem, izboljšanje javnega potniškega prometa ter spodbujanje kolesarjenja in hoje kot trajnostnih oblik premikanja.

4. Družbeno odgovorna MOMS

- Krepitev socialne kohezije in zagotavljanje večje vključenosti vseh družbenih skupin. Cilj se osredotoča na izboljšanje dostopa do izobraževanja, zdravstvenega varstva in drugih ključnih storitev, ki spodbujajo socialno pravičnost in enakopravnost. Vključuje tudi razvoj programov za podporo ranljivim skupinam in krepitev medgeneracijskega sodelovanja.

5. MOMS bliže občanom

- Spodbujanje aktivnega sodelovanja občanov in občanov v lokalnih razvojnih projektih in procesih odločanja. Cilj je, da mestna oblast bolje razume potrebe skupnosti in da je mestna uprava transparentna, odzivna ter učinkovita. Poudarek je dan izboljšanju komunikacijskih kanalov (zlasti digitalnih) med občanami in občani ter mestno upravo in razvoju lokalnih pobud, ki prispevajo k celostnemu razvoju vseh območij v MOMS.

S temi cilji se strategija loteva ključnih razvojnih izzivov MOMS, navedenih v 5. poglavju TUS 2023–2035.

7.1.

Pametna MOMS

Konkurenčnejša in pametnejša MOMS se zavzema za gospodarsko preobrazbo, za regionalno povezanost, digitalizacijo in razvoj IKT ter spodbuja vlaganja v zelene tehnologije in zelena delovna mesta.

MOMS spodbuja podjetništvo in razvoj gospodarstva, tako da vzpostavlja industrijske cone in spodbuja razvijanje ustreznega podpornega okolja; se zavzema za gospodarsko diverzifikacijo in povečevanje števila podjetij v občini ter za zmanjšanje odvisnosti od posameznih sektorjev oz. panog; podira krepitev odpornosti gospodarstva na zunanje vplive.

Izobraževanje predstavlja ključno komponento za doseganje gospodarske rasti in socialnega razvoja MOMS. Izobraževanje v povezavi z inovacijskimi dejavnostmi poganja gospodarski razvoj, spodbuja ustvarjalnost in podjetništvo ter omogoča občini, da se uspešno spoprijema z izzivi in izkoristi priložnosti v sodobnem, hitro spreminjajočem se svetu.

Z razvojem IKT MOMS skrbi, da izkoristi vse prednosti, ki jih prinaša digitalizacija na področju upravljanja z občino in zagotavljanja javnih storitev.

Ukrep 1:

SPODBUJANJE RAZVOJA GOSPODARSTVA IN PODJETNIŠTVA

Razvoj gospodarstva mora biti ključen cilj vsake lokalne skupnosti. V MOMS je trenutno relativno velik delež nezasedenih kapacitet v že obstoječih poslovnih conah. Večina nepozidanih zemljišč je v zasebni lasti. Zato bo treba spodbuditi lastnike teh zemljišč (pravne osebe), da pričnejo na njih uresničevati svoje podjetniške projekte ali da zemljišča prodajo drugim zainteresiranim investitorjem. Prav na tem področju morata ključno vlogo odigrati mestna uprava in podporno okolje, primarno Razvojni center Murska Sobota in Pomurska gospodarska zbornica.

Prav tako bo treba podjetja preusmerjati v že obstoječe poslovne cone, saj te podjetjem nudijo lažje organiziranje upravnih, logističnih in drugih poslovnih storitev. Poslovne cone so odlična priložnost za podjetja v občini in izven nje (tudi za tuja), ki nimajo svojih zemljišč in si s tem zagotovijo primeren prostor za poslovni razvoj. Ukrep torej vpliva na zapolnitev kapacitet poslovnih con, na rast poslovnih subjektov v občini in tudi na povečevanje števila delovnih mest.

Na območju MOMS je tudi nekaj praznih prostorov ali poslovnih objektov propadlih podjetij in drugih organizacij. Vanje bi bilo smiselno usmeriti nova podjetja oz. druge poslovne subjekte. Ker so vsi ti objekti v zasebni lasti, bo treba spodbujati dialog med lastniki in potencialnimi investitorji. V interesu občine je, da obstoječi poslovni in sorodni objekti dobijo novo podobo in vsebine.

Specifični cilji so:

Cilj 1.1:

Tehnološko inovacijsko središče

Namen je spodbujanje podjetništva kot ključnega elementa gospodarske rasti in inovacij, zlasti med mladimi generacijami, ter nadgradnja centraliziranega središča, kjer se tehnološka podjetja in inovatorji ter podporno okolje srečujejo, sodelujejo in razvijajo nove produkte.

Cilj 1.2:

Zapolnitev nezasedenih in vzpostavljanje novih poslovnih con

Namen je spodbujanje podjetništva v občini, privabljanje novih podjetij in tudi selitev zainteresiranih podjetij iz mestnega jedra in okoliša na skupno točko, kjer so primerno urejene poslovne cone.

Obenem bo treba spodbuditi zasebne lastnike nepozidanih zemljišč, da izvedejo načrtovane investicije ali da zemljišča prodajo potencialnim investitorjem. Obstoječe nepremičnine propadlih ali odseljenih podjetij in drugih organizacij je treba zapolniti z novimi podjetniškimi dejavnostmi.

Prav tako bo ključnega pomena za doseganje tega cilja prilagoditev prostorskih aktov potrebam gospodarstvu oz. investitorjem. Aktivno se je treba zavzeti za večjo zasedenost že obstoječih poslovnih con. Te je treba komunalno opremiti, da bodo lahko služile svojemu namenu. Zaradi možnosti širitve podjetništva in zaradi ugodne geografske lege (bližina sosednjih držav in prometnih koridorjev) je smiselno tudi preveriti možnosti za vzpostavitev in opremljanje novih poslovnih con, če se bo izkazala potreba in če bodo možnosti za nove investicije.

Cilj 1.3:

Povečanje števila MSP in ustvarjanje novih kakovostnih delovnih mest

Namen je spodbujanje inovativnega podjetništva oz. podjetništva med prebivalci nasploh, pospeševanje priseljevanja in ustanavljanja podjetij z višjo dodano vrednostjo, ker to omogoča rast poslovnih subjektov in števila zaposlenih v mestni občini.

Prav tako je treba spodbujati razvoj podpornega okolja, ki se bo osredotočalo na ustanavljanje zagonskih podjetij, ustvarjati razmere za delo na daljavo, vzpostavljati kolesarjem privlačne dostope do delovnih mest ter se zavzemati za giblivi delovni čas za lažje usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja.

Cilj 1.4:

Spodbujanje kolesarjem prijaznih delovnih mest

Hkrati s spodbujanjem kolesarjem prijaznih delovnih mest bo treba podpreti trajnostne oblike mobilnosti in se zavzeti za giblivi delovni čas, ki je v sodobni družbi pričakovan dejavnik pri izbiri službe. Vendar je treba za doseg tega cilja urediti tudi varne kolesarnice za preprečevanje kralj koles in zaščitene pred vremenskimi vplivi. Ob tem se je treba zavzeti tudi za ureditev prostorov za osebno higieno, kjer se lahko zaposleni pred začetkom dela uredijo. Pomembno so tudi spodbude za prihod na delo brez avtomobila in treba bo razmisliti o ustreznih ukrepih.

Cilj 1.5:

Spodbujanje dela na daljavo

Zaradi vse hitrejšega tempa življenja in vse boljše računalniške ter tehnološke pismenosti je treba spodbujati delo na daljavo. Pozitivna stran te oblike dela je tudi manjši ogljični odtis v okolju.

Cilj 1.6:

Prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo

Namen je spodbuditi gospodarstvo v MOMS k zelenemu gospodarstvu oz. t. i. biogospodarstvu, pri čemer gre za spodbujanje pridobivanja in predelave bioloških virov. Na tem področju se je treba osredotočiti na ozaveščanje gospodarstva o konceptih pametnega mesta, tovarn prihodnosti in uporabnosti bioloških virov.

Tabela 11:

**PAMETNA MOMS, UKREP 1 –
TABELA KAZALNIKOV ZA
DOSEGANJE CILJEV**

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Skupni % nezasedenosti že obstoječih poslovnih con	77,12 %	50 %
Število novih podjetij v nezasedenih poslovnih conah	/	15
Število poslovnih subjektov (podatek iz register poslovnih subjektov AJ PES)	2.170	2.270
Število novih delovnih mest	/	250
Prilagoditev prostorskih aktov	/	5

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- razvoj obstoječega podpornega okolja in vzpostavitev novega, ciljno usmerjenega na privabljanje in ustanavljanje podjetij z višjo dodano vrednostjo,
- iskanje investorjev in s tem privabljanje novih podjetij v občino,
- dialog z lastniki nepozidanih zemljišč v poslovnih conah, da se jih motivira za udeležanje njihovih podjetniških projektov ali za prodajo zemljišč potencialnim investorjem,
- sprememba ali prilagoditev prostorskih aktov potrebam gospodarstva,
- pridobivanje finančnih sredstev za komunalno opremljanje zemljišč v poslovnih conah,
- komunalna ureditev že obstoječih poslovnih con v občini.

Ukrep 2:

**KREPITEV ZNANJA IN SPRETNOSTI V POVEZAVI Z
GOSPODARSTVOM**

Izobraževanje je temelj za oblikovanje kvalificirane in prilagodljive delovne sile, ki se je sposobna odzivati na spreminjajoče se potrebe trga dela in globalne trende. Kvalificirana in prilagodljiva delovna sila pomeni tudi uvajanje novih idej, izdelkov, storitev ali procesov, ki lahko pripomorejo k večji produktivnosti, učinkovitosti in konkurenčnosti lokalnega gospodarstva.

Povezovanje gospodarstva in izobraževanja v MOMS je pomembno tako za oblikovanje novih podjetniških idej kakor tudi za zagotavljanje usposobljenega kadra. Vzpostaviti je treba povezovalno točko, kjer bodo lahko bodoči iskalci zaposlitve spoznali gospodarstvo in raziskali možne zaposlitve, preizkusili svoje sposobnosti ter razmislili o nadaljnjem izobraževanju in vstopu na trg dela. Hkrati je s tem ukrepom podjetjem dana možnost podjetjem, da predstavijo svoje kadrovske potrebe in povejo, kakšen kader si želijo. Vzpostavitev takšne točke bi koristila tako bodočim in trenutnim iskalcem zaposlitve kakor tudi delodajalcem.

Specifični cilji so:

Cilj 2.1.

Usmerjanje izobraževanja za potrebe gospodarstva

Ustvariti je treba stično točko med gospodarstvom in izobraževalnimi ustanovami, da se vzpostavi sodelovanje med njimi in zagotovi ustrezen kader za potrebe gospodarstva. Takšna skupna točka je Tehnološko-kompetenčni park Soboško jezero, ki je v svojem bistvu vključujoč podporni sistem za nastanek, rast in razvoj novih podjetij ter ponuja obsežno poklicno orientacijo in se osredotoča na posameznikove lastnosti, sposobnosti in interese ter daje nevtralne in objektivne povratne informacije, ki jih je mogoče uporabiti v procesu odločanja.

Glavna ciljna skupina bodo mladi, ki izbirajo poklicno pot. Namenjen pa bo tudi odraslim zaposlenim, ki želijo začeti novo poslovno dejavnost ali se prilagoditi novim trendom na delovnem mestu, se naučiti novih veščin oz. preprosto globlje razumeti svoje interese in talente.

Tehnološko-kompetenčni park Soboško jezero bo pomemben vir informacij za šole, ki bodo lahko na podlagi izmenjave informacij izboljšale svoje programe in poskrbele, da bodo ti usmerjeni k spodbujanju razvoja talentov in interesov mladih. Prav tako bo predstavljal dragocen vir informacij za podjetja, ki si prizadevajo pridobiti in ohraniti talentirane delavce in bodo lahko na podlagi teh informacij ustrezno oblikovala svoje strategije zaposlovanja.

Gospodarstvu bo treba ponuditi ustrezno kvalificiran, izobražen in prilagodljiv kader. V ta namen bo treba povečati število študentov in dijakov v izobraževalnih programih, po katerih gospodarstvo povprašuje. V občino je treba privabiti izvajalce visokošolskih in drugih strokovnih programov ter se zavzemati, da jih pričnejo izvajati tudi obstoječe šole v občini, ki imajo za to ustrezne kompetence in kapacitete.

Cilj 2.2:

Razvoj podpornega okolja za inovativna podjetja

Namen je vzpostaviti podpornega okolja, ki omogočajo povezovanje, mentorstvo in dostop do virov ter krepitev podjetniške kulture med mladimi in ambicioznimi posamezniki ter posamezniki. V sodelovanju z mestno upravo, Pomurskim tehnološkim parkom, Razvojnim centrom Murska Sobota in Pomursko gospodarsko zbornico je treba ustvariti okolje, ki bo zagonskim in obstoječim podjetjem nudilo možnost pridobivanja novih znanj, dostop do novih tehnologij in trgov. V sklopu tega cilja je treba zagotoviti nove prostore za potrebe inkubirancev.

Cilj 2.3:

Povezava institucij znanja z gospodarstvom

Namen je povezati univerze, ostale izobraževalne ustanove, raziskovalne institucije in druga podporna okolja z gospodarskimi subjekti in potencialnimi podjetniki, predvsem študenti, da bi ustanavljali zagonska (start-up) in odcepljena (spin-off) podjetja. Tovrstna podjetja so ključna za krepitev konkurenčnosti gospodarstva.

Tehnološko-kompetenčni park Soboško jezero bo kreativni in inovativni prostor, namenjen raziskovanju in razvoju, v njem bo posebna pozornost namenjena zagonskim podjetjem in raziskovanju, ki izhaja iz potreb regije. Nudil bo popolno podporo na področju razvoja, inovacij in visokih tehnologij izključno za potrebe gospodarstva v regiji. Poseben poudarek bo dan tudi vključevanju izobraževalnih in raziskovalnih institucij. Med ključne tovrstne institucije uvršamo Univerzo v Mariboru, Univerzo Alma Mater Europaea, Srednjo poklicno in tehniško šolo Murska Sobota, Biotehniško šolo Rakičan, Srednjo zdravstveno šolo Murska Sobota, Ekonomsko šolo Murska Sobota, Gimnazijo Ljutomer, Srednjo šolo za gostinstvo in turizem Radenci ter Dvojezično srednjo šolo Lendava.

Poleg tega bo v objektu mogoče pričeti in razvijati poslovno dejavnost ter na ta način spodbujati in odpirati možnosti za ustvarjanje novih delovnih mest.

Tabela 12:

**PAMETNA MOMS, UKREP 2 –
TABELA KAZALNIKOV ZA
DOSEGANJE CILJEV**

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Vzpostavitev Tehnološko-kompetenčnega parka Soboško jezero	0	1
Novi visokošolski programi	/	2
Število programov povezovanja gospodarstva z izobraževalnimi institucijami	/	4

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Tehnološko-kompetenčni park Soboško jezero,
- razvoj podpornega okolja za zagon novih podjetij in podporo obstoječim podjetjem,
- vključitev univerz in drugih izobraževalnih institucij v razvoj podjetništva in gospodarskih subjektov za ustanavljanje visokotehnoloških podjetij,
- spodbujanje podjetništva s subvencijami in sofinanciranje inovativnih zagonskih podjetij, katerih produkti bodo dosegali višjo dodano vrednost.

Ukrep 3:

**RAZVOJ KONKURENČNEGA, POVEZANEGA IN
PREPOZNAVNEGA TURIZMA IN S TURIZMOM
POVEZANIH DEJAVNOSTI**

Kulturne in turistične vsebine se osredotočajo na ohranjanje, razvijanje in promocijo edinstvene kulturne dediščine ter naravnih znamenitosti pomurske regije. To vključuje prepoznavanje in vrednotenje kulturnih dobrin, tradicij in običajev ter njihovo povezovanje s sodobnimi turističnimi izkušnjami in pričakovanji. Pomembno je, da obiskovalcem ponudimo avtentična in nepozabna doživetja, ki odražajo značilnosti in zgodovino MOMS ter njene širše okolice. Pri tem ima ključno vlogo turistična promocija, ki privablja turiste in investitorje ter tako prispeva h gospodarski rasti in ustvarjanju novih, kakovostnejših delovnih mest. MOMS mora stremeti k temu, da s pomočjo učinkovitih marketinških in promocijskih strategij postane prepoznavna turistična destinacija, ki obiskovalcem ponuja edinstveno kombinacijo kulturnih, zgodovinskih in naravnih doživetij.

Specifični cilji so:

Cilj 3.1:

Razvoj trajnostnega turizma (zeleni, aktivni in butični)

MOMS stremi k razvoju trajnostnega zelenega, aktivnega in butičnega turizma, cilj je ustvarjanje edinstvenih turističnih doživetij, ki spoštujejo naravno in kulturno dediščino in minimizirajo okoljski odtis. Razvoj bo temeljil na trajnostnih praksah, kot so ekološki turizem, pohodništvo, kolesarjenje in drugi aktivni načini preživljanja prostega časa, ki spodbujajo zdrav življenjski slog. Poudarek bo dan ponudbi visokokakovostnih butičnih storitev, ki obiskovalcem nudijo pristne in personalizirane izkušnje. Obenem bo občina sodelovala pri vzpostavljanju in krepitevi partnerstev z lokalnimi gospodarskimi akterji ter povezovanju z drugimi regijami in mednarodno skupnostjo za skupne turistične projekte. Pri razvoju trajnostnega turizma je treba posebno pozornost nameniti območju ob Reki Muri, ki ga Unesco razglasil za biosferno območje, kar ponuja veliko priložnosti za zeleni, aktivni in butični turizem.

Cilj 3.2:

Prepoznavna turistična destinacija in pametno upravljanje turističnih destinacij

MOMS bo krepila svoj položaj prepoznavne turistične destinacije, ki temelji na bogati kulturni dediščini, kot sta grad v Murski Soboti in Rakičanu, ter specifičnih ponudbah, kot so romski, športni in kulturni turizem. Razvoj Soboškega jezera in drugih naravnih ter kulturnih znamenitosti so ključni elementi širitve turistične ponudbe.

Pomembno bo tudi zagotavljanje ustrezno usposobljenih kadrov in intenzivno sodelovanje s turističnimi ponudniki na regionalni, državni in mednarodni ravni. Upravljanje destinacije bo vključevalo uporabo sodobnih digitalnih tehnologij in pristopov za izboljšanje turističnih storitev in izkušenj.

Cilj 3.3:

Nadaljnji razvoj območja Soboško jezero

Načrti za nadaljnji razvoj območja Soboškega jezera vključujejo vzpostavitev inovativnih in privlačnih turističnih točk, kakršna je npr. razgledna površina na pontonskem pomolu. Prav tako je predvidena dodatna infrastrukturna ureditev, ki bo izboljšala dostopnost in uporabnost jezera za turistične in rekreacijske namene. Poudarek bo dan integraciji naravne in umetne lepote, ki bo privlačjala tako domače kot tuje obiskovalce in spodbujala aktivnosti na prostem, kot so veslanje, ribolov in sprehodi ob jezeru.

Cilj 3.4:

Povečanje kakovostnih nastanitvenih zmogljivosti in podaljšanje dobe bivanja

Za povečanje kakovostnih nastanitvenih zmogljivosti bo MOMS intenzivno iskala nove investitorje in spodbujala investicije v razvoj hotelov, apartmajev in drugih turističnih nastanitvev ter se trudila oživiti nedelujoče nastanitvene kapacitete. S podpornim okoljem (Razvojni center Murska Sobota, Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota, Pomurska gospodarska zbornica) bo ustvarjala ugodne razmere za povečanje števila prenočitev in podaljšanje dobe bivanja. Ta pristop bo pomagal diverzificirati in obogatiti turistično ponudbo ter okrepiti ekonomsko vitalnost destinacije.

Tabela 13:

**PAMETNA MOMS, UKREP 3 –
TABELA KAZALNIKOV ZA
DOSEGANJE CILJEV**

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Število novih produktov	/	5
Število namestitvenih kapacitet (št. postelj)	303	350
Število obiskovalcev (turistov)	17 332	30 000
Doba bivanja v MOMS (št. dni)	2,9	4
Ureditev postajališč za avtodome	1	4
Oblikovanje integralnega turističnega produkta	0	1

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- vzpostavitev enotnega upravljanja razvoja turizma v MOMS,
- razvoj zelenega, aktivnega in butičnega turizma ob reki Muri, s poudarkom na ekoloških in okolju prijaznih pristopih,
- razvoj vodne in obvodne športne, rekreacijske in druge infrastrukture na območju Soboškega jezera,
- ureditev sklenjene trim steze okoli Soboškega jezera,
- izgradnja kolesarskih poti in njihova kapitalizacija za potrebe turizma z vključitvijo poti ob Muri ter priprava kolesarskih izletov/paketov,
- hotel Soboško jezero za povečanje namestitvenih kapacitet,
- vadbeni potapljaški center in park za vlečno deskanje (wake park),
- ureditev postajališč za avtodome.
- povezovalni trikot Expanso–letališče–RIS,
- kulturni in doživljajski turizem s poudarkom na organizaciji dogodkov, kampih in festivalih,
- razvoj turistične ponudbe na drugih območjih občine,
- vključevanje ponudbe v regionalne in mednarodne turistične vsebine.

Ukrep 4:

RAZVOJ KMETIJSTVA

MOMS se zaveda pomembnosti samooskrbe. Eden ključnih dejavnikov za zagotavljanje dobre samooskrbe in pridelave je ohranjanje kakovostnih in rodovitnih tal. Pomembno je tudi oskrbovanje javnih zavodov z lokalnimi predelki, saj lokalni pridelovalci tako dobijo dodatno možnost za prodajo svoj kakovostnih pridelkov.

Med načini, kako se lahko lokalni pridelovalci povežejo z lokalnimi odjemalci, je tudi mestna tržnica. Treba jo bo tako strukturno kot organizacijsko prenoviti, da jo bo uporabljalo več lokalnih pridelovalcev in obiskovalcev. K višji dodani vrednosti tržnice lahko prispevajo redni promocijski in drugi dogodki.

Specifični cilji so:

Cilj 4.1:

Spodbujanje samooskrbe

Spodbujanje samooskrbe je v precejšnji meri povezano z nenehnim ozaveščanjem občanov, MOMS pa lahko k temu pomembno prispeva tudi z ustvarjanjem prostorov za vrtičke, s katerimi bi lahko občanke in občani zadovoljili svoje potrebe po samooskrbi. Predvsem v strogem mestnem središču je možnost tovrstne samooskrbe majhna in ni primernih prostorov za vrtičke. Občina bi tako morala priskrbeti dodatne prostore za vrtičke in s tem tudi za izboljšanje samooskrbe v občini. Občane je treba aktivno vključevati tako v pridelavo kot uporabo lokalnih produktov. MOMS mora okrepiti ozaveščanje občank in občanov s promocijo samooskrbnega ravnanja in tudi z uporabo lokalnih pridelkov (npr. v javnih zavodih). Postati mora zgled samooskrbnega ravnanja ostalim občinam, kako z uporabo lokalnih produktov zmanjšati odvisnost od uvoza.

Cilj 4.2:

Spodbujanje uporabe lokalnih pridelkov in izdelkov, povezovanje ponudbe in mreženje

Oblika spodbujanja samooskrbe je tudi ozaveščanje javnih zavodov, da uporabljajo pridelke in izdelke lokalne pridelave. Javni zavodi, ki bi morali uporabljati lokalno pridelano hrano, so zagotovo šole, vrtci, domovi za starejše občane. Tako bi se dvignila prodaja lokalnih pridelkov in delež njihove uporabe v MOMS, bila bi pa tudi spodbuda lokalnim pridelovalcem. Zavzemati se je treba za produktivno povezovanje, mreženje med ponudniki, skupni nastop in trženje.

Cilj 4.3:

Prenova in oživitev mestne tržnice

Hkrati z ureditvijo središča Murske Sobote in mestne tržnice je treba posodobiti tudi tekstilno tržnico in sprostiti prostor, kjer se trenutno nahaja. Za tekstilno tržnico je treba najti primerno in ustrezno nadomestno lokacijo.

Za uspešno promocijo in prodajo lokalnih pridelkov je treba tržnico organizirati na višji ravni, da bo privlačnejša in posledično bolj obiskana. Oživitev tržnice bo imela pozitivne družbene in ekonomske učinke: lokalnim pridelovalcem hrane bo omogočila neposredno prodajo na skupni točki, za lokalno prebivalstvo pa se bo povečala izbira kakovostne hrane. Zavzemati se je treba za organizacijo dogodkov, ki bodo spodbudili lokalne pridelovalce, da svoje pridelke in izdelke ponudijo na tržnici, ter občanke in občane privabili na tržnico. Ta mora postati prostor medsebojnega druženja, ozaveščanja in prodaje lokalnih pridelkov.

Cilj 4.4:

Regijski projekt namakanja in prilagajanje kmetijstva podnebnim spremembam

Zaradi vse bolj nepredvidljivega vremena se slabšajo razmere za rast rastlin. Predvsem sušna obdobja povzročajo strese, ki zavirajo rast rastlin in posledično povzročajo izpad ali celo uničenje pridelka. Vpliv sušnih obdobj je mogoče precej omiliti z namestitvijo namakalnih sistemov. Da bi ohranili stabilnost kmetijske pridelave in izboljšali samooskrbo, se bo MOMS zavzemala za pridružitve k regijskemu projektu namakanja in izgradnji primarnega voda za namakanje kmetijskih površin v občini. Prav tako je zaradi vse bolj zahtevnih vremenskih razmer in zaradi vse pogostejših ujm treba aktivno ohranjati vodotoke, jarke in mejice ter zagotoviti ekosistemске storitve, da ne bi prihajalo do še večje škode na kmetijskih zemljiščih.

Cilj 4.5:

Zagotavljanje kakovosti in rodovitnosti tal

Za zagotavljanje kakovostnih in rodovitnih tal, ki omogočajo kvalitetno pridelavo in s tem povečujejo tudi samooskrbo, je treba poskrbeti s sofinanciranjem materiala za apnenje in izdelavo analiz tal, predvsem pa je treba preprečevati onesnaževanje tal s kemičnimi sredstvi.

Tabela 14:

**PAMETNA MOMS, UKREP 4 –
TABELA KAZALNIKOV ZA
DOSEGANJE CILJEV**

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Programi spodbud za razvoj kmetijstva in podeželja	0	1
Število novih povezav javnih zavodov in lokalnih pridelovalcev	/	5
Število novih ponudnikov na tržnici	/	5
Površina prostorov za urbane vrtičke	1	2

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- spodbude za razvoj kmetijstva in podeželja ter zagotavljanje samooskrbe,
- digitalna platforma za povezavo med ponudniki in uporabniki (javni zavodi) lokalnih pridelkov,
- prenova mestne tržnice
- vzpostavitev območja za urbano vrtičkarstvo.

Ukrep 5:

DIGITALNA PREOBRAZBA

Digitalna preobrazba MOMS je celovita integracija digitalnih tehnologij v vsakdanje delovanje občine, da bi izboljšali kakovost življenja prebivalcev, povečali učinkovitost javnih storitev in spodbudili gospodarski razvoj. To ne pomeni le uvedbe novih tehnologij, ampak tudi preoblikovanje načinov dela, komunikacije in interakcije mestne uprave z občankami in občani. V praksi to vključuje razvoj pametnih infrastruktur, kot so pametne ulice in zgradbe, digitalizacijo javnih storitev za boljšo dostopnost in učinkovitost, digitalizacijo mobilnosti ter promocijo digitalne, informacijske in funkcionalne pismenosti med vsemi prebivalkami in prebivalci MOMS.

Ukrep se osredotoča na modernizacijo in digitalizacijo ključnih mestnih funkcij, da bi izboljšali učinkovitost, dostopnost in trajnost storitev za prebivalke in prebivalce. Z vlaganjem v digitalno infrastrukturo in vpeljavo pametnih tehnologij se želi MOMS prilagoditi hitrim tehnološkim spremembam ter zagotoviti višjo kakovost življenja za vse svoje prebivalke in prebivalce.

MOMS mora stremeti k digitalizaciji poslovnih procesov, pri čemer je bistvena uvedba digitalnih platform za enostavno dostopanje do informacij in storitev občine, kot so oddaja vlog, obrazcev, prijav na javne razpise in ostalih dokumentov. Elektronsko poslovanje od prejetja dokumenta do elektronskega vročanja je enostavnejši, hkrati pa tudi hitrejši in okolju prijaznejši način poslovanja, saj se zaradi manjše porabe papirja in zmanjšanja fizične dostave posledično zmanjšuje tudi ogljični odtis. Obenem takšno poslovanje omogoča dostop do informacij in storitev tudi ranljivim skupinam.

Pozornost je treba nameniti tudi zagotavljanju varnosti in zasebnosti podatkov ter ustvarjanju digitalnih rešitev, ki so prilagojene potrebam in pričakovanjem lokalne skupnosti. Digitalna preobrazba bo omogočila MOMS, da postane bolj povezana, odzivna in inovativna občina, ki se prilagaja hitro spreminjajočemu se tehnološkemu okolju.

Specifični cilji so:

Cilj 5.1.

Digitalizacija mestne uprave

Digitalizacija mestne uprave obsega več ključnih komponent, ki omogočajo preoblikovanje upravljanja in delovanja mestne oblasti, da bo nudila hitrejši, učinkovitejši in dostopnejši javni servis. To vključuje poslovanje občanov z mestno upravo, javnimi zavodi in službami v elektronski obliki, kjerkoli je to mogoče.

Digitalizacija vključuje tudi uvedbo novih in nadgradnjo že obstoječih internih postopkov z uporabo digitalnih tehnologij. Poleg tega digitalizacija spodbuja elektronsko izmenjavo informacij med mestno upravo, povezanimi službami in drugimi zainteresiranimi strankami, kar omogoča bolj tekočo in transparentno komunikacijo ter hitrejšo odločanje v različnih postopkih. Ta proces ne le poenostavlja administrativne postopke, temveč tudi izboljšuje interakcijo med mestno upravo in občankami ter občani, kar prispeva k večji odzivnosti in zadovoljstvu javnosti.

Cilj 5.2.

Postavitev mestne digitalne platforme

Digitalna platforma bo olajšala izvedbo procesov v digitalni obliki, saj bo povezovala mestno upravo, javne zavode in službe MOMS na eni strani z občankami in občani, podjetji in obiskovalci na drugi strani. Preko dobre centralne digitalne platforme bodo lahko zainteresirani digitalno poslovali z omenjenimi službami, izmenjevali in pridobivali koristne informacije. Hkrati bo digitalna platforma tudi skrbela za varnost, povezanost informacij, za overjanje identitete občanov in občanov ter informacijsko in storitveno centralizacijo.

Cilj 5.3:

Povečanje pokritosti širokopasovnega omrežja (ŠOEK)

Širokopasovna omrežja so ključna za uspešno digitalno poslovanje občanov in občanov, podjetij in drugih institucij z občino, povezanimi zavodi ter zunanjimi zainteresiranimi deležniki, kot so državne institucije, Evropska unija in mednarodna podjetja. Omogočajo hitro in zanesljivo izmenjavo informacij, kar je temelj za učinkovito in sodobno upravljanje ter poslovanje. Poleg tega dostopnost širokopasovnega omrežja občankam in občanom omogoča delo od doma, kar prispeva k fleksibilnosti delovnega okolja in odpiranju novih delovnih mest na daljavo. To ne samo da spodbuja lokalno gospodarstvo, temveč tudi pomaga pri ohranjanju kakovostnega kadra v lokalnem okolju.

Cilj 5.4.

Povečanje stopnje informiranosti udeleženih skupin

Cilj je centralizacija in digitalizacija zbiranja in obdelovanja podatkov o življenju, delovanju in okolju v MOMS ter izboljššan dostop do obdelanih informacij vsem udeleženim skupinam – občankam in občanom, podjetjem, obiskovalcem, raziskovalcem in drugim zainteresiranim. Poudarek pri tem cilju je dan odprtosti in dostopnosti informacij.

Cilj 5.5.

Krepitev digitalnih znanj / kompetenc

Cilj je krepitev digitalnih znanj in kompetenc občanov in občanov MOMS, še posebej tistih iz ranljivih skupin. V ta namen bo občina spodbujala različne izobraževalne programe in delavnice, ki bodo občankam in občanom omogočali, da se usposobijo za uporabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij ter različnih digitalnih orodij in storitev, ki jih ponujata država in MOMS.

Tabela 15:

**PAMETNA MOMS, UKREP 5 –
TABELA KAZALNIKOV ZA
DOSEGANJE CILJEV**

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Število postopkov, ki jih MOMS v celoti izpelje digitalno (sprejem vloge, obdelava in elektronska vročitev)	0	10
Delež občinskih razpisov z možnostjo elektronske prijave	/	100 %
Število IOT-naprav za merjenje okoljskih podatkov	3	15
Število naborov podatkov (datasets), ki jih občina deli v elektronski obliki	0	20
Število izvedenih delavnic na področju uporabe informacijske tehnologije in digitalne javne uprave	0	25

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- vzpostavitev platforme za digitalizacijo,
- vzpostavitev podpornega okolja za internet stvari (IoT),
- subvencioniranje delavnic s področja informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT).

7.2.

Zelena MOMS

MOMS se zavzema za **trajnostni razvoj** in stremi k temu, da zadovoljevanje potreb sedanjih generacij ne bi ogrozilo prihodnjih generacij. Prizadeva si za izkoreninjenje revščine, zmanjšanje neenakosti in trajnostno upravljanje naravnih virov ter ekosistemov in za trajnostno, vključujočo in pravično gospodarsko rast.

Zato se zavzema tudi za pravičen zeleni prehod, torej prehod na trajnostno gospodarstvo in družbo, ki ne temelji na prekomerni porabi naravnih virov (vključno s fosilnimi gorivi) in prekomernem obremenjevanju okolja. Trajnostno gospodarstvo temelji na nizkoogljičnih rešitvah, ki spodbujajo krožnost in biotsko raznovrstnost.

Pri zelenem prehodu je pomembno povečevati tudi odpornost na podnebne spremembe, saj je Slovenija med potencialno bolj ogroženimi območji. Eno ključnih področij zelenega prehoda je tudi mobilnost in dostopnost.

Ukrep 1:

REVITALIZACIJA DEGRADIRANIH OBMOČIJ

Trajnostno ravnanje s prostorom pomeni, da je prostor dejansko uporabljen za predvideni namen in funkcijo, predvsem pa, da so že pozidana območja tudi uporabljena. MOMS se zaveda omejenosti virov na svojem območju, tudi prostorskih, zato je pomembno, da jih uporabljamo smotrno.

Na območju MOMS je nekaj območij, ki jih lahko štejemo med funkcionalno ali kako drugače degradirana. Ta območja niso obsežna, so pa potrebna obnove, kar pomeni, da je treba urediti tako, da bo zagotovljena smotrna in funkcionalno ustrezna raba prostorov.

Na pobudo lokalnega prebivalstva želimo degradirana zelena območja oz. območja, ki niso pozidana, pa so vseeno degradirana, spremeniti v območja z različnimi vsebinami, npr. turističnimi, športnimi, družabnimi ipd.

Specifični cilji so:

Cilj 1.1:

Spremembe prostorskih aktov

Za nekatera območja je treba spremeniti izvedbene prostorske akte, saj obstoječi ne sledijo potrebam skupnosti in interesom lastnikov ali investitorjev. Takšni predeli so tudi v najožjem mestnem središču, npr. območje nekdanjega Potrošnika in avtobusne postaje. Novi prostorski akti so potrebni tudi za druga degradirana zelena območja v mestu (npr. ob Kopališki ulici) ali v primestnih naseljih (npr. SRČ Nemčavci).

V novih prostorskih aktih bodo upoštevane potrebe skupnosti, ki so se lahko v času veljavnosti obstoječih prostorskih aktov spremenile, ter interesi lastnikov oz. investitorjev na teh območjih. Ključno pa je slediti strateški zasnovi mestnih funkcij in razvoju celotne skupnosti ter smiselni umestitvi funkcij na določena območja.

Cilj 1.2:

Revitalizacija degradiranih območij in slabo izkoriščenih površin

Na območju MOMS so zapuščeni ali slabo vzdrževani objekti in prostori, katerih funkcija je bistveno spremenjena ali pa niti ni več jasno razvidna. Del teh območij je tudi v javni lasti, predvsem v lasti MOMS. Za ta območja je treba jasno opredeliti funkcijo, jih ustrezno prostorsko urediti in potem obnoviti objekte, da bodo lahko služili svojemu namenu.

Za namene vlaganj v opuščena/degradirana območja (t. i. brownfield investicije) je treba spodbuditi revitalizacijo grajenih prostorov v mestu in občini, ki so prazni, nimajo več funkcije ali je njihova funkcija znatno okrnjena, in razmisliti o drugačni rabi teh prostorov.

Tabela 16:

ZELENA MOMS, UKREP 1 – TABELA KAZALNIKOV ZA DOSEGANJE CILJEV

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Število degradiranih območij	19	8
Spremembe prostorskih aktov za odpravo degradiranih območij	/	2
Register degradiranih območij	0	1

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- revitalizacija območja ob Hartnerjevi vili,
- oživitev območja bivšega Potrošnika v mestnem središču – spodbude zasebni iniciativi,
- oživitev območja bivše tovarne Mura – spodbude zasebni iniciativi,
- revitalizacija območja TVD Partizan,
- revitalizacija mestnega središča (naslednji fazi II, III) in spodbude za zapolnitev praznih prostorov v mestnem središču,
- revitalizacija degradiranih zelenih površin (soboški park, ŠRC Nemčavci ...),
- register degradiranih območij in stalna komunikacija z lastniki o funkciji teh prostorov,
- spremembe prostorskih aktov za območja bivšega Potrošnika, ŠRC Nemčavci, ob Kopališki ulici, avtobusne postaje ...

Ukrep 2:

ZELENA INFRASTRUKTURA IN URBANA REGENERACIJA

Ukrep je osredotočen na oblikovanje trajnostnega in živahnega urbanega okolja, ki povezuje naravne in grajene prostore. Zelena infrastruktura vključuje mrežo naravnih in polnaravnih prostorov, kot so parki, vodne površine in zelene strehe, ki prispevajo k biotski raznovrstnosti, zagotavljajo prostor za rekreacijo in pomagajo blažiti vplive podnebnih sprememb. Ti prostori ne le izboljšujejo kakovost zraka in zmanjšujejo obseg toplotnih otokov v mestu, ampak tudi spodbujajo družbeno povezanost in dobro počutje prebivalcev in prebivalcev MOMS.

Primarni namen urbane regeneracije je prenova in preoblikovanje funkcionalno degradiranih, zapuščenih ali zanemarjenih urbanih območij v funkcionalne in privlačne prostore. Cilj je obuditi mestno središče, pospešiti razvoj revitalizacijskega območja Soboško jezero ter spodbuditi nadaljnjo gospodarsko aktivnost v poslovnih conah in ustvariti okolja, prilagojena potrebam sodobne skupnosti. Skupaj zelena infrastruktura in urbana regeneracija predstavljata celostni pristop k oblikovanju mesta, ki je trajnostno, privlačno in prijazno tako do prebivalcev in prebivalcev kot tudi do obiskovalcev in obiskovalcev.

MOMS ima veliko zelenih površin, vendar jih je treba ali obnoviti in narediti privlačnejše za prebivalce ali jih urediti bolj sonaravno, tako da se vzpodbuja in ohranja biodiverziteta. Obnoviti je treba območja, kot so mestni gozd Fazanerija, ki je za prebivalce mesta privlačen prostor za sproščanje in rekreacijo, mestni park z gradom ter park ob dvorcu v Rakičanu.

Na območju MOMS so številni drevoredi, predvsem ob prometnicah, ki blažijo vplive izpušnih plinov in tudi varujejo kmetijske površine pred vse pogostejšimi močnimi vetrovi, ki odnašajo plodno zemljo in povzročajo povišanje prašnih delcev v zraku. Kar nekaj je drugih zelenih površin, ki jim je treba nameniti nove vsebine. Izražena je bila tudi potreba po povezavi med obstoječimi zelenimi in vodnimi površinami z zeleno potjo oz. koridorjem, pa tudi po uvedbi novih parkovnih, morda gozdnih površin ali območij.

Primarni namen urbane regeneracije je prenova in preoblikovanje funkcionalno degradiranih, zapuščenih ali zanemarjenih urbanih območij v funkcionalne in privlačne prostore.

Specifični cilji so:

Cilj 2.1:

Zagotoviti zelena, privlačna in biotsko raznovrstna območja

Za celotno MOMS je treba načrtovati nove zelene površine in prenovo obstoječih ter občanom zagotoviti dober dostop do njih. Sanirati bo tudi treba obstoječe zasaditve in zasaditi nove površine. Pri tem se daje prednost avtohtonim rastlinam, ki so prilagojene našemu okolju in spreminjajočim se klimatskim razmeram. Zasaditi je treba dovolj medovitih rastlin, saj so opraševalci (čebele, čmrlji, metulji itd.) čedalje redkejši. Manjše zelene površine je treba urediti tudi v urbanem pozidanem območju in jih opremiti z urbano opremo, otroškimi igrali ter rekviziti za rekreacijo starejših.

Za zagotovitev biotske raznovrstnosti se določena območja uredijo kot sonaravna, morda z dodatnimi vodnimi površinami. Uvede se vzdržnostni režim, tako da se ne kosi, dokler rastline ne odcvetijo ali semena ne dozoriijo. Da bi bile zasaditve učinkovite, je treba zagotoviti ustrezne zalivalne sisteme, tako da se vzpostavijo ponikovalna polja z zadrževalniki padavinske vode. Neprepustne površine je treba zmanjšati ali urediti tako, da bi padavinska voda lahko ponikala.

Tabela 17:

ZELENA MOMS, UKREP 2 – TABELA KAZALNIKOV ZA DOSEGANJE CILJEV

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Število prebivalcev, ki imajo dostop do nove ali izboljšane zelene infrastrukture	/	18.500
Površina izboljšane ali na nove zelene infrastrukture (ha)	/	5
Število novih ali obnovljenih zelenih in modrih koridorjev	/	5

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- ureditev mestnega parka,
- ureditev parka v Rakičanu,
- ureditev mestnega gozda Fazanerija,
- zeleno mestno središče (ozelenitev območij v mestnem središču),
- vzpostavitev novih zelenih površin v mestu in ozelenitve ulic,
- ureditev zelenih površin v primestnih naseljih,
- ureditev Ciglenskih grab,
- ureditev območja ob Muri (Biosferno območje, Natura 2000) z infrastrukturo za obiskovalce
- vzpostavitev zelenih koridorjev, ki povezujejo obstoječe in nove zelene površine,
- vzpostavitev modrih koridorjev ob obstoječih vodotokih in med njimi.

Ukrep 3:

TRAJNOSTNA RABA VODNIH VIROV IN OSKRBA S PITNO VODO

Voda bo v prihodnje eden najpomembnejših virov vsake skupnosti, česar se MOMS zaveda. Na območju MOMS so ključni vodni viri za oskrbo s pitno vodo ne le prebivalcev naše občine, ampak precejšnjega dela regije. Zato je treba zagotoviti varovanje teh in vseh drugih virov, ki nam omogočajo neovirano in stalno oskrbo s pitno vodo.

Za vzdržno in trajnostno rabo vodnih virov so potrebni neposredni ukrepi in tudi ozaveščanje uporabnikov o pomenu trajnostne rabe vodnih virov in skrbi za te vire.

Da bi bila oskrba s pitno vodo nemotena in trajna, je treba skrbeti tudi za vodovodno omrežje in vzdrževati izvire pitne vode ter zagotoviti dodatnih izvire, ki se morda zdijo redundantni, so pa potrebni, če kateri od obstoječih začasno ali stalno odpove.

Specifični cilji so:

Cilj 3.1:

Zagotoviti trajnostno rabo in varstvo vodnih virov

Za trajnostno rabo vodnih virov bo MOMS v skladu z zakonodajo uredila nov režim njihovega varovanja. Hkrati bo z ozaveščanjem občanov in mehki ukrepi spodbujala varstvo vodnih virov in trajnostno ter vzdržno rabo vode.

Trajnostna raba vode kot ključnega vira za življenje vključuje varčno rabo vode, skrb za vodne vire in vode, varovanje vodovarstvenih območij, ozaveščanje o rabi, onesnaževanju in čiščenju vode ter uporabi deževnice za določene namene. Za potrebe kmetijstva bi bilo smiselno razmisliti o akumulacijah ob obstoječih vodotokih, ki bi ob presežkih zbirale vodo in preprečevale poplave, v sušnih obdobjih pa bi lahko z vodo iz njih zagotavljali namakanje (predvsem vrtov, deloma pa tudi drugih kmetijskih površin).

Cilj 3.2:

Obnova in nadgradnja vodovnega omrežja s hidravlično izboljšavo ter zmanjšanje vodnih izgub

Da bi bila oskrba s pitno vodo nemotena in trajna, bo MOMS skrbela tudi za vodovodno omrežje, kar vključuje tako obnovo kot nadgradnjo obstoječega omrežja. Nadomestiti je treba stare azbestno-cementne cevi, ker ne ustrezajo več sodobnim standardom, ter izboljšati cevovode, ker so v njih prevelike izgube ali pa ne dohajajo več potreb (npr. premajhni preseki cevi do območij, kjer so bili zgrajena dodatna bivališča).

Cilj 3.3:

Nadomestni in rezervni vodni viri

Ker je vodni vir Fazanerija v neposredni bližini naselja in rekreacijskih površin ter na interesnem območju za dodatne vsehine, bo treba iskati nadomestni vodni vir in nasploh rezervne vodne vire za potrebe celotnega vodovodnega sistema B za vseh 12 vanj vključenih občin. To bo za MOMS velik izziv, ker bo treba najti ustrezno lokacijo in opraviti raziskave o ustreznosti predvidenega vodnega vira in njegovi izdatnosti.

Tabela 18:

**ZELENA MOMS, UKREP 3 –
TABELA KAZALNIKOV ZA
DOSEGANJE CILJEV**

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Zamenjava azbestno-cementnih cevovodov	2 km	7,5 km
Ozaveščanje prebivalstva in gospodarstva o učinkoviti rabi pitne vode	/	10
Študija o nadomestnem vodnem viru	0	1
Zamenjava dotrajanega vodovoda	2 km	20 km
Študija o urejanju akumulacij na območju MOMS	0	1

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- študija o nadomestnem vodnem viru za vodovarstveno območje Fazanerija,
- obnova dotrajanega vodovodnega omrežja v mestu Murska Sobota in v primestnih naseljih,
- ozaveščanje o učinkoviti rabi pitne vode,
- obnova azbestno-cementnih cevovodov,
- študija o urejanju akumulacij na območju MOMS za potrebe kmetijstva in varstva pred poplavami.

Ukrep 4:

ODVAJANJE IN ČIŠČENJE ODPADNIH VODA

Na območju MOMS je odvajanje in čiščenje odpadnih voda urejeno z (delno) mešanim kanalizacijskim sistemom ter centralno čistilno napravo, ki prečiščuje odpadne vode, preden se iztečejo v reko Ledavo.

Trajnostno ravnanje z vodnimi viri vključuje tudi trajnostno ravnanje z odpadno vodo, ki jo je treba v največji možni meri prečistiti in hkrati omogočiti ponovno rabo te vode v tehnoloških procesih (recikliranje odpadne vode).

V delu MOMS je še vedno mešan kanalizacijski sistem, ki poleg odpadnih voda zbira tudi padavinsko vodo, kar po nepotrebnem obremenjuje obstoječe omrežje in povečuje nenamensko rabo pitne vode (zalivanje zelenic, pranje avtomobilov, splakovanje stranišč ipd.).

Tudi na tem področju je treba uporabnike ozaveščati tako o ustreznem odvajanju odpadne vode kot tudi o možnostih rabe deževnice in prečiščene vode.

Specifični cilji so:

Cilj 4.1:

Obnova in nadgradnja kanalizacijskega omrežja

Kanalizacijsko omrežje v MOMS je delno še mešano (mešanje deževnice z odpadno vodo) in ga bo treba urediti tako, da bosta sistema ločena. To bo obstoječe omrežje razbremenilo, hkrati bo poseg zagotovil, da bo urejeno skladno z regulativami na področju čiščenja komunalnih odpadnih in padavinskih voda (energetska učinkovitost).

Da bi zadostili povečanim potrebam, ki jih porajajo nove poselitve, bo treba del obstoječega kanalizacijskega omrežja v MOMS nadgraditi ter ga razširiti do novih in bodočih uporabnikov.

Cilj 4.2:

Razbremenjevanje kanalizacijskega omrežja na območju mešanega sistema

Z izgradnjo razbremenilnika s črpališčem in tlačnim vodom v razbremenilni kanal Ledave bo razbremenjen severni kolektor v naselju Černelavci. Prav tako bo v mestu Murska Sobota in v naselju Černelavci treba hkrati s cestno ureditvijo poskrbeti za odvajanje meteorne vode s ceste z možnostjo ponikanja na licu mesta ali uporabo meteorne vode za zalivanje drevoredov.

Cilj 4.3:

Vlaganje v čistilno napravo

Po letu 2027 bo čistilna naprava prešla v last MOMS in jo bo treba nadgraditi, da bo energetske učinkovita in samooskrbna.

Tabela 19:

ZELENA MOMS, UKREP 4 – TABELA KAZALNIKOV ZA DOSEGANJE CILJEV

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Izgradnja razbremenilnih objektov na kanalizacijskem omrežju	0	1
Obnova kanalizacijskega omrežja (km)	/	20
Ozaveščanje uporabnikov z ozaveščevalnimi akcijami	/	10
Prenova centralne čistilne naprave	0	1

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- obnova dotrajanega kanalizacijskega omrežja v mestu Murska Sobota in v primestnih naseljih,
- izgradnja dodatnih kanalizacijskih kolektorjev v mestu Murska Sobota in povezava s čistilno napravo,
- izgradnja razbremenilnih objektov za razbremenjevanje kanalizacijskega sistema (razbremenilni objekt s tlačnim vodom v Černelavcih, razbremenilni objekti pred čistilno napravo, južni razbremenilnik ipd.),
- sanacija centralne čistilne naprave v Murski Soboti, da se zmanjšajo obratovalni stroški in zagotovita ustrezna kakovost čiščenja in kvalitetnejše ravnanje s komunalnim odpadnim blatom,
- spodbujanje rabe deževnice v gospodinjstvih in odgovornega odvajanja odpadnih voda.

Ukrep 5:**SPodbujanJE UČINKOVITE RABE ENERGIJE IN
BISTVENO POVEČANJE RABE OBNOVLJIVIH VIROV
ENERGIJE**

Energetska učinkovitost je bistveni dejavnik trajnostnega razvoja, saj omogoča optimalno uporabo energetskega virov, zmanjšuje izpuste toplogrednih plinov in prispeva k zmanjšanju odvisnosti od fosilnih goriv. Ta ukrep je namenjen spodbujanju investicij v stavbe z visoko energetske učinkovitostjo in promociji obnovljivih virov energije v mestnem okolju.

Za izboljšanje energetske rabe in samooskrbe bo MOMS spodbujala investicije v energijsko učinkovite stavbe in uvajala obnovljive vire energije, kot so sončne elektrarne ali geotermalni viri za daljinsko ogrevanje večstanovanjskih stavb. S tem bo prispevala k zmanjšanju PM delcev v zraku, ki v občini močno obremenjujejo zrak, še posebej v kurilni sezoni zaradi uporabe lesne biomase v zastarelih individualnih kurilnih napravah.

Čeprav je MOMS že v preteklosti z zamenjavo svetilnih teles in regulacijo javne razsvetljave bistveno zmanjšala porabo energije za javno razsvetljavo in zmanjšala svetlobno onesnaževanje, pa je na tem področju možnih še več ukrepov, vključno z ozaveščanjem prebivalstva in smotrnejšim javnim osvetljevanjem površin.

Specifični cilji so:**Cilj 5.1:
Energetska učinkovitost javnih objektov**

Posodobitev obstoječih stavb z izolacijskimi materiali, energetske učinkovitimi okni in naprednimi ogrevalnimi ter hladilnimi sistemi lahko občutno zmanjša porabo energije za ogrevanje in hlajenje. Stavbe z visoko energetske učinkovitostjo stanovalcem in drugim uporabnikom zmanjšujejo stroške za energijo.

**Cilj 5.2:
Energetska učinkovitost
javne razsvetljave**

Cilj je nadaljnje zmanjševanje porabe energije za javno razsvetljavo in zmanjševanje svetlobnega onesnaženja, ki vpliva na vsa živa bitja.

Predvideva se nadaljnja zamenjava svetil (potratne natrijeve svetilke nadomestijo LED sijalke), regulacija osvetljevanja in zmanjšanje časa osvetlitve. Vključene so tudi ozaveščevalne aktivnosti in razmislek o smotrnosti osvetljevanja določenih površin.

**Cilj 5.3:
Zmanjšanje porabe električne
energije**

Načrtujemo nadaljnje aktivnosti za zmanjšanje porabe električne energije, mdr. ozaveščanje uporabnikov in sanacijo objektov na način, da bo v njih več dnevne svetlobe.

**Cilj 5.4:
Povečanje rabe obnovljivih
virov energije**

Uvajanje sončnih elektrarn omogoča mestom, da proizvajajo čisto električno energijo, kar zmanjšuje odvisnost od fosilnih goriv. Sončne celice je mogoče namestiti na strehe stavb, parkirišča in druge mestne površine. Samooskrbna električna energija iz sončnih elektrarn zmanjšuje potrebe po dodatni električni energiji iz omrežja. MOMS bo spodbujala tudi uvajanje skupnostnih sončnih elektrarn.

Cilj 5.5:

Pravilna uporaba lesne biomase

Namen tega cilja je stalno ozaveščanje gospodinjstev o pravilni rabi lesne biomase za ogrevanje in o prednostih obnovljivih energentov, ki so ogljično nevtralni in ne ogrožajo kakovosti zraka v občini. Na ta način bo MOMS pripomogla k zelenemu preходу in izboljšanju kakovosti življenja njenih občanov in občanov.

Cilj 5.6:

Širitev in obnova daljinskega omrežja

MOMS bo spodbujala širitev obstoječega daljinskega omrežja za ogrevanje stanovanjskih in poslovnih prostorov. Predvidoma bo potrebna obnova dotrajanega daljinskega omrežja in kotlovnice (zamenjava kotla in opreme) ter širitev obstoječega omrežja in priključitev novih uporabnikov.

Tabela 20:

**ZELENA MOMS, UKREP 5 –
TABELA KAZALNIKOV ZA
DOSEGANJE CILJEV**

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Število energetsko saniranih javnih objektov	/	10
Obnova daljinskega omrežja	/	1 km
Razvoj sistema daljinskega ogrevanja – iskanje komplementarnega novega (zelenega) energetskega vira	0	1

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- spodbujanje rabe obnovljivih virov energije (sončne elektrarne in drugi obnovljivi viri),
- obnova in širitev obstoječega sistema daljinskega ogrevanja,
- oskrba s toplotno energijo, iskanje dodatnih zelenih obnovljivih virov energije kot nadgradnja obstoječega sistema daljinskega ogrevanja.

Ukrep 6:**RAVNANJE Z ODPADKI**

Upravljanje z odpadki je ključnega pomena za ohranjanje čistega in zdravega okolja v MOMS. Napredno upravljanje z odpadki se osredotoča na izboljšanje obstoječih praks zbiranja odpadkov ter spodbujanje recikliranja in kompostiranja. Inovativne rešitve, kot so skupnostne kompostarne in pametni zabojniki, omogočajo učinkovitejše upravljanje z odpadki in spodbujajo trajnostne prakse

Specifični cilji so:

Cilj 6.1:

Učinkovito ravnanje z odpadki in spodbujanje krožnega gospodarstva

MOMS bo spodbujala ločeno zbiranje odpadkov, si prizadevala za boljšo ozaveščenost prebivalstva o ravnanju z odpadki ter stremela k stroškovno učinkovitemu in kvalitetnemu izvajanju obvezne občinske gospodarske javne službe na področju zbiranja odpadkov. Z različnimi ukrepi za razvoj obdelave odpadkov bo prispevala k zmanjšanju odloženih odpadkov na odlagališču. Pridobiti bo treba nove odlagalne površine, predvsem s ponovno aktivacijo

že zaprtega odlagalnega polja (N1.1.) s površino 1,6 ha v Puconcih. To bo pomemben izziv za vse pomurske občine, ustanoviteljice Centra za ravnanje z odpadki Puconci (CEROP). Zaščititi bo treba podtalnico in vodna zajetja v okolici CEROP ter zaradi izcednih voda, ki nastajajo na območju centra, zgraditi kanalizacijski priključek do centralne čistilne naprave v Murski Soboti.

Tabela 21:

ZELENA MOMS, UKREP 6 – TABELA KAZALNIKOV ZA DOSEGANJE CILJEV

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Ozaveščanje prebivalstva o ustreznem odlaganju odpadkov	2	100
Razvoj in nadgradnja obdelave odpadkov	/	4
Povečanje odlagalnega polja za odlaganje ostankov predelanih odpadkov (v ha)	/	1,6
Delež nepravilno odloženih odpadkov med mešanimi komunalnimi odpadki	47 %	Pod 45 %

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- stalno ozaveščanje prebivalstva o ustreznem odlaganju odpadkov, izvedba promocijskih kampanj predvidoma 10-krat letno (časopisi, splet, izobraževalne ustanove, skupni nastopi z izvajalcem gospodarske javne službe na področju zbiranja odpadkov, drugi dogodki),
- nadgradnja obdelave odpadkov v CEROP (razvoj kompostiranja bioloških odpadkov, novi načini izkoriščanja RDF-odpadkov, predelava mulja iz čistilnih naprav, energetska samooskrba),
- pridobitev novih odlagalnih površin za odlaganje preostanka predelanih odpadkov (ponovna aktivacija že zaprtega odlagališča v CEROP).

Ukrep 7:

AKTIVNOSTI ZA IZBOLJŠANJE KAKOVOSTI ZRAKA

MOMS si bo na celotnem območju prizadevala za izboljšanje kakovosti zraka, ki je predvsem v zimskih mesecih slabša. K temu lahko največ prispevamo z zmanjšanjem motoriziranega prometa in ureditvijo individualnih kurišč, predvsem tistih, ki uporabljajo biomaso. Ukrepi segajo na področje rabe obnovljivih virov energije in vključujejo podporo občanom pri zamenjavi energenta in energetske sanaciji stanovanjskih zgradb.

Specifični cilji so:

Cilj 7.1:

Zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov ter PM2.5 in PM10

Uresničitev tega cilja se nanaša na dve področji, a) ogrevanje individualnih hiš ter raba obnovljivih in nizkoogljičnih virov energije in b) promet.

Na prvem področju je pomembna pravilna uporaba lesne biomase ter nadomeščanje zastarelih ogrevalnih naprav z ustrežnejšimi. Na področju prometa pa je treba razmišljati o omejitvah prometa; spodbujanju uporabe javnega potniškega prometa in drugih trajnostnih oblik mobilnosti ter o izboljšanju dostopa do javnih storitev.

Tabela 22:

ZELENA MOMS, UKREP 7 – TABELA KAZALNIKOV ZA DOSEGANJE CILJEV

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Dnevi preseženih vrednosti delcev PM10	25	0
Novelirana oz. nova CPS za MOMS	0	1

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- omejitve dostopa do mestnega središča za motorizirani promet (hitrostne, časovne, emisijske),
- spodbude in ozaveščanje občanov za nadomeščanje zastarelih malih kurilnih naprav z ustrežnejšimi,
- trajnostna prometna politika in zmanjševanje motoriziranega prometa.

Ukrep 8:

PRILAGAJANJE PODNEBNIM SPREMEBAM IN KREPITEV ODPORNOSTI PROTI NESREČAM

Podnebne spremembe so dejstvo in tudi v MOMS že vplivajo na življenje ljudi. Krepitev odpornosti proti podnebnim spremembam je torej nujna, obenem pa je treba okrepiti tudi odpornost proti naravnim nesrečam, ki so posledica podnebnih sprememb.

Za prilagajanje podnebnim spremembam in krepitev odpornosti je ključno, da ohranjamo naravni ekosistem in varujemo gozdove, vode in tla ter ohranjamo biodiverziteto. Pomembno je zmanjšati krčenje gozdov, ohranjati mokrišča in vzpostavljati nove zelene površine.

Izgradnja namakalnih sistemov bi povečala odpornost proti sušam, predvsem bi bilo treba preučiti možnosti zadrževanja vode ob obilnejših padavinah (akumulacije).

MOMS si bo prizadevala za izgradnjo naravnih zelenih pasov, ki ščitijo pred vplivi vremena. Drevesa in grmovnice delujejo kot naravne ovire, ki zmanjšujejo hitrost vetra in preprečujejo odnašanje plodne zemlje.

Specifični cilji so:

Cilj 8.1:

Vzdrževanje vodotokov, prepustov, priobalnih zemljišč in zaščita zemljišč pred erozijo

MOMS bo ob vodotoke umestila sonaravne ureditve, ki bodo preprečevale poplave, hkrati pa blažile posledice sušnih obdobj, in sicer s ciljanim zadrževanjem in usmerjanjem vode. Treba bo načrtno obnoviti in dograditi nasipe, obrežja in zadrževalnike vode ob vodotokih, tudi z umeščanjem ustreznih prostorov za izlivanje in zadrževanje vode ob poplavih.

V ta namen je treba tudi vzpostaviti in razširiti sistem odvajanja meteornih vod na gosto naseljenih območjih ter spodbujati individualno uporabo teh vod (namakanje, splakovanje ipd.).

Za zaščito pred erozijo kot posledico podnebnih sprememb je pomembna vzpostavitev zelenih pasov, ki ščitijo pred vetrno erozijo in ohranjajo vlago v zemlji ter zagotavljajo samooskrbo s hrano v prihodnosti.

Cilj 8.2:

Učinkovit sistem obveščanja in ozaveščanja

MOMS bo nadgradila sistem obveščanja o posledicah podnebnih sprememb in s tem povezanih izrednih naravnih dogodkov, ki zahtevajo takojšnji ali skorajšnji odziv prebivalcev. V sistem obveščanja in ukrepanja bodo vključeni vsi relevantni deležniki. Sistem bo vseboval tudi obveščanje o kakovosti okolja in podnebnih spremembah, vključno z ekstremnimi dogodki (poplave, veter, suše, padavine).

Poleg obveščanja in ukrepanja pa je pomembno tudi ozaveščanje prebivalcev o podnebnih spremembah, njihovih vplivih in možnih ukrepih za prilagajanje, da dosežemo trajnostno ravnotežje med človeškim razvojem in varovanjem okolja.

Cilj 8.3:

Vzpostavitev infrastrukture za zaščito in reševanje

Za učinkovit odziv na podnebne spremembe, predvsem izredne vremenske pojave, je treba nadgraditi in posodobiti sistem zaščite in reševanja v MOMS. Poleg tega, da je treba pri infrastrukturi, torej pri gradbenih posegih, upoštevati podnebne spremembe in načrtovati proti ekstremnim vremenskim razmeram odporne gradnje, smo v MOMS predvideli še krepitev infrastrukture za zaščito in reševanje.

Ta obsega nadgradnjo in obnovo obstoječih zaklonišč, gasilskih domov ter izgradnjo centra za protipoplavno zaščito. Med negradbenimi ukrepi pa so nabava opreme za gasilska društva in druge deležnike v sistemu zaščite in reševanja, še posebej opreme, ki jo terja prilagajanje podnebnim spremembam, ter usposabljanje pripadnikov sistema zaščite in reševanja za ustrezno odzivanje na izredne dogodke.

Tabela 23:

**ZELENA MOMS, UKREP 8 –
TABELA KAZALNIKOV ZA
DOSEGANJE CILJEV**

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Novi namakalni sistemi	/	1
Novi vodni viri za skupni vodovodni sistem	/	1
Obnova nasipov ob reki Muri	/	2
Sonaravna obnova jarkov in vodotokov za preprečevanje poplav	1	10
Hidrološke študije za MOMS	/	5
Akcije ozaveščanja prebivalstva o podnebni odpornosti in načinih izboljšanja odpornosti proti naravnim nesrečam	/	20
Izgradnja centra za protipoplavno zaščito	0	1
Obnova gasilskega doma v Murski Soboti	/	1
Obnova zaklonišč	/	10
Ureditev zelenih pasov	/	10

Izgradnja namakalnih sistemov bi povečala odpornost proti sušam, predvsem bi bilo treba preučiti možnosti zadrževanja vode ob obilnejših padavinah (akumulacije).

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- izgradnja sebeborskega protipoplavnega zadrževalnika na območju Občine Moravske Toplice za varovanje naselja Nemčavci, območja SOIC in območja ob Noršinski ulici pri gradnji vzhodne obvoznice,
- izgradnja centra za protipoplavno zaščito,
- zagotovitev protipoplavnih ukrepov, ki jih nalagajo že izdelane hidrološko-hidravlične študije (za območja v bližini naselij Kupšinci, Veščica, Pušča, Černelavci – tam je stavbno zemljišče za stanovanjsko gradnjo, imenovano Opleter –, za zahodno in vzhodna obvoznico ter območja ob Puconskem potoku in Ledavi),
- čiščenje in sonaravno urejanje jarkov, vodotokov in priobalnih zemljišč (sodelovanje MOMS in ARSO), DRSV na območjih Mokoš, Stara Mura, Severni jarek, Mali Dobel, Dobel,
- iskanje in določitev novih virov pitne vode, ki bodo nadomestili vodni vir Fazanerija,
- sonaravna izgradnja in vzdrževanje jarkov za odvajanje meteornih voda,
- obnova visokovodnih nasipov ob reki Muri,
- izgradnja namakalnih sistemov,
- vzpostavitev zelenih pasov za preprečevanje erozije,
- nova mobilna črpališča za uporabo ob poplavih,
- izgradnja centra za protipoplavno zaščito s komunalno infrastrukturo do območja Berek,
- obnova gasilskega doma v Murski Soboti,
- potapljaški center,
- obnova in prilagoditev zaklonišč,
- usposabljanje pripadnikov sistema zaščite in varovanja.

7.3.

Povezana MOMS

Za trajnostni razvoj, prilagajanje in povečevanje odpornosti proti podnebnim spremembam, pravično in sprejemljivo skupnost je **dostopnost in s tem povezana mobilnost** eno ključnih vprašanj, pomembno tudi za bolj povezano MOMS.

Za udejanjenje vizije bolj povezane in dostopne MOMS je pomembno spodbujati trajnostno mobilnost, nadgradnjo javnih in intermodalnih prometnih storitev, racionalno in v prihodnost usmerjeno gradnjo prometne infrastrukture, ki omogoča učinkovite in s potrebami skupnosti usklajene prometne povezave med mestom in primestjem ter regijo.

Upravljanje prometa (in s tem povezljivost prometnih podsistemov) bi moralo preseči zgolj odzivanje na trenutne prometne obremenitve in reševanje sprotnih situacij. Sam promet je treba načrtovati na podlagi pridobljenih podatkov, tudi s pomočjo digitalizacije, in tako zagotoviti ustrezno pretočnost ter kakovost storitev v celotnem prometnem omrežju.

Ukrep 1:

UPRAVLJANJE IN MODELIRANJE PROMETA

MOMS bo morala za doseganje ciljev trajnostnega razvoja posegati predvsem na področje prometa. Promet v občini, predvsem v mestu, je zaradi njegovega položaja regionalnega, storitvenega in zaposlitvenega središča precej povečan, težavo predstavlja predvsem prevladujoči osebni motorni promet.

Za trajnostno sprejemljiv promet bo treba uveljaviti ukrepe s področja modeliranja prometa, predvsem v smislu iskanja ustreznih rešitev za javni potniški promet, spodbujati bo treba trajnostne oblike prometa in učinkovit multimodalni preplet, ki bo prilagojen potrebam uporabnikov in bo hkrati zmanjševal prometno obremenitev občine in mesta.

Zmanjšanje individualnega motornega prometa zagotavlja boljši zrak, manj izgub časa v zastojih, ustrežnejšo rabe energije za mobilnost, poleg tega pa tudi prihranke pri prometni infrastrukturi in več površin za ljudi.

Specifični cilji so:

Cilj 1.1:

Prometni model MOMS

Prometni model bi glede na določeno plansko obdobje omogočil celovit pregled in nadzor nad prometom ter sedanji in prihodnji prometni tokovi ter omogočil prilagajanje prometa potrebam uporabnikov. Z njegovo

pomočjo bi MOMS lahko učinkovitejše upravljala s prometom, da bi bil varen, pretočen in prilagojen prostoru ter potrebam uporabnikov.

Tabela 24:

**POVEZANA MOMS, UKREP 1–
TABELA KAZALNIKOV ZA
DOSEGANJE CILJEV**

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Dnevi preseženih vrednosti delcev PM10	25	8
Študija o prometnem modelu MOMS	0	1

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- študija o novem prometnem modelu za MOMS.

Ukrep 2:

TRAJNOSTNA MOBILNOST

Trajnostni razvoj za MOMS pomeni, da postavi v ospredje takšne trajnostne prakse, ki spodbujajo ekonomsko rast in hkrati omogočajo ohranjanje naravnih virov in okolja. Ta pristop se osredotoča na premišljeno upravljanje s prostorom, vzpostavljanje zelenih koridorjev ter razvoj infrastrukture, ki spodbuja hojo ter podpira zelene in čiste oblike prevoza, kot so kolesa, električni avtobusi in souporaba vozil. Cilj je zmanjšati ogljični odtis vseh udeležencev v prometu in mesta samega.

Trajnostni pristop hkrati spodbuja tudi zdrav življenjski slog prebivalcev in prebivalcev mesta, obiskovalcem pa omogoča prijetno izkušnjo. V tem kontekstu trajnostni razvoj ne pomeni le skrbi za okolje, temveč tudi zagotavljanje dolgoročne gospodarske stabilnosti in blaginje za vse občanke in občane.

Povezovanje z drugimi mesti in regijami je strateška usmeritev MOMS za vzpostavljanje in krepitev odnosov z drugimi slovenskimi mestnimi občinami in regijami, do neke mere pa tudi z drugimi državami. Ta povezovanja omogočajo izmenjavo znanj, praks in izkušenj, ki lahko obogatijo lokalne strategije in pristope. Poleg tega lahko sodelovanje z drugimi regijami prinese dodatne priložnosti za gospodarski razvoj, turistične pobude in kulturne izmenjave. Omogoča tudi skupno sodelovanje v večjih projektih ali pridobivanje sredstev iz skupnih virov financiranja. Tako MOMS ne le deli svoje dosežke in inovacije, ampak tudi pridobiva nove vpoglede in rešitve za izzive, s katerimi se sooča. Povezovanje z drugimi regijami namreč odpira vrata za sodelovanje, izmenjavo in skupno rast.

Specifični cilji so:

Cilj 2.1:

Povezano in privlačno kolesarsko omrežje

MOMS bo na celotnem območju za potrebe prebivalcev vzpostavila privlačno in do uporabnikov prijazno, predvsem pa povezano, varno in prijetno kolesarsko omrežje.

Cilj je povezati mesto in primestje s kolesarskimi stezami, ki bodo omogočale hitro in udobno vožnjo na delo ali zadovoljevanje drugih potreb.

Hkrati bo kolesarsko omrežje prilagojeno uporabnikom in bo nadgrajeno tako, da bo že infrastruktura odražala željo, da imajo kolesarji in pešci v mestu prednost pred motoriziranimi oblikami prometa.

Cilj 2.2:

Vzpostavitev regijske kolesarske mreže

MOMS kot regijsko in storitveno središče, ki je vse bolj zanimivo tudi za turiste in druge obiskovalce, potrebuje tudi ustrezne kolesarske povezave z regijo. Pri tem je smiselno ločevati potrebe obiskovalcev (turistov) od potreb prebivalcev regije, čeprav se lahko te potrebe včasih tudi prekrivajo.

Obiskovalci predvsem pričakujejo udobno in sproščeno kolesarjenje, ki jim bo omogočilo dostop do zanimivih točk v MOMS, predvsem do mestnega središča in trikotnika Rakičan-Soboško jezero-reka Mura. Ob Muri poteka mednarodna daljinska kolesarska povezava »Murska kolesarska pot«, ki pa bi jo bilo treba urediti in prilagoditi zahtevam kolesarskih popotnikov. V tem oziru je predvsem pomembno urediti ustrezne kolesarske povezave do Občine Moravske Toplice na vzhodu in na severu do Občine Puconci oz. do vstopa v Krajinski park Goričko.

Cilj 2.3:

Privlačna infrastruktura za pešce

Zaradi lege in konfiguracije terena sta mesto Murska Sobota in celotna občina primerna tudi za pešce. Strnjena pozidava na pretežno ravnem terenu omogoča nenaporno in prijetno hojo in s tem dostop do večine točk v mestu najširšemu krog prebivalcev.

MOMS bo še nadalje urejala ustrezno infrastrukturo v urbanem območju (pločniki) ter dodatno urejala pešpoti oz. ustrezne

koridorje za pešce. Ob teh poteh bo primerna urbana oprema ter zeleni sistem, ki bo povečeval udobje in prijetnost hoje.

Infrastruktura v mestu bo prilagojena pešcem in bo nadgrajena tako, da bo odražala željo, da imajo kolesarji in pešci v mestu prednost pred motoriziranimi oblikami prometa. Nekateri mestni predeli bodo delno spremenjeni v območja deljenega prostora ali celo izključno v pešcone.

MOMS bo sistematično izgrajevala sistem rekreacijskih poti, ki bodo namenjene predvsem rekreaciji in bodo privlačne tudi za turiste oz. obiskovalce mesta.

Cilj 2.4:

Učinkovit javni potniški promet

Za doseganje ciljev trajnostnega urejanja prometa in predvsem za dostop do storitev bo MOMS vzpostavila učinkovit javni potniški promet. V ta namen je treba temeljito nagraditi obstoječi sistem avtobusnih prevozov (Sobočanec), in sicer z ureditvijo voznega reda, določitvijo ustreznih avtobusnih linij z morebitno uvedbo dodatnih linijah, z navezovanjem multimodalnih vozlišč na postaje javnega potniškega prometa (predvsem povezava s Soboškim biciklinom in drugimi oblikami mikromobilnosti) in omrežje kolesarskih ter pešpoti in z ustreznimi parkirišči za mikromobilna sredstva na teh vozliščih.

Ustrezna vozlišča s kolesarnicami in postajami Soboškega biciklina bodo vzpostavljena tudi v vseh primestnih naseljih.

Cilj 2.5:

Učinkovit sistem za izposojanje koles »Soboški biciklin«

Obstoječi sistem Soboškega biciklina, ki ga poleg MOMS uporablja še nekaj občin v regiji, bomo nadgradili, tako da bo nudil najboljšo uporabniško izkušnjo. Zanj je treba pridobiti enotnega upravljavca, ki bo prevzel tudi načrtovanje in dograjevanje sistema. Hkrati bo treba izboljšati uporabniško izkušnjo tako, da bo uporaba čim bolj enostavna, da bodo uvedena nova postajališča in da bo sistem povezan še z drugimi storitvami trajnostne mobilnosti v enoten multimodalni preplet mobilnostnih storitev.

Cilj 2.6:

Učinkovit mirujoči promet

Za urejanje mirujočega prometa v MOMS bo poleg infrastrukturnih posegov treba tudi ozaveščati uporabnike

in izboljšati uporabniške izkušnje. Mirujoči promet bo v prihodnje treba smiselno urejati tak za tukajšnje stalne prebivalce, ki potrebujejo parkirno mesto zase, kot za obiskovalce, tudi tisti, ki v mesto prihajajo na delo. MOMS si bo še naprej prizadevala, da bo v središču Murske Sobote mirujočega prometa manj in bo namenjen predvsem obiskovalcem. Za dolgotrajno parkiranje bodo urejene parkirne površine na širšem mestnem obrobju, tam bo vzpostavljena povezava z drugimi oblikami trajnostne mobilnosti (javni potniški promet, Soboški biciklin, pešpoti ipd.).

Cilj 2.7:

Revitalizacija P + R območij

MOMS bo za potrebe dolgotrajnejšega parkiranja za obiskovalce mesta, tako tiste, ki prihajajo v mesto na delo, kot tiste, ki prihajajo v prostem času ali po opravkih, ob mestnih vpadnicah uredila sistem parkirišč po načelu P + R (Park&Ride – parkiraj in presedi). Na njih bo omogočen dostop do javnega potniškega prometa (Sobočanec) in mikromobilnih sredstev (npr. izposoja koles Soboški biciklin), do določenih območij bodo urejene tudi pešpoti (»zadnji kilometer«).

Cilj 2.8:

Vzpostavitev novih polnilnih mest za alternativna goriva

MOMS bo omogočila širitev omrežja električnih polnilnic na frekventne lokacije (npr. bolnišnica v Rakičanu). Del tega omrežja bo vzpostavila neposredno sama, delno pa k temu pritegnila zasebne izvajalce.

Cilj 2.9:

Digitalizacija mestnega prometa

Napredek pri usmerjanju prometa in prometnih tokov v MOMS bo omogočila digitalizacija prometa. Ta vključuje tako napredno prometno signalizacijo, ki omogoča prilagajanje prometnim tokovom in obremenitvam, kot sistem senzorjev za spremljanje prometa in zbiranje podatkov za modeliranje prometa.

Pametna prometna signalizacija bo z uporabo senzorjev in pametnih naprav omogočala dinamično prilagajanje prometnih znakov, semaforjev in hitrostnih omejitev prometnim razmeram.

MOMS bo spodbujala razvoj aplikacij za mobilnost, ki omogočajo sledenje vozilom v realnem času, načrtovanje poti, deljenje prevoza in obveščanje o prometnih dogodkih. Spodbujala bo tudi uporabo aplikacij za plačevanje parkirnih in prometnih storitev.

Digitalizacija pa omogoča še več: integracijo podatkov o prometu, vremenu, dogodkih in drugih dejavnikih za boljše načrtovanje prevoza; z avtomatskim zaznavanjem prometnih kršitev ipd. lahko prispeva k večji varnosti. Pomembna je tudi ustrezna analiza podatkov o prometu, ki omogoča boljše razumevanje vzorcev in načrtovanje ukrepov za načrtovanje in vzdrževanje cestnega omrežja.

Cilj 2.10:

Večja ozaveščenost o trajnostni mobilnosti in zdravem načinu življenja

Za spodbujanje prehoda od motornega prometa k trajnostni mobilnosti je zelo pomembno ozaveščanje in informiranje uporabnikov. Zato bo MOMS v prihodnjem obdobju okrepila aktivnosti na tem področju. Predvsem bo veliko več informirala o spremembah v mobilnostni paradigmi MOMS, in to kontinuirano, ne samo ob posebnih priložnostih (dan brez avtomobila); ob teh priložnostih bo informiranje okrepljeno.

Tabela 25:

**POVEZANA MOMS, UKREP 2 –
TABELA KAZALNIKOV ZA
DOSEGANJE CILJEV**

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Število potnikov na leto, ki uporabljajo kolesarsko infrastrukturo	/	20.000
Dolžina novih urejenih povezav za kolesarje (km)	/	10
Dolžina novih urejenih povezav za pešce (km)	/	4
Infrastruktura za alternativno gorivo (oskrbovalna/polnilna mesta)	4	6
Število digitaliziranih sistemov mestnega prometa	0	1
Vzpostavitev digitalnih naprav za štetje prometa (kolesarjev itd.)	1	4
Aplikacije za spremljanje prometa in vzdrževanja cest	1	5
Akcije ozaveščanja o trajnostni mobilnosti	1	10
Število novih linij Sobočanca	/	1
Število novih postajališč Soboškega biciklina	/	5
Število novih multimodalnih vozlišč	/	7
Število parkirišč P + R	1	3

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- prometna ureditev ulic in cest (Trstenjakova ulica, Noršinska ulica, Ul. Zorana Velnarja, Kranjčeva in Gajeva ulica v naselju Černelavci itd.),
- kolesarske povezave Noršinska, Bakovci-Dokležovje, ob ulici Štefana Kovača – južni del, ob Tišinski ulici in druge v primestnih naseljih,
- polnilnice za električna vozila (npr. bolnišnica v Rakičanu),
- nadgradnja aplikacij za spremljanje prometa in vzdrževanje cest,
- akcije ozaveščanja in informiranja,
- nadgradnja javnega potniškega prometa,
- ureditev multimodalnih vozlišč,
- nadgradnja in vzpostavitev parkirišč P + R ob mestnih vpadnicah.

Ukrep 3:

CESTNO OMREŽJE

Za povezano in dostopno MOMS bo treba še naprej urejati in zagotavljati tudi transport z motornimi vozili ter vzdrževati učinkovito in urejeno cestno omrežje. MOMS bo za potrebe tranzitnega prometa vzpostavljala obvozni cestni sistem, tako da do dogradila južno obvoznico z nadaljevanjem na vzhodni in zahodni strani.

Cestni sistem v MOMS je deloma treba obnoviti, deloma dograditi, predvsem tam, kjer je potrebna navezava na obstoječo ali novo infrastrukturo. MOMS bo na delu obstoječega cestnega sistema uvedla določene omejitve. Tako npr. bo omejila hitrost in dostop za motorna vozila. Po drugi strani pa go spodbujala skupno rabo, prednostno nemotorizirane oblike mobilnosti.

Del cestnoprometnega omrežja v MOMS bo urejen tako, da bo vsem udeležencem v prometu zagotavljal večjo varnost. Deloma bodo nekatera križišča spremenjena v krožišča, deloma bo nameščena nova prometna signalizacija, ki bo lahko tudi digitalizirana – za boljše upravljanje prometnih tokov.

Specifični cilji so:

Cilj 3.1:

Vzpostavitev obvoznic

Predvsem za potrebe tranzitnega prometa je treba zaključiti izgradnjo sistema obvoznic okrog Murske Sobote. MOMS bo v sodelovanju z Direkcijo RS za infrastrukturo nadaljevala in zaključila dela na vzhodni obvoznici ter jih nadaljevala na zahodni obvozni cesti, s katero bo obvozni sistem dokončan.

Cilj 3.2:

Urejena prometna infrastruktura

Ob vzdrževalnih delih in rekonstrukcijah občinskih cest bomo ozka prometna grla odpravili z dodatnimi cestnimi povezavami (in hkrati razširili kolesarsko omrežje) ter posodobili sistem javne razsvetljave.

Popravilo poškodovanih občinskih cest je pomemben izziv, saj bo vplivalo na izboljšanje varnosti in prevoznosti. Redno vzdrževanje zajema vzdrževanje vozniških površin in naprav za odvodnjavanje, vzdrževanje prometne signalizacije,

varnostnih ograj, cestne razsvetljave in drugih elementov. Le tako vzdrževane ceste omogoča varno in nemoteno odvijanje prometa.

Prav tako je treba na nekaterih odsekih zgraditi krožišča, ki omogočajo bolj tekoč promet. To je še posebej pomembno na odsekih, kjer so pogosti prometni zastoji.

Prav tako je treba redno vzdrževati in nadgrajevati premostitvene objekte, ki so ključni za varnost in trajnost cestne infrastrukture.

Redni pregledi cest omogočajo hitro odkrivanje poškodb (npr. razpok na vozišču, poškodovane prometne znake) in njihovo odpravljanje.

Cilj 3.3:

Vzpostavitev kakovostnih medobčinskih kolesarskih povezav

MOMS kot regijsko in storitveno središče, ki je vse bolj zanimivo tudi za turiste in druge obiskovalce, potrebuje tudi ustrezne kolesarske povezave z regijo, predvsem sosednjimi občinami. Obiskovalci predvsem pričakujejo udobno in sproščeno kolesarjenje, ki jim bo omogočilo dostop do zanimivih točk v MOMS, predvsem do mestnega središča in trikotnika Rakičan-Soboško jezero-reka Mura. Ob Muri

poteka mednarodna daljinska kolesarska povezava »Murska kolesarska pot«, ki pa bi jo bilo treba urediti in prilagoditi zahtevam kolesarskih popotnikov. V tem oziru je predvsem pomembno urediti ustrezne kolesarske povezave do Občine Moravske Toplice na vzhodu in na severu do Občine Puconci oz. do vstopa v Krajinski park Goričko

Tabela 26:

**POVEZANA MOMS, UKREP 3 –
TABELA KAZALNIKOV ZA
DOSEGANJE CILJEV**

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Obnovljene in nove cestne povezave (km)	/	30
Obnova dotrajanih mostov	/	5
Število novih potnikov na leto, ki uporabljajo kolesarsko infrastrukturo	/	20.000
Dolžina novih urejenih povezav za kolesarje (km)	/	20

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- izgradnja obvoznic okrog Murske Sobote - vzhodna obvozna cesta,
- izgradnja obvoznic okrog Murske Sobote - zahodna obvozna cesta,
- rekonstrukcije državnih cest in križišč (ter krožišč) na odsekih-Markišavci, Černelavci- Murska Sobota,
- cesta Markišavci-Polana,
- Cesta Polana- Gorica,
- krožišče na obvoznici Tuš-Expano,
- cesta Veščica-Črnske meje,
- obnova dotrajanih mostov na občinskih cestah,
- obnova močno dotrajanih odsekov občinskih cest,
- kolesarske povezave s sosednjimi občinami: Murska Sobota-Markišavci-Puconci, Murska Sobota-Noršinci-Moravske Toplice, Murska Sobota-Tropovci- Tišina,
- posodobitev cestne signalizacije in digitalizacija podatkov o stanju cestne infrastrukture.

7.4.

Družbeno odgovorna MOMS

MOMS je tudi skupnost, ki **povezuje prebivalce**, tako da krepi socialno povezanost med njimi in jim omogoča, da se vključujejo v družbeno dogajanje v skupnosti. Pri tem je ključno, da ljudem omogoči tudi ustrezen bivalni standard, tako tistim, ki tu že živijo, kot tistim, ki se bodo priselili v občino. Za ta namen bo treba spodbujati trajnostno rabo prostora, tako za individualno kot skupinsko stanovanjsko gradnjo.

Najbolj lahko k boljši prihodnosti za vse prispevamo z učinkovitim in kakovostnim izobraževalnim sistemom, ki bo široko dostopen in sprejemajoč. Pomembno je tudi razvijati zdravstvene in socialne storitve ter izboljšati njihovo kakovosti in dostopnost.

Družbeno odgovorna MOMS bo zagotavljala ključne družbene storitve, tako da bo spodbujala socialno pravičnost in enakopravnost. Razvijala bo programe za podporo ranljivim skupinam in krepila medgeneracijsko solidarnost.

Ukrep 1:

STANOVANJSKA POLITIKA

MOMS bo v sodelovanju z Javnim stanovanjskim skladom (v nadaljevanju JSS) oblikovala stanovanjsko politiko, ki bo sledila naslednjim ciljem:

- povečanje števila najemnih stanovanj,
- zadostno število bivalnih enot,
- večja varnost najemnikov in najemodajalcev,
- ustrezna zasedenost stanovanj,
- spodbudna davčna politika,
- ustrezna najemninska politika,
- stanovanjski dodatek,
- prenova stanovanj.

MOMS in JSS se bosta osredotočila na zagotavljanje kakovosti bivanja ranljivejšim skupinam prebivalstva – mladim, starejšim, brezdomnim oseb. Kakovost bivanja je v veliki meri odvisna od kakovosti bivališč, v katerih ljudje živijo, zato je pomembno, da stanovanjske politika ureja tudi kakovost ter energetske in funkcionalne učinkovitosti stanovanj. Kakovostna so tista stanovanja, ki so kakovostno grajena, primerno velika, ustrezajo potrebam uporabnikov in predvidevajo čim nižje stroške vzdrževanja. Načelo kakovosti in funkcionalnosti se upošteva tako pri novogradnjah kot pri prenovi stanovanj.

Specifični cilji so:

Cilj 1.1:

Cenovno dostopna stanovanja

S trajnostno gradnjo in celovito prenovo bo MOMS dvigala kakovost stanovanj in bivalnega okolja ter ob visokih stanovanjskih standardih skrbela za njihovo energetsko učinkovitost in dostopnost.

S prenovo degradiranih območij bo MOMS poskrbela za oživitev mesta. Dotrajanim in zapuščenim stavbam bodo s prenovo dane nove vsebine oz. funkcije, skladno s potrebami skupnosti in interesi lastnikov oz. investitorjev.

Cilj 1.2:

Stanovanja za mlade in mlade družine

MOMS in JSS bosta prvenstveno za mlade in mlade družine zagotavljale ustrezna neprofitna stanovanja, s katerimi

bodo lahko reševali svoj prvi stanovanjski problem in jim bodo odskočna deska za trajnejše zadovoljevanje bivalnih potreb.

MOMS je in bo za te namene zagotovila ustrezna zemljišča ali stavbe, potrebne prenove, in jih bo po prenovi ponudila mladim prosilcem. Te obnove bodo hkrati zmanjšale funkcionalno degradacijo prostora v mestu.

Cilj 1.3:

Bivalne enote za ranljive skupine

Namen cilja je reševanje stanovanjskega problema socialno najbolj ogroženih prebivalcev. MOMS jim bo v sodelovanju z JSS omogočila ustrezno namestitve. Izkušnje iz tujine kažejo, da je ustrezna ureditev bivalnih razmer za ranljive skupine ključna za njihovo družbeno vključenost.

Tabela 27:

DRUŽBENO ODGOVORNA MOMS, UKREP 1 – TABELA KAZALNIKOV ZA DOSEGANJE CILJEV

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Število novih stanovanj za mlade	/	12
Število novih bivalnih enot	/	10
Število novih neprofitnih stanovanj	/	30
Število obnovljenih objektov za ranljive skupine	/	2

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- prenova bivše ekonomske šole,
- vzpostavitev novih bivalnih enot,
- bivalne enote za starejše v Ivanocijevem naselju,
- gradnja novih neprofitnih stanovanj v Gregorčičevi ulici,
- nakupi manjših stanovanj za mlade in ranljive skupine (neprofitna stanovanja JSS).

Ukrep 2:

VZPOSTAVITEV POGOJEV ZA STANOVANJSKO GRADNJO

MOMS ima Občinski prostorski načrt (SD OPN1) s strateškim in izvedbenim delom ter številne izvedbene akte (občinske podrobne prostorske načrte) tako za stanovanjska kakor tudi za gospodarska in druga območja. Nekatere akte je pripravljala občina za lastne investicijske potrebe ali za omogočanje gradnje več investitorjem. Nekaj aktov so za svoje investicijske namere naročili investitorji sami. Ugotavljamo, da so nekateri akti zastareli ali vsebujejo določila, ki ne ustrezajo več potrebam investitorjev, zato ostajajo večje površine v občini nepozidane. V nekaterih primerih so akti ustrezni, ljudje pa kljub temu niso zainteresirani za gradnjo, največkrat zaradi finančnih razlogov ali zato, ker ohranjajo zemljišča za potomce. Prilagajanje trenutnim potrebam investitorjev je izjemno težko in zamudno, ker je vezano na predpisane postopke in ker je odvisno od pogojev, ki jih postavljajo dajalci soglasij, ter od politične volje ob vsakokratnem sprejemanju odlokov.

Da bi vzpostavila pogoje za stanovanjsko gradnjo, bo MOMS učinkovitejša pri prostorskem načrtovanju, preverila bo obstoječe OPPN in jih prilagodila oz. spremenila glede na potrebe in konkretne investicijske namere vlagateljev. MOMS bo tudi preučila možnost za spremembo odloka o nadomestilu za uporabo stavbnih zemljišč, kar bi spodbudilo promet z zemljišči in gradnjo ter posledično izboljšalo pozidanost.

Specifični cilji so:

Cilj 2.1:

Aktiviranje nepozidanih stavbnih zemljišč

MOMS bo tudi nadalje reševala stanovanjsko problematiko, zato se zavzema za aktivacijo nepozidanih stanovanjskih zemljišč, tako da se na njih vzpostavijo nove soseske s stanovanjskimi bloki ali večstanovanjskimi hišami.

Cilj 2.2:

Komunalna ureditev območij za stanovanjsko gradnjo

Na območju MOMS je v mestu in nekaterih naseljih več večjih nepozidanih stavbnih zemljišč, ki so namenjena stanovanjski gradnji. Za ta območja so že urejeni izvedbeni prostorski akti (OPPN) in pripravljeni ali celo sprejeti odloki o programu opremljanja stavbnih zemljiščih.

Te parcele so večinoma v zasebni lasti. Zaradi visokih finančnih vložkov, ki jih MOMS ne zmore, ostajajo ta stavbna zemljišča daljši čas nepozidana. Ker so komunalno neurejena zemljišča za investitorje nepriljubljena in jih tudi lastniki nočejo ali ne morejo prodati, se pojavljajo pobude za nova stavbna zemljišča s širjenjem poselitve na kmetijske površine.

Za aktivacijo teh zemljišč bo MOMS ponudila možnost različnih oblik financiranja za njihovo komunalno opremljanje.

Cilj 2.3:

Vzpostavitev pogojev za individualno stanovanjsko gradnjo

MOMS bo pospešila sprejem odlokov o programu opremljanja zemljišč s komunalno infrastrukturo, v katerih bo natančno

določila, katera komunalna oprema v pristojnosti občine se mora izvesti in v kolikšnem obsegu, opredeljeni bodo tudi ocenjeni finančni vložki in roki izvedbe.

MOMS bo tudi spodbujala komasacije stavbnih zemljišč, s katerimi se najhitreje in najlažje uredi parcelno stanje, tako da občina pridobi zemljišča, kjer bo urejala komunalno infrastrukturo (cesto, pločnik, javno razsvetljo, vodovod, kanalizacijo, po dogovoru tudi elektrovođe, telekomunikacije, plin ipd.), drugi lastniki pa lahko novo oblikovane parcele prodajo ali se sami odločijo za gradnjo. MOMS mora za postopke komasacij zagotoviti finančna sredstva.

Cilj 2.4:

Privabljanje investorjev za individualno stanovanjsko gradnjo

MOMS bo z vzpostavitvijo pogojev za stanovanjsko gradnjo in z opremljanjem stavbnih zemljišč s komunalno infrastrukturo izboljšala možnosti za individualno gradnjo. Investitorjem bo pomagala tudi z jasnimi, transparentnimi in predvidljivimi postopki ter z jasnimi časovnicami.

Za individualno stanovanjsko gradnjo bo MOMS preučila tudi možnosti aktivacije funkcionalno degradiranih območij.

Tabela 28:

DRUŽBENO ODGOVORNA MOMS, UKREP 2 – TABELA KAZALNIKOV ZA DOSEGANJE CILJEV

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Komasacija stavbnih zemljišč	1	3
Nova stanovanjska območja z zgrajeno komunalno opremo	/	2
Število novo urejenih območij za individualno stanovanjsko gradnjo	/	3

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- komunalno urejanje novih stanovanjskih območij (Rakičan, Murska Sobota – južni del, Bakovci, Krog, Veščica, Černelavci ...),
- komasacije stavbnih zemljišč v primestnih naseljih,
- urejanje prostorskih aktov in odlokov o komunalnem opremljanju stavbnih zemljišč,
- aktivnosti za informiranje in privabljanje individualnih investorjev.

Ukrep 3:

PRIVLAČNO IN AKTIVNO ŽIVLJENJSKO OKOLJE ZA VSE GENERACIJE

K večji družbeni koheziji prispeva predvsem skrb za vse družbene skupine. Te pa tudi lahko pripomorejo k razvoju družbe in izboljšanju stanja v občini. Za to lahko MOMS poskrbi tudi tako, da pri načrtovanju prostora in dejavnosti v njem upošteva potrebe vseh generacij in vseh družbenih skupin.

Specifični cilji so:

Cilj 3.1 :

Privlačen in urejen življenjski prostor za vse generacije

MOMS bo pri urejanju prostora (še zlasti vseh javnih prostorov) in pri zagotavljanju dostopnosti do storitev posebej skrbela za privlačen in urejen življenjski prostor za vse generacije, ki bo varen, dostopen, privlačen in urejen.

Pri načrtovanju prometa je treba predvideti tudi varnostna tveganja uporabnikov in vseh, ki jim prometni tokovi križajo pot. Zagotavljanje dostopnosti vključuje tudi odstranjevanje arhitekturnih ovir.

Privlačen javni prostor omogoča številne rabe, ki pa morajo biti urejene tako, da upoštevajo medsebojne potrebe in interese. MOMS bo poskrbela tudi za usklajevanje rabe javnih prostorov.

Cilj 3.2 :

Boljše razmere za življenje in bivanje ranljivih skupin

Posebej za ranljive skupine je treba poskrbeti z občutkom in senzibilnostjo. MOMS bo zagotavljala ustrezne bivalne in življenjske razmere za ranljive skupine in pri tem poskrbela, da ne pride do marginalizacije ranljivih skupin. MOMS bo zagotavljala tudi dostop do ustreznih storitev, ki jih te skupine potrebujejo.

Cilj 3.3:

Spodbujanje delovanja javnih zavodov

MOMS bo v sodelovanju z javnimi zavodi (ZKTŠ, RCMS, MIKK, RIS) zagotavljala financiranje in pogoje za izvajanje njihovih dejavnosti. Javni zavodi v MOMS zagotavljajo številne storitve in podporo mladim, nevladnim organizacijam, podjetjem, kulturnim, športnim in turističnim organizacijam ter prebivalcem: izvajajo številne prireditve, dogodke, aktivnosti in projekte, ki prispevajo k razvoju občine in k temu, da je bolj privlačna za prebivalce in obiskovalce.

Tabela 29:

**DRUŽBENO ODGOVORNA
MOMS, UKREP 3 – TABELA
KAZALNIKOV ZA DOSEGANJE
CILJEV**

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Število turistično zanimivih dogodkov	10	20

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- sofinanciranje aktivnosti javnih zavodov,
- sofinanciranje dogodkov in projektov,
- vzpostavitev mreže javnih zavodov za bolj povezano in vključujoče delovanje.

Ukrep 4:**KAKOVOSTNA VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE**

Mladi ostajajo v okolju, kjer so se izobraževali do študija, če se jih obravnava nakolnjeno in vključujoče če jim je že zgodaj omogočeno, da razvijejo svoje talente razvijajo in se samouresničujejo. Zato je kakovostno izobraževanje izredno pomemben gradnik vključujoče in v prihodnost usmerjene družbe.

Murska Sobota se lahko postopoma razvije v privlačno središče za akademske in raziskovalne dejavnosti ter spodbudi mlade in talentirane posameznike, da se vključijo v lokalno skupnost in prispevajo k njenemu razvoju. Povezovanje z univerzitetnimi središči omogoča tudi prenos znanja in tehnologij, kar lahko dolgoročno prispeva h gospodarski rasti in večji kakovosti življenja vseh prebivalcev.

Specifični cilji so:

Cilj 4.1:

Kakovostne prostorske razmere, zadostne kapacitete in strokovni kader za izvajanje programov otroškega varstva in predšolske vzgoje v javnih in zasebnih vrtcih

Kakovostna predšolska vzgoja prispeva k zgodnji socializaciji otrok in s tem k boljši družbeni koheziji, hkrati pa omogoča delovno aktivnost obeh staršev.

MOMS bo še naprej zagotavljala ustrezne prostorske razmere in načrtovala kapacitete in strokovni kader za izvajanje vseh programov otroškega varstva in predšolske vzgoje v vseh vrtcih. Poleg tega bo zagotavljala tudi dodatne aktivnosti za predšolske otroke.

Cilj 4.2:

Cenovno vzdržni programi otroškega varstva

MOMS bo s financiranjem dodatnih programov in sofinanciranjem otroškega varstva omogočala, da bodo lahko v programe otroškega varstva in predšolske vzgoje vključeni vsi otroci vseh staršev, ki bodo to želeli.

Cilj 4.3:

Kakovostne prostorske razmere in strokovni kader za izvajanje splošnih in nadstandardnih osnovnošolskih programov (vključno glasbena šola)

Kakovostno osnovnošolsko izobraževanje prispeva k doseganju visokih izobrazbenih standardov, socializaciji otrok, prepoznavanju in izkoriščanju njihovih talentov in s tem k boljši družbeni koheziji, hkrati pa omogoča dobro izhodišče za življenje v MOMS.

MOMS bo še naprej zagotavljala ustrezne prostorske razmere in u načrtovala kapacitete in strokovni kader za izvajanje vseh programov osnovne šole in glasbene šole. Poleg tega bo zagotavljala tudi dodatne aktivnosti za šolske otroke s sofinanciranjem dejavnosti nevladnih organizacij in javnih zavodov.

Cilj 4.4:

Osnovna šola s prilagojenim programom (OŠ IV) kot regijski javni zavod

MOMS si bo prizadevala za ureditev statusa OŠ IV kot regijskega javnega zavoda s prilagojenim programom

osnovne šole, tako da bo k soustanoviteljstvu šole pritegnila ostale občine. Na ta način bo zagotovila sistemsko financiranje prostorskih in materialnih potreb šole, kar je podlaga za kakovostno izvajanje programa osnovnega šolstva za učence s posebnimi potrebami. Tako bo poskrbljeno tudi za te otroke in bo zagotovljena enakost vseh oblik osnovnošolskega izobraževanja.

Cilj 4.5:

Vzpostavitev socialnovarstvenega centra za otroke s posebnimi potrebami

MOMS si bo prizadevala vzpostaviti socialnovarstveni center za otroke s posebnimi potrebami, da bi zagotovila dodatno izobraževanje teh otrok izven siceršnjih izobraževalnih ustanov.

Cilj 4.6:

Srednješolski programi, prilagojeni gospodarskim trendom v regiji

MOMS bo spremljala kadrovske potrebe in razvojne trende v gospodarskih in negospodarskih dejavnostih in pravočasno spodbujala spreminjanje obstoječih ali uvajanje novih izobraževalnih programov, prilagojenih potrebam regije.

Pri tem bo v sodelovanju z ustanovitelji zagotavljala morebitna vlaganja v sodobno opremo za izvajanje novih izobraževalnih programov. Pričakujemo, da bo večino teh stroškov pokrili ustanovitelji srednje šole (država).

Cilj 4.7:

Vzpostavitev partnerstva z univerzitetnimi središči

MOMS si bo prizadevala za vzpostavitev partnerstev z izobraževalnimi ustanovami za raziskave in razvoj ter dislocirano izvajanje nekaterih študijskih programov v Murski Soboti. Na ta način želimo vzpostaviti in krepiti sodelovanja med mestom Murska Sobota in vodilnimi izobraževalnimi ustanovami v širši okolici, zlasti z Univerzo v Mariboru. Namen je spodbuditi raziskave, razvoj in inovacije ter omogočiti dislocirano izvajanje študijskih programov, ki bodo neposredno dostopni.

Cilj 4.8:

Zagotavljanje pogojev za delovanje institucij vseživljenjskega učenja

MOMS bo zagotavljala pogoje za nadaljnje delovanje Ljudske univerze Murska Sobota in nevladnih organizacij, ki izvajajo programe vseživljenjskega učenja. Pri tem bo tudi sofinancirala večje prireditve in aktivnosti teh organizacij (kot je teden vseživljenjskega učenja, tretja univerza, senje za učenje ipd.).

Cilj 4.9:

Reorganizacija delovanja športnih dvoran in telovadnic izven rednega programa

Da bi poenotila upravljanje in zagotovila čim bolj enakomerno in ustrezno zasedenost športnih dvoran in telovadnic, se bo MOMS lotila reorganizacije delovanja športnih dvoran, predvsem v času izven izvajanja šolskega programa.

Tabela 30:

**DRUŽBENO ODGOVORNA
MOMS, UKREP 4 – TABELA
KAZALNIKOV ZA DOSEGANJE
CILJEV**

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Število celovito obnovljenih objektov (vrtcev)	1	8
Število celovito obnovljenih objektov OŠ (OŠ + GŠ)	1	7
Število celovito obnovljenih objektov za izobraževanje odraslih	0	1
Novi oz. prilagojeni izobraževalni programi	/	2
Nadzidava glasbene šole	/	1
Vzpostavitev socialnovarstvenega centra za otroke s posebnimi potrebami	0	1

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- investicije v nadaljnjo energetska sanacijo vseh enot Vrtca Murska Sobota in osnovnošolskih objektov,
- posodabljanje notranje opreme v enotah Vrtca Murska Sobota,
- investicije v posodabljanje zunanjih igralnih površin,
- namestitve sončnih elektrarn na strehah osnovnih šol, kjer je to mogoče in ekonomično,
- nadzidava glasbene šole,
- energetska prenova objekta Ljudske univerze.
- socialnovarstveni center za otroke s posebnimi potrebami,
- skupno in enotno upravljanje športnih dvoran in telovadnic.

Ukrep 5:

VKLJUČEVANJE MLADIH, ZNANJA IN SPRETNOSTI

Mladi so prihodnost vsake družbe, zato jih je treba zgodaj vključevati v družbene dejavnosti in v razvojne procese v skupnosti. Vključevanje mladih, njihovih znanj, talentov in spretnosti v družbeno življenje krepi njihov občutek, da so v družbi sprejeti in slišani, kar jim po študiju olajša odločitev za vrnitev v občino in za to, da si v domači lokalni skupnosti ustvarijo dom in družino.

Specifični cilji so:

Cilj 5.1:

Aktivno vključevanje mladih v razvojne politike

MOMS bo pripravila strategijo za mlade, tj. razvojni dokument, ki mlade upošteva in jih vključuje v vsa razvojna področja v občini. Strategija bo oblikovana participativno, tako da bodo prav mladi pretežno določili njene vsebine. Hkrati bo MOMS ustanovila posebno skupino mladih, ki bodo soodločali o politikah, ki zadevajo mlade v občini, in oblikovala poseben participativni proračun za mlade.

Cilj 5.2:

Učinkovita štipendijska politika

Za dostop do izobraževanja in spodbujanje zaposlitve v občini po koncu izobraževanja, bo MOMS oblikovala učinkovito štipendijsko politiko, kar bo skupaj z drugimi ukrepi prispevalo k vračanju mladih v občino.

Cilj 5.3:

Vlaganja v infrastrukturo za mlade

MOMS si bo prizadevala skupaj z mladimi urediti financiranje infrastrukture za mlade, ki bo odgovarjala njihovim potrebam in interesom in jim bo omogočala, da izkoristijo svoje talente (npr. na športnem, izobraževalnem, kulturnem področju). Del te infrastrukture bo financiran kot sofinanciranje projektov nevladnih organizacij, del iz participativnega proračuna za mlade, predvsem večje investicije pa bo financirala MOMS iz proračuna.

Tabela 31:

**DRUŽBENO ODGOVORNA
MOMS, UKREP 5 –
TABELA KAZALNIKOV ZA
DOSEGANJE CILJEV**

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Strategija MOMS za mlade	0	1
Tehnološki kompetenčni park Soboško jezero	0	1
Investicije za potrebe mladih	0	7

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- Tehnološki kompetenčni park Soboško jezero,
- Strategija za mlade,
- kolopark (pumptrack poligon),
- rolkarski poligon (Skate park),
- ustanovitev posebne skupine za spremljanje mladinskih politik in mladinski participativni proračun.

Ukrep 6:**SOCIALNA VKLJUČENOST MARGINALIZIRANIH
IN RANLJIVIH SKUPIN**

Ukrep je usmerjen v izvajanje programov za spodbujanje socialne vključenosti marginaliziranih skupnosti, tudi Romov, s poudarkom na motivaciji za samoaktivacijo. Cilj ukrepa je tudi spodbujanje investicij za povečevanje dostopnosti storitev za ljudi s posebnimi potrebami, ohranjanje obstoječih in razvoj novih socialnih storitev (npr. center za zmanjševanje odvisnosti od drog, zagotavljanje mrež za žrtve nasilja, dolgotrajna oskrba, institucionalna oskrba oseb z demenco itd.), zgodnja obravnava otrok s posebnimi potrebami, motnjami v razvoju ali otrok invalidov in zagotavljanje ustreznih oskrb in osnovnih razmer za ogrožene ciljne skupine (npr. za brezdomce, Rome). Ukrep je usmerjen v vzpostavitev več programov, ki bodo omogočili njegovo uresničitev.

Specifični cilji:

Cilj 6.1:

Aktivno vključevanje marginaliziranih in ranljivih skupin

MOMS si bo prizadevala za aktivno vključevanje marginaliziranih in ranljivih skupin, tako da bo:

- povečala števila programov za spodbujanje vključenosti marginaliziranih skupnosti, tudi Romov, s poudarkom na motivaciji za samoaktivacijo;
- spodbujala investicij za povečevanje dostopnosti storitev za ljudi s posebnimi potrebami;
- ohranjala obstoječe in razvijala nove socialne storitve;
- omogočila zgodnjo obravnavo otrok s posebnimi potrebami, motnjami v razvoju ali otrok invalidov;
- zagotovila ustrezno oskrbo in osnovne razmere za ogrožene ciljne skupine (npr. za brezdomce, Rome);
- z možnimi ukrepi omogočila čim lažjo deinstitutionalizacijo (npr. zemljišča);
- krepila mrežo skupnostnih storitev, ki bo vsem, potrebnim dolgotrajne oskrbe, omogočila, da čim dlje ostanejo v domačem okolju;
- posameznikom zagotovila oskrbo po meri, ki upošteva njihove potrebe in želje;
- ohranjala in krepila samostojnost starostnikov in invalidov.

Cilj 6.2:

Ureditev dostopov za ranljive skupine

Za ranljive skupine, predvsem gibalno ovirane, bo MOMS uredila v javnih objektih, ki so njeni lasi, ustrezne dostope in možnost, da pridejo brez ovir do storitev, ki jih potrebujejo. MOMS bo z zgledom in tudi z neposredno komunikacijo spodbujala, da se dostopi uredijo tudi drugje (npr. druge institucije, podjetja, večstanovanjski objekti ...).

Cilj 6.3:

Enakopravno vključevanje Romov

MOMS si bo prizadevala, da bo pripadnike romske skupnosti enakopravno vključevala v skupnost, in jih še posebej upoštevala v vseh primerih, ki neposredno ali posredno zadevajo njihovo skupnost.

Pri tem bo s prenosom dobrih praks nadgrajevala dosedanje delo na tem področju, predvsem pa:

- povečala število programov za spodbujanje vključenosti romske skupnosti;
- zagotavljala ustrezno oskrbo in življenjske razmere za Rome.

Tabela 32:

DRUŽBENO ODGOVORNA MOMS, UKREP 6 – TABELA KAZALNIKOV ZA DOSEGANJE CILJEV

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Število investicij v povečevanje dostopnosti storitev za osebe iz ranljivih skupin	/	15
Število novih socialnih storitev	/	2

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- urediti dostope za ranljive skupine (dvigala, klančine idr.) v javnih objektih,
- komunalna ureditev severnega dela naselja Pušča,
- investicije v komunalno urejanje romskih naselij (komunalna, promet ...).

Ukrep 7:**AKTIVNO STARANJE Z VKLJUČEVANJEM STAREJŠIH V VSE SFERE DRUŽBENEGA ŽIVLJENJA**

Ukrep spodbuja ohranjanje obstoječih in razvoj novih socialnih storitev, aktivno staranje in aktivno vključevanje starejših v vse sfere družbenega življenja ter medgeneracijsko solidarnost.

Specifični cilji so:**Cilj 7.1:****Vitalno in prilagojeno življenjsko okolje za starejše**

MOMS bo prispevala k vitalnemu in prilagojenemu okolju, ki bo spodbudno za starejše, z naslednjimi aktivnostmi:

- Ohranjanje zdravja in vitalnosti: Aktivno staranje poudarja pomembnost ohranjanja telesnega in duševnega zdravja. Cilj je spodbujati zdrave navade, redno telesno aktivnost ter preprečevanje bolezni.
- Socialna vključenost in udeležba: Aktivno staranje vključuje družbeno aktivnost, sodelovanje v skupnosti ter ohranjanje socialnih stikov. Cilj je preprečiti osamljenost in izolacijo. MOMS zagotavlja mobilnostno storitev za starejše Prostofer.
- Ohranjanje neodvisnosti: Aktivno staranje zagotavlja, da posamezniki ostanejo samostojni in sposobni skrbeti zase. To vključuje podporo pri vsakodnevni opravih ter prilagoditve okolja. Prilagoditev okolja vključuje tudi zagotavljanje prilagojenih stanovanj za starejše (oskrbovana stanovanja).
- Kakovostno bivanje in varnost: Cilj je ustvariti okolje, ki je varno, dostopno in prijazno starejšim. To vključuje primerno stanovanje, varnost pred padci ter dostop do storitev.
- Nadaljnje učenje in razvoj: Aktivno staranje spodbuja učenje in razvoj tudi v poznejših letih. Cilj je, da starejši ohranjajo radovednost in se udeležujejo izobraževanj ter drugih dejavnosti.

Cilj 7.2:**Programi za starajočo se družbo**

MOMS bo omogočala razvoj programov za starajočo se družbo, ki vključujejo tako dejavnosti aktivnega staranja za vitalne starostnike kot pomoč pri oskrbi starostnikov, ki ne zmorejo več vsega sami.

MOMS si bo prizadevala, da bo v razvoj in izvajanje teh programov aktivno vključevala starejše, ki so jim ti programi namenjeni.

MOMS bo tudi pri ostalih ukrepih, ki so del te strategije, upoštevala, da so starejši pomemben del skupnosti in ukrepe prilagajala njihovim potrebam in interesom.

Tabela 33:

**DRUŽBENO ODGOVORNA
MOMS, UKREP 7 –
TABELA KAZALNIKOV ZA
DOSEGANJE CILJEV**

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Zagotavljanje prevozov za starejše občane z javnim prevozom in storitvijo Prostofer	319 (2023)	600
Število oseb, vključenih v program dolgotrajne oskrbe na domu	0	100
Število novih programov socialne oskrbe	/	2

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- urediti dostope za ranljive skupine (dvigala, klančine idr.) v javnih objektih,
- starejšim prilagojena ostala javna infrastruktura,
- širitev doma za starejše,
- ureditev enote za dementne.

Ukrep 8:

ZDRAVO PREBIVALSTVO

MOMS se zaveda, da je za aktivno življenje v skupnosti in prispevanje vanjo pomembno, da so vsi člani skupnosti čim bolj zdravi. Zdravje ni samo odsotnost bolezni, ampak vključuje tudi druge vidike, predvsem dobro počutje, aktivnost in gibanje, dobro psihosocialno stanje ipd.

Za zdravo prebivalstvo je treba skrbeti od mladih nog naprej, zato so pomembne preventivne dejavnosti, programi, ki spodbujajo gibanje (tudi gibanje kot del mobilnosti, čemur je treba prilagoditi tudi infrastrukturo v MOMS), ter ustrezna zdravstvena oskrba v primeru bolezni.

Specifični cilji so:

Cilj 8.1:

Preventivni programi in aktivnosti za izboljšanje zdravja občanov

MOMS bo spodbujala razvoj in delovanje uradnih in formalnih preventivnih programov, šport in rekreacijo, rabo trajnostnih oblik mobilnosti ter ozaveščala o zdravem življenju ter posledicah slabih odločitev v življenju.

Cilj 8.2:

Zagotavljanje enakosti dostopa do zdravstvene oskrbe

Namen tega cilja je izboljšanje zdravstvenega stanja prebivalcev občine, krepitev javnega zdravja in tudi zmanjšanje neenakosti na tem področju.

Glavne usmeritve:

- izboljšanje zdravstvenega stanja prebivalstva v občini;
- spodbujanje duševnega zdravja in dobrega počutja ljudi

ter preprečevanje nenalezljivih in nalezljivih bolezni; poleg fizičnega zdravja je pomembno tudi duševno zdravje, cilj je ozaveščanje o duševnem zdravju, preprečevanje stigmatizacije in spodbujanje dobrega počutja;

- prizadevanje, da so ljudje v središču zdravstvenih storitev in da so storitve dostopne, učinkovite in pravične; enakost dostopa do zdravstvene oskrbe je ključna; cilj je, da so storitve enako dostopne vsem, ne glede na njihov socialni status, geografsko lokacijo in druge dejavnike.

Tabela 34:

**DRUŽBENO ODGOVORNA
MOMS, UKREP 8 –
TABELA KAZALNIKOV ZA
DOSEGANJE CILJEV**

KAZALNIK

IZHODIŠČNA VREDNOST

CILJNA VREDNOST

Novi preventivni zdravstveni programi

/

3

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- preventivni programi za zdrav življenjski slog,
- informiranje in ozaveščanje o zdravju škodljivih ravnanjih in prednostih zdravega življenjskega sloga.

Ukrep 9:

ŠPORT IN REKREACIJA ZA AKTIVNE OBČANE

Ukrep se osredotoča na krepitev športne ponudbe v mestu, ki naj bo dostopna vsem prebivalcem, ne glede na njihovo ekonomsko stanje. Poudarek je dan raznolikosti vsebin, ki obsegajo tako tradicionalne kot sodobne oblike športa, ter spodbujanju profesionalnih in amaterskih športnih dejavnosti.

Specifični cilji so:

Cilj 9.1:

MOMS kot regijsko športno središče

MOMS si bo prizadevala za širitev in krepitev športne ponudbe v mestu tako s plačljivimi kot brezplačnimi vsebinami. Spodbujala bo izvajanje vseh vrst rekreacije ter profesionalnega in amaterskega športa.

Aktivno bo podpirala nove množične športne prireditve – maratoni, kolesarske prireditve, športne prireditve na prostem, vodni športi ipd. Te prireditve imajo dvojni učinek: promovirajo šport in zdrav življenjski slog ter prispevajo k povečanju obiska v občini (nočitve, turistična potrošnja).

Cilj 9.2:

Zagotovitev prostorov in opreme za športne aktivnosti

Za razvoj športa je pomembna ustrezna in dostopna športna infrastruktura, poleg tega pa tudi spodbujanje športnih prireditev ter ozaveščanje prebivalcev o pomenu športa za

njihovo zdravje. MOMS bo v ta namen sofinancirala delovanje društev, njihovih pokritih in odprtih površin ter podpirala investicijska vlaganja v športne objekte.

Cilj 9.3:

Spodbujanje aktivnosti in zdravega življenjskega sloga vseh generacij

MOMS bo spodbujala kakovost življenja, socialno kohezijo in psihofizično zdravje prebivalcev, tako da bo podprla aktivnosti za zdrav življenjski slog in zagotovila dostopnost ter raznolikost kulturnih in športnih vsebin, ki bogatijo vsakdanje življenje, krepijo skupnostne vezi in spodbujajo kreativnost.

Za ta namen bo zagotavljala financiranje letnega programa športa v občini. V ta okvir spada tudi usposabljanje novih vaditeljev športno-rekreativnih dejavnosti ter mentorjev dejavnosti za zdrav življenjski slog.

Tabela 35:

DRUŽBENO ODGOVORNA MOMS, UKREP 9 – TABELA KAZALNIKOV ZA DOSEGANJE CILJEV

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Število novih površin za šport in rekreacijo	/	5
Število obnovljenih površin za šport in rekreacijo	/	7
Ureditev novih tematskih poti	/	3
Število novih športov v občini	/	5
Število novih udeležencev preventivnih zdravstvenih programov	/	500
Število novih športnih prireditev	/	8

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- ureditev kajakaške (kajak-kanu) steze na Soboškem jezeru,
- otroška igrišča in druge površine za rekreacijo,
- izgradnja kolesarskega (pumptrack) poligona,
- drsališče,
- izgradnja rolkarskega (skate) parka,
- pokriti objekt za kegljanje s kroglo na vrvici,

- drugi objekti za rekreacijo,
- vadbene (fitnes) naprave na prostem,
- ureditev javne in skupne turistične infrastrukture ob Soboškem jezeru,
- obnova in dograditev stadiona Fazanerija,
- prenova Sokolskega doma,
- obnova ŠRC Rakičan,
- zagotovitev dodatnih prostorov za delovanje društev s področja borilnih športov,
- visoka in nizka (boulder) plezalna stena za trening,
- sofinanciranje športnih prireditev in vzpostavitev pisarne za pomoč pri organizaciji prireditev.

Ukrep 10:

KREPITEV VLOGE KULTURE IN KULTURNE DEDIŠČINE

Kultura in kulturna dediščina sta pomembna gradnika vsake skupnosti, sta izraz njenega kreativnega potenciala in temelj njene identitete. MOMS se zaveda pomena kulture in kulturne dediščine ter njune vloge v razvoju celotne družbe. V ta namen želi krepiti vlogo in pomen kulture v vseh porah skupnosti, hkrati pa poskrbeti tudi za ohranitev snovne in nesnovne kulturne dediščine.

Specifični cilji so:

Cilj 10.1:

Regijsko kulturno središče

MOMS je že dolga leta srce kulturne identitete in ustvarjalnosti Pomurja. Kot regijsko kulturno središče se osredotoča na ohranjanje bogate zgodovine in spodbujanje sodobnega kulturnega vzpona.

Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota v svoji dejavnosti prepleta kulturo, turizem in šport. Je skrbnik in promotor Gledališča Park ter Hranilnice prekmurskih dobrot s turistično-informativnim centrom.

Pomurski muzej, izhajajoč iz Prekmurskega muzejskega društva, ustanovljenega 1935, danes predstavlja eno najvplivnejših institucij v regiji z bogatim programom in stalno razstavo, ki je prejela tudi mednarodno priznanje. Arheološka izkopavanja, ki so jih njegovi sodelavci izvedli med gradnjo avtoceste, izpričujejo njihovo skrb in zavzetost za proučevanje in ohranjanje lokalne zgodovine.

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, ki nadaljuje tradicijo leta 1875 ustanovljene knjižnice soboškega Kazina, ima blizu 500.000 enot gradiva, hrani tudi dragoceno zbirko starejših prekmurskih tiskov in rokopisov Prekmurjana (Pomurjana), tudi bogato zbirko madžarskih knjig Hungarika in druge pomembne zbirke. V okviru t. i. potujoče knjižnice s knjigami na bibliobusu oskrbuje bralce v 12 prekmurskih občinah in slovensko manjšino v Porabju na Madžarskem.

Galerija Murska Sobota, ki v obstoječem objektu deluje od leta 1980, je znana po svoji stalni zbirki in organizaciji občasnih razstavah sodobnih domačih in tujih likovnih umetnikov. Sodeluje z uveljavljenimi evropskimi umetnostnimi institucijami.

Mladi nadaljujejo svoja kulturna in izobraževalna prizadevanja v Mladinskem informativnem in kulturnem klubu, ki ponuja raznolik program ter je znan po svoji glasbeni klubski sceni in podpori mladinskim dejavnostim preko Multimedijskega centra Pomurja.

Ta sinergija zgodovinskih temeljev, institucij in sveže mladinske dinamike je tisto, kar deluje kot motor kulturnega napredka in raznolikosti v MOMS. Občina neguje tudi ljubiteljsko kulturo, od folklornih do zborovskih skupin, ki dobro ime Murske Sobote prenašajo širom po Sloveniji in tujini. Osrednji namen tega cilja je zagotavljati podporo nadaljnjemu razvoju kulture in krepitvi njene vloge v MOMS, vključno z organizacijo in sofinanciranjem dogodkov.

Cilj 10.2:

Ohranjanje objektov kulturne dediščine

Ohranjanje objektov kulturne dediščine v mestu in občini je pomembno tudi za identiteto in povezanost skupnosti. V preteklosti smo nekatere teh gradnikov kulturne dediščine, predvsem zgradbe, zaradi nedorečenih lastninskih razmerij, pomanjkanja volje in sredstev zgolj ohranjali, nekatere še to bolj slabo. Zato bo MOMS začela sanacijo teh objektov, npr. Hartnerjeve vile, soboškega in rakičanskega gradu, Delavskega in Sokolskega doma, grajene kulturne dediščine v mestnem središču, grajene dediščine Ferija Novaka ...

MOMS si bo prizadevala za te objekte poiskati ustrezne načine sanacije in financiranja obnove, hkrati pa bo ustrezno poskrbela tudi za njihovo vsebino in upravljanje.

Cilj 10.3:

Zagotavljanje pogojev za delovanje kulturnih zavodov

MOMS si bo prizadevala za ohranjanje stabilnih finančnih, infrastrukturnih in drugih pogojev za delovanje tako javnih zavodov kot tudi drugih organizacij in društev s področja kulture, ki so izvajalci kulturnih programov in projektov.

Tabela 36:

**DRUŽBENO ODGOVORNA
MOMS, UKREP 10 – TABELA
KAZALNIKOV ZA DOSEGANJE
CILJEV**

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Število obnovljenih dotrajanih objektov kulturne dediščine	/	5
Novi kulturni dogodki regijskega/nacionalnega pomena	/	3

Seznam investicij, ki jih je treba podpreti:

- nadzidava Glasbene šole
- grad v Murski Soboti
- prenova Delavskega doma
- grad v Rakičanu
- prenova Sokolskega doma
- prostori za kulturna društva
- Hartnerjeva vila
- prenova mestnega središča

Ukrep 11:

CIVILNA ZAŠČITA IN REŠEVANJE

Zaradi posledic podnebnih sprememb, ki posredno in neposredno vplivajo na življenje ljudi, postaja delovanje sistema zaščite in reševanja vse bolj pomembno. Prilagajanje podnebnim spremembam terja tudi krepitev zmogljivosti tega sistema in usposabljanje njegovih pripadnikov. MOMS si prizadeva zagotoviti materialna sredstva za strukture zaščite in reševanja ter sofinanciranje usposabljanja pripadnikov teh struktur za delovanje v spremenjenih razmerah.

Specifični cilji so:

Cilj 11.1:

Zagotoviti pogoje za izvajanje zaščite in reševanja

Za delovanje sistema zaščite in reševanja bo MOMS zagotavljala tako sofinanciranje vanj vključenih struktur kot materialne pogoje za njegovo delovanje.

Za povečanje odpornosti proti posledicam podnebnih sprememb bo MOMS vzpostavila center za zaščito pred

poplavami ter obnavljala gasilske domove, ki so potrebni obnove.

MOMS bo zagotavljala tudi sofinanciranje opreme za zaščito in reševanje, posebej nabavo nove opreme, potrebne v izjemnih situacijah, ki so posledica podnebnih sprememb.

Tabela 37:

**DRUŽBENO ODGOVORNA
MOMS, UKREP 11 – TABELA
KAZALNIKOV ZA DOSEGANJE
CILJEV**

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Postavitev nacionalnega centra za zaščito in reševanje	0	1
Število obnovljenih gasilskih domov	0	1

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- nacionalni center za zaščito in reševanje,
- obnova gasilskega doma v Murski Soboti,
- obnova zaklonišča,
- obnove gasilskih domov v primestnih naseljih,
- naložbe v opremo za zaščito in reševanje.

7.5.

MOMS bliže občanom

Priznavanje pomena vključujoče lokalne skupnosti pomeni ustvarjanje okolja, kjer se vsi prebivalci in prebivalke MOMS čutijo spoštovani in **imajo enake možnosti za sodelovanje** v družbenem, ekonomskem in kulturnem življenju mesta in občine. To vključuje tudi prizadevanja, da so vsi občani in občanke informirani, opolnomočeni in vključeni v procese odločanja, ki vplivajo na njihovo življenje.

MOMS bliže občanom si prizadeva za enakomeren razvoj celotne občine ter spoštovanje in razumevanje vsakega prebivalca, in sicer tako, da spodbuja medkulturni dialog, solidarnost in sodelovanje med različnimi skupinami prebivalstva. MOMS sledi prepričanju, da lahko občina raste in se razvija le, če so vsi prebivalci in prebivalke vključeni ter aktivni soudeleženci v tem procesu.

Cilj je, da mestne oblasti bolje razumejo potrebe skupnosti in da se poveča njihova transparentnost, odzivnost in učinkovitost pri upravljanju zadev, ki se tičejo tako mesta kot tudi primestnih skupnosti. Za to izboljšanje odnosa med mestnimi oblastmi in prebivalstvom je ključen razvoj komunikacijskih, še posebej digitalnih orodij.

Ukrep 1:

ENAKOMEREN RAZVOJ PODEŽELJA IN MESTA

MOMS si nenehno prizadeva za sinergijo med podeželjem in mestom, upoštevajoč enakomeren razvoj obeh. Zavedajoč se odvisnosti mesta od podeželja in podeželja od mesta, si nenehno prizadeva za uresničevanje želja prebivalce obeh območij. Enakomerni razvoj vključuje vse razvojne vidike, ekonomskega, kulturnega, turističnega in družbenega.

Specifični cilji so:

Cilj 1.1:

Dinamičen razvoj mesta in primestnih naselij

Cilj občine je, da se mesto in podeželje enakomerno razvijajo. Zavzemati se je treba za povezanost mesta in podeželja na več ravneh. Povezati ju je treba s kolesarskimi potmi in pešpotmi, združiti njune skupne interese, npr. pri ureditvi mestne tržnice, kjer poteka sinergija med proizvajalci in potrošniki lokalnih pridelkov. Med mestom in podeželjem je treba ustvariti sožitje, da mogoč napredek tako v turizmu kot tudi gospodarstvu in kmetijstvu, kajti mesto in podeželje sta odvisna drug drugega.

V okviru razvoja podeželja MOMS nenehno skrbi za urejenost in nadgradnjo javnih površin, za vzdrževanje vaških in gasilskih domov, aktivno ureja športno infrastrukturo in pokopališča. S tem izboljšuje kakovost in privlačnost bivanja na podeželju. Občina stremi k temu, da bi bilo podeželje poseljeno in da bi ohranilo vitalnost, saj to pripomore k zmanjšanju urbane obremenjenosti. V ta namen postavlja

objekte, ki so namenjeni skupnemu preživljanju prostega časa, kot so vaški in kulturni domovi, otroška igrišča.

Cilj 1.2:

Revitalizacija mesta in podeželja s trajnostnimi in atraktivnimi vsebinami

Strmeti je treba k enakomernemu razvoju mesta in si prizadevati za revitalizaciji stavb, podjetij, parkov in prometnih povezav. Preučiti je treba mestne avtobusne linije in jih prilagoditi potrebam občanov, tako da bodo ti javni prevoz uporabljali tudi za opravljanje nakupov in prihod v službo. Pri tem je treba poskrbeti za široko dostopnost in enakopravnost vseh starostnih skupin.

Pri revitalizaciji podjetij se je treba zavzemati za ekonomski razvoj vseh predelov mesta in spodbujati sodobne podjetniške trende, kot so drseči delovni časi, delo od doma idr. Zanimarjene mestne predele je treba oživiti z gradnjo novih sosesk ali preurediti v atraktivne turistične točke.

Tabela 38:

**MOMS BLIŽE OBČANOM,
UKREP 1 – TABELA
KAZALNIKOV ZA DOSEGANJE
CILJEV**

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Število obnovljenih javnih objektov v primestnih naseljih	/	1
Postavitev žarnih zidov	0	4

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- ureditev pokopališč,
- obnova javnih objektov v primestnih naseljih,
- vzpostavitev primerne javnega/mestnega prevoza.

Ukrep 2:

KREPITEV AKTIVNOSTI NEVLADNIH ORGANIZACIJ (NVO)

NVO pogosto dopolnjujejo storitve javnega sektorja, predvsem tam, kjer je ta preokoren in prepočasen, ali tam, kjer bi bila vzpostavitev javne službe za zadovoljevanje potreb prebivalcev stroškovno neučinkovita. Delo NVO temelji na prostovoljstvu, vendar je v tistih NVO, ki dopolnjujejo javni sektor, potrebna vsaj delna profesionalizacija.

Ker so NVO vsaj deloma v javnem interesu, v vsakem primeru pa prispevajo k razvoju skupnosti in družbeni koheziji, je smiselno krepiti in podpirati njihovo delovanje.

Specifični cilji so:

Cilj 2.1:

Vzpostavitev spodbudnega podpornega okolja za delovanje NVO

MOMS bo nudila spodbudno podporno okolje za delovanje in razvoj NVO, ki delujejo v javnem interes, tako, da jim bo zagotavljala prostore, sofinancirala njihovo delovanje ter delno krila tudi stroške dela.

MOMS bo ustanovila posebni svet NVO, ki bo kot posvetovalni organ sodeloval pri razvoju nevladnega sektorja ter spremljal pripravo in izvajanje politik, ki se tega sektorja neposredno ali posredno tičejo.

Tabela 39:

MOMS BLIŽE OBČANOM, UKREP 2 – TABELA KAZALNIKOV ZA DOSEGANJE CILJEV

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Novi prostori za NVO	/	500 m ²
Število novo zaposlenih v NVO v javnem interesu	/	10
Število novih NVO v javnem interesu	/	5

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- zagotovitev prostorov za delovanje NVO,
- sofinanciranje stroškov dela NVO v javnem interesu,
- financiranje delovanja NVO in njihovih aktivnosti.

Ukrep 3:

SPODBUJANJE PROSTOVOLJSTVA

Ukrep se osredotoča na podporo in promocijo prostovoljskih dejavnosti v lokalni skupnosti. Z njim poudarjamo pomen prostovoljstva kot dragocene dejavnosti za skupno dobro. Pomembne so finančne podpore organizacijam, ki koordinirajo in vodijo prostovoljske projekte, ter zagotavljanje prostorov in infrastrukture, ki so potrebni za izvajanje prostovoljskih dejavnosti.

Specifični cilji so:

Cilj 3.1:

Krepitev kohezivnosti in solidarnosti med prebivalci s prostovoljskimi projekti

MOMS bo zagotovila podporo novim prostovoljskim projektom, ki bodo povezovali prostovoljce in prispevali h krepitvi družbene kohezije v skupnosti. Nadaljevala

bo s promocijo prostovoljstva in pri svoji komunikaciji z javnostjo poudarjala pomen, ki ga imajo prostovoljci za razvoj družbe.

Tabela 40:

MOMS BLIŽE OBČANOM, UKREP 3 – TABELA KAZALNIKOV ZA DOSEGANJE CILJEV

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Število novih prostovoljskih projektov	/	8

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- novi prostovoljski projekti.

Ukrep 4:

VZDRŽNA RAZVOJNA POLITIKA MOMS

Za skladen in trajnostni razvoj skupnosti, ki bo omogočil enako prihodnost za vse, je treba razvoj strateško načrtovati ter strategij prevesti v konkretne politike in aktivnosti. Danes se vse bolj zavedamo, da vsaka naša sedanja aktivnost oblikuje prihodnost posameznikov, skupnosti in območja, kjer živimo.

Zaradi tega sledimo cilju, da usmeritev k vzdržni razvojni politiki odražajo vsi strateški dokumenti, izvedbene politike in tudi ravnanje mestnih oblasti ter vseh drugih deležnikov.

Specifični cilji so:

Cilj 4.1:

Dolgotrajne in vzdržne odločevalske politike

MOMS si bo prizadevala, da bo trajnostni razvoj vključen v vse politike in aktivnosti, ki jih izvaja, in da bo vsaka njena odločitev skladna s strateškimi usmeritvami k trajnostnemu in vzdržnemu razvoju.

MOMS se zavezuje, da bo pri sprejemanju dolgotrajnih in vzdržnih odločevalskih politik vključevala in upoštevala mnenja neodvisnih strokovnjakov ter omogočila civilni nadzor nad izvajanjem teh politik.

Cilj 4.2:

Investicije v okviru zmožnosti

MOMS se zaveda, da so viri in sredstva, s katerimi razpolaga, omejeni. Zato se zavezuje, da bo pri določanju investicijskih prioritet upoštevala predvsem načela trajnostnega razvoja in presojala investicije glede na to, koliko dolgoročno prispevajo k vzdržnemu razvoju občine.

Tabela 41:

**MOMS BLIŽE OBČANOM,
UKREP 4 – TABELA
KAZALNIKOV ZA DOSEGANJE
CILJEV**

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Število politik, usklajenih z razvojno strategijo	/	5
Število strokovnih organizacij, vključenih v nove politike	/	10

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- novi politično–strateški dokumenti,
- vzpostavljanje možnosti in okvirov za civilni nadzor nad investicijami,
- vključevanje strokovnih institucij v politične odločitve.

Ukrep 5:

SODELOVANJE OBČANOV PRI OBLIKOVANJU RAZVOJA MOMS

Prizadevanje mestnih oblasti za boljše razumevanje potreb skupnosti pomeni tudi oblikovanje novih komunikacijskih poti med skupnostjo in mestnimi oblastmi, pri čemer je treba zagotoviti, da je vsak posameznik slišan v odločevalskih procesih, ki ga zadevajo.

Vzpostavljanje novih komunikacijskih poti mora temeljiti na odprti, strpni, vključujoči komunikaciji, ki je lahko tudi digitalna, če omogoča vse naštet.

Specifični cilji so:

Cilj 5.1:

Aktivno vključevanje občanov v načrtovanje razvoja MOMS

MOMS si bo prizadevala za aktivno sodelovanje delov skupnosti v lokalnih razvojnih projektih in odločevalskih procesih pri sprejemanju politik. S tem bo dobila boljši vpogled v potrebe in interese skupnosti, hkrati pa se bo lažje spoprijela s konflikti, ki bi pri tem lahko nastali.

MOMS si bo prizadevala za transparentno, vključujočo, strpno in odprto komunikacijo z deležniki in skupnostjo, občani in občankami. Vanjo bo vključila tudi digitalne kanale, ki bodo proces podpirali.

Tabela 42:

MOMS BLIŽE OBČANOM, UKREP 5 – TABELA KAZALNIKOV ZA DOSEGANJE CILJEV

KAZALNIK	IZHODIŠČNA VREDNOST	CILJNA VREDNOST
Delež anketirancev (18–74 let), ki menijo, da lahko sodelujejo pri odločitvah skupnosti	43,1 %	75 %

Seznam operacij, ki jih je treba podpreti:

- razvoj komunikacijskih kanalov (tudi digitalnih) za komunikacijo z občani

08

USKLAJENOST Z EVROPSKIMI, NACIONALNIMI, REGIONALNIMI IN LOKALNIMI DOKUMENTI

TUS 2023–2035 je oblikovan v skladu z obstoječo slovensko zakonodajo ter upošteva ključne smernice, ki izhajajo iz strateških in programskih dokumentov na različnih upravljavskih ravneh – Evropske unije, Republike Slovenije in Pomurja.

Strategija je usklajena z naslednjimi politikami in strateškimi dokumenti:

- Evropska kohezijska politika s programi financiranja EU, kot so Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR) in Evropski socialni sklad (ESS), ki podpirajo regionalni razvoj in lokalne pobude.
- Programi za izvajanje kohezijske politike v Sloveniji, ki zajemajo tudi pregled specifičnih ciljev in prioritetenih osi za financiranje razvojnih projektov v tekoči finančni perspektivi.
- Zakon o lokalni samoupravi (ZLS), ki določa osnovne principe delovanja in pristojnosti lokalnih skupnosti v Sloveniji.
- Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRRR), ki ureja organiziranost občin v regije in določa pogoje za spodbujanje enakomerne regionalnega razvoja v Sloveniji.
- Strategija razvoja Slovenije 2030, ki je osrednji nacionalni strateški dokument, v katerem so opredeljeni dolgoročni razvojni cilji države.
- Strategija pametne specializacije Slovenije (S5), ki je usmerjena v spodbujanje inovacij in konkurenčnosti.
- Regionalni razvojni program za Pomurje 2021–2027, v katerem so opredeljeni ključni razvojni ukrepi na regijski ravni in poudarjena vloga Murske Sobotne kot regijskega središča.
- Sektorske strategije na lokalni ravni, kot sta Strategija trajnostnega razvoja in trženja turistične destinacije Murska Sobota 2023–2028 in Celostna prometna strategija Mestne občine Murska Sobota.
- Programi čezmejnega in transnacionalnega sodelovanja, v katerih je do sodelovanja upravičena tudi MOMS, denimo programi INTERREG SI-HU, SI-AT in SI-HR, ki spodbujajo sodelovanje med regijami in državami.
- Drugi relevantni strateški dokumenti in politike.

MOMS se usmerja k uresničitvi ciljev **Evropskega zelenega dogovora**, ki predstavlja ambiciozno strategijo za prehod Evrope v trajnostno prihodnost in pri tem poudarja ohranjanje okolja in biotske raznovrstnosti, trajnostno mobilnost in krožno gospodarstvo. Zaveze iz Evropskega zelenega dogovora se bistveno odražajo v strateških ciljih Zelena MOMS in Povezana MOMS. Prav tako se TUS MOMS, zlasti s strateškim ciljem Pametna MOMS, dotika digitalne transformacije, ki je v središču evropske Agende za digitalno transformacijo.

V strateškem cilju Pametna MOMS se zrcalijo prioritete **Strategije pametne specializacije Slovenije – S5** ter nacionalni programi spodbujanja ustvarjalnosti, inovativnosti in vseživljenjskega učenja. Strategija pametne specializacije (S5) je nacionalni načrt, ki določa prednostna razvojna področja, v katera bo Slovenija usmerjala evropska sredstva. Ta strategija, ki je bila oblikovana v procesu podjetniškega odkrivanja, temelji na konkurenčnih prednostih in inovativnem potencialu države, pri čemer je strateški cilj zeleni prehod, vključujoč inovativne, nizkoogljične, digitalne in znanju temelječe preobrazbe gospodarstva ter družbe.

Strategija pametne specializacije Slovenije (S5) ter TUS MOMS usklajeno stremita k spodbujanju razvoja gospodarstva in podjetništva, krepitvi znanja in spretnosti, razvoju turizma, digitalni preobrazbi, trajnostni rabi virov, trajnostni mobilnosti ter kakovostnem življenjskem okolju. S5 se osredotoča na identifikacijo in podporo ključnim sektorjem, kjer ima Slovenija konkurenčne prednosti. S temi prizadevanji se ujemajo ukrepi v TUS MOMS, ki spodbujajo razvoj lokalnega gospodarstva in podjetništva z ustvarjanjem ugodnega poslovnega okolja in podporo inovativnim podjetjem. S5 poudarja povezovanje znanja in gospodarstva. TUS MOMS prispeva k temu cilju z ustvarjanjem okolja, ki spodbuja izobraževanje, razvoj kompetenc in vključevanje lokalnega prebivalstva v inovativne dejavnosti. Oba strateška dokumenta spodbujata razvoj digitalnih tehnologij in rešitev za boljše upravljanje mestnih sistemov in si prizadevata za trajnostno rabo vodnih virov, učinkovito ravnanje z odpadki ter spodbujane rabe OVE, kar prispeva k zmanjšanju negativnih vplivov na okolje in podnebje. Hkrati z ukrepi spodbujata razvoj trajnostne mobilnosti, ki vključuje promocijo javnega prevoza, kolesarjenja in pešačenja ter zmanjšanje prometnih izpustov. Skupni cilj je tudi ustvarjanje kakovostnega življenjskega okolja za prebivalce, kar vključuje dostop do stanovanj, kakovostno izobraževanje, kulturne dejavnosti, šport in rekreacijo ter socialno vključenost vseh skupin prebivalstva.

Strategija je v skladu z nacionalnimi dokumenti, kot je denimo **Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030**, ter z drugimi sektorskimi strategijami. V tej luči TUS MOMS še zlasti poudarja pomen trajnostnega razvoja, zelene mobilnosti in digitalizacije, medtem ko se v strateških ciljeh Družbeno odgovorna MOMS in MOMS bliže občanom odraža tudi slovenska vizija transparentnosti in vključevanja državljanov v odločevalske procese.

Občinski program varovanja okolja (OPVO) predstavlja strateški dokument MOMS, ki temelji na zakonodaji o varstvu okolja ter strateških aktih države in občine. Sprejet je bil leta 2008 in določa cilje za zmanjšanje onesnaževanja, trajnostno rabo virov, ohranjanje biotske raznovrstnosti, gospodarski razvoj, dvig ozaveščenosti občanov ter organiziranost varstva okolja. Projekt cilja na učinkovito ohranitev in upravljanje urbanih zelenih površin ter njihovo integracijo v izgrajeno urbano površino, kar bo izboljšalo kakovost življenja v mestu z revitalizacijo in širitvijo zelenih površin.

Cilji TUS MOMS so usklajeni z OPVO na področju zmanjšanja onesnaževanja, trajnostne rabe virov, ohranjanja biotske raznovrstnosti, dviga ozaveščenosti občanov ter organiziranosti varstva okolja. Usklajena sta tudi na področju zelene infrastrukture in urbane regeneracije, trajnostne rabe vodnih virov in oskrbe s pitno vodo ter prilagajanja podnebnim spremembam in krepitve odpornosti proti nesrečam. Ukrepi in cilji TUS MOMS, ki se nanašajo na razvoj trajnostnega turizma, infrastrukturno prenovu mestnih območij in trajnostno rabo virov, so usklajeni s cilji OPVO, ki stremijo k zagotavljanju ohranjanja naravnih in kulturnih virov ter promociji trajnostne gradnje in urbanističnega načrtovanja. Cilji TUS MOMS, ki se osredotočajo na prilagajanje podnebnim spremembam in krepitev odpornosti, pa so usklajeni s cilji OPVO, ki vključujejo zmanjšanje onesnaževanja in trajnostno rabo naravnih virov za zmanjšanje vpliva na podnebne spremembe.

Pomurje ima svoje specifike in potrebe. TUS MOMS se zavzema za krepitev regije z okrepitevijo statusa Murske Sobote kot središča Pomurja, kar je navedeno v trenutno veljavnem Regionalnem razvojnem programu za Pomurje 2021–2027. Skladnost z regionalnimi dokumenti je vidna v poudarkih, ki se jih daje ohranjanju naravne in

kulturne dediščine, spodbujanju lokalne ekonomije in vključevanju različnih deležnikov v razvojne procese.

Ob navedenem je pomembno poudariti, da TUS MOMS ne le upošteva zgoraj omenjene dokumente, temveč jih nadgrajuje in prilagaja lokalnim potrebam ter specifikam. V središču strategije sta dobrobit občanov in občanov ter trajnostni razvoj mesta v skladu z najvišjimi evropskimi in nacionalnimi standardi.

Strategija pametne specializacije Slovenije (S5) ter TUS MOMS usklajeno stremita k spodbujanju razvoja gospodarstva in podjetništva, krepitvi znanja in spretnosti, razvoju turizma, digitalni preobrazbi, trajnostni rabi virov, trajnostni mobilnosti ter kakovostnem življenjskem okolju.

8.1.

Usklajenost s Programom evropske kohezijske politike 2021–2027

Program evropske kohezijske politike za obdobje 2021–2027 v Sloveniji (v nadaljnjem besedilu Program) se financira in izvaja preko štirih skladov: Kohezijskega sklada, Evropskega sklada za regionalni razvoj, Evropskega socialnega sklada plus in Sklada za pravični prehod. Glavni cilj kohezijske politike je zmanjšanje razvojnih razlik med državami članicami Evropske unije ter med regijami z osredotočanjem na krepitev gospodarske moči. Poudarek je dan zmanjševanju razvojnih disparitet in okrepitvi močnega, konkurenčnega ter v prihodnost usmerjenega gospodarstva, kar predstavlja temelj, na katerem Evropska unija gradi svojo prihodnost. V programskem obdobju 2021–2027 je na razpolago 392 milijard evrov za ukrepe kohezijske politike, ki so usmerjeni na pet ključnih prednostnih področij:

- 1. Pametnejša Evropa**
(inovativno in pametno gospodarsko preoblikovanje);
- 2. Zelena, nizkoogljična Evropa**
(vključno z energetske prehodom; krožnim gospodarstvom, prilagajanjem podnebnim spremembam in obvladovanjem tveganj);
- 3. Povezana Evropa**
(mobilnost in povezljivost IKT);
- 4. Socialna Evropa**
(evropski steber socialnih pravic in podpora zdravstvenemu varstvu);
- 5. Evropa bližje državljanom**
(trajnostni razvoj mestnih, podeželskih in obalnih območij ter lokalne pobude).

Tabela 43:

USKLAJENOST S PROGRAMOM EVROPSKE KOHEZIJSKE POLITIKE 2021–2027

PODROČJA	UKREPI IN CILJI MOMS	CILJ PROGRAMA
Pametna MOMS	✓ Spodbujanje razvoja gospodarstva in podjetništva ✓ Krepitev znanja in spretnosti v povezavi z gospodarstvom ✓ Razvoj konkurenčnega, povezanega in prepoznavnega turizma in s turizmom povezanih dejavnosti ✓ Razvoj kmetijstva ✓ Digitalna preobrazba	✓ Razvoj in izboljšanje raziskovalnih in inovacijskih zmogljivosti ter uvajanje naprednih tehnologij ✓ Izkoriščanje prednosti digitalizacije za državljane, podjetja, raziskovalne organizacije in javne organe ✓ Krepitev trajnostne rasti in konkurenčnosti MSP ter ustvarjanje delovnih mest v MSP, med drugim s produktivnimi naložbami ✓ Izboljšanje digitalne povezljivosti

PODROČJA	UKREPI IN CILJI MOMS	CILJ PROGRAMA
Zelena MOMS	✓ Revitalizacija degradiranih območij ✓ Zelena infrastruktura in urbana regeneracija ✓ Trajnostna raba vodnih virov in oskrba s pitno vodo ✓ Odvajanje in čiščenje odpadnih voda ✓ Ravnanje z odpadki ✓ Spodbujanje učinkovite rabe energije in bistveno povečanje zmogljivosti za rabo OVE ✓ Aktivnosti za izboljšanje kakovosti zraka ✓ Prilagajanje podnebnim spremembam in krepitev odpornosti proti nesrečam	✓ Spodbujanje energetske učinkovitosti in zmanjšanje emisij toplogrednih plinov ✓ Spodbujanje rabe energije iz obnovljivih virov v skladu z Direktivo (EU) 2018/2001 ✓ Spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam in preprečevanje tveganj nesreč ter odpornost, ob upoštevanju ekosistemskih pristopov ✓ Spodbujanje prehoda na krožno gospodarstvo, gospodarno z viri ✓ Izboljšanje varstva in ohranjanja narave, biotske raznovrstnosti in zelene infrastrukture, tudi v mestnem okolju, zmanjšanje vseh oblik onesnaževanja
Povezana MOMS	✓ Upravljanje in modeliranje prometa ✓ Trajnostna mobilnost ✓ Cestno prometno omrežje	✓ Razvoj pametnega, varnega, trajnostnega in intermodalnega omrežja TEN-T, odpornega proti podnebnim spremembam ✓ Razvoj in krepitev trajnostne, pametne in intermodalne nacionalne, regionalne in lokalne mobilnosti, odporne proti podnebnim spremembam, vključno z boljšim dostopom do omrežja TEN-T in čezmejno mobilnostjo
Družbeno odgovorna MOMS	✓ Stanovanjska politika ✓ Vzpostavitev pogojev za stanovanjsko gradnjo ✓ Privlačno in aktivno življenjsko okolje za vse generacije ✓ Kakovostna vzgoja in izobraževanje ✓ Vključevanje mladih, znanja in spretnosti ✓ Socialna vključenost marginaliziranih in ranljivih skupin ✓ Aktivno staranje, z vključevanjem starejših v vse sfere družbenega življenja ✓ Zdravo prebivalstvo ✓ Šport in rekreacija za aktivne občane ✓ Krepitev vloge kulture in kulturne dediščine ✓ Civilna zaščita in reševanje	✓ Pospeševanje dejavnega vključevanja za spodbujanje enakih možnosti, nediskriminacije in aktivne udeležbe ter povečevanje zaposljivosti, zlasti za prikrajšane skupine ✓ Krepitev enakopravnega in pravočasnega dostopa do kakovostnih, trajnostnih in cenovno ugodnih storitev (dostop do stanovanj, oskrbe, zdravstvene oskrbe; socialne zaščite; izboljšanje dostopnosti, tudi za invalide, učinkovitosti in odpornosti zdravstvenih sistemov in storitev dolgotrajne oskrbe) ✓ Spodbujanje socialnega vključevanja oseb, izpostavljenih tveganju revščine ali socialni izključenosti, vključno z najbolj ogroženimi osebami in otroki ✓ Spodbujanje socialno-ekonomskega vključevanja marginaliziranih skupnosti, gospodinjstev z nizkimi dohodki in prikrajšanih skupin, vključno s stanovanjskimi in socialnimi storitvami ✓ Zagotavljanje enakega dostopa do zdravstvenega varstva in krepitev odpornosti zdravstvenih sistemov, tudi spodbujanje prehoda z institucionalne oskrbe na oskrbo v družini in skupnosti, ✓ Krepitev vloge kulture in trajnostnega turizma pri gospodarskem razvoju, socialni vključenosti in socialnih inovacijah ✓ Spodbujanje socialno-ekonomskega vključevanja marginaliziranih skupnosti, kot so Romi
MOMS bliže občanom	✓ Enakomeren razvoj podeželja in mesta ✓ Krepitev aktivnosti nevladnih organizacij (NVO) ✓ Spodbujanje prostovoljstva	✓ Spodbujanje celostnega in vključujočega socialnega, gospodarskega in okoljskega razvoja, kulture, naravne dediščine, trajnostnega turizma in varnosti na mestnih območjih ✓ Spodbujanje celostnega in vključujočega socialnega, gospodarskega in okoljskega lokalnega razvoja, kulture, naravne dediščine, trajnostnega turizma in varnosti na območjih, ki niso mestna

8.2.

Usklajenost s Strategijo razvoja Slovenije 2030

Strategija razvoja Slovenije 2030 je krovni razvojni dokument države, ki poleg osrednjega cilja, kakovostno življenje za vse, in vizije države, kakršno si želimo v prihodnosti in je ključna pri oblikovanju dolgoročnega razvoja, določa še 12 specifičnih ciljev. To so:

- **Cilj 1:** zdravo in aktivno življenje,
- **Cilj 2:** znanje in spretnosti za kakovostno življenje in delo,
- **Cilj 3:** dostojno življenje za vse,
- **Cilj 4:** kultura in jezik kot temeljna dejavnika nacionalne identitete,
- **Cilj 5:** gospodarska stabilnost,
- **Cilj 6:** konkurenčen in družbeno odgovoren podjetniški in raziskovalni sektor,
- **Cilj 7:** vključujoč trg dela in kakovostna delovna mesta,
- **Cilj 8:** nizkoogljično krožno gospodarstvo,
- **Cilj 9:** trajnostno upravljanje naravnih virov,
- **Cilj 10:** zaupanja vreden pravni sistem,
- **Cilj 11:** varna in globalno odgovorna Slovenija,
- **Cilj 12:** učinkovito upravljanje in kakovostne javne storitve.

Tabela 44:

USKLAJENOST S STRATEGIJO RAZVOJA SLOVENIJE 2030

PODROČJA	UKREPI IN CILJI MOMS	CILJ PROGRAMA
Pametna MOMS	✓ Spodbujanje razvoja gospodarstva in podjetništva ✓ Krepitev znanja in spretnosti v povezavi z gospodarstvom ✓ Razvoj konkurenčnega, povezanega in prepoznavnega turizma in s turizmom povezanih dejavnosti ✓ Razvoj kmetijstva ✓ Digitalna preobrazba	✓ Učinkovito upravljanje in kakovostne javne storitve ✓ Znanje in spretnosti za kakovostno življenje in delo ✓ Konkurenčen in družbeno odgovoren podjetniški in raziskovalni sektor ✓ Vključujoč trg dela in kakovostna delovna mesta ✓ Gospodarska stabilnost ✓ Visoko produktivno gospodarstvo, ki ustvarja dodano vrednost za vse

PODROČJA	UKREPI IN CILJI MOMS	CILJ PROGRAMA
Zelena MOMS	✓ Revitalizacija degradiranih območij ✓ Zelena infrastruktura in urbana regeneracija ✓ Trajnostna raba vodnih virov in oskrba s pitno vodo ✓ Odvajanje in čiščenje odpadnih voda ✓ Ravnanje z odpadki ✓ Spodbujanje učinkovite rabe energije in bistveno povečanje zmogljivosti za večjo rabo OVE ✓ Aktivnosti za izboljšanje kakovosti zraka ✓ Prilagajanje podnebnim spremembam in krepitev odpornosti proti nesrečam	✓ Zdravo in aktivno življenje ✓ Nizkoogljično krožno gospodarstvo ✓ Trajnostno upravljanje naravnih virov ✓ Varna in globalno odgovorna Slovenija
Povezana MOMS	✓ Upravljanje in modelirajte prometa ✓ Trajnostna mobilnost ✓ Cestnoprometno omrežje	✓ Gospodarska stabilnost, ✓ Nizkoogljično krožno gospodarstvo
Družbeno odgovorna MOMS	✓ Stanovanjska politika ✓ Vzpostavitev pogojev za stanovanjsko gradnjo ✓ Privlačno in aktivno življenjsko okolje za vse generacije ✓ Kakovostna vzgoja in izobraževanje ✓ Vključevanje mladih, znanja in spretnosti ✓ Socialna vključenost marginaliziranih in ranljivih skupin ✓ Aktivno staranje, z vključevanjem starejših v vse sfere družbenega življenja ✓ Zdravo prebivalstvo ✓ Šport in rekreacija za aktivne občane ✓ Krepitev vloge kulture in kulturne dediščine ✓ Civilna zaščita in reševanje	✓ Zdravo in aktivno življenje ✓ Znanje in spretnosti za kakovostno življenje in delo ✓ Konkurenčen in družbeno odgovoren podjetniški in raziskovalni sektor ✓ Dostojno življenje za vse ✓ Kultura in jezik kot temeljna dejavnika nacionalne identitete ✓ Vključujoč trg dela in kakovostna delovna mesta ✓ Zaupanja vreden pravni sistem ✓ Varna in globalno odgovorna Slovenija ✓ Učinkovito upravljanje in kakovostne javne storitve
MOMS bliže občanom	✓ Enakomeren razvoj podeželja in mesta ✓ Krepitev aktivnosti nevladnih organizacij (NVO) ✓ Spodbujanje prostovoljstva	✓ Zdravo in aktivno življenje ✓ Dostojno življenje za vse

8.3.

Usklajenost s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije 2050

Strategija prostorskega razvoja Slovenije je ključni nacionalni dokument, ki določa dolgoročne strateške cilje in usmeritve za razvoj prostora v državi. Poudarja načelo trajnostnega razvoja, ki vključuje racionalno rabo prostora, virov in energije ter krepi prostorsko kohezijo in celovito obravnavo izzivov na urbanih in podeželskih območjih. Cilj je usklajevanje javnih politik s prostorskim razvojem ter doseganje gospodarskih, okoljskih in družbenih ciljev, upoštevajoč specifične potrebe posameznih območij in prehod k participativnemu modelu upravljanja prostora.

Tabela 45:

USKLAJENOST S STRATEGIJO PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE 2050

PODROČJA	UKREPI IN CILJI MOMS	CILJ PROGRAMA
Pametna MOMS	✓ Spodbujanje razvoja gospodarstva in podjetništva ✓ Krepitev znanja in spretnosti v povezavi z gospodarstvom ✓ Razvoj konkurenčnega, povezanega in prepoznavnega turizma in s turizmom povezanih dejavnosti ✓ Razvoj kmetijstva ✓ Digitalna preobrazba	✓ Racionalen in učinkovit prostorski razvoj ✓ Konkurenčnost in privlačnost slovenskih mest ✓ Odpornost prostora in prilagodljivost na spremembe ✓ Izboljšanje privlačnosti mest za specifične dejavnosti ✓ Okrepitev prostorske identitete ✓ Zagotavljanje kakovost življenja na urbanih in podeželskih območjih
Zelena MOMS	✓ Revitalizacija degradiranih območij ✓ Zelena infrastruktura in urbana regeneracija ✓ Trajnostna raba vodnih virov in oskrba s pitno vodo ✓ Odvajanje in čiščenje odpadnih voda ✓ Ravnanje z odpadki ✓ Spodbujanje učinkovite rabe energije in bistveno povečanje zmogljivosti za večjo rabo OVE ✓ Aktivnosti za izboljšanje kakovosti zraka ✓ Prilagajanje podnebnim spremembam in krepitev odpornosti proti nesrečam	✓ Racionalen in učinkovit prostorski razvoj ✓ Konkurenčnost in privlačnost slovenskih mest ✓ Vzpostavitev ustreznih razmer za prehod v podnebno nevtravno družbo ✓ Izboljšanje odpornost in prilagojenost prostora spremembam

PODROČJA	UKREPI IN CILJI MOMS	CILJ PROGRAMA
Povezana MOMS	✓ Upravljanje in modelirajte prometa ✓ Trajnostna mobilnost ✓ Cestnoprometno omrežje	✓ Konkurenčnost in privlačnost slovenskih mest ✓ Zagotavljanje kakovosti življenja na urbanih in podeželskih območjih
Družbeno odgovorna MOMS	✓ Stanovanjska politika ✓ Vzpostavitev pogojev za stanovanjsko gradnjo ✓ Privlačno in aktivno življenjsko okolje za vse generacije ✓ Kakovostna vzgoja in izobraževanje ✓ Vključevanje mladih, znanja in spretnosti ✓ Socialna vključenost marginaliziranih in ranljivih skupin ✓ Aktivno staranje z vključevanjem starejših v vse sfere družbenega življenja ✓ Zdravo prebivalstvo ✓ Šport in rekreacija za aktivne občane ✓ Krepitev vloge kulture in kulturne dediščine ✓ Civilna zaščita in reševanje	✓ Racionalen in učinkovit prostorski razvoj ✓ Odpornost prostora in prilagojenost spremembam ✓ Doseganje mednarodne konkurenčnosti slovenskih mest
MOMS bliže občanom	✓ Enakomeren razvoj podeželja in mesta ✓ Krepitev aktivnosti nevladnih organizacij (NVO) ✓ Spodbujanje prostovoljstva	✓ Racionalen in učinkovit prostorski razvoj ✓ Odpornost prostora in prilagojenost spremembam ✓ Krepitev prostorske identitete

8.4.

Usklajenost z Regionalnim razvojnim programom za Pomurje 2021–2027

Regionalni razvojni program za Pomurje 2021–2027 je strateški dokument, ki opredeljuje prioritete in ukrepe za trajnostni gospodarski, socialni in prostorski razvoj Pomurja v naslednjih sedmih letih. Program se osredotoča na spodbujanje in podporo razvoju regije v različnih sektorjih, kot so gospodarstvo, infrastruktura, kmetijstvo, okolje, turizem, izobraževanje in inovacije, pri čemer si prizadeva za zmanjšanje razvojnih razlik v regiji ter krepitev konkurenčnosti in trajnostne rasti Pomurja.

Tabela 46:

USKLAJENOST Z RRP POMURJE ZA OBDOBJE 2021–2027

PODROČJA	UKREPI IN CILJI MOMS	CILJ PROGRAMA
Pametna MOMS	✓ Spodbujanje razvoja gospodarstva in podjetništva ✓ Krepitev znanja in spretnosti v povezavi z gospodarstvom ✓ Razvoj konkurenčnega, povezanega in prepoznavnega turizma in s turizmom povezanih dejavnosti ✓ Razvoj kmetijstva ✓ Digitalna preobrazba	✓ Pametna, digitalna in krožna gospodarstvo ter družba ✓ Povečanje konkurenčnosti, temelječe na endogenih potencialih in komparativnih prednostih mesta ✓ Razvoj, upravljanje in trženje poslovne infrastrukture ✓ Podporna okolja za spodbujanje podjetništva, raziskovalne dejavnosti, ustvarjalnosti, inovacij in razvoja visoko usposobljenih kadrov ✓ Investicije in podporni programi za digitalizacijo poslovnih in proizvodnih procesov ter javnih storitev ✓ Spodbujanje lokalne samooskrbe in trajnostnega kmetovanja ✓ Podpora kmetom na podeželju
Zelena MOMS	✓ Revitalizacija degradiranih območij ✓ Zelena infrastruktura in urbana regeneracija ✓ Trajnostna raba vodnih virov in oskrba s pitno vodo ✓ Odvajanje in čiščenje odpadnih voda ✓ Ravnanje z odpadki ✓ Spodbujanje učinkovite rabe energije in bistveno povečanje zmogljivosti za večjo rabo OVE ✓ Aktivnosti za izboljšanje kakovosti zraka ✓ Prilagajanje podnebnim spremembam in krepitev odpornosti proti nesrečam	✓ Varovanje naravnih virov (zavarovanih območij in vodnih virov) in učinkovito koriščenje OVE ✓ Energetska sanacija stavb ✓ Odprava energetske revščine ✓ Spodbujanje modela krožnega gospodarstva (ravljanje z odpadnimi vodami ter komunalnimi in industrijskimi odpadki)

PODROČJA	UKREPI IN CILJI MOMS	CILJ PROGRAMA
Povezana MOMS	✓ Upravljanje in modelirajte prometa ✓ Trajnostna mobilnost ✓ Cestnoprometno omrežje	✓ Preusmeritev individualnih prevozov na javni potniški promet, spodbujanje intermodalnega prometa ✓ Spodbujanje kolesarjenja ✓ Gradnja obvoznic ✓ Vzpostavitev pametnih omrežij
Družbeno odgovorna MOMS	✓ Stanovanjska politika ✓ Vzpostavitev pogojev za stanovanjsko gradnjo ✓ Privlačno in aktivno življenjsko okolje za vse generacije ✓ Kakovostna vzgoja in izobraževanje ✓ Vključevanje mladih, znanja in spretnosti ✓ Socialna vključenost marginaliziranih in ranljivih skupin ✓ Aktivno staranje, z vključevanjem starejših v vse sfere družbenega življenja ✓ Zdravo prebivalstvo ✓ Šport in rekreacija za aktivne občane ✓ Krepitev vloge kulture in kulturne dediščine ✓ Civilna zaščita in reševanje	✓ Zdrava in aktivna starost z inovativnimi pristopi k oskrbi in negi ✓ Ocenjena vrednost starajočega se prebivalstva z mobilizacijo potencialov dolgotrajno brezposelnih ✓ Izboljšan dostop do kakovostnih storitev v izobraževanju, usposabljanju, vseživljenjskem učenju ter razvoj infrastrukture ✓ Vzpostavitev Medgeneracijskega središča za razvoj podjetništva in društvenih dejavnosti ✓ Razvoj vzgojno-varstvene in izobraževalne infrastrukture ✓ Nove in razširjene stanovanjske soseske
MOMS bliže občanom	✓ Enakomeren razvoj podeželja in mesta ✓ Krepitev aktivnosti nevladnih organizacij (NVO) ✓ Spodbujanje prostovoljstva	✓ Socialno-gospodarska kohezija mesta in podeželja ✓ Povečanje skupnega števila zaposlenih v povezanih, učinkovitih in stabilnih NVO

8.5.

Usklajenost s strateškimi dokumenti MOMS

OBČINSKI PROSTORSKI NAČRT MOMS

MOMS ima sprejet Odlok o občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Murska Sobota ((Uradni list RS, št. 54/2016). Zajema strateški del in izvedbeni del.

Strateški del prostorskega načrta določa:

- izhodišča in cilje prostorskega razvoja občine,
- zasnovo prostorskega razvoja občine,
- zasnovo gospodarske javne infrastrukture lokalnega pomena,
- usmeritve za razvoj poselitve in za celovito prenovo,
- usmeritve za razvoj v krajini,
- usmeritve za določitev namenske rabe zemljišč,
- usmeritve za določitev prostorskih izvedbenih pogojev,
- koncept prostorskega razvoja mesta Murska Sobota.

CELOSTNA PROMETNA STRATEGIJA MOMS

Celostna prometna strategija Mestne občine Murska Sobota je ključni dokument, ki je nastal v sodelovanju s strokovnjaki ter lokalnimi deležniki. Zasnovana je na načelih trajnostnega razvoja, poudarjajoč varnost, zmanjšanje prometnih nesreč ter spodbujanje okolju prijaznih načinov potovanja. V procesu priprave so bile izvedene številne javne razprave in ankete, ki so poudarile pomen prometa, prilagojenega potrebam pešcev, kolesarjev in invalidov.

Strategija se osredotoča na pet ključnih področij ukrepanja, imenovanih stebri, ki vključujejo celovito promocijo pešačenja, kolesarjenja, privlačen javni potniški prevoz, izboljšanje motoriziranega prometa ter trajnostno načrtovanje mobilnosti. Za vsako področje je bil oblikovan akcijski načrt do leta 2022, ki služi kot osnova za delovanje občinskih organov na področju trajnostne mobilnosti v prihodnosti.

Cilj strategije je izboljšati kakovost bivanja v Murski Soboti tako, da bo prometna ureditev zadovoljila potrebe občanov ter prispevala k večji varnosti in zmanjšanju prometnih obremenitev. Pomembno je, da se lokalna skupnost aktivno vključuje v izvajanje strategije ter s povratnimi informacijami prispeva k uspešnosti in učinkovitosti prometnih rešitev v občini.

V postopku priprave je nova Občinska celostna prometna strategija – OCPS, ki bo postavila potrebne nove cilje in ukrepe.

Tabela 47:

USKLAJENOST S CPS

PODROČJA	UKREPI IN CILJI MOMS	CILJ PROGRAMA
Pametna MOMS	✓ Spodbujanje razvoja gospodarstva in podjetništva ✓ Krepitev znanja in spretnosti v povezavi z gospodarstvom ✓ Razvoj konkurenčnega, povezanega in prepoznavnega turizma in s turizmom povezanih dejavnosti ✓ Razvoj kmetijstva ✓ Digitalna preobrazba	✓ Optimizacija prometnih tokov, pametno upravljanje prometne infrastrukture in uvedba pametnih prometnih sistemov ✓ Povečanje prometne varnosti ✓ Spodbujanje trajnostne mobilnosti ✓ Izboljšanje dostopnosti ✓ Uporaba digitalne tehnologije za izboljšanje prometnih storitev
Zelena MOMS	✓ Revitalizacija degradiranih območij ✓ Zelena infrastruktura in urbana regeneracija ✓ Trajnostna raba vodnih virov in oskrba s pitno vodo ✓ Odvajanje in čiščenje odpadnih voda ✓ Ravnanje z odpadki ✓ Spodbujanje učinkovite rabe energije in bistveno povečanje zmogljivosti za večjo rabo OVE ✓ Aktivnosti za izboljšanje kakovosti zraka ✓ Prilagajanje podnebnim spremembam in krepitev odpornosti proti nesrečam	✓ Revitalizacija degradirane infrastrukture ✓ Zmanjšanje količine odpadkov, spodbujanje recikliranja ter ponovne uporabe materialov za zmanjšanje prometa, ki je pogosto povezan s prevozom odpadkov ✓ Spodbujanje trajnostnih načinov potovanja za izboljšanje kakovosti zraka ter zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov ✓ Prilagajanje prometnih sistemov in infrastrukture podnebnim spremembam ter spodbujanje alternativnih načinov potovanj
Povezana MOMS	✓ Upravljanje in modeliranje prometa ✓ Trajnostna mobilnost ✓ Cestnoprometno omrežje	✓ Načrtovanje in izvajanje prometnih politik, ki zagotavljajo varnost, učinkovitost in trajnostnost prometnega sistema ✓ Izboljšanje infrastrukture in storitev za trajnostne načine potovanja ter spodbude za prebivalce ✓ Načrtovanje, gradnja in vzdrževanje cest
Družbeno odgovorna MOMS	✓ Stanovanjska politika ✓ Vzpostavitev pogojev za stanovanjsko gradnjo ✓ Privlačno in aktivno življenjsko okolje za vse generacije ✓ Kakovostna vzgoja in izobraževanje ✓ Vključevanje mladih, znanja in spretnosti ✓ Socialna vključenost marginaliziranih in ranljivih skupin ✓ Aktivno staranje, z vključevanjem starejših v vse sfere družbenega življenja ✓ Zdravo prebivalstvo ✓ Šport in rekreacija za aktivne občane ✓ Krepitev vloge kulture in kulturne dediščine ✓ Civilna zaščita in reševanje	✓ Zagotavljanje dostopa do stanovanj in drugih infrastrukturnih storitev ter ustvarjanje varnih in prijetnih prostorov za življenje in rekreacijo ✓ Zagotavljanje dostopa do kulturnih vsebin in dogodkov vsem prebivalcem ✓ Sodelovanje in koordinacija med različnimi deležniki za varnost in zaščito prebivalcev ter infrastrukture
MOMS bliže občanom	✓ Enakomeren razvoj podeželja in mesta ✓ Krepitev aktivnosti nevladnih organizacij (NVO) ✓ Spodbujanje prostovoljstva	✓ Zagotavljanje kakovostnega dostopa do vseh naselij v občini s pomočjo trajnostnih prometnih sistemov ✓ Sodelovanje z NVO pri promociji, ozaveščanju in izvajanju projektov za spodbujanje trajnostne mobilnosti ✓ Razvoj celovitih prometnih rešitev za vse prebivalce občine, vključno z invalidi, starejšimi in socialno ogroženimi ✓ Sodelovanje z NVO pri identifikaciji potreb skupnosti in izvedbi projektov

STRATEGIJA TRAJNOSTNEGA RAZVOJA IN TRŽENJA TURISTIČNE DESTINACIJE MURSKA SOBOTA 2023–2028

Strategija trajnostnega razvoja in trženja turistične destinacije Murska Sobota 2023–2028 je bila sprejeta septembra 2023 in vsebuje strateške usmeritve z ukrepi za trajnostni razvoj in trženje destinacije, ki bodo prinašale korist vsem. Turizem ima namreč multiplikativne učinke in koristi tudi drugim panogam ter dejavnostim, ki so neposredno ali posredno povezane z njim. Zato so vlaganja v turizem tudi vlaganja v ostale sektorje, predvsem pa ustvarjajo prijetno življenjsko okolje za domačine.

Poslanstvo strategije povzema slogan: **Razvijamo uravnotežen trajnostni turizem, ki izkorišča danosti in potenciale destinacije za skupno dobrobit in sobivanje domačinov in obiskovalcev.**

Namen strategije je usmeriti in pospešiti razvoj turizma kot pomembne gospodarske panoge. Vzpostaviti želi trdno strukturo, ki bo povezovala vse deležnike in ustvarjala platformo za skupen razvoj produktov ter storitev. Strategija se osredotoča na razvoj ter pospeševanje turizma med gospodarskim sektorjem in javnimi institucijami. Turizem z multiplikativnimi učinki vpliva na druge dejavnosti in je zato tudi pomemben generator razvoja v kulturi, kreativnih industrijah, podeželju, kmetijstvu, infrastrukturi, v storitvenem sektorju in gospodarstvu v širšem pomenu.

Vizija strategije je: do leta 2028 postati v Sloveniji prepoznavna turistična destinacija trajnostnega življenjskega sloga, ki ponuja vrhunsko gastronomijo in združuje kulturno ter naravno dediščino v inovativnih turističnih produktih visoke dodane vrednosti.

V dokumentu je določenih 5 strateških razvojnih prioritet:

1. upravljanje destinacije – pametni menedžment,
2. trajnostni razvoj in infrastruktura,
3. digitalna preobrazba,
4. razvoj turističnih produktov in doživetij,
5. trženje in promocija.

Za vsako od teh strateških področij so predlagani uresničitveni ukrepi. Dokument opredeljuje tudi vrednotenje in spremljanje izvajanja strategije.

Strategija trajnostnega razvoja in trženja turistične destinacije Murska Sobota in TUS MOMS omenjata nujnost spodbujanja razvoja gospodarstva in podjetništva v kontekstu investicij v prenovo mestnega jedra, vlaganj v osnovno in turistično infrastrukturo

ter revitalizacijo degradiranih območij. V regiji se kaže potreba po strokovnem in usposobljenem kadru za upravljanje z destinacijo, zato je v obeh strateških dokumentih poudarjena krepitev znanj in spretnosti na tem področju. To bo spodbudilo konkurenčnost in prepoznavnost turizma v regiji. Strategija trajnostnega razvoja in trženja turistične destinacije Murska Sobota izrecno ne omenja razvoja kmetijstva, se pa osredotoča na razvoj lokalne gastronomske ponudbe, ki vključuje lokalne kmetijske proizvode. Dokumenta sta usklajena tudi v potrebi po digitalni in zeleni transformaciji, kar zajema digitalno preobrazbo destinacije in turističnih storitev za izboljšanje turistične izkušnje.

Oba strateška dokumenta dajeta poudarek ohranjanju naravne in kulturne dediščine ter to dediščino izpostavljata kot ključno privlačnost regije in pomemben element njene turistične promocije. Prav tako dokumenta poudarjata pomembnost vključevanja lokalnega prebivalstva, turističnih ponudnikov in drugih relevantnih deležnikov, spodbujata trajnostne oblike mobilnosti za zmanjšanje negativnih vplivov turističnih aktivnosti na okolje in izpostavljata uravnotežen ekonomski, družbeni in ekološki razvoj.

LOKALNI ENERGETSKI KONCEPT MOMS

Lokalni energetski koncept Mestne občine Murska Sobota (LEK MOMS) si prizadeva za **uresničevanje ciljev trajnostnega energetskega razvoja**, ki so usklajeni z Energetskim konceptom Slovenije. Glavni cilj je zagotoviti stabilno, varno in konkurenčno oskrbo s trajnostno energijo, ki omogoča prehod v nizkoogljično družbo. Cilj vključuje spodbujanje energetske učinkovitosti, raznolikost energetskih virov, večjo uporabo obnovljivih virov, boj proti energetski revščini, izobraževanje javnosti o energetiki, strateška partnerstva in inovacije za ustvarjanje zelenih delovnih mest.

LEK MOMS ter TUS MOMS sta dokumenta z različnimi poudarki in cilji, v temeljnih načelih in usmeritvah za trajnostni in energetsko učinkovit razvoj MOMS pa se ujemata. Oba dokumenta si prizadevata za zmanjšanje ogljičnega odtisa, izboljšanje kakovosti bivanja, trajnostni razvoj ter vključevanje deležnikov.

Zmanjšanje ogljičnega odtisa bo omogočilo uvajanje energetske učinkovitih rešitev, spodbujanje rabe OVE ter zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov. LEK se osredotoča na specifične ukrepe za zmanjšanje porabe energije in povečanje deleža OVE, TUS pa dodatno poudarja promocijo trajnostne mobilnosti in zmanjšanje prometnih izpustov. V LEK sta poudarjeni energetska prenova stavb in promocija energetske učinkovitih tehnologij, TUS pa podpira urejanje javnih prostorov, spodbuja kakovostno arhitekturo ter razvoj zelenih površin za bolj zdravo okolje. Oba dokumenta si prizadevata tudi za uravnotežen razvoj občine, ki ohranja naravne vire. LEK izpostavlja gospodarno rabo energije in obnovljive vire, TUS pa hkrati poudarja uravnotežen prostorski razvoj, ohranjanje kulturne dediščine ter krepitev lokalne identitete in skupnosti. Dokumenta sta usklajena tudi v tem, da spodbujata sodelovanje različnih deležnikov, vključno z občani, podjetji, NVO in javnimi institucijami, pri načrtovanju in izvajanju ukrepov za trajnostni razvoj. Spodbujata participativni pristop k urbanemu načrtovanju ter upoštevanje potreb in želja lokalnega prebivalstva. Skupni cilj obeh strateških dokumentov je izboljšanje kakovosti bivanja v MOMS.

8.6.

Usklajenost z drugimi strategijami in načeli

MOMS bo morala pri vseh projektih smiselno upoštevati tudi evropske (okoljske) zahteve.

Krepitev podnebne odpornosti infrastrukture v obdobju 2021–2027

Podnebne spremembe so realnost. Njihove posledice že vplivajo na infrastrukturo z dolgo življenjsko dobo, kot so stavbe, mostovi, železnice ipd. Ti vplivi se bodo v prihodnosti še okrepili, zato je zelo pomembno, da se jasno opredeli infrastruktura, ki je pripravljena na podnebno nevtralnost in je odporna proti podnebnim spremembam. V skladu z zahtevami Uredbe o skupnih določbah je Evropska komisija objavila Tehnične smernice za krepitev podnebne odpornosti infrastrukture v obdobju 2021–2027. Sprejete smernice bodo pomagale pri uresničevanju evropskega zelenega dogovora, izvajanju zahtev v skladu z evropskimi podnebnimi pravili in pri okolju prijaznejši porabi energije. Skladne so s krivuljo zmanjševanja izpustov za 55 % do leta 2030 in podnebno nevtralnostjo do leta 2050; sledijo načelu »Energijska učinkovitost na prvem mestu« in načelu, »Da se ne škoduje bistveno« ter izpolnjujejo zahteve iz dokumentov, kot so InvestEU, Instrument za povezovanje Evrope, Evropski sklad za regionalni razvoj, Kohezijski sklad in Sklad za pravični prehod. Smernice bodo pomagale pri vključevanju podnebnih vidikov v prihodnje naložbe in v infrastrukturne projekte, od zgradb in omrežne infrastrukture do zgrajenih sistemov in sredstev.

Krepitev podnebne odpornosti je proces, ki v infrastrukturne projekte vključuje ukrepe za blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje. Proces sestavljata dva stebra (blažitev in prilagajanje) in dve fazi (pregled in podrobna analiza). Podrobna analiza je odvisna od izida pregleda, ki pomaga zmanjšati upravno breme.

Podnebna odpornost se obravnava z dveh vidikov:

- podnebna nevtralnost (blaženje) – prispevek načrtovane infrastrukture k zmanjševanju izpustov toplogrednih plinov v skladu s podnebnimi cilji EU,
- podnebna odpornost (prilagajanje) – odpornost načrtovane infrastrukture proti pričakovanim prihodnim vplivom podnebnih sprememb.

Novi evropski Bauhaus

Pobuda Novi evropski Bauhaus, ki je bila sprožena septembra 2020, ima cilj na podlagi dialoga oblikovati nove načine življenja, ki bodo temeljili na stičiščih umetnosti, kulture, znanosti in tehnologije ter socialne vključenosti. Pobuda povezuje evropski zeleni dogovor z vsakdanjim življenjem in bivalnimi prostori ter poziva Evropejce in Evropejke, da si skupaj zamislijo in sooblikujejo trajnostno in vključujočo prihodnost, ki bo lepa za naše oči, misli ter dušo. Ime pobude izhaja iz umetniškega, arhitekturnega in oblikovalskega gibanja Bauhaus iz leta 1919, ki je vplivalo na ustvarjalno razmišljanje, pohištvo in mestne krajine ter oblikovalo gospodarski in družbeni prehod v industrijsko družbo. Danes se soočamo s podnebnimi spremembami, onesnaževanjem in demografskimi

problemi, ki zahtevajo gospodarski model, s katerim bomo planetu s krožnim gospodarstvom vračali, ker mu jemljemo. Novi evropski Bauhaus povezuje različna okolja, zagovarja interdisciplinarni pristop in na podlagi večnivojskega sodelovanja spodbuja gibanje za lažje in usmerjeno preoblikovanje družbe, temelječe na naslednjih vrednotah:

- **trajnostnost**, ki temelji na krožnem gospodarstvu, ničelnem onesnaževanju in biotski raznovrstnosti,
- **vklučenost**, ki zajema raznolikost dostopnosti in cenovne ugodnosti,
- **estetskost in kakovost izkustev** za ljudi na podlagi oblikovanja, pozitivnih čustev ter kulturnih koristi.

Novi evropski Bauhaus ima več kot 600 uradnih partnerskih organizacij, nagovarja milijone Evropejcev ter Evropejk ter združuje ljudi iz različnih okolij, iz umetniških in oblikovalskih krogov, iz kulturne in ustvarjalne industrije, iz ustanov za varstvo kulturne dediščine, znanstvenike, inovatorje, pedagoge, predstavnike lokalnih in regionalnih skupnosti ter člane državljskih pobud. V središče procesa sta postavljena sodelovanje in vizija lokalnih skupnosti ter oblikovanje sodobnega življenjskega sloga v sožitju z naravo.

Načelo »Da se ne škoduje bistveno«

Uredba (EU) 2021/1060¹ (v nadaljevanju Uredba o skupnih določbah) v uvodnih izjavah določa, da morajo skladi EU podpirati dejavnosti, ki spoštujejo podnebne in okoljske standarde ter prednostne naloge Unije in ki ne škodujejo bistveno okoljskim ciljem v smislu 17. člena Uredbe (EU) 2020/852² (v nadaljevanju Uredba o taksonomiji). 9. člen Uredbe o skupnih določbah, ki ureja horizontalna načela, ki se morajo upoštevati pri izvajanju skladov Evropske unije, posebej določa, da se cilji skladov izpolnjujejo skladno s ciljem spodbujanja trajnostnega razvoja, kot je določen v členu 11 PDEU, ob upoštevanju ciljev Združenih narodov glede trajnostnega razvoja, Pariškega sporazuma in načela, da se ne škoduje bistveno. Ob upoštevanju navedenega predstavlja načelo »Da se ne škoduje bistveno« ključni element pri podpori operacijam, ki se financirajo s sredstvi Programa evropske kohezijske politike v obdobju 2021–2027 v Sloveniji.

V fazi priprave in izvedbe projekta bo investitor moral upoštevati zahtevo, da z investicijo ne ogroža bistveno **kateragakoli od šestih okoljskih ciljev** (1. blažitev podnebnih sprememb; 2. prilagajanje podnebnim spremembam; 3. trajnostna raba ter varstvo vodnih in morskih virov; 4. krožno gospodarstvo vključno s preprečevanjem odpadkov in recikliranjem; 5. preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja zraka, vode ali tal; 6. varstvo in ohranjanje biotske raznovrstnosti in ekosistemov), oz. bo moral pri izvedbi projekta upoštevati načelo »Da se ne škoduje bistveno« v smislu 17. člena Uredbe (EU) 2020/852 Evropskega parlamenta in Sveta Evrope z dne 18. junija 2020 o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb ter spremembi Uredbe (EU) 2019/2088.

¹ Uredba (EU) 2021/1060 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o določitvi skupnih določb o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu plus, Kohezijskem skladu, Skladu za pravični prehod in Evropskem skladu za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo ter finančnih pravil zanje in za Sklad za azil, migracije in vključevanje, Sklad za notranjo varnost in Instrument za finančno podporo za upravljanje meja in vizumsko politiko

² Uredba (EU) 2020/852 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2020 o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb ter spremembi Uredbe (EU) 2019/2088

09

VKLJUČEVANJE JAVNOSTI

Da bi zagotovili **celovit pristop in lahko upoštevali različne perspektive**, smo v proces analize stanja in oblikovanja strategije vključili različne deležnike. Anketa med prebivalkami in prebivalci mesta je pokazala njihova mnenja in stališča, ki so postala vodilo za nadaljnje strateško načrtovanje. Rezultati ankete so bili pomembno vodilo pri sprejemanju odločitev in izbiri prioritet.

Da bi še dodatno okrepili udeležbo javnosti, smo v Gledališču Park organizirali odprti forum, ki je občanom omogočil neposredno sodelovanje in izmenjavo mnenj. Ta oblika sodelovanja je spodbudila aktivno vključevanje občanov in občanov ter prispevala k bolj demokratičnemu in transparentnemu odločanju.

Posebno pozornost smo namenili sodelovanju s predstavniki krajevnih skupnosti. Posredovali so dragocene informacije o specifičnih potrebah in pričakovanjih prebivalcev lokalnih skupnosti, ki živijo v naseljih izven mestnega središča. To je omogočilo, da strategija upošteva tudi specifične značilnosti in potrebe primestnih skupnosti.

Da bi strategija upoštevala tudi ekonomske vidike razvoja, je bilo ključnega pomena sodelovanje z gospodarskimi subjekti v MOMS oz. organizacijami, ki zastopajo interese gospodarskih družb, podjetnic in podjetnikov. Srečanje z gospodarstveniki je omogočilo boljše razumevanje njihovih potreb in izzivov, kar je bilo nepogrešljivo pri oblikovanju usmeritev za spodbujanje gospodarskega razvoja tako na mestni kot tudi regionalni ravni.

Tako je bil strateški del tega dokumenta oblikovan s sodelovanjem in vključevanjem mnenj občanov in občanov, lokalnih skupnosti in gospodarskih akterjev, kar zagotavlja, da so interesi in potrebe različnih skupin ustrezno zastopani in obravnavani.

10

OKVIR ZA
IZVAJANJE IN
SPREMLJANJE

10.1.

Organi- zacijski okvir

Načrtovanje razvoja mest se uresničuje s pomočjo **trajnostnih urbanih strategij**, opredeljenih v 11. členu Uredbe (EU) št. 2021/1058 Evropskega parlamenta in Sveta Evrope z dne 24. junija 2021 o Evropskem skladu za regionalni razvoj (ESRR) in Kohezijskem skladu. ESRR pri obravnavanju gospodarskih, okoljskih, podnebnih, demografskih in socialnih izzivov podpira celostni teritorialni razvoj na podlagi teritorialnih strategij ali strategij lokalnega razvoja, ki jih oblikuje skupnost. V ospredju so mestne občine, vključno s funkcionalnimi mestnimi območji. Posebna pozornost je namenjena okoljskim in podnebnim izzivom, zlasti prehodu na podnebno nevtravno gospodarstvo do leta 2050, izkoriščanju potenciala digitalnih tehnologij za inovacije in razvoju funkcionalnih mestnih območij.

Republika Slovenija je v osnutku Partnerskega sporazuma in v osnutku Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2021–2027 kot upravičena območja trajnostnega urbanega razvoja opredelila »mestne občine in funkcionalna mestna območja«.

Izvajanje TUS MOMS v delu, ki se nanaša na sredstva ESRR za trajnostni urbani razvoj, bo potekalo preko mehanizma CTN (celostnih teritorialnih naložb). V skladu z uredbo odgovornost za izbor operacij in izvajanje CTN prevzame mesto oz. lokalni organ, ki je odgovoren za izvajanje TUS. V Sloveniji je v obdobju 2014–2020 funkcijo posredniškega organa izvajal ZMOS, ki ima podporo mestnih občin, da to funkcijo opravlja tudi v obdobju 2021–2027.

TUS MOMS sprejme mestni svet MOMS. Med veljavnostjo TUS lahko občina kadarkoli izdela vmesno oceno s poročilom o njenem izvajanju in predlaga morebitno novelacijo dokumenta. Novelacijo sprejme mestni svet MOMS.

Za izvajanje TUS MOMS je odgovoren župan. Izvajanje TUS MOMS do leta 2035 lahko s pooblastilom župana prevzamejo podžupan ali direktor mestne uprave ali drugi zaposleni. Projekti, opredeljeni v NRP, bodo izhajali iz TUS MOMS, poročila o izvajanju pa bo potrjeval mestni svet MOMS. V operativno izvajanje dokumenta so vključeni občinska uprava ter javni zavodi, podjetja in službe MOMS. Župan določi koordinatorja za izvajanje TUS, ki spremlja izvajanje, napredek, kazalnike, operativno pripravo poročil, koordinira vodje posameznih področij in projektov ter išče dodatne vire za financiranje ukrepov. Vodenje posameznih projektov prevzamejo vodje projektov iz oddelkov občinske uprave ali javnih zavodov ali drugih javnih podjetij MOMS, če je to upravičeno.

10.2.

Operativno izvajanje

Za izvajanje TUS MOMS za obdobje 2023-2035 je odgovoren župan, ki lahko za vodenje izvajanja TUS pooblasti podžupana ali direktorja_ico mestne uprave ali druge zaposlene v upravi MOMS.

V operativno izvajanje strategije je vključena vsa občinska uprava ter javni zavodi in službe MOMS. Na operativni ravni koordinator TUS skrbi za:

- pripravo vseh sistemskih podlag za izvajanje mehanizma CTN v MOMS,
- operativno pripravo izvedbenega načrta TUS,
- nadzor in spremljanje napredka, kazalnikov in operativno pripravo poročil,
- koordinacijo med vodji posameznih področij in projektov,
- vzpostavitev sistema spremljanja,
- komunikacijo z deležniki in javnostjo,
- iskanje dodatnih virov financiranja ukrepov TUS izven sredstev za trajnostni urbani razvoj,
- koordinacijo pisarn za prenovu, vzpostavljenih za posamezna območja,
- koordinacijo s pristojnim ministrstvom za urbani razvoj in kohezijsko politiko ter razvojno agencijo.

Izvajanje TUS MOMS bo potekalo po naslednjih korakih:

- tekoče spremljanje izvajanja (vodja TUS),
- letno spremljanje izvajanja (Strateški svet TUS),
- periodično/večletno spremljanje po ključnih obdobjih, ki ga opravi mestni svet MOMS ob morebitni novelaciji dokumenta.

Vodenje posameznega projekta prevzame vodja projekta iz občinske uprave, ki je pristojen za predmetno področje. Vodenje projekta se lahko prenese na javni zavod ali drugo javno podjetje v MOMS, če je to smiselno in smotno.

Za podporo izvajanju kompleksnejših ukrepov, ki zaradi vpletenosti številnih deležnikov, usklajevanja različnih interesov ter dolgotrajnosti terjajo delo interdisciplinarne strokovne ekipe v daljšem obdobju, je v sklopu i TUS/CTN predvidena vzpostavitev Strateškega sveta TUS.

Strateški svet TUS je posvetovalno telo, ki ga župan imenuje za spremljanje izvajanja TUS, tj. za preverjanje doseganja ciljev in utemeljevanje morebitnih sprememb ali nadgradnjo posameznih strateških usmeritev, če bi bilo to potrebno. V Strateškem svetu TUS sodelujejo predstavniki MOMS, gospodarstva, visokega-šolstva ter nevladnih organizacij (četverna vijačnica), in sicer tako, da so zajeti vsi strateški cilji. Na posamezne seje Strateškega sveta TUS, ki se sestaja najmanj enkrat letno, so lahko vabljeni tudi nosilci projektov v pripravi ali drugi strokovnjaki, ki so ključni za izvedbo TUS. Strateški svet vodi koordinator TUS.

10.3.

Spremljanje in vrednotenje

Spremljanje izvajanja strategije je razdeljeno na:

- tekoče spremljanje, za katero je zadolžen vodja spremljanja izvajanja strategije,
- letno spremljanje, ki ga opravlja Strateški svet TUS, ki vsako leto pripravi pregledno poročilo o izvajanja strategije,
- periodično/večletno in končno vrednotenje uspešnosti izvajanja strategije opravlja Strateški svet TUS in s poročilom seznani mestni svet MOMS.

Osnovo za spremljanje uresničevanja predstavljajo izvedeni projekti ter doseganje ciljev in kazalnikov, opredeljenih po tematskih področjih.

Spreminjanje in dopolnjevanje TUS MOMS je dinamičen proces. Spremembe strategije se opravijo z novelacijo, ki jo sprejme mestni svet na predlog župana in o tem seznani pristojno ministrstvo.

Končno vrednotenje se opravi najkasneje dve leti po izteku TUS. V evalvaciji se z različnimi metodami (vprašalniki, intervjuji, analize ...) presodi učinkovitost ukrepov in projektov, doseganje zastavljenih ciljev, uresničevanje kazalnikov in poraba javnih sredstev.

Po potrebi bo MOMS, da bi bila v izvajanje TUS vključena tudi javnost, omogočila civilni nadzor nad vsemi projekti. Kot civilni nadzor šteje tudi vključenost javnosti in strokovnjakov v delo Strateškega sveta TUS.

10.4.

Viri financiranja za izvedbo ukrepov in projektov

Vrednost ukrepov celotne strategije krepko presega sredstva, predvidena za sofinanciranje CTN v okviru operativnega programa evropske kohezijske politike. V finančno oceno so vključene vsebine in aktivnosti, ki so zastavljene na novo in niso del rednega tekočega financiranja posamezne dejavnosti.

Finančno se bo strategija v delu občinskih projektov izvajala preko mehanizma CTN ter ostalih mehanizmov, kot so DRR, CLLD in drugi viri financiranja, npr. razpisi posameznih ministrstev. Za izvedbo posameznega projekta mora imeti MOMS zagotovljena sredstva v proračunu.

Občinski projekti se praviloma financirajo s sredstvi iz razvojno-investicijskega dela proračuna MOMS ter sredstvi iz evropskih, nacionalnih ali drugih virov.

Potencialni viri financiranja za izvedbo projektov in ukrepov iz TUS 2023-2035 so:

- lastna proračunska sredstva MOMS,
- sredstva sofinanciranja iz programov EU in Republike Slovenije, Načrta za okrevanje in odpornost v letih 2021-2026 in drugih programov EU (Program EKP 2021-2027, SKP 2023-2027, čezmejni in transnacionalni programi Interreg ipd.),
- razvojna sredstva po 23. členu Zakona o financiranju občin,
- sredstva zasebnih vlagateljev, koncesionarjev in izvajalcev javnih služb.

11

VIRI IN LITERATURA

Analiza izvajanja pomoči na domu. 2019 in 2021. Inštitut RS za socialno varstvo. Dostopno na: <https://irssv.si/>.

Celostna prometna strategija Mestne občine Murska Sobota. 2017. MOMS. Dostopno na: <https://murska-sobota.si/mestna-obcina/strateski-dokumenti/celostna-prometna-strategija>.

Evropski zeleni dogovor. (2020). Bruselj: Evropska komisija. Dostopno na: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640&from=EN>.

Izbrani podatki o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug za območje Mestne občine Murska Sobota. 2018 in 2023. AJPES. Interno gradivo.

Geoinformacijski sistem Geodetske uprave RS. 2023. Dostopno na: <https://gis.iobcina.si>.

Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v pomurski regiji v letu 2018 in 2023. AJPES. Dostopno na: <https://www.ajpes.si/>.

JSS MOMS. Poročilo o delu za leto 2023. Dostopno na: JSS MOMS.

Kazalci okolja. Murska Sobota. Ljubljana: Agencija RS za okolje. Dostopno na: <https://kazalci.arso.gov.si/>.

Kolesarska infrastruktura. Ministrstvo za infrastrukturo. Dostopno na: <https://www.gov.si teme/kolesarska-infrastruktura/>.

Lokalni energetske koncept Mestne občine Murska Sobota. 2020. MOMS. Dostopno na: <https://murska-sobota.si/mestna-obcina/strateski-dokumenti/lokalni-energetski-koncept>.

NIJZ. Zdravje v občini Murska Sobota. NIJZ podatkovni portal. (2024). Dostopno na: <https://obcine.nijz.si/obcine/murska-sobota/80/2024/>.

Občinski program varstva okolja. MOMS. Dostopno na: <https://murska-sobota.si/moja-sobota/okolje/obcinski-program-varstva-okolja>.

Občinski prostorski načrt Mestne občine Murska Sobota. MOMS. Dostopno na: <https://murska-sobota.si/predpisi/odlok-o-obcinskem-prostorskem-nacrtu-mestne-obcine-murska-sobota-sd-opn1-0>.

OPSI. Odprti podatki Slovenije (2024). Republika Slovenija. Dostopno na: <https://podatki.gov.si/>.

Podatki in gradivo pridobljeni od strokovnih služb MOMS. 2024. Interno gradivo.

Portal Invest Slovenija. Spirit Slovenija. Dostopno na: <https://investslovenia.spiritslovenia.eu/?regija=&vrednost=&tip=&sektor=&sortOrder=desc&sort=naziv&iskanje=&page=1&pageSize=20>.

Program evropske kohezijske politike v obdobju 2021-2027 v Sloveniji. Evropska komisija. Dostopno na: <https://evropskasredstva.si/app/uploads/2022/12/Program-evropske-kohezijske-politike-sprejeta-verzija-12.-12.-2022.pdf>.

Projekt Cene občinskih storitev. 2022. Računsko sodišče RS. Dostopno na: <https://www.rs-rs.si/razno/cene/>.

Razvojni center Murska Sobota. 2023. Rezultati ankete med občani. Dialogi z gospodarstveniki in krajevnimi skupnostmi. Interno gradivo.

Regijski kazalniki gospodarjenja Pomurje 2022. Pomurska Gospodarska zbornica. Dostopno na: <https://www.pgz.si/img/News/Foto/source/PUBLIKACIJE/PGZ-kazalniki-2023.pdf>.

Regionalni razvojni program v Pomurske razvojne regije 2021-2027. RCMS. 2022. Dostopno na: https://www.rcms.si/upload/files/RRP_Pomurje_2021-2027_13-6-2022.pdf.

Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020-2030. Ministrstvo za okolje in prostor. Dostopno na: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ODLO1985>.

Spletna stran Mestne občine Murska Sobota. MOMS. Dostopno na: <https://murska-sobota.si/>.

Statistični podatki slovenskih knjižnic. Združenje splošnih knjižnic. Dostopno na: <https://www.knjiznice.si/>.

Statistično urad Republike Slovenije. SI-STAT podatkovni portal. (2021-2023). Dostopno na: <https://www.stat.si/statweb>.

Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050. (2023). Ljubljana: Ministrstvo za naravne vire in prostor. Dostopno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNVP/Dokumenti/Prostorski-razvoj/SPRS/Strategija_prostorskega_razvoja_2050.pdf.

Strategija razvoja Slovenije 2030. (2017). Ljubljana: Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. Dostopno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKRR/Strategija-razvoja-Slovenije-2030/Strategija_razvoja_Slovenije_2030.pdf.

Strategija trajnostnega razvoja in trženja turistične destinacije Murska Sobota 2023-2028. MOMS. Dostopno na: Strategija trajnostnega turizma | Murska Sobota (murska-sobota.si).

Sporazum o partnerstvu med Republiko Slovenijo in Evropsko komisijo v obdobju 2021-2027. Dostopno na: <https://evropskasredstva.si/app/uploads/2022/09/Koncna-potrjena-verzija-iz-SFC.pdf>.

Trajnostna urbana strategija Mestne občine Murska Sobota. (2016). Murska Sobota: MOMS. Dostopno na: <https://murska-sobota.si/sites/default/files/datoteke/Trajnostna%20urbana%20strategija%20Mestne%20ob%C4%8Dine%20Murska%20Sobota.pdf>.

Visit Murska Sobota. ZKTŠ MS. Dostopno na: <https://www.visitmurskasobota.si/>.

Zlati kamen. Sporočilo za javnost 2024 za Mestno občino Murska Sobota. SBR d.o.o.

12

PRILOGE

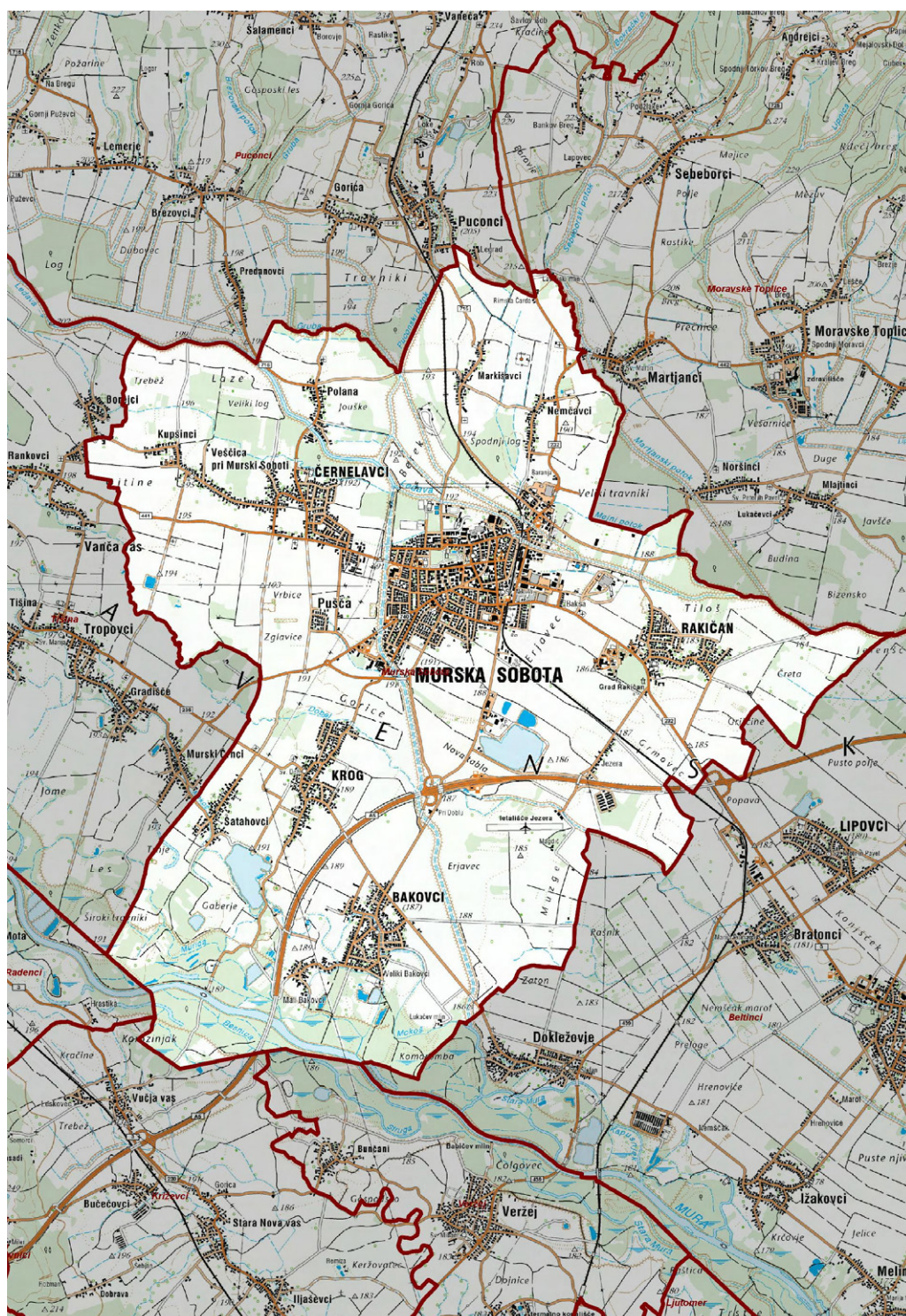
12.1.

Kartografski prikazi območja

KARTA OBMOČJA MOMS

Legenda:

- OB - Meja Občine
- Zunanji obris Slovenije
- Občine

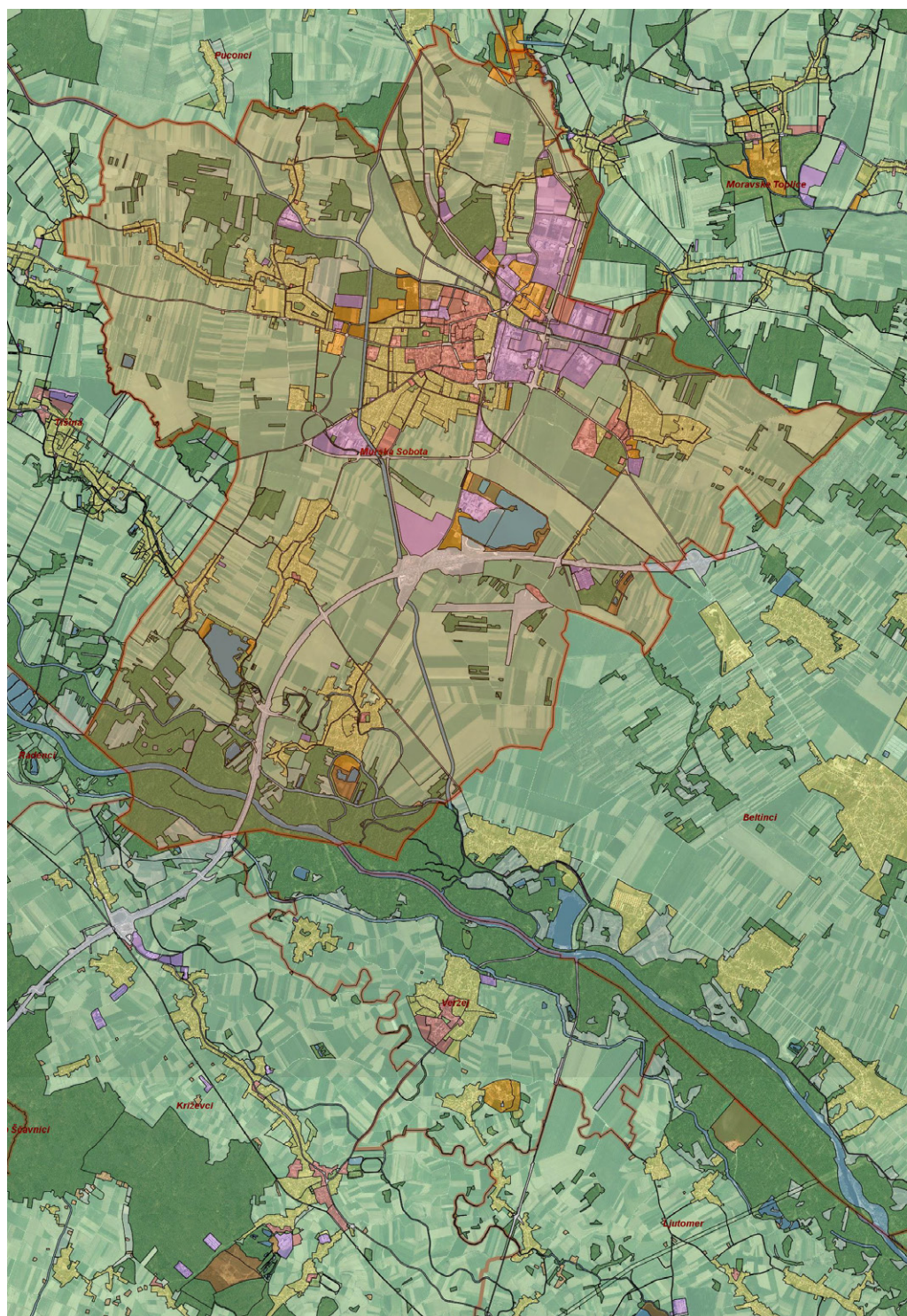
KARTA NAMENSKE RABE PROSTORA

Legenda:

Generalizirana namenska raba

- A - Površine razpršene poselitve
- B - Posebna območja
- C - Območje centralnih dejavnosti
- E - Območja energetske infrastrukture
- F - Območja za potrebe obrambe v naselju
- F - Območja za potrebe obrambe zunaj naselja
- G - Gozdna zemljišča
- I - Območja proizvodnih dejavnosti
- K - Kmetijska zemljišča
- K1 - Najboljše kmetijska zemljišča
- K2 - Druga kmetijska zemljišča
- L - Območja mineralnih surovin
- N - Območja za potrebe varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami
- O - Območja okoljske infrastrukture
- OO - Ostala območja
- P - Območja prometne infrastrukture
- U - Območja stanovanj
- S - Urbane površine
- V - Površinske vode
- VI - Območje vodne infrastrukture
- Z - Območja zelenih površin
- Ostalo

Občine

KARTA PROMETNE INFRASTRUKTURE

Legenda:

— Grajeni objekti

— Objekti cestne infrastrukture

os ceste

— avtocesta

— hitra cesta

— glavna cesta I. reda

— glavna cesta II. reda

— regionalna cesta I. reda

— regionalna cesta II. reda

— regionalna cesta III. reda

— turistična cesta

— lokalna cesta

— javna pot

— glavna mesta cesta

— zbirna mestna ali krajevna cesta

— mestna ali krajevna cesta

— javna pot za kolesarje

— gozdna cesta

— ne kategorizirana cesta

— planinska pot

— Železniška proga

— Drugi objekti

— Vzletno pristajalne steze

— Letališke ploščadi

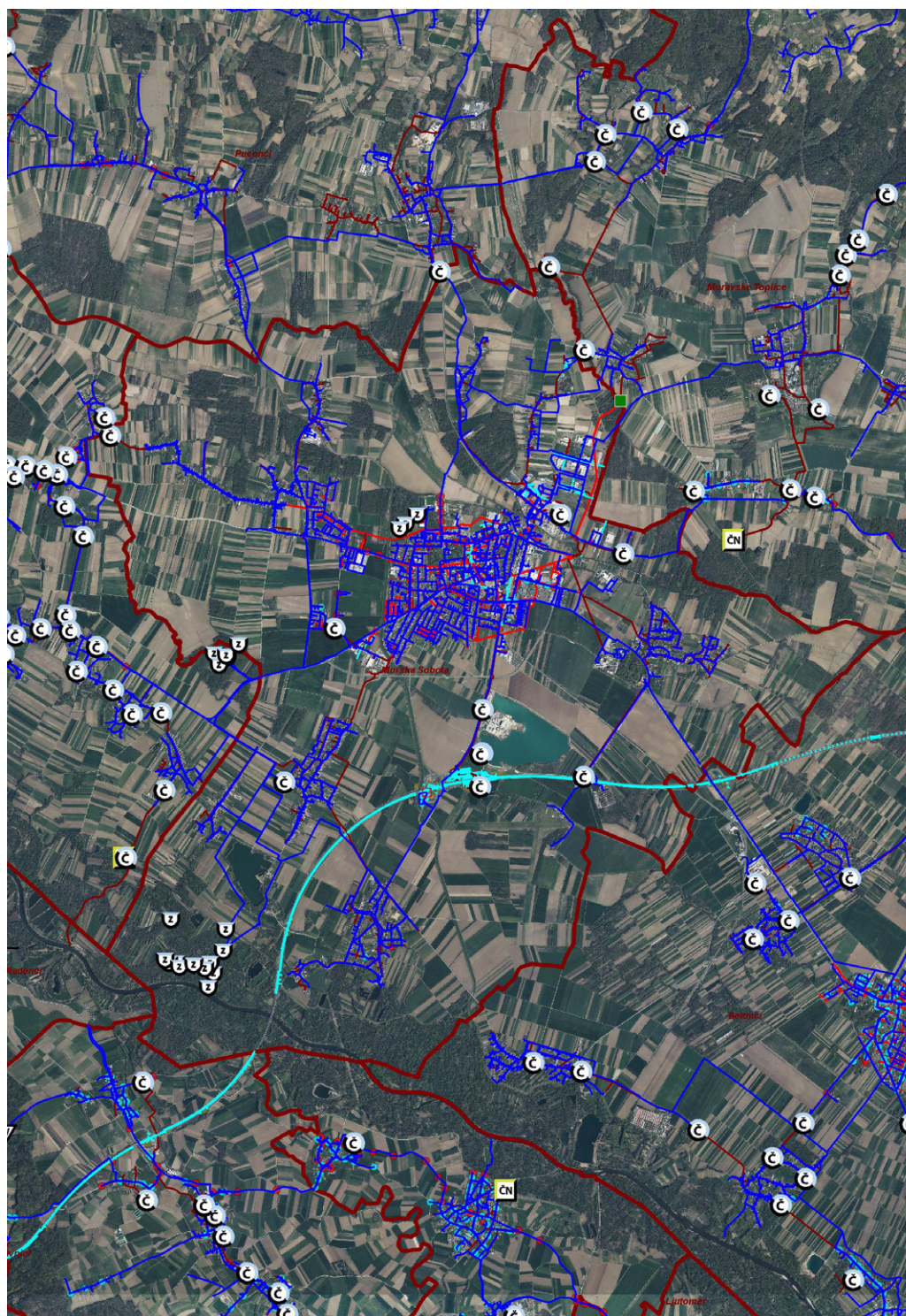
— Območja letališča

KARTA KOMUNALNE INFRASTRUKTURE

Legenda:

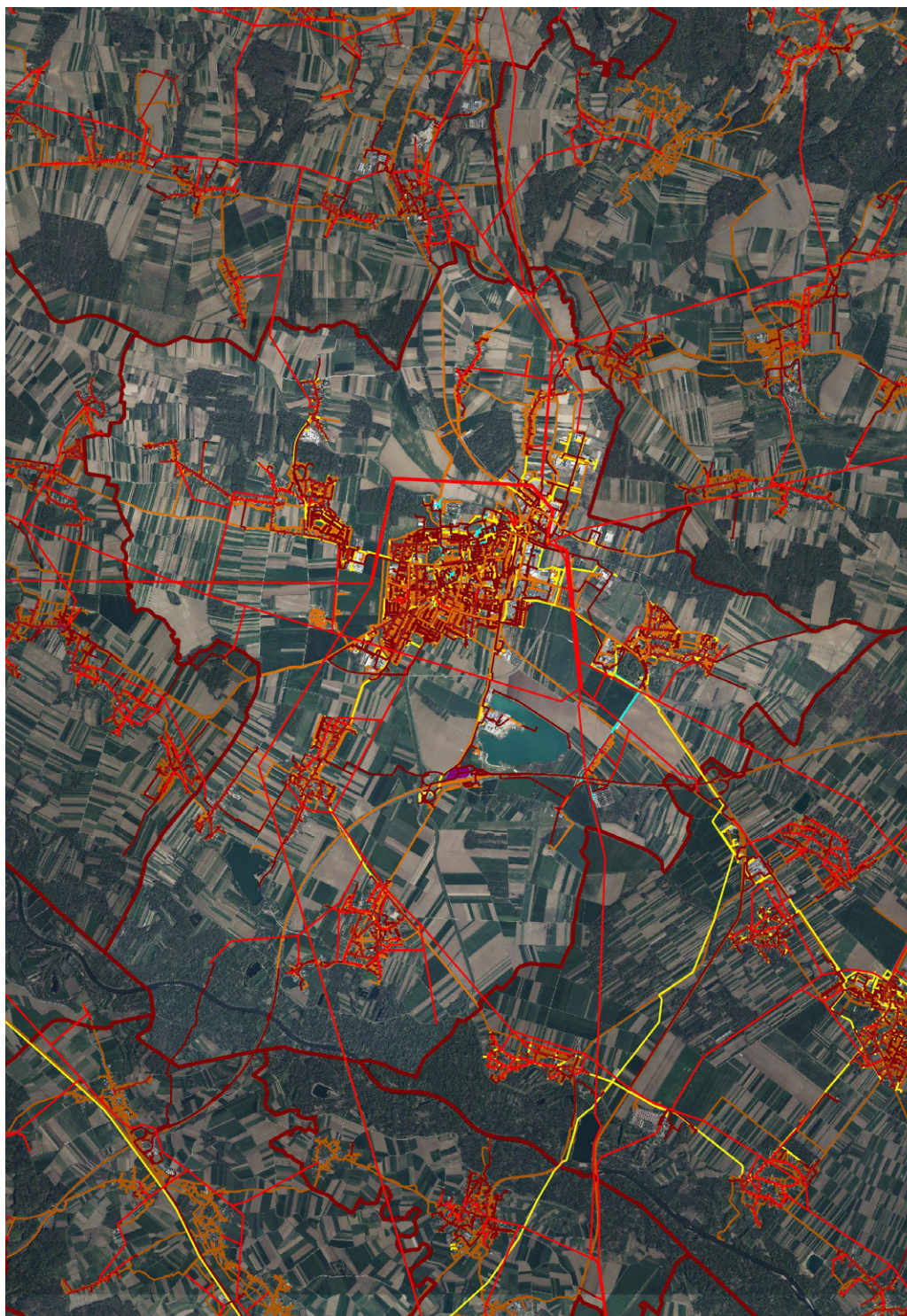
- Vodohran
- Črpališče
- Zadrževalnik
- Razbremenilnik
- Čistilna naprava
- Zajetje
- Črpališče
- Razbremenilnik
- Čistilna naprava
- Vodooskrbna cev
- Kanalizacijski vod
 - Mešani vod
 - Fekalni vod
 - Meteorni vod
 - Drugi vod
 - Nedoločeno
- Drugi objekti
 - Vodohran
 - Črpališče
 - Razbremenilnik
 - Območje objekta
 - Čistilna naprava
 - Zajetje
 - Drugi objekti
 - Črpališče
 - Razbremenilnik
 - Čistilna naprava
 - Območje objekta
 - Zadrževalnik
 - Drugi objekti
- Hidrant
 - Nadzemni hidrant
 - Podzemni hidrant
- Občina

KARTA GOSPODARSKE JAVNE INFRASTRUKTURE

Legenda:

- Telekomunikacijski vod
- Kabelska kanalizacija
- Prostozačni daljnovod
- Polizolirani daljnovod
- Kabelski daljnovod
- Kablovod
- Signalni ali krmilni vod
- Katodna zaščita
- Drugi objekti
- Omrežje javne razsvetljave
- Kongregacija
- Drugi objekti
- Plinovod
- Toplovod
- Vročevod
- Parovod
- Kineta
- Drugi objekti
- Drugi objekti
- OB - Meja Občine
- Trasa

12.2.

Anketni vprašalnik za občanke in občane

Kakovost življenja v Mestni občini Murska Sobota

Želite sooblikovati prihodnost Mestne občine Murska Sobota?

Povejte, kaj je za vas pomembno, s čim ste zadovoljni in kaj bi bilo potrebno izboljšati.

Pripravili smo **anonimni** anketni vprašalnik o **kakovosti življenja v Mestni občini Murska Sobota**. Prosimo vas, da ga izpolnite in s tem izrazite svoje mnenje, ki ga zelo cenimo. Zbrane podatke bomo uporabili kot izhodišče pri pripravi Trajnostne urbane strategije Murska Sobota za obdobje od 2023 do 2035.

Vzemite si **6 minut časa** in prispevajte k pripravi strategije **razvoja vaše občine!**

Zelo vam bomo hvaležni!

**V tem vprašalniku uporabljeni izrazi, ki se nanašajo na osebe in so zapisani v moški slovnični obliki, so uporabljeni kot nevtralni za vse spole.*

* Obvezno

1. Kako ste zadovoljni s svojim življenjem v Mestni občini Murska Sobota? *

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Zelo nezadovoljen

Zelo zadovoljen

2. Kje prebivate? *

- ☐ Murska Sobota
- ☐ Primestje Murske Sobote (Krajevna skupnost)

3. Izberite krajevno skupnost (KS), v kateri živite. *

- ☐ KS Krog
- ☐ KS Rakičan
- ☐ KS Pušča
- ☐ KS Černelavci
- ☐ KS Veščica
- ☐ KS Kupšinci
- ☐ KS Polana
- ☐ KS Markišavci
- ☐ KS Nemčavci
- ☐ KS Bakovci
- ☐ KS Satahovci

4. Kakovost življenja v Mestni občini Murska Sobota je danes v primerjavi s stanjem 5 let nazaj ... *

- ☐ bistveno boljša
☐ boljša
☐ enaka
☐ slabša
☐ bistveno slabša
☐ ne vem oziroma ne morem odgovoriti

5. Kako ste zadovoljni z naslednjimi javnimi storitvami: *

	Zelo ne-zadovoljen	Ne-zadovoljen	Niti niti	Zadovoljen	Ze
Zelene in rekreacijske površine	☐	☐	☐	☐	
Urejenost cest in pločnikov	☐	☐	☐	☐	
Kolesarske poti	☐	☐	☐	☐	
Parkirna mesta	☐	☐	☐	☐	
Možnosti izobraževanja	☐	☐	☐	☐	
Zdravstvene storitve	☐	☐	☐	☐	
Javni prevoz	☐	☐	☐	☐	
Zbiranje in odvoz odpadkov	☐	☐	☐	☐	

6. Kateri so tisti dejavniki, ki po vašem mnenju najbolj vplivajo na kakovost življenja v mestu? Izberite 3, ki najbolj veljajo za vas. *

Izberite 3 možnosti.

- ☐ Občutek varnosti
☐ Dostop do javnih storitev (zdravstvo, izobraževanje ...)
☐ Stroški bivanja in življenja
☐ Zaposlitev v bližini doma
☐ Možnost parkiranja pred vrati doma, službe, trgovin ...
☐ Pestra izbira priložnosti dejavnosti (koncerti, festivali, sejmi, umetnost, šport ...)
☐ Dobri odnosi s sosedi
☐ Zelene javne površine

7. V kolikšni meri se strinjate/ne strinjate z izjavami, ki se navezujejo na življenje v Mestni občini Murska Sobota? *

	Nikakor se ne strinjam	Ne strinjam se	Niti se strinjam, niti se ne strinjam	Strinjam se	Pt
Stroški bivanja so razumni.	☐	☐	☐	☐	
Možnosti za zaposlitev so dobre.	☐	☐	☐	☐	
Pogoji za podjetništvo so ugodni.	☐	☐	☐	☐	
Na voljo je velika izbira restavracij.	☐	☐	☐	☐	
Na voljo je velika izbira trgovin.	☐	☐	☐	☐	
Nakupovanje na tržnici je priročno.	☐	☐	☐	☐	
Na voljo je veliko športnih dejavnosti.	☐	☐	☐	☐	
Na voljo je veliko kulturnih dejavnosti.	☐	☐	☐	☐	
Enostavno se je vključiti v družbeno dogajanje.	☐	☐	☐	☐	
Imam možnost sodelovanja pri razvoju občine.	☐	☐	☐	☐	
Okolje je čisto in urejeno.	☐	☐	☐	☐	
Zelenih površin je dovolj.	☐	☐	☐	☐	

8. Se nameravate v naslednjih 5-10 letih preseliti/odseliti iz Mestne občine Murska Sobota? *

- ☐ Ostajam v Mestni občini Murska Sobota.
- ☐ Želim se preseliti v drugo občino v Pomurju.
- ☐ Želim se preseliti v drugo regijo.
- ☐ Želim se preseliti v tujino.

9. Kakšen je vaš razlog za selitev? *

Izberite največ 3 možnosti.

- ☐ Boljše zaposlitvene možnosti
- ☐ Več možnosti za izobraževanje
- ☐ Boljši pogoji bivanja (nižji stroški življenja, večja hiša ali stanovanje ...)
- ☐ Življenjski stil
- ☐ Družinski razlogi (novo razmerje, ločitev, širitev družine ...)
- ☐ Naravne danosti (okolje, bližina narave)
- ☐ Zdravstveni razlogi (boljša zdravstvena oskrba ali nega)
- ☐ Upokožitev
- ☐ Osamosvojitve

10. Kako radi živite v mestu Murska Sobota oziroma v vaši krajevni skupnosti? *

- ☐ Zelo rad
- ☐ Rad
- ☐ Niti rad niti ne rad
- ☐ Ne rad
- ☐ Zelo ne rad

11. Kakovost bivanja je v vaši mestni četrti oziroma krajevni skupnosti v primerjavi z drugimi deli mesta ... *

- ☐ dosti višja
- ☐ višja
- ☐ niti višja niti nižja
- ☐ nižja
- ☐ dosti nižja

12. Kakovost bivanja v Murski Soboti je v primerjavi z drugimi slovenskimi mesti ... *

- ☐ dosti višja
- ☐ višja
- ☐ niti višja niti nižja
- ☐ nižja
- ☐ dosti nižja

13. Kakovost življenja v Mestni občini Murska Sobota se bo v naslednjih petih letih ... *

- ☐ izboljšala
- ☐ ostala enaka
- ☐ poslabšala

14. Katera so po vašem mnenju področja, ki bi jih občina morala prednostno razvijati v naslednjih 5 letih? Izberite največ 3 področja. *

Izberite največ 3 možnosti.

- ☐ Podjetništvo in inovacije
- ☐ Lokalna samooskrba s hrano
- ☐ Prometna infrastruktura (ceste in parkirišča)
- ☐ Javni potniški promet in kolesarske poti
- ☐ Zeleno gospodarstvo
- ☐ Industrijske dejavnosti
- ☐ Visokošolsko izobraževanje in raziskovalna dejavnost
- ☐ Šport in rekreacija
- ☐ Varovanje okolja in naravnih virov
- ☐ Zelene javne površine
- ☐ Ekološko kmetijstvo
- ☐ Kultura
- ☐ Digitalizacija javnih storitev
- ☐ Energetska učinkovitost
- ☐ Socialna vključenost in razvoj manjšin
- ☐ Turizem
- ☐ Kakovostno sobivanje vseh generacij
- ☐ Drugo

15. Katere investicije v infrastrukturo so po vašem mnenju pomembne za Mestno občino Murska Sobota v prihodnosti? Izberite največ 5 predlogov. *

Izberite največ 5 možnosti.

- ☐ Izgradnja kolesarskih poti po celotni občini
- ☐ Hotel ali druge vrste nastanitve ob Soboškem jezeru
- ☐ Obnavljanje ulic v mestnem središču
- ☐ Montaža strehe nad tržnico
- ☐ Obnovitev Trstenjakove ulice v Murski Soboti
- ☐ Obnovitev kopališča
- ☐ Ureditev Gajeve ulice v Černelavcih
- ☐ Prenova Sokolskega doma
- ☐ Izgradnja parkirne hiše v mestnem središču
- ☐ Prenova Delavskega doma
- ☐ Zelene javne površine in zeleni koridorji po mestu
- ☐ Prenova gradu Murska Sobota
- ☐ Ureditev parkirišč na obrobju mesta z možnostjo (brezplačnega) hitrega javnega prevoza v središče
- ☐ Obnovitev Partizana
- ☐ Širitev tribun in nova igrišča na Fazaneriji
- ☐ Obnova objekta Galerije Murska Sobota
- ☐ Izgradnja obvozne ceste okrog mesta (vzhodna obvoznica)
- ☐ Obnova Hartnerjeve vile (stare knjižnice)
- ☐ Izgradnja novih športnih in rekreacijskih površin

16. Kateri mehki ukrepi in vsebine so po vašem mnenju pomembni za Mestno občino Murska Sobota v prihodnosti? Izberite največ 5 predlogov. *

Izberite največ 5 možnosti.

- ☐ Spodbujanje kolesarjenja in trajnostnih oblik mobilnosti
- ☐ Nove rekreativne in prostočasne vsebine na Soboškem jezeru
- ☐ Oživljanje mestnega središča s spodbujanjem dodatne ponudbe storitev
- ☐ Razširitev ponudbe na tržnici
- ☐ Podpora kulturnim in umetniškim vsebinam
- ☐ Drugačen pristop ali drugačne vsebine festivalskega dogajanja v mestu
- ☐ Vzpostavitev podjetniškega središča za start-up podporo

- ☐ Spodbujanje urbanega vrtničarstva
- ☐ Spodbude za energetska sanacija in nizko-ogljeno gradnjo/obnovo
- ☐ Več raznovrstnih dogodkov v mestnem jedru in parku
- ☐ Krepitev medgeneracijskega sožitja in izmenjave
- ☐ Novi programi in večja izbira visokošolskega izobraževanja
- ☐ Vključevanje ranljivih skupin v družbeno dogajanje
- ☐ Drugo

17. Spol *

- ☐ Moški
- ☐ Ženski
- ☐ Drugo oziroma ne želim odgovoriti

18. Skupni razpoložljivi neto mesečni dohodek vašega gospodinjstva: *

- ☐ do 1200 EUR
- ☐ od 1201 do 2000 EUR
- ☐ od 2001 do 3000 EUR
- ☐ nad 3000 EUR

19. V katero starostno skupino spadate? *

- ☐ do 24 let
- ☐ 25 do 40 let
- ☐ 41 do 65 let
- ☐ nad 65 let

20. Kakšen je vaš trenutni status? *

- ☐ Šolajoči
- ☐ Zaposlen
- ☐ Samozaposlen/Podjetnik
- ☐ Brezposeln

- ☐ Upokojen
- ☐ Gospodinja/Gospodinjec
- ☐ Kmet
- ☐ Drugo

21. Katero najvišjo stopnjo izobrazbe ste dosegli? *

- ☐ Osnovnošolska izobrazba
- ☐ Srednješolska izobrazba
- ☐ Višješolska izobrazba (višja strokovna, višješolska, višješolska specialistična)
- ☐ Dodiplomska izobrazba (visoka strokovna, univerzitetna)
- ☐ Podiplomska izobrazba (specializacija, magisterij, doktorat)

Odgovorili ste na vsa vprašanja v tej anketi.
Zahvaljujemo se vam za vaš čas!

Mestna občina
MURSKA SOBOTA

Mestna občina Murska Sobota

Kardoševa ulica 2, 9000 Murska Sobota, Slovenija

T: +386 (2) 525 16 77 **E:** mestna.obcina@murska-sobota.si

www.murska-sobota.si